

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 17

117 05 Praha

Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004-2006

21.7. 2008

Květen 2004

OBSAH

ČÁST 1- ÚVOD	6
1.1. Název	6
1.2. Členský stát	6
1.3.1. Geografická oblast pokrytá plánem	6
1.3.2. Regiony klasifikované jako Cíl 1	6
1.4. Plánování v odpovídající geografické oblasti	7
1.5. Předběžné hodnocení HRDP	7
1.6. Posouzení vlivů HRDP na životní prostředí	8
ČÁST 2 - SOUČASNÁ SITUACE, NAVRHOVANÁ STRATEGIE A OČEKÁVANÉ DOPADY	11
2.1. Kvantifikovaný popis současného stavu	11
2.1.1. Geografický popis	11
2.1.2. Klima	12
2.1.3. Geologie	12
2.1.4. Půdní fond	12
2.1.5. Administrativní členění	16
2.1.6. Sociální a technická infrastruktura venkova	17
2.1.7. Demografická situace v ČR	17
2.1.8. Demografická a sociální situace na venkově	19
2.1.9. Trh práce	21
2.1.10. Kulturní a národní dědictví	22
2.1.11. Venkovská turistika	22
2.1.12. Jiné aktivity a diversifikace příjmů	23
2.1.13. Ochrana přírody a krajiny	23
2.1.14. Znečištění ovzduší	25
2.1.15. Environmentální aspekty hospodářského růstu	25
2.1.16. Změny klimatu Země	26
2.1.17. Odpadové hospodářství	26
2.1.18. Staré zátěže	27
2.1.19. Vlivy hluku, ovzduší a toxických látek v potravních řetězcích na zdraví obyvatelstva	27
2.1.20. Zemědělství	27
2.1.20.1. Podíl zemědělství na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství	28
2.1.20.2. Zaměstnanost	28
2.1.20.3. Vývoj mezd	29
2.1.20.4. Podíl produkce jednotlivých hlavních komodit na celkové produkci	30
2.1.20.5. Hospodářské výsledky v zemědělství	32
2.1.20.6. Velikostní a vlastnická struktura zemědělských podniků	34
2.1.21. Lesní hospodářství	35
2.1.22. Vodní hospodářství	36
2.1.23. Dopad zemědělství na životní prostředí	37
2.1.24. Kontext tvořený právními normami ČR	41
2.1.25. Kontext tvořený stávajícími plány, programy, strategiemi v rámci priorit venkovského rozvoje	47
2.1.26. Silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby	51
2.2 Výsledky předchozího programovacího období	53
2.2.1. SAPARD	53

2.2.2. Phare	55
2.2.3. ISPA	55
2.2.4. Závěr	55
2.3. Další informace	56
2.4 Popis navrhované strategie	59
2.5 Popis a vliv ostatních opatření	64
2.6 Oblasti podléhající zvláštním územním opatřením	65
2.7 Časový rozvrh a očekávaný rozsah opatření	65
2.8 Hodnocení	66
2.9 Přehled financování	68
ČÁST 3 – POPIS OPATŘENÍ	71
3.1. Předčasné ukončení zemědělské činnosti	73
3.1.1. Charakteristika opatření	73
3.1.2. Cíle a popis opatření	73
3.1.2.1 Cíle opatření	73
3.1.2.2. Základní podmínky vstupu do opatření	73
3.1.3. Kritéria prokázání ekonomické životaschopnosti zemědělského podniku	75
3.1.4. Forma podpory	75
3.1.5. Příjemce podpory	75
3.1.6. Výše a doba poskytované podpory	75
3.1.7. Přehled financování opatření	75
3.2. Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními	76
3.2.1. Charakteristika opatření	76
3.2.2. Cíle a popis opatření	76
3.2.2.1. Cíle opatření	76
3.2.2.2. Základní podmínky vstupu do opatření	76
3.2.3. Vymezení LFA a oblastí s environmentálními omezeními	77
3.2.3.1. Kritéria pro stanovení méně příznivých oblastí a oblastí s environmentálními omezeními	77
3.2.3.2. Kvantitativní vyjádření rozlohy méně příznivých oblastí a oblastí s environmentálními omezeními v ČR	78
3.2.4. Forma podpory	79
3.2.5. Příjemce podpory	79
3.2.6. Výše vyrovnávacího příspěvku	79
3.2.7. Výše plateb pro oblasti s environmentálními omezeními	80
3.2.8. Přehled financování opatření	80
3.3 Agro-environmentální opatření	81
3.3.1. Charakteristika opatření	81
3.3.2. Cíle a popis opatření	81
3.3.2.1. Cíle opatření	81
3.3.2.2. Popis opatření	82
3.3.3. Základní podmínky platné pro všechna podopatření a tituly	82
3.3.4. Forma podpory	83
3.3.5. Příjemce podpory	83
3.3.6. Přehled financování opatření	83
3.3.7. Přehled titulů v opatření	83
A. Podopatření šetrné způsoby hospodaření	83
Titul A1. Ekologické zemědělství (EZ)	83
Titul A 2 Integrovaná produkce (IP)	85
B. Celofaremní podopatření: Ošetřování travních porostů	86

C. Podopatření péče o krajinu	93
Titul C1 Zatravnění orné půdy	94
Titul C2 Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách	95
Titul C3 Pěstování meziplodin	96
Titul C4 Trvale podmáčené louky a rašelinné louky	97
Titul C5 Ptačí lokality na TP	98
Titul C6 Biopásy	99
D Zonální podopatření Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	100
3.4. Lesnictví	103
3.4.1. Zalesňování zemědělské půdy	103
3.4.1.1. Charakteristika podopatření	103
3.4.1.2. Cíle a popis podopatření	104
3.4.1.2.1. Cíle opatření	104
3.4.1.2.2. Základní podmínky vstupu do podopatření	104
3.4.1.3. Forma podpory	105
3.4.1.4. Výše a doba poskytované podpory	105
3.4.2. Založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití	106
3.4.2.1. Charakteristika podopatření	106
3.4.2.2. Cíle a popis podopatření	106
3.4.2.2.1. Cíle podopatření	106
3.4.2.2.2. Základní podmínky vstupu do podopatření	107
3.4.2.3. Forma podpory	107
3.4.2.4. Výše a doba poskytované podpory	108
3.4.3. Přehled financování opatření	108
3.5. Zakládání skupin výrobců	109
3.5.1 Charakteristika opatření	110
3.5.2. Cíle a popis opatření	110
3.5.2.1. Cíle opatření	110
3.5.2.2. Základní podmínky vstupu do opatření	110
3.5.3. Podmínky pro uznání skupin výrobců (podmínky poskytnutí dotace)	111
3.5.4. Forma podpory	112
3.5.5. Výše a doba poskytované podpory	112
3.5.6. Přehled financování opatření	112
3.6. Technická pomoc	113
3.6.1. Charakteristika opatření	113
3.6.2. Cíle a popis opatření	113
3.6.2.1. Cíle opatření	113
3.6.2.2. Příjemce pomoci:	113
3.6.2.3. Popis opatření	113
3.6.3. Forma podpory	114
3.6.4. Výše poskytované podpory	114
3.6.5. Přehled financování opatření	114
3.8. Pravidla společná pro opatření HRDP	115
3.9. Kombinovatelnost opatření	116
ČÁST 4 – IMPLEMENTACE	117
4.1. Potřeba studií, demonstračních projektů, výcviku nebo technické pomoci	117
4.2. Vymezení zúčastněných a zodpovědných institucí a orgánů	117
4.2.1. Platební agentura (PA)	117
4.2.2. Vnitřní audit	119

4.2.3. Regionální pracoviště (NUTS II)	120
4.2.4. Organizace s delegovanými činnostmi	121
4.2.4.1. Zemědělské agentury – pozemkové úřady MZe (úroveň NUTS IV)	121
4.2.4.2. Ostatní organizace.....	122
4.2.5. Odbor Řídící orgán HRDP – policy maker programového dokumentu HRDP	122
4.2.6. Instituce a orgány vyplývající z finančních toků	123
4.2.6.1. Kompetentní orgán	123
4.2.6.2. Certifikační orgán.....	124
4.3. Základní popis administrace jednotlivých opatření	126
4.4. Finanční toky pro HRDP	128
4.5. Monitoring a hodnocení programu	129
4.6. Kontroly a sankce	130
4.6.1. Kontroly	130
4.6.2. Sankce.....	133
4.7. Informovanost o programu, publicita a komunikační strategie.....	133
4.8. Výsledky konzultačního procesu	134
4.9. Vyváženost mezi opatřeními.....	135
4.10. Kompatibilita a konzistence	135
4.11. Dodatečné podpory na národní úrovni (state aids).....	135
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	136
Příloha č. 1	138
Příloha č. 2	147
Příloha č. 3	159
Příloha č. 4	174
Příloha č. 5	175
Příloha č. 6	177
Příloha č. 7	180
Příloha č. 8	181
Příloha č. 9	186
Příloha č. 10	187

ČÁST 1- ÚVOD

1.1. Název

Horizontální plán rozvoje venkova

1.2. Členský stát

Plán, který bude odsouhlasen Vládou ČR se vztahuje na území České republiky.

1.3.1. Geografická oblast pokrytá plánem

Opatření HRDP budou uplatňována na celém území České republiky. Toto široké geografické pojetí si vynucuje skutečnost, že všechny regiony ČR, lišící se mírou svého rozvoje, vyžadují systematické uplatňování politiky rozvoje venkova. Navíc všechny regiony ČR (mimo hlavního města Prahy) byly zařazeny do Cíle 1.

1.3.2. Regiony klasifikované jako Cíl 1

Tento plán pokrývá území celé České republiky, které je rozděleno do 8 NUTS 2 přičemž 7 z regionů je zařazeno pod Cíl 1 (mimo hlavní město Praha):

- oblasti v Cíli 1 - Střední Čechy
 - Jihozápad
 - Severozápad
 - Severovýchod
 - Jihovýchod
 - Střední Morava
 - Moravskoslezsko
- oblasti v Cíli 1 v přechodném režimu – v České republice nejsou oblasti spadající pod tento Cíl
- oblasti v Cíli 2 - Praha

Vzhledem k tomu, že celé území České republiky kromě hlavního města Prahy spadá pod působnost Cíle 1, obsahuje tento plán rozvoje venkova 6 tzv. doprovodných opatření SZP financovaných EAGGF – sekcí záruční s uplatněním na 8 regionů NUTS 2, tj. na území celé ČR:

- předčasné ukončení zemědělské činnosti
- méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními
- agro – environmentální opatření
- lesnictví
- zakládání skupin výrobců
- technická pomoc

Obr. 1: Oblasti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky – viz. příloha č. 1

1.4. Plánování v odpovídající geografické oblasti

Protože HRDP je navržen pro celou ČR není nutné specifikovat jednotlivé specifické oblasti pro jeho jednotlivé části a opatření (Česká republika je navržena celá jako Cíl 1, mimo hlavní město Prahu). HRDP je integrován se Operačním programem MZe „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“. Jiné plánovací dokumenty, s kterými by bylo nezbytné HRDP integrovat nejsou do roku 2006 relevantní (např. LEADER +, který je součástí OP MZe).

1.5. Předběžné hodnocení HRDP

Předběžné hodnocení Horizontálního plánu rozvoje venkova (též jen „HRDP“) pro Českou republiku 2004 – 2006 bylo vypracováno na základě smlouvy mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Vysokou školou ekonomickou v Praze (pracoviště Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku).

Metodický postup hodnocení.

Struktura předběžného hodnocení Horizontálního plánu rozvoje venkova pro Českou republiku 2004 – 2006 se drží zadávací dokumentace Structural Funds Assistance to the Czech Republic (Terms of Reference). Při zpracování předběžného hodnocení vycházel tým hodnotitelů z následujících metodologických podkladů: Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 a 1260/1999 a Nařízení Komise (ES) č. 438/2001 a 445/2002, metodickými pokyny a materiály týkajícími se předběžných hodnocení (The MEANS Collection) a dokumentu Evaluation of rural development programmes 2000 -2006 supported from the European Agriculture Guidance and Guarantee Fund, Guidelines, Directorate General for Agriculture, 1999.

Tým hodnotitelů vycházel ze strategie rozvoje venkova EU (obsažené v Agendě 2000), která stanovuje následující principy:

- multifunkční zemědělství,
- vícesektorový a integrovaný přístup politiky rozvoje,
- flexibilní podpora venkovského rozvoje,
- transparentnost programových dokumentů.

Hodnocení zdůvodněnosti a celkové konzistence strategie.

Strategie HRDP je volena s ohledem na několik strategických cílů, přičemž pro dokument samotný nebyl zvolen jeden zastřešující cíl. Tomu také odpovídá přístup v podobě zvolených jednotlivých operačních cílů a opatření. Při jejich volbě sehrál důležitou roli politický konsensus v rámci prostoru poskytnutého pravidly pro strategii intervence. Volba jednotlivých cílů vychází z důkladného rozboru stávající situace v oblasti rozvoje venkova a resortu zemědělství, která je solidním východiskem pro volbu strategie.

Socio - ekonomická analýza a SWOT se nezaměřují hlouběji na regionální aspekty problémů a tendencí. Tento přístup je zdůvodněn celkovou koncepcí programového dokumentu jako podklad pro plošně orientovanou intervenci. Dokument explicitně nezahrnuje analýzu mimoprodukčních funkcí zemědělství, implicitně je však tento segment podkladem pro vypracování strategie.

Samotná strategie HRDP je postavena na poznatcích ze SWOT analýzy českého zemědělství a zejména je patrná snaha o omezení dlouhodobých dopadů slabých stránek a hrozeb uvedených v této analýze.

U některých z opatření autoři uvádějí možnost malého zájmu zemědělců o dané opatření. Z tohoto pohledu se může jejich výběr zdát diskutabilní. Nicméně HRDP ve svých navrhovaných opatřeních navazuje na stávající programy v České republice, ať již financované z prostředků České republiky, nebo Evropské unie. Z tohoto pohledu lze předpokládat, že nedojde ke skokové změně, která by ohrozila jejich naplnění. Tento postup zároveň umožnil fundovaně a extenzivně propracovat každé z navržených opatření.

Koordinace s dalšími politikami.

Příprava a zaměření HRDP bylo koordinováno s přípravou Operačního programu rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství a též s přípravou České republiky na Společnou zemědělskou politiku. Z tohoto pohledu je strategie v souhrnu konzistentní i s tímto programovým dokumentem. Horizontální témata jsou v HRDP řešena v odpovídajícím rozsahu.

Alokované zdroje.

Návrh výše finančních prostředků na jednotlivá opatření je volen s ohledem na mimoprodukční funkce zemědělství a záměry dalších programových dokumentů České republiky. Lze předpokládat, že může dojít k jistým korekcím v průběhu realizace HRDP, vzhledem k již zmíněné malé vazbě na „poptávku“ zemědělců u některých opatření.

Adekvátnost implementačního a monitorovacího systému.

Navržený implementační a monitorovací mechanismus je v dokumentu načrtnut ve vyhovující podobě. V případě implementačního systému, lze pozitivně hodnotit snahu o využití zkušeností z fungování programu Sapard a jeho administrace.

Systém hodnotících indikátorů jasně definuje stav, kterého má být realizací HRDP dosaženo. V případě monitorovacích indikátorů schází vazba na jejich využití pro efektivní administraci celého HRDP.

1.6. Posouzení vlivů HRDP na životní prostředí

Kapitola Životní prostředí, která představuje z odborného i finančního hlediska jednu z nejobtížnějších částí procesu přípravy ČR na vstup do EU, byla předběžně uzavřena 1. června 2001 s tím, že definitivně bylo vyjednávání ke kapitole Životní prostředí ukončeno v listopadu 2002, kdy byla schválena upravená Společná pozice EU ke směrnici č. 2001/80/ES o omezení emisí znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení. Celkově EU akceptovala ČR v kapitole životního prostředí tři žádosti o přechodná období, a to pro směrnice č. 91/271/EHS, 94/62/ES a 2001/80/ES.

V rámci přípravy ČR na vstup do EU byly v oblasti Životní prostředí zpracovány následující strategické dokumenty:

- **Implementační plán pro oblast Životní prostředí**, jehož druhá aktualizace byla schválena vládou dne 8. ledna 2003 usnesením vlády ČR č. 15. Tento dokument obsahuje detailní informace o požadavcích vyplývajících ze všech předpisů ES v oblasti životního prostředí, které budou v ČR prostřednictvím národní legislativy prováděny.

- Dalším stěžejním dokumentem je **Rámcová strategie financování investic na zajištění implementace environmentální legislativy ES**, která byla schválena vládou dne 18. června 2003 usnesením č. 594. Obsahuje odhad nákladů potřebných na zajištění implementace právních předpisů Evropských společenství v oblasti životního prostředí a současně zohledňuje velké finanční prostředky nutné na likvidaci následků povodní ze srpna 2002.
- V neposlední řadě je z pohledu integrace do EU důležitým dokumentem i **Státní politika životního prostředí**, jejíž poslední verzi vláda schválila v lednu 2001. V současné době se probíhá její aktualizace se zohledněním cílů 6. Akčního programu ES pro ŽP. Státní politika ŽP současně reaguje i na další prioritní environmentální problémy, jako je např. otázka udržitelného rozvoje.

Jako zpracovatel Posouzení HRDP z hlediska jeho vlivů na životní prostředí (SEA HRDP) byl vybrán tým koordinovaný Ústavem aplikované ekologie Lesnické fakulty České zemědělské univerzity v Kostelci nad Černými Lesy. Toto akademické pracoviště České zemědělské univerzity bylo vybráno z důvodu nezávislosti na zpracovateli HRDP, vysoké odborné erudici jak v oblasti rozvoje venkova, tak i v oblasti posuzování vlivů koncepčních dokumentů na životní prostředí (SEA – strategic environmental assessment). Aktivní účast veřejnosti při tomto posuzování byla zajištěna a v rámci posuzovatelského týmu zabezpečována Regionálním environmentálním centrem (REC ČR).

Posouzení vlivů HRDP na ŽP proto bylo provedeno na základě kombinované procedury, která splňuje požadavky následujících základních právních úprav:

- Zákona č. 244/92 Sb., o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí, v platném znění. Tento zákon se vztahuje na připravované koncepce v oblasti energetiky, dopravy, zemědělství, odpadů, cestovního ruchu, schvalované na úrovni vlády ČR. K zpracované dokumentaci o posuzování vlivů HRDP na životní prostředí Ministerstvo životního prostředí ČR vydává stanovisko podle § 14 z hlediska jeho vlivu na životní prostředí, které bude sloužit jako podklad pro projednání koncepce vládou ČR.
- Doplnění vybraných bodů struktury dokumentace o posouzení HRDP z hlediska jeho vlivu na životní prostředí, tak aby byla zachována provázanost s požadavky na strukturu posouzení dle směrnice č. 2001/42/ES.
- Požadavků na hodnocení vlivů operací strukturálních fondů Evropských společenství na ŽP, které jsou obsaženy v článku 42.2(b) Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 a v navazujících metodických doporučení Evropské komise (*Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds Programmes, DG XI, 1998*).

Posouzení vlivů HRDP na životní prostředí zároveň po obsahové stránce odpovídá Metodice posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí (vydalo MŽP, edice Planeta č. 3/2001), která vychází mimo jiné i z výše uvedených právních předpisů.

Na základě původní dohody zpracovatele HRDP a řešitelského týmu SEA-HRDP byl zvolen postup průběžného posuzování jednotlivých pracovních verzí HRDP, které vedl k průběžné optimalizaci z hlediska vlivů na ŽP. Dodržení původně navrženého postupu bylo komplikováno změnami harmonogramu zpracování HRDP. Zpracování posouzení a jeho připomínkování veřejností probíhalo od března 2002 do

června 2003. Podrobná metodika zpracování SEA je obsažena v samostatné dokumentaci posouzení vlivů HRDP na životní prostředí.

Při posuzování HRDP byl vzaty v úvahu dostupné koncepce rozvoje resortů a odvětví, posouzení jejich vlivů na životní prostředí, příp. stanoviska MŽP k těmto koncepcím, např.:

- ◆ Státní program ochrany přírody a krajiny - SPOPK (1998),
- ◆ Akční plán zdraví a životního prostředí ČR - NEHAP (1998)
- ◆ Státní politika životního prostředí – SPŽP (2001)
- ◆ Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR – EVVO (2000)
- ◆ 6. Akční program Společenství pro životní prostředí na léta 2001 - 2010
- ◆ Koncepce průmyslové politiky (1998)
- ◆ Státní energetická politika (2000)
- ◆ Státní surovinová politika (1998)
- ◆ Státní dopravní politika (1998)
- ◆ Rozvoj dopravních sítí ČR do r. 2010 (1998)
- ◆ Střednědobá strategie sektoru dopravy, telekomunikací a pošty (2000)
- ◆ Koncepce resortní politiky MZe na období před vstupem ČR do EU (1999)
- ◆ Koncepce státní politiky cestovního ruchu na období 2000-7 (2002)
- ◆ Strategie regionálního rozvoje (2000)
- ◆ Národní rozvojový plán a relevantní operační programy (2002)

a dále byl vzat v úvahu současný stav životního prostředí, který je podrobně popsán ve vybraných kapitolách v části 2 dokumentu.

Důležitým faktorem posuzování je možnost aktivního zapojení veřejnosti do připomínkování zpracování HRDP a SEA HRDP. Obdržené připomínky od veřejnosti ať již v písemné formě nebo získané v rámci pořádání tzv. kulatých stolů byly využívány v rámci průběžných úprav obou dokumentů v celém průběhu jejich zpracování od dubna 2002 do června 2003.

Na základě zpracovaného posouzení byla navržena zmírňující a kompenzační opatření (tj. opatření k vyloučení nebo omezení případných negativních vlivů a zesílení kladných účinků rozvojových aktivit životního prostředí), která korespondují s výše uvedenými relevantními strategickými dokumenty.

Celá procedura posouzení HRDP z hlediska jeho vlivů na životní prostředí byla zakončena vydáním kladného stanoviska Ministerstva životního prostředí ze dne 19. června 2003 s podmínkami převzatými ze závěru SEA týmu.

ČÁST 2 - SOUČASNÁ SITUACE, NAVRHOVANÁ STRATEGIE A OČEKÁVANÉ DOPADY

2.1. Kvantifikovaný popis současného stavu

Tato kapitola je věnována nejprve analýze širšího kontextu rozvoje venkova a následně ve větší míře rozpracovává zejména problematiku resortu zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství. Zaměření analýzy je dáno zejména významem zemědělství a lesnictví pro rozvoj venkova a také směřováním tohoto dokumentu zejména na tyto sektory.

2.1.1. Geografický popis

Česká republika je středoevropským státem o celkové rozloze 7 886 tis. ha. Z celoevropského hlediska má charakter horské až podhorské oblasti. Z celkové plochy území leží 67 % v nadmořské výšce do 500 m n.m., 32 % ve výšce mezi 500 až 1000 m n.m. a 1 % území ve výšce nad 1000 m n.m. Horské oblasti v ČR představují zejména pohraniční hory – např. Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky, Jizerské hory, Beskydy, Šumava, Krušné hory, ale vyskytují se i ve vnitrozemí, např. na Českomoravské vysočině.

Obr. 2: Nadmořské výšky ČR – viz příloha č. 1

Nejvyšším bodem České republiky je vrchol Sněžky (1 602 m), nejnižším je naproti tomu hladina Labe na česko-německé hranici (115 m). Téměř tři čtvrtiny z celkové rozlohy státu jsou tvořeny pahorkatinami a vrchovinami, kterými prochází hlavní evropské rozvodí mezi třemi povodími (Labe, Odra a Morava) a zároveň mezi třemi úmořími (Severní, Baltské a Černé moře). Rozvodním uzlem těchto povodí je Kralický Sněžník 1423 m nad mořem. Hlavními říčními osami v Čechách jsou Labe (370 km) s Vltavou (433 km), na Moravě Morava (246 km) s Dyjí (306 km), na severu Moravy a ve Slezsku Odra (135 km) s Opavou (131 km). Česká republika je tedy zdrojovou oblastí pro hlavní evropské řeky (Labe, Odra a Dunaj), jejichž horní toky, resp. přítok (Morava), se zde nacházejí. Poloha na střetu oceánských a kontinentálních klimatických jevů, složitá geologická stavba a z toho vyplývající velká geomorfologická členitost povrchu jsou dalšími faktory, které se výrazně podílely na utvoření různorodé krajiny na relativně malé rozloze státu.

Obr. 3: Poloha České republiky v Evropě a povodí hlavních toků – viz příloha č. 1

Vzhledem k tomu, že až na malé výjimky většina vodních toků pramení na území České republiky a odvádí vodu na území okolních států, jsou vodní zdroje v ČR naprosto závislé na atmosférických srážkách.

Tab. 1: Obnovitelné vodní zdroje v letech 1991 – 2000 v mil. m³

Položka	Roční hodnoty									
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Srážky	46 687	48 186	53 391	52 287	61 514	54 890	57 809	56 153	49 291	54 733
Evapotranspirace	37 603	36 159	43 792	37 683	43 950	37 461	39 859	42 750	35 381	40 353
Roční přítok ¹⁾	420	492	486	553	645	825	653	541	550	573
Roční odtok ²⁾	9 504	12 519	10 085	15 157	18 209	18 254	18 603	13 944	14 460	14 953
Spolehlivé zdroje povrchových vod ³⁾	4 453	3 882	4 554	4 247	5 840	7 086	6 200	4 825	4 875	4 789
Využitelné zdroje podzemních vod	900	950	980	1 140	1 400	1 380	1 430	1 330	1 390	1 204

Zdroj: ČHMÚ.

¹⁾ Roční přítok na území ČR z okolních států.

²⁾ Roční odtok z území ČR.

³⁾ Určuje se jako průtok v hlavních povodích s 95 % zabezpečeností.

Území ČR, vzhledem ke geologickému stáří, není extrémně sklonité. Výjimkou je východní Morava, kam zasahuje Karpatský oblouk.

Obr. 4: Sklonitost území ČR – viz příloha č. 1

2.1.2. Klima

Podnebí ČR se vyznačuje vzájemným pronikáním a míšením oceánských a kontinentálních vlivů. Je charakterizováno západním prouděním a intenzivní cyklonální činností, která způsobuje časté střídání vzduchových hmot a poměrně hojné srážky. Přímořský vliv se projevuje zejména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku přibývají kontinentální podnební vlivy. Značný vliv na podnebí ČR má nadmořská výška a reliéf krajiny.

2.1.3. Geologie

Z geologického hlediska jsou v České republice zastoupeny horniny prakticky všech geologických útvarů od krystalinika až po holocén. Jsou vyvinuty dva velké geologické celky: Český masiv a Karpaty. V Českém masivu se rozlišují velké oblasti krystalinika (hlavně žuly, ruly), algonkia (břidlice), paleozoika (břidlice, pískovce), druhohor (křída – opuky, pískovce, slíny), třetihor (jíly, písky, čediče a eruptiva, slinité a písčité sedimenty) a kvarteru (čtvrtohor – spraše, svahoviny, štěrkopísky, aluviální sedimenty).

Podobně je velmi variabilní geomorfologie území a reliéf terénu, jsou zastoupeny všechny geomorfologické tvary: úvaly, kotliny, pánve, plošiny, pahorkatiny, vrchoviny a hory.

2.1.4. Půdní fond

Z půdních druhů převažují půdy středně těžké (66 %), lehkých půd je kolem 25 %, těžkých a velmi těžkých půd 9 %. Z půdních typů převažují kambizemě nasycené a kyselé (Cambisols, Dystric Cambisols, 21% resp. 22 %), půd černozemního typu (Chernozems, Haplic Phaeozems) je 13%, hnědozemí (Luvisols) kolem 14 %, luvizemí (Albic luvisols) a pseudoglejů (Plano – gleyic Luvisols, Dystric Planosols) 13 %, lehkých regozemí (Regosols) kolem 3 %, fluvizemí (Fluvisols)

rovněž kolem 3 %, černic (Phaeozems) 2 %, rendzin a pararendzin (Calcaric Regosols) 3 %, zamokřených glejů (Gleysols) asi 4 %.

Zemědělská půda tvoří přibližně polovinu (54 %) celkové rozlohy ČR. V nadmořské výšce nad 500 m n.m. se nachází více než 28 % zemědělského půdního fondu, z toho v nadmořské výšce 600 až 700 m n.m. cca 8 % a nad 700 m n.m. 3 % zemědělského půdního fondu. Oblasti s vyšší nadmořskou výškou lze považovat za méně příznivé z hlediska provozování zemědělské činnosti. Díky poměrně vysoké hustotě obyvatelstva ČR má však zemědělská činnost tradici i v těchto oblastech a v omezeném rozsahu se provozuje až do výšek 1250 m n. m.

Problémem zemědělského obhospodařování je skeletovitost některých půd (výrazněji skeletovitých je 4,5 %, slabě skeletovitých půd 24 %).

Zamokření půd není větším problémem a je spíše lokálního charakteru, protože úprava vodního režimu odvodněním byla provedena na cca 25 % zemědělských půd. Rozsah závlah je 3,6 % zemědělské půdy. Výsušných půd je v ČR necelých 16 tis. ha.

Zhutněním je ohroženo kolem 30 – 50 % všech zemědělských půd, a to převážně zhutněním technogenním, způsobeným použitím nevhodné mechanizace.

Úbytek humusu v půdách nebyl prokázán. V posledních letech došlo k výraznému poklesu znečištění dusíkem. Nedošlo k průkazné plošné kontaminaci půd. Zvýšená koncentrace některých rizikových prvků (nikoliv kontaminace) byla bodově zjištěna v místech vysoké industrializace.

Zasolení půd neexistuje (pouze slabě zvýšené obsahy síranů na cca 0,3 % půdy). Zaplavování půd je lokální a krátkodobého charakteru.

Hospodaření je ztíženo také na územích poddolovaných starými důlními díly. V rámci ČR jde o necelých 9 tis. ha zemědělského půdního fondu.

V České republice je poměrně vysoký stupeň zornění zemědělské půdy a to v průměru přes 72 %, podíl trvalých travních porostů je naopak vzhledem ke klimatickým podmínkám nízký, v průměru 22,5 %.

Na jednoho obyvatele připadá 0,41 ha zemědělské půdy a 0,31 ha orné půdy.

Obr. 5: Stupeň zornění podle katastrálních území – viz příloha č. 1

Obr. 6: Podíl trvalých travních porostů na zemědělské půdě – viz příloha č. 1

Tab. 2: Struktura využití půdního fondu ČR podle druhů pozemků v katastru nemovitostí se stavem k 31. 12. 2002

Druh pozemku	Výměra v ha
Zemědělská půda	4 272 801
z toho	
Orná půda	3 068 239
Chmelnice	11 105
Vínice	15 902
Zahrady	160 910
Ovocné sady	48 373
Trvalé travní porosty	968 272
Nezemědělská půda	3 609 059
z toho	
Lesní pozemky	2 643 058
Vodní plochy	159 859
Zastavěné plochy a nádvoří	130 587
Ostatní plochy	680 412
Celkem	7 886 755

Zdroj: ČÚZK, 2003

Od roku 1991 ubylo více než 10 000 ha zemědělské půdy, oproti tomu výměra lesní půdy vzrostla o 8 434 ha. Negativním jevem je zábor zemědělských půd ve

prospěch zastavěných ploch a to zejména na periferiích větších měst. Tento jev je o to významnější, že většina měst byla založena v lokalitách s nejkvalitnější půdou a tak dochází k nenahraditelným ztrátám.

Z hlediska lesních půd je významným faktorem jejich okyselování a pokles zásob přístupných živin. Přestože emise škodlivin (zejména SO₂, ale i NO_x a NH₄) v devadesátých letech poklesly na úroveň evropského průměru, stav lesních porostů se nijak významně nezlepšuje. Jedním z hlavních důvodů je acidifikace a nutriční degradace půd způsobená dlouhodobou kumulovanou kyselou depozicí a depozicí eutrofizujících sloučenin dusíku. Všechny tyto procesy jsou kumulativní a nelze proto v budoucnu očekávat zlepšení stavu, zejména v horských oblastech, které by bylo přímo úměrné velikosti snížení emisí v 90. letech.

Hodnocení zemědělského území na podkladě systému bonitovaných půdně – ekologických jednotek (BPEJ)

Hodnocení zemědělského území podle systému BPEJ v sobě zahrnuje poznatky z řady vědních oborů a je posledním krokem v kategorizaci zemědělských stanovištních podmínek z přírodního, produkčního a ekonomického hlediska. Bonitační klasifikace byla zpracována pro veškerou zemědělskou půdu bez rozlišení kultur. Výchozím podkladem byl průzkum půd a vlastní bonitační průzkum v terénu v detailních mapových měřítcích.

Za základní mapovací a oceňovací jednotku bonitační soustavy je považována tzv. Bonitovaná půdně – ekologická jednotka (BPEJ). Rozumí se jí specifický územní celek, který má v důsledku vzájemného působení jednotlivých složek přírodního prostředí konkrétní agroekologické vlastnosti, projevující se určitou hodnotou produkčního potenciálu. Je tedy možno ke každé BPEJ přiřadit údaje o ekonomickém efektu, který je na daném stanovišti za daných přírodních podmínek v dané době dosahován. Soustava zahrnuje všechny charakteristické vlastnosti jednotlivých vzájemně odlišných stanovišť.

Bonitační oceňovací soustava obsahuje v současné době 2199 BPEJ. Každá konkrétní BPEJ je vyčleněna na základě podrobného vyhodnocení parametru klimatu, klasifikačního zařazení půdy, charakteristiky geologických substrátů, zrnitosti, skeletovitosti, vodního a vzdušného režimu půd, hloubky půdních profilů, svažitosti pozemků a jejich expozice. Každý z parametrů má číselný kód, konkrétní BPEJ je definována 5 místným kódem. Přiřazením parametrizovaných údajů o produkčním ekonomickém potenciálu je určena výnosová hodnota BPEJ (viz příloha č.5), která byla využita k zařazení území do méně příznivých oblastí.

Hodnota výnosnosti půdy je vyjádřena indexem v rozpětí bodové stupnice od 6 do 100 bodů. Nejnižší hodnotě 6 bodů odpovídá půda na příkrých svazích (nad 30 %) ve velmi nepříznivých klimatických podmínkách, pokrytá travním porostem. Nejvyšší hodnotu 100 bodů má černozem na spraši, středně těžká, hluboká více než 60 cm, s příznivým vodním režimem, v teplém, mírně vlhkém klimatickém regionu, na úplné rovině.

Národní průměr bodové hodnoty výnosnosti veškeré půdy v ČR je 42,2 bodů. Na obr. 7 je uvedena mapa výnosnosti zemědělské půdy podle území obce vyjádřena v procentech z průměrné hodnoty ČR

Podle komplexního průzkumu půd je zhruba 60 % zemědělského půdního fondu na půdách méně až málo úrodných.

Obr. 7: Výnosnost z.p. v % z průměru ČR – viz příloha č. 1

Vlastnictví půdy

Vlastnictví půdy v České republice je do značné míry roztržštěné. K 1. lednu 1998 existovalo 3 962 000 listů vlastnictví a půda byla rozdělena na 12 900 000 parcel. Převážná část zemědělské půdy, více než 3 400 000 hektarů, je vlastněna fyzickými osobami nebo jednateli a akcionáři různých společností hospodařících na zemědělské půdě (52%). Stát vlastní více než 800 000 hektarů zemědělské půdy

Z celoplošného zemědělského sčítání Agrocensus 2000 vyplývá, že zemědělské podniky v ČR se vyznačují vysokým podílem najaté půdy (tj. 91,9 %). V regionech, kde je v daném katastrálním území v provozu více než jedno velké hospodářství, pronajímatelé obvykle uzavírají dlouhodobé nájemní smlouvy (až na dobu 10 let). Na druhé straně, v regionech, kde existuje pouze jedno velké hospodářství pokrývající zemědělskou půdu několika katastrálních území, jsou ceny pronájmu obvykle na minimálních úrovních a pronajímatelé obtížně půdu pronajímají.

Evidence využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů

V ČR se v současné době intenzivně připravuje zavedení Evidence využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů – tzv. evidence půdních bloků. Zákoný rámec této evidence je zakotven v zákoně č. 128/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu) a zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění zákona č. 62/2000 Sb. a zákona č. 307/2000 Sb..

Evidence půdních bloků bude sloužit k ověřování správnosti výměr uvedených v žádostech o dotace především na přímé platby a k následným kontrolám a bude nedílnou součástí integrovaného administrativního a kontrolního systému. Evidence půdních bloků, resp. její zákoný rámec splňuje požadavky Nařízení Rady (ES) č. 3508/1992, o zavedení integrovaného administrativního a kontrolního systému pro některé režimy podpor Společenství.

Předpokládá se, že evidence půdních bloků bude využita i pro administraci opatření podle HRDP, resp. u těch opatření, které se týkají půdy a jejich výměr.

Evidence půdních bloků pracuje se základní jednotkou půdní blok, který představuje souvislou, zemědělsky obhospodařovanou půdu o minimální výměře 0,1 ha, která je zřetelně v terénu oddělena zejména lesním porostem, zpevněnou cestou, vodním tokem nebo zemědělsky neobdělvanou půdou. Půdní blok může být dále členěn na díly, a to buď podle kultury nebo uživatele. Zároveň je navržen aktualizací režim, kterým by kromě pravidelného leteckého snímkování, měla být udržována evidence půdních bloků ve stavu respektujícím změny v užívání půdy, průběhu hranic bloků nebo v kulturách. Evidence půdních bloků tak bude optimálním nástrojem pro kontrolu oprávněnosti nároků na dotace poskytované na výměru zemědělské půdy. Proto je její využití aktuální i u opatření HRDP.

Rozdíl mezi parcelou a půdním blokem

Parcela: celá republika je v katastru nemovitostí rozdělena na jednotlivé parcely, které jsou vedeny na základě vlastnických práv.

Půdní blok: základní jednotkou evidence zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (registru půdních bloků) je půdní blok o minimální výměře 0,1 ha, který představuje souvislou plochu zemědělsky obhospodařované půdy zřetelně v terénu oddělenou zejména lesním porostem, zpevněnou cestou, vodním tokem nebo zemědělsky neobdělvanou půdou.

Díl půdního bloku: jestliže je na půdním bloku pěstován více než jeden druh zemědělské kultury, anebo je půdní blok obhospodařován více než jednou fyzickou nebo právní osobou, která tuto činnost vykonává vlastním jménem a na vlastní odpovědnost (dále jen „uživatel“), člení se půdní blok na díly půdního bloku, které představují souvislou plochu zemědělsky obhospodařované půdy jednoho druhu zemědělské kultury obhospodařované jedním uživatelem.

Pozemkové úpravy

Od roku 1991 probíhá v České republice proces pozemkových úprav, v souladu se zákonem č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech. Od 1.1. 2003 nabyl účinnosti nový zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. V rámci úprav pozemků se uspořádávají majetková práva k pozemkům, dochází k prostorovým a funkčním změnám parcel, jež se slučují nebo rozdělují, je zajišťován přístup k nim a jsou stanovovány jejich hranice. Proces pozemkových úprav vytváří podmínky pro jejich racionální spravování, ochranu půdy, zvyšování její úrodnosti a pro zvyšování ekologické stability krajiny. K 1.1.2002 bylo v České republice dokončeno 203 komplexních pozemkových úprav na celkové rozloze 72 697 hektarů, přičemž je zpracováváno dalších 542 komplexních pozemkových úprav na celkové rozloze 256 495 hektarů.

Pozemkové úpravy jsou hlavním nástrojem zajištění skutečného a identifikovatelného vlastnictví a jsou předpokladem pro dokončení restitučního procesu a obnovu soukromého vlastnictví půdy

V důsledku velkoplošného obdělávání půdy byly v řadě oblastí zničeny polní cesty, přirozené ohraničující prvky a další rysy krajiny. Byla narušena ekologická stabilita krajiny, zemědělské půdní zdroje byly zdevastovány vodní a větrnou erozí, byla snížena biodiverzita a celkově narušen celkový krajinný ráz. Proto je nedílnou součástí procesu pozemkových úprav budování cest, protierozních opatření, biokoridorů a biocenter a dalších technických opatření. Poskytování podpor v rámci pozemkových úprav je řešeno v OP zemědělství.

Situace v restitucích půdy

Ministerstvo zemědělství shromažďuje statistická data o restitučním procesu. Z celkového počtu 231 828 restitučních případů bylo 228 103 z nich, to je 98,4%, uzavřeno nebo téměř uzavřeno na konci roku 2002. Rozhodnutí se týkala celkem 1 647 430 hektarů zemědělské a lesní půdy. Z toho bylo skutečně uvolněno 1 282 652 hektarů, 122 269 pak uvolněno nebylo, to ale na základě schválení náhrady Pozemkovým fondem České republiky. Z důvodů nesplnění zákonných podmínek vydaly pozemkové úřady rozhodnutí o neuvolnění 242 509 hektarů.

2.1.5. Administrativní členění

Administrativně se Česká republika dělí na 14 samosprávných krajů, 77 okresů a 6258 obcí (k 1.1.2001). Populačním a velikostním kritériím vymezení statistických regionů pro EU odpovídá po sloučení krajů 8 regionů úrovně NUTS 2. Nižší úrovně se pak již s administrativním členěním shodují (tedy 14 NUTS 3, 77 NUTS 4, atd.).

2.1.6. Sociální a technická infrastruktura venkova

Vybavenost obcí zařízeními sociální a technické infrastruktury je významným faktorem kvality a rovnocennosti životních podmínek obyvatel ČR. Úzce souvisí s ekonomickým potenciálem (nabídka pracovních příležitostí), přispívá ke stabilitě sídel a udržení generační kontinuity v území. Zařízení, která jsou zařazena mezi občanskou vybavenost (školy, pošty, policejní stanice a zdravotnická zařízení), jsou na území ČR rozložena relativně rovnoměrně, ve srovnání s celostátním průměrem dostupnosti občanské vybavenosti zaostávají regiony NUTS 2 Jihovýchod, Jihozápad a Střední Čechy.

Obecně platí, že vybavenost obcí občanskou a technickou infrastrukturou se zvyšuje s velikostní kategorií obce určené počtem obyvatel. Z obcí do 2 000 obyvatel je 29,5 % vybaveno službami a zařízeními zdravotní péče (avšak pouze 1 % obcí do 100 obyvatel), 36,3 % základní školou (z obcí do 100 obyvatel 0,5 %), 78,8 % vodovodem (z obcí do 100 obyvatel 54,3 %), 21,3 % kanalizací (z obcí do 100 obyvatel 4,3 %) a 41,8 % plynofikací (z obcí do 100 obyvatel 11,5 %).

2.1.7. Demografická situace v ČR

K 1. březnu 2001 měla Česká republika 10 293 tis. obyvatel (10 302 tis. obyvatel v roce 1991), ženy představovaly 51,2 % obyvatel (51,5 % v roce 1991). Průměrná hustota činila 131 obyvatel na km². Hustota osídlení se pohybovala od 62,3 obyvatel na 1 km² v Jihočeském kraji až do 230,5 obyvatel na 1 km² v Moravskoslezském kraji (s výjimkou hlavního města Prahy - 2 387 obyvatel na km²).

Obyvatelstvo bylo na území republiky rozloženo poměrně rovnoměrně při značné koncentraci obyvatel ve městech. V obcích do 2 000 obyvatel žilo 26 % celkové populace, přičemž v obcích s méně než 1 000 obyvateli žilo 17,1 % obyvatel. Největším městem státu je Praha s necelými 1,2 mil. obyvatel. V České republice bylo celkem 6 258 obcí (k 1.1. 2001), z nichž více než 50 000 obyvatel mělo pouze 22 obcí (5 obcí více než 100 000 obyvatel).

Tab.3: Velikost obcí podle krajů - počet obyvatel

Kraj		Celkem	Obce s počtem obyvatel											
			do 199		do 499 celkem		do 1999 celkem		od 2000 do 9 999		od 10 000 do 99 999		nad 100 000	
			počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
Hlavní město Praha	počet obcí	1	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	100,00
	počet obyvatel	1 178 576	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1 178 576	100,00
Středočeský	počet obcí	1 148	301	26,22	723	62,98	1 070	93,21	60	5,23	18	1,57	0	0,00
	počet obyvatel	1 129 627	37 315	3,30	176 791	15,65	485 106	42,94	243 755	21,58	400 766	35,48	0	0,00
Jihočeský	počet obcí	623	245	39,33	446	71,59	574	92,13	42	6,74	7	1,12	0	0,00
	počet obyvatel	630 168	27 439	4,35	89 824	14,25	207 217	32,88	184 043	29,21	238 908	37,91	0	0,00
Plzeňský	počet obcí	506	192	37,94	346	68,38	464	91,70	36	7,11	5	0,99	1	0,20
	počet obyvatel	553 741	21 797	3,94	70 202	12,68	180 655	32,62	133 885	24,18	72 927	13,17	166 274	30,03
Karlovarský	počet obcí	132	22	16,67	62	46,97	106	80,30	19	14,39	7	5,30	0	0,00
	počet obyvatel	306 799	3 078	1,00	16 873	5,50	58 814	19,17	75 920	24,75	172 065	56,08	0	0,00
Ústecký	počet obcí	354	70	19,77	192	54,24	304	85,88	33	9,32	17	4,80	0	0,00
	počet obyvatel	826 380	9 635	1,17	49 844	6,03	153 082	18,52	134 924	16,33	538 374	65,15	0	0,00
Liberecký	počet obcí	216	39	18,06	100	46,30	186	86,11	25	11,57	5	2,31	0	0,00
	počet obyvatel	430 769	5 088	1,18	23 852	5,54	102 108	23,70	116 999	27,16	211 662	49,14	0	0,00
Královéhradecký	počet obcí	448	121	27,01	289	64,51	405	90,40	34	7,59	9	2,01	0	0,00
	počet obyvatel	554 348	15 882	2,86	70 372	12,69	169 419	30,56	151 777	27,38	233 152	42,06	0	0,00
Pardubický	počet obcí	453	120	26,49	292	64,46	421	92,94	22	4,86	10	2,21	0	0,00
	počet obyvatel	510 079	15 796	3,10	70 803	13,88	190 153	37,28	99 954	19,60	219 972	43,13	0	0,00
Vysočina	počet obcí	730	352	48,22	573	78,49	699	95,75	23	3,15	8	1,10	0	0,00
	počet obyvatel	521 212	41 992	8,06	109 230	20,96	220 984	42,40	111 342	21,36	188 886	36,24	0	0,00
Jihomoravský	počet obcí	647	107	16,54	304	46,99	569	87,94	69	10,66	8	1,24	1	0,15
	počet obyvatel	1 133 916	14 333	1,26	81 335	7,17	327 118	28,85	257 888	22,74	169 725	14,97	379 185	33,44
Olomoucký	počet obcí	394	50	12,69	181	45,94	350	88,83	34	8,63	9	2,28	1	0,25
	počet obyvatel	642 465	7 118	1,11	51 562	8,03	216 938	33,77	111 762	17,40	210 472	32,76	103 293	16,08
Zlínský	počet obcí	304	16	5,26	107	35,20	252	82,89	43	14,14	9	2,96	0	0,00
	počet obyvatel	597 758	2 286	0,38	33 676	5,63	172 507	28,86	162 866	27,25	262 385	43,89	0	0,00
Moravskoslezský	počet obcí	302	13	4,30	76	25,17	231	76,49	55	18,21	15	4,97	1	0,33
	počet obyvatel	1 277 095	1 881	0,15	23 124	1,81	188 724	14,78	238 106	18,64	530 972	41,58	319 293	25,00
Česká republika	počet obcí	6 258	1 648	26,33	3 691	58,98	5 631	89,98	495	7,91	127	2,03	5	0,08
	počet obyvatel	10 292 933	203 640	1,98	867 488	8,43	2 672 825	25,97	2 023 221	19,66	3 450 266	33,52	2 146 621	20,86

Zdroj: Malý lexikon obcí ČR 2001

Počet obyvatel České republiky rostl až do roku 1994. V posledních letech počet obyvatel České republiky klesá přesto, že do věku kdy se uzavírají sňatky a do věku vysoké plodnosti vstupují silné ročníky narozené v první polovině 70. let 20. století. V období 1991 až 2001 poklesl počet obyvatel o 9 282 obyvatele, přičemž nepříznivý populační vývoj je částečně vyrovnáván přistěhovalectvím.

Věková struktura obyvatelstva se v posledních letech mění - věkové složení obyvatelstva se postupně zhoršuje – v období 1991 až 2001 se zvýšil podíl obyvatel v produktivním věku (o 4,1 procentního bodu na 65,3 %) a klesl podíl obyvatel do 15 let (o 4,5 procentního bodu na 16,5 %). Podíl obyvatel v předproduktivním věku je od roku 1998 trvale nižší než podíl obyvatel ve věku 60 let a výše. Podíl lidí starších 60 let stagnoval (18,2 % v roce 2001), avšak podíl této věkové skupiny se bude zvyšovat rychleji.

Obr. 8: Věkové složení obyvatelstva – viz příloha č. 1

Ve **vzdělanostní struktuře** populace ČR starší 15 let představují v roce 2001 nejvyšší podíly osoby vyučené a se středním odborným vzděláním bez maturity (37,9 %, v tom učňovské 20,5 %, střední odborné 17,4 %) a osoby s maturitou (28,4 %, v tom učňovské s maturitou 1,5 %, úplné střední vč. nástavbového 25,6 %, vyšší odborné 1,3 %). Osoby se základním vzděláním tvoří necelou čtvrtinu populace starší 15 let (23 %) a s vysokoškolským vzděláním necelou desetinu (8,9 %). Ve srovnání s rokem 1991 se vzdělanostní struktura obyvatel nad 15 let výrazně zlepšuje – snížil se podíl osob se základním vzděláním (o 10,1 procentního bodu) a zvýšil se podíl vysokoškolsky vzdělané populace (o 1,7 procentního bodu).

Srovnání vzdělanostních struktur mužů a žen nad 15 let v roce 2001 ukazuje, že mezi muži je výrazně více osob vyučených a se středním odborným vzděláním bez maturity (45,2 % proti 31,1 % u žen) a více vysokoškoláků (10,8 % proti 7,1 % u žen). Mezi ženami je naopak více osob se základním vzděláním (29 % proti 16,5 % u mužů) a více osob s maturitou (31 % proti 25,4 % u mužů).

Tab. 4: Úroveň vzdělání pracovníků v zemědělství v roce 2000

Pracovníci v zemědělství	celkem	v %	z toho se zemědělským vzděláním
základní vzdělání	28 080	18	-
středoškolské vzdělání	121 161	77	68 808
vysokoškolské vzdělání	7 991	5	6 820
celkem	157 232	100	75 628

Zdroj: ČSÚ, Agrocensus 2000

2.1.8. Demografická a sociální situace na venkově

Venkovský prostor lze podle metodiky EU¹⁾ a metodiky tradičně používané v ČR popisovat na několika hierarchických úrovních.

¹⁾ Metodika územního vymezení venkovských oblastí OECD, používaná v EU (EUROSTAT), vychází ze dvou hierarchických úrovní územních jednotek: lokální úroveň (venkovská obec - NUTS 5), kde venkovská obec je obec s hustotou obyvatelstva menší než 100 obyvatel/km² a regionální úroveň (venkovské území - NUTS 3, NUTS 4), kde venkovský region je funkční, administrativní region, který se člení podle stupně „venkovskosti“, vyjádřeného podílem obyvatelstva ve venkovských obcích („výrazně venkovský“ region je region, kde více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích a „venkovský“ region je region, kde 15 - 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích).

Do venkovského prostoru ČR podle metodiky EU spadaly na úrovni **NUTS 3 (i NUTS 2)** k 1. 1. 2001²⁾ s výjimkou Prahy a Moravskoslezského kraje všechny vyšší územně správní celky státu a zahrnovaly 92,3 % rozlohy státu. Obce v takto vymezeném venkovském regionu tvořily 95,2 % všech obcí a žilo v nich 76,1 % obyvatel ČR.

Venkovský prostor ČR na úrovni **NUTS 4 (okres)**³⁾ podle metodiky EU zahrnoval 64 okresů – v tom 9 „výrazně venkovských“ a 55 „venkovských“ okresů. Žilo v něm 66,5 % obyvatel ČR (6 % ve „výrazně venkovských“ okresech a 60,5 % ve „venkovských“ okresech) a zahrnoval 90,9 % rozlohy státu („výrazně venkovské“ okresy 15,5 %, „venkovské“ okresy 75,4 %). Podíl pracujících (ekonomicky aktivních) obyvatel v něm činil 45,1 % („výrazně venkovské“ okresy 45,6 %, „venkovské“ okresy 45 %).

Obr. 9: Venkovské okresy ČR – viz příloha č. 1

Nadprůměrné podíly pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu vzhledem ke stavu zaměstnanosti v ČR v roce 2001 na celkové zaměstnanosti vykázalo 49 venkovských okresů (všech 9 „výrazně venkovských“ a 40 „venkovských“), nejvyšších podílů (nad 10 %) dosáhly okresy Pelhřimov, Znojmo, Havlíčkův Brod, Jindřichův Hradec, Třebíč a Domažlice.

Prokázala se závislost mezi „venkovskostí“ území a úrovní dosaženého vzdělání - se zvyšující se mírou „venkovskosti“ okresů dochází i ke zvyšování podílu obyvatel se základním vzděláním nebo bez vzdělání (všechny „výrazně venkovské“ okresy vykázaly nadprůměrný podíl obyvatel se základním vzděláním) a ke snižování podílu vysokoškoláků (všechny „výrazně venkovské“ okresy vykázaly podprůměrný podíl vysokoškoláků).

Ve venkovském prostoru se projevuje výrazná disparita v úrovni odměňování ve srovnání s městskými oblastmi. Průměrné měsíční mzdy ve „výrazně venkovských“ oblastech v roce 2000 dosahovaly 86,8 % průměrných mezd v národním hospodářství, naproti tomu mzdy ve „výrazně městských“ oblastech překračovaly celostátní průměr o 15,2 %. Nejnižších mezd dlouhodobě dosahují okresy Jeseník, Bruntál, Pelhřimov.

V ČR nebyla na této regionální úrovni prokázána přímá závislost mezi „venkovskostí“ a mírou nezaměstnanosti (nejvyšší míry nezaměstnanosti nadále dosahovaly „výrazně městské“ okresy). Pouze dvacet dva venkovských okresů vykázalo nadprůměrnou míru nezaměstnanosti, naopak mezi deset okresů s výrazně podprůměrnou mírou nezaměstnanosti (méně než 5 %) se řadí devět venkovských okresů.

Venkovský prostor ČR na úrovni **NUTS 5 (obec)** podle metodiky EU tvořilo 79,2 % z celkového počtu obcí a představoval 75 % rozlohy státu. Žilo v něm 22,5 % obyvatel ČR.

V obcích do 2 tis. obyvatel - považovaných v ČR tradičně za venkovské – v roce 2001 žilo 26,0 % obyvatelstva. Takto vymezené venkovské obce se vyznačují

²⁾) *Pramen: Malý lexikon obcí České republiky 2001, ČSÚ 2001 (údaje o obyvatelstvu pramen převzal z předběžných výsledků Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, ČSÚ 2001).*

³⁾) *Tato regionální úroveň byla použita z důvodu podrobnější ilustrace problémů venkovského území.*

nižším podílem obyvatelstva v produktivním věku na trvale bydlícím obyvatelstvu (63,9 %, proti 65,3 % v ČR). Nejnižší podíl obyvatelstva v produktivním věku (59,5 %) byl zaznamenán v nejmenších obcích (do 99 obyvatel) a zvyšoval se v závislosti na velikostní kategorii obce vyjádřené počtem obyvatel. Venkovské obce se vyznačují rovněž vyšším podílem obyvatel v poproduktivním věku (18,8 % proti 18,2 % v ČR, v obcích do 199 obyvatel 22,6 %). Podíl pracujících obyvatel v nich tvořil 43,3 % (proti 45,0 % v ČR), přičemž nejnižší podíl (41,6 %) připadl na obce do 199 obyvatel. Podíl pracujících venkovské populace na pracujících v ČR celkem dosáhl 25,0 %.

Výrazné rozdíly mezi venkovskými obcemi a ostatními obcemi se ukázaly ve vyjížděci za prací mimo obec. Zatímco z venkovských obcí vyjíždělo za prací 70,7 % ekonomicky aktivních obyvatel (nejvíce z obcí do 199 obyvatel - 76,9 %), pak z obcí nad 2 000 obyvatel pouze 25,3 % (ČR 36,7 %).

Podíl žen na trvale bydlícím venkovském obyvatelstvu představoval 50,3 % (ČR 51,2 %) a podíl žen ze všech ekonomicky aktivních na venkově dosáhl 42,0 % (ČR 44,7 %).

Ve venkovských regionech, zejména v malých obcích, lze pozorovat některé negativní demografické trendy, jako je klesající porodnost, stárnutí obyvatelstva a záporné migrační saldo. Trend stěhování obyvatelstva z venkova do měst je v současnosti modifikován směřováním migrace do vnějších částí městských aglomerací, nikoliv do vlastních měst. Tvrdší dopad tržního hospodářství ve venkovském prostoru prohlubuje problémy na trhu práce (nedostatek pracovních příležitostí v důsledku podnikatelského a investorského nezájmu, nízká nabídka pracovních míst v odvětví zemědělství, dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost aj.), disparitu příjmů venkovanů vůči městskému obyvatelstvu a snižování kupní síly na venkově, nepříznivou věkovou a vzdělanostní strukturu, odráží se v dopravní obslužnosti a občanské vybavenosti obcí a následně i v ohrožení stability osídlení venkovského prostoru.

2.1.9. Trh práce

Na trhu práce dochází od počátku transformace k zásadním strukturálním změnám v **zaměstnanosti**, avšak ve srovnání s ostatními transformujícími se ekonomikami byl trh práce v ČR charakterizován podstatně nižším poklesem zaměstnanosti. Celková zaměstnanost se do roku 1993 snížila o 10 %, avšak v letech 1994-1996 se začala opět zvyšovat (v průměru o 1,8 % ročně). Pokles zaměstnanosti v období 1991-2001 dosáhl 12,6 % a počet ekonomicky aktivních obyvatel v roce 2001 dosáhl 4 633 280 osob (podíl na obyvatelstvu představuje 45,1 %). V tomto období došlo k nárůstu obyvatelstva v produktivním věku, k poklesu míry ekonomické aktivity žen a k poklesu ekonomické aktivity obyvatelstva v poproduktivním věku, který byl způsoben převážně odchodem pracujících důchodců ze zaměstnání a také využíváním možnosti předčasného odchodu do důchodu.

Popis podmínek odchodu do starobního a předčasného starobního důchodu

Důchodový věk se počínaje rokem 1996 každoročně zvyšuje postupně o 2 měsíce u mužů a o 4 měsíce u žen tak, aby po 31.12.2006 činil 62 let u mužů a 57 až 61 let v závislosti na počtu vychovaných dětí u žen.

V roce 1996 (první rok účinnosti zákona o důchodovém pojištění) činil důchodový věk:

- a) u mužů – 60 let a 2 měsíce
- b) u žen
 - 53 let a 4 měsíce, pokud vychovaly alespoň 5 dětí
 - 54 let a 4 měsíce, pokud vychovaly 3 nebo 4 děti
 - 55 let a 4 měsíce, pokud vychovaly 2 děti
 - 56 let a 4 měsíce, pokud vychovaly 1 dítě, nebo
 - 57 let a 4 měsíce, pokud nevychovaly žádné dítě“

Pojištěnec má podle § 30 zákona nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění nejméně 25 let, byl veden nepřetržitě po dobu nejméně 180 kalendářních dnů v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce a do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše dva roky.

Nezaměstnanost v České republice v období 1990-1996 nebyla vnímána jako vážný problém transformace ekonomiky (průměrná roční míra nezaměstnanosti se pohybovala stále kolem 3 %). Zlom nastal až v roce 1997 a v roce 1999 dosáhla míra nezaměstnanosti již 9 %. Tato hodnota byla i přesto nižší než ve většině ostatních transformujících se ekonomikách a blížila se průměrné úrovni v zemích Evropské unie. K 31.12. 2001 dosahovala míra nezaměstnanosti v ČR 8,9 %.

Rizikovými skupinami na trhu práce jsou především ženy s malými dětmi, lidé s nízkou kvalifikací, zdravotně postižení, mladí lidé (absolventi škol) a lidé vyšších věkových kategorií.

Státní politika zaměstnanosti realizovaná od roku 1991 v počátečním období transformace ekonomiky pomocí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti pozitivně ovlivňovala vývoj na domácím trhu práce. V roce 1999 schválila vláda ČR Národní plán zaměstnanosti, jehož posláním je reagovat na novou situaci na trhu práce a sjednotit uplatňované nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v České republice a v EU.

2.1.10. Kulturní a národní dědictví

Česká republika je známa bohatstvím svého kulturního dědictví. Ve městech a venkovských oblastech se nachází 40 000 registrovaných kulturních památek. Nejdůležitějších 191 památek má statut národní kulturní památky a jako takové se těší zvláštní péči a ochraně.

Celkem 11 památek je zařazeno do Seznamu památek světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO (historické jádro Prahy, Českého Krumlova a Telče, historické jádro Kutné Hory s chrámem Panny Barbory a katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci u Kutné Hory, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře ve Žďáru nad Sázavou, Lednicko-valtický areál, zámek Litomyšl, zahrady a zámek v Kroměříži, sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci, vila Tugendhat v Brně, historická vesnice Holašovice a Třebíč s bazilikou sv. Prokopa a Židovskou čtvrtí).

2.1.11. Venkovská turistika

Turismus je důležitým faktorem hospodářského rozvoje České republiky. Jeho podíl na HDP vzrostl z 1,3 % v roce 1989 na 10 – 12 % v roce 1998. Celkové příjmy ze zahraničního turismu vzrostly v roce 1999 na 3 085 milionů EURO. V turistickém

průmyslu pracuje 9 % z celkového počtu zaměstnanců, což je dvakrát tolik než v zemědělství.

Podle nedávných odhadů dosahuje kapacita ubytování v oblasti venkovské turistiky přibližně 31 000 lůžek. Jsou to především lůžka v soukromých domech nebo individuální ubytování a obnáší 9 % celkové ubytovací kapacity České republiky. Klasické agroturistiky se věnuje přibližně 200 rodinných zemědělských farem. Je známo, že rozvoj turismu přináší významný počet pracovních příležitostí a umožňuje zaměstnat i když v omezeném rozsahu i nekvalifikované pracovní síly. Odhaduje se, že kolem 80 % území České republiky má potenciál pro další rozvoj turismu.

2.1.12. Jiné aktivity a diversifikace příjmů

Stabilizace rozvoje venkova v České republice spočívá v diverzifikaci zemědělských činností jak uvnitř, tak vně zemědělských podniků, a obzvláště v rozvoji malých a středně velkých nezemědělských podniků s vazbou na zemědělství a místní obyvatele. Existuje velká potenciální poptávka po místních a kulturně specifických produktech a službách. Překážky tohoto vývoje, jež musí být odstraněny, zahrnují nedostatečnou a drahou infrastrukturu, nízký počáteční kapitál a špatnou dostupnost půjček a garancí. V některých oblastech představují další problémy odlehlost oblastí, špatná dopravní dostupnost a zvýšené náklady na dopravu spojené s nákupem a prodejem výrobků.

Nové obchodní příležitosti a pracovní místa se objevují ve výrobě a využití obnovitelných zdrojů energie, především biomasy. Tato oblast reaguje na rostoucí požadavky ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje.

2.1.13. Ochrana přírody a krajiny

Ochrana přírody v ČR má dlouhou tradici a je značně propracovaná. Založena je zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, který bude v roce 2003 významně modifikován v souvislosti s transpozicí předpisů ES. V ČR existuje obecná ochrana přírody a krajiny a speciální ochrana. Jak obecná, tak i speciální ochrana se člení na druhovou a územní ochranu. Z hlediska vzájemných vztahů se zemědělským sektorem je významná především ochrana územní.

V rámci **obecné ochrany** jsou před poškozováním z hlediska ekologické stability a jejich dalších funkcí a před ničením chráněny tzv. významné krajinné prvky. Ze zákona jsou těmito prvky např. lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, údolní nivy a dále ty prvky, které jsou příslušným úřadem zaregistrovány, jako např. mokřady nebo trvalé travní plochy. Tyto prvky se často nacházejí na zemědělsky využívaných pozemcích a i když řada z nich zemědělskou činností vznikla, mohou být některými jejími formami dnes naopak ohrožovány.

V rámci **speciální ochrany** se pro ochranu konkrétních přírodních a krajinných hodnot včetně ochrany biodiverzity vyhláší zvláště chráněná území (ZCHÚ). Zákon rozeznává 6 kategorií, které lze rozlišit na velkoplošné a maloplošné (tab. 5). Mezi velkoplošná ZCHÚ řadíme národní parky a chráněné krajinné oblasti (přehled národních parků a chráněných krajinných oblastí v ČR – viz obr. č. 10 příloha č. 1), mezi maloplošná ZCHÚ národní přírodní rezervace a národní přírodní památky a dále přírodní rezervace a přírodní památky (přehled maloplošných ZCHÚ v ČR – viz obr. č. 11 příloha č. 1). Z hlediska způsobu využívání území hrají ve vztahu k zemědělství největší roli velkoplošná ZCHÚ, tedy 4 národní parky a 24 CHKO. Tato území se člení u národních parků do 3 a u CHKO do 4 zón s odstupňovaným režimem ochrany. Jádrová (1.) zóna zahrnuje obecně území

nejcennější z přírodovědeckého hlediska, přechodová (2.) zóna kombinuje přírodní a člověkem ovlivněné nebo přeměněné biotopy, ve 3. a 4. zóně probíhá extenzivní hospodaření, a to na TTP i na orné půdě. Národní parky mají navíc i ochranná pásma. Vlastnictví pozemků v ZCHÚ je smíšené; není zde výhradní či převládající vlastnictví státu.

Tab. 5: Zvláště chráněná území (ZCHÚ) v ČR

Kategorie ZCHÚ	Počet	Výměra (ha)	Podíl území v ČR (%)
Velkoplošná ZCHÚ			
Národní parky (NP)	4	119 020	1,51
Chráněné krajinné oblasti (CHKO)	24	1 034 465	13,12
celkem	28	1 153 485	14,63
Maloplošná ZCHÚ			
Národní přírodní rezervace (NPR)	110	27 873	0,35
Národní přírodní památka (NPP)	101	2 691	0,03
Přírodní rezervace (PR)	710	33 839	0,43
Přírodní památka (PP)	1 121	26 616	0,34
celkem	2 042	91 019	1,15
ZCHÚ celkem	2 070	1 244 504	15,78

Zdroj: (AOPK, 2002)

Hlavní rozdíl mezi NP a CHKO spočívá v tom, že národní parky jsou vyhlášeny v rozsáhlých přírodních územích, kde je hlavním cílem ochrana přírody; tomuto cíli jsou podřízeny všechny ostatní. Naproti tomu v CHKO se chrání dochované přírodní a kulturní prostředí a ráz krajiny, zpravidla podmíněný stáletou činností člověka. Vedle přísné ochrany dochovaných cenných přírodních prvků je hlavním cílem v těchto územích udržení charakteru krajiny, což přímo vyžaduje lidské intervence. Otázkou je tedy pouze skloubení a forma ochrannářských a hospodářských aktivit.

Pro všechna ZCHÚ s výjimkou dvou nejnižších kategorií (NPP a PP) existuje povinnost zpracovávat plány péče, které v různém měřítku a v různé míře podrobnosti stanoví zásady rozvoje území. U CHKO a NP jsou tyto plány výchozím, u ostatních kategorií závazným podkladem pro další typy plánovacích dokumentů, zejména pro územní plány.

V současné době probíhají intenzivní práce na přípravě evropské ekologické sítě Natura 2000 (více viz kapitola 3.2.3.1. B) Oblasti s environmentálními omezeními).

Výše zmiňovaný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny zakazuje některé činnosti ve zvláště chráněných územích, které se vztahují především k užívání hnojiv, odpadních látek a svévolné změně kultur v prvních zónách ZCHÚ.

Detailní popis omezení hospodaření ze zákona č. 114/1992 Sb.:

- § 16, odst. 2, písm. d) – na území první zóny NP je zakázáno hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady
- § 16, odst. 2, písm. c) – na území první zóny NP je zakázáno měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park
- § 26, odst. 2, písm. d) – na území první zóny CHKO je zakázáno hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady

- § 26, odst. 2, písm. c) – na území první zóny CHKO je zakázáno měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park

Od roku 1990 dochází lokálně k novému výskytu a šíření druhů organismů, které z krajiny v minulosti téměř vymizely. I přesto je počet živočišných a rostlinných druhů v různém stupni ohrožení stále vysoký. Tento stav se mění jen velmi pomalu. Negativním rysem vývoje biodiverzity je rychlé šíření některých cizorodých agresivních druhů organismů (např. bolševník velkolepý, křídlatky, rak pruhovaný), které narušují přirozený vývoj ekosystémů a jejichž invazi se nedaří náležitě tlumit. Ke snížení biologické rozmanitosti a početnosti populací původních druhů vedla také přeměna tradičního způsobu obhospodařování krajiny.

2.1.14. Znečištění ovzduší

V období 1990 - 2000 se výrazně snížily emise hlavních znečišťujících látek. K nejvýraznějšímu zlepšení došlo u emisí tuhých látek (více než desetkrát) a u oxidu siřičitého (více než sedmkrát). Tato zlepšení byla způsobena poklesem průmyslové produkce s nejvyššími exhalacemi, vlivem masivních investic do koncových čistících zařízení a dokončením rozsáhlé plynofikace vytápění. V současné době je většina velkých a středních zdrojů znečišťování uvedena do souladu s limity na ochranu ovzduší.

U malých a lokálních zdrojů znečištění došlo sice do roku 2000 k poklesu sledovaných emisí, avšak v důsledku následného zvýšení cen elektrické energie a zemního plynu přešla řada domácností na pevná paliva, což vedlo k opětovnému vzestupu znečištění v některých lokalitách. Stále větší problémy působí i spalování komunálního odpadu, především plastů v lokálních topeništích.

Celkové měrné emise skleníkových plynů v České republice, vyjádřené v ekvivalentních hodnotách oxidu uhličitého, poklesly vůči referenčnímu roku 1990 o 26,6 %. Zřetelně sestupný trend z počátku 90. let, který byl výsledkem poklesu spotřeby energie v souvislosti s výraznými změnami ve struktuře primárních energetických zdrojů a celkovou transformací hospodářství, se po roce 1993 zastavil.

Příznivé dopady poklesu emisí oxidů dusíku ze stacionárních zdrojů (o 79 %) byly omezeny nárůstem emisí oxidů dusíku z mobilních zdrojů (na 112 % hodnot z roku 1990). Tento vývoj způsobuje stagnující či dokonce rostoucí imisní zatížení oxidy dusíku ve velkých městech.

2.1.15. Environmentální aspekty hospodářského růstu

Energetická náročnost hospodářství ČR je i přes pozitivní změny od roku 1990 stále vyšší než průměrná hodnota členských států EU. To je podmíněno zděděným stavem a strukturou hospodářství a skutečností, že opatření vedoucí k úsporám energie a optimálnímu využívání obnovitelných zdrojů nezískaly dostatečnou prioritu při obměně zastarávajících technologických zařízení v některých odvětvích průmyslu.

Materiálová náročnost hospodářského růstu

Dosud nejsou v optimální míře zavedeny moderní technologické postupy, šetřící zejména zdroje nerudných a stavebních surovin a energii vloženou do jejich těžby a úpravy, ani v dostatečné míře nefunguje třídění domácího odpadu. Velké rezervy

v České republice představuje žádoucí využití druhotných surovin, zejména recyklace stavebních materiálů.

Integrované zavádění čistší produkce a systémů environmentální řízení

Česká republika se podpisem deklarace v roce 1999 přihlásila k celosvětovému programu čistší produkce. Pro plnění svého závazku vytvořila prostor přijetím usnesení vlády ČR z 9. února 2000 č. 165, k Národnímu programu čistší produkce. Jeho cílem je změnit přístup podniků, samosprávy, státní správy i veřejnosti k volbě opatření, zajišťujících ochranu životního prostředí při průmyslové a jiné činnosti, včetně poskytování služeb.

2.1.16. Změny klimatu Země

Dne 7. října 1993 přistoupila Česká republika k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu (dále jen „Úmluva“), 23. listopadu 1998 podepsala Kjótský protokol a dne 15. listopadu 2001 uložila listinu o schválení u deponitáře Úmluvy, což představuje podle znění Kjótského protokolu z právního hlediska akt na úrovni ratifikace. Vláda České republiky svým usnesením č. 480/1999 schválila dokument „Strategie ochrany klimatického systému Země v České republice“, který ochranu klimatu zařazuje mezi prioritní problémy životního prostředí v České republice a stanovuje hlavní úkoly jednotlivým resortům.

Ochrana klimatického systému Země v souladu s Úmluvou, rozhodnutím Rady (ES) č. 296/1999 pozměňujícím rozhodnutí Rady (EHS) č. 389/1993 pro mechanismy monitorování emisí CO₂ a dalších skleníkových plynů a Kjótským protokolem byla rovněž začleněna do zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Ochrana klimatu patří také mezi prioritní oblasti Státní politiky životního prostředí.

V souvislosti s požadavky Úmluvy a rozhodnutím Rady patří mezi povinnosti České republiky pravidelné provádění inventarizací a projekcí skleníkových plynů včetně povinnosti předkládat požadované údaje mezinárodním orgánům (Sekretariát Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, Evropská agentura pro životní prostředí, EU, OECD, aj.). Z výše uvedených dokumentů vyplývá pro Českou republiku rovněž povinnost vypracovat Národní program ke zmírnění změny klimatu Země, který nahradí dosavadní Strategii ochrany klimatického systému Země.

Česká republika pokročila v implementaci monitorovacího mechanismu podle rozhodnutí Rady v posledních dvou letech ze všech kandidátských států EU nejdále.

2.1.17. Odpadové hospodářství

Produkce odpadů v ČR je poměrně vysoká, v roce 2000 dosáhla hodnoty 40,61 mil. tun. Na uvedené produkci se nejvíce podílely odpady z odvětví energetiky, průmyslu a zemědělství a lesnictví. Produkce nebezpečných odpadů v roce 2000 činila cca 6,4 % z celkové produkce odpadů. Produkce komunálních odpadů v roce 2000 činila 415 kg na obyvatele.

Nejčastějším způsobem odstraňování odpadů v České republice je dosud skládkování. Pozitivním rysem je, že v současné době jsou provozovány pouze skládky technicky zabezpečené dle současně platné právní úpravy.

Podíl některých způsobů nakládání s odpady: z celkové produkce odpadů byly recyklovány 3 %, využito jako druhotná surovina 28,5 %, skládkováno 20 %, kompostováno cca 3 %, spalováno 2,1 %, atd..

Systém separovaného sběru komunálního odpadu je zaveden ve většině obcí ČR. Úroveň těchto systémů sběru je rozdílná, neboť každá obec má své specifické podmínky a možnosti.

Stálým problémem zůstává sanace a rekultivace skládek, jejichž provoz byl již ukončen. Tempo sanací je vzhledem k objemu dostupných prostředků omezeno na minimum.

2.1.18. Staré zátěže

Rozsah starých zátěží, vzniklých před rokem 1990, je v České republice mimořádně velký. Dosud jsou likvidovány zejména nejnebezpečnější zátěže (prostory po armádě, chemická těžba uranu, kontaminace ploch škodlivinami a skládky průmyslového odpadu z minulosti). Většina případů starých zátěží však není dosud řešena z důvodu vysokých nákladů. Závažnými problémy jsou staré skládky, zejména v působnosti obcí, plochy devastované těžbou uhlí před rokem 1990, oblasti s kontaminovanou zemědělskou půdou (těžké kovy).

2.1.19. Vlivy hluku, ovzduší a toxických látek v potravních řetězcích na zdraví obyvatelstva

Ve většině sídel České republiky (v závislosti na jejich velikosti) je 10 - 30 % obyvatel vystaveno nadměrnému hluku z dopravy. Celkem žije v České republice 4,5 % populace v riziku poškození zdraví hlukem z venkovního prostředí. V Praze je situace nejhorší, neboť je zde v denní době vystaveno hladinám hluku vyšším než 65 dB téměř 40 % obyvatel.

Významně se podařilo snížit zdravotní rizika expozice některým znečišťujícím látkám v ovzduší (oxidy síry, prach, olovo). V případě oxidů dusíku, těkavých organických látek (VOC), přízemního ozonu a látek s dioxinovým účinkem se však situace v některých lokalitách zhoršila, zejména vlivem nárůstu emisí z automobilové dopravy ve velkých městech.

Dlouhodobě se podařilo snížit zdravotní rizika plynoucí z kontaminace potravního řetězce některými sledovanými toxickými látkami (např. PCB - polychlorovanými bifenyly). Monitoring cizorodých látek prováděný v roce 2000 v potravinách a surovinách určených k výrobě potravin ukázal, že podíl vzorků s nadlimitními obsahy těchto látek dosahoval méně než 1 %. Hodnocení zdravotního rizika expozice populace České republiky některým nebezpečným chemickým látkám z potravin vyznívá příznivě pro průměrnou osobu v populaci.

Doposud nebyl systematicky sledován obsah dioxinů (PCDD/Fs) v potravinách.

2.1.20. Zemědělství

Zemědělství ČR prošlo za posledních dvanáct let vývojem, který přinesl řadu pozitivních výsledků, avšak přetrvávají i problémy.

Mezi pozitivní výsledky lze zařadit především transformaci agrárního sektoru při které byl vytvořen nezbytný základ pro jeho další, tržně orientovaný vývoj. Důležitým faktorem procesu transformace byla opatření regulace trhu prostřednictvím bývalého Fondu tržní regulace, která umožnila řešení velkých přebytků agrární produkce vznikajících především v prvních letech transformace v důsledku přizpůsobování se rozměru sektoru, tržním podmínkám bez cenových deformací předchozího období. Dalším pozitivním výsledkem transformace je výrazný nárůst produktivity práce v zemědělské prvovýrobě, zjednodušení výrobní struktury, včetně oproštění prvovýroby od neproduktivního majetku. Za přínos lze považovat i to, že transformace proběhla v rámci sociálního smíru a že zůstala

zachována základní úloha agrárního sektoru, tzn. soběstačnost v základních potravinách.

Z hlediska přetrvávajících problémů lze za nejdůležitější považovat nízkou kapitálovou výnosnost zemědělské prvovýroby. Ceny za něž zemědělci své produkty prodávají rostou výrazně pomaleji, než ceny vstupů. Jedním z faktorů hrajících důležitou roli je i nízká organizovanost zemědělců uplatňujících své produkty na domácím a zahraničním trhu.

2.1.20.1. Podíl zemědělství na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství

Podíl odvětví zemědělství na hrubé přidané hodnotě vytvořené v národním hospodářství v roce 2002 tak, jak jej uvádí ČSÚ v běžných cenách spolu s lesnictvím a rybolovem, byl 4,51 %. Tento údaj vypovídá o tom, že se od roku 1999 podíl odvětví zemědělství, lesního hospodářství v rybolovu na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství v běžných cenách výrazněji nemění.

Tab. 6: Podíl odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství v běžných cenách

Roky	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
%	4,95	5,04	4,62	4,83	4,35	4,47	4,26	4,51

Zdroj: ČSÚ

2.1.20.2. Zaměstnanost

Transformační procesy v českém zemědělství se v období 1989 až 2001 projeví ve výrazném snížení zaměstnanosti v zemědělství.

Tab. 7: Vývoj počtu pracovníků zemědělství

Podnikatelská forma	Průměrný evidenční počet pracovníků			
	1989	1996	2000	2001
Podniky právnických osob	531 057	184 208	134 206	126 300
v tom - státní podniky	127 865	646	308	300
- družstva	403 192	105 749	53 993	49 000
- obchodní společnosti	x	77 813	79 905	77 000
Podniky fyzických osob	2 000	33 000	30 700	30 000
Celkem	533 057	217 208	164 906	156 300

Zdroj: VÚZE

Počet pracovních sil poklesl v roce 2001 přibližně na 156 tis., což představuje poměrně značný meziroční úbytek zemědělských pracovníků o 5,2 % (tab. 7). Podíl pracovníků v zemědělství ve struktuře zaměstnanosti národního hospodářství v roce 2001 činil 3,4 %⁴⁾ a proti roku 2000 poklesl o 0,2 procentního bodu.

Úbytek počtu zemědělských pracovníků se v meziročním srovnání projevil ve všech právních formách zemědělského podnikání – nejvýrazněji se zaměstnanost snížila v družstvech (o 9,2 %), méně výrazně v obchodních společnostech (o 3,6 %) a v podnicích fyzických osob (o 2,3 %).

Ve struktuře celkové zaměstnanosti v zemědělství se po celé transformační období zvyšuje podíl pracovníků obchodních společností (byť od roku 1999 se jejich absolutní počet snižuje) a klesá podíl pracovníků družstev. V roce 2001 tak představovali pracovníci obchodních společností již téměř polovinu veškerých zemědělských pracovních sil (49,3 %, proti roku 2000 nárůst o 0,8 procentního

⁴⁾ Zdroj: Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. – 4. čtvrtletí 2000, 2001, ČSÚ 2001, 2002.

bodu), v družstvech pracovala necelá třetina zemědělských pracovníků (31,3 %, proti roku 2000 pokles o 1,4 procentního bodu) a v podnicích fyzických osob necelá pětina (19,2 %, proti roku 2000 nárůst o 0,6 procentního bodu).

Tab. 8: Věková struktura pracovníků v sektoru zemědělství k 30.9. 2000

věková skupina pracovních sil	celkem	z toho ženy	podíl žen (%)
méně než 18 let	157 232	55 371	35,2
18 –24 let	120	37	30,8
25 – 29 let	8 934	2 055	23,0
30 – 34 let	12 423	3 471	27,9
35 – 39 let	13 323	4 520	33,9
40 – 44 let	17 411	6 338	36,4
45 – 49 let	22 091	8 485	38,4
50 – 54 let	28 211	11 915	42,2
55 – 59 let	33 249	13 317	40,1
60 – 64 let	15 228	3 294	21,6
65 – 69 let	3 882	1 156	29,8
70 a více let	2 360	783	33,2

Zdroj: ČSÚ, Agrocenzus, 2000

V zemědělství pokračuje trend pozvolného zlepšování vzdělanostní struktury pracovníků – snižuje se podíl pracovníků se základním vzděláním (v roce 2000 17,7 %) a narůstá podíl pracovníků s vyšší kvalifikací (25,6 % středoškoláků a vysokoškoláků). Vzdělanostní úroveň zemědělců ve srovnání se vzdělanostní úrovní pracovníků národního hospodářství však zůstává nadále výrazně nižší.

Zaměstnanost v zemědělství zůstává po celé transformační období výrazně regionálně diferencováno.

Obr.12: Počet pracovníků s hlavním zaměstnáním v zemědělství k 30.9.2000 podle okresů ČR – viz příloha č. 1

Uvedené počty pracovníků v jednotlivých okresech dokládají nepříznivé regionální trendy. Nejnižší podíl pracovníků s hlavním zaměstnáním v zemědělství vykazují opět pohraniční oblasti jak s Německem, tak ale i se Slovenskem.

2.1.20.3. Vývoj mezd

V roce 2002 došlo v národním hospodářství ve srovnání s rokem 2000 ke zvýšení průměrné měsíční nominální mzdy o 11,4 %. Dosažená úroveň mezd v národním hospodářství (15 707 Kč) mírně převýšila úroveň mezd v průmyslu (15 345 Kč).

Tab.9: Vývoj nominálních mezd v zemědělství, průmyslu a národním hospodářství (Kč)

Ukazatel	1989	1996	2000	2001	2002
Zemědělství	3 455	7 829	10 134	11 148	11506
Průmysl	3 335	9 587	13 583	14 542	15345
Národní hospodářství	3 170	9 676	13 491	14 642	15707
Relace zemědělství/průmysl (%)	103,6	81,7	74,6	76,7	75,0
Relace zemědělství/NH (%)	109,0	80,9	75,1	76,1	73,3

Zdroj: Statistika zaměstnanosti a mezd FSÚ 1989, ČSÚ 1997 - 2003

Odměňování v zemědělství, při meziročním zvýšení nominálních mezd o 11,3 %, pokračovalo v trendu zaznamenaném již v průběhu roku 2000, tj. ve srovnatelné dynamice růstu mezd ve srovnání s průmyslem a národním

hospodářstvím celkem. Relativní zlepšení však nebylo dostačující k tomu, aby došlo i ke snížení absolutního rozdílu mezi průměrnou mzdou v zemědělství a v národním hospodářství. Průměrná mzda v zemědělství v roce 2002 dosáhla 11 506 Kč a rozdíl mezd v zemědělství a v národním hospodářství činí 4 201 Kč (rozdíl proti stavu v roce 2000 narostl o 137 Kč). V roce 2002 došlo k nepatrnému zmírnění disparity mezd v zemědělství na úroveň 75 % vůči průměru a 73,2 % vůči národnímu hospodářství celkem. Tato úroveň zůstává na přibližně stejné úrovni ve srovnání s roky 2000 a 1999, nedosáhla však úrovně roku 1998 a zejména let předcházejících.

2.1.20.4. Podíl produkce jednotlivých hlavních komodit na celkové produkci

Z hodnocení podílu produkce jednotlivých hlavních komodit na celkové produkci v tabulce č. 10 je zřejmé, že podíl rostlinné produkce je trvale nižší než podíl živočišné produkce (měřeno ve stálých cenách).

Tab. 10: Hrubá zemědělská produkce (mil. Kč ve stálých cenách 1989)

Ukazatel	1989	1996	2000	2001	2002
Hrubá zemědělská produkce	108 633	80 916	74 269	74 269	72 752
Z toho - rostlinná produkce	44 694	36 438	33 700	33 700	32 483
- živočišná produkce	63 939	44 478	40 569	40 569	40 269

Zdroj: ČSÚ

Z vývoje hrubé zemědělské produkce od roku 1989 do roku 2002 vyplývá trend poklesu v obou odvětvích produkce, přičemž v živočišné produkci je pokles strmější. V roce 2002 došlo k zvýšení hrubé zemědělské produkce o 2,1 % a pokračuje tak v dvoudobém trendu.

Vybrané ukazatele rostlinné produkce

Tab. 11: Vybrané ukazatele rostlinné produkce

Plodina	Rok	Sklizňová plocha (tis. ha)	Výnos (t/ha)
Obiloviny celkem	1989	1 661,9	4,69
	1996	1 581,0	4,20
	2000	1 650,1	3,91
	2002	1 562,1	4,33
Řepka olejná	1989	102,5	3,06
	1996	226,5	2,30
	2000	323,8	2,61
	2002	313,0	2,27
Brambory	1989	115,3	21,01
	1996	85,7	21,00
	2000	69,2	21,33
	2002	38,3	23,51
Cukrovka	1989	126,6	35,52
	1996	103,7	41,63
	2000	61,3	45,83
	2002	77,5	49,45
Vinná réva	1989	11,3	4,56
	1996	11,5	6,04
	2000	11,2	5,96
	2002	10,8	5,25

Zdroj: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ

Sklizňová plocha obilovin se v letech 1989 až 2002 prakticky neměnila, zato výnosy značně do roku 2000 poklesly. V roce 2002 výnos obilnin ve výši 4,33 t/ha patřil mezi vyšší výnosové úrovně od roku 1991. Obiloviny se řadí mezi hlavní zemědělské komodity České republiky a tradičně dominují v rostlinné výrobě. V roce 2002 sklizená plocha činila 1 562,1 hektarů, tj. 50,8 % orné půdy. V posledních letech v ČR stagnuje průměrný hektarový výnos obilovin na úrovních, jež jsou hluboko pod průměrem EU v důsledku podstatného snížení vstupů do rostlinné výroby (hnojiv a pesticidů).

Řepka olejná se za sledované období v letech 1989 až 2002 stala významnou tržní plodinou. Z původní výměry 102,5 tis. ha v roce 1989 se zvýšila na 313,0 ha v roce 2002. Méně pozitivním jevem je rovněž snížení výnosů z 3,06 t/ha v roce 1989 na 2,27 t/ha v roce 2002.

Vývojová tendence produkce brambor za sledované období je výrazně negativní. Plochy pěstovaných brambor se snížily na 33,2 % z původní plochy v roce 1989 a obdobně tak i jejich vyprodukované množství při přibližně stejných výnosech.

Obdobně se zhoršila během sledovaného období pozice cukrové řepy a cukru v zemědělství České republiky. V roce 2002 dosahovala pěstitelská plocha jen 61,4 % ve srovnání s plochou pěstované cukrovky v roce 1989. Vzhledem ke zvýšení výnosů pokleslo celkové množství cukrovky jen na 85,2 %.

Vybrané ukazatele živočišné produkce

Tab. 12: Stavby hospodářských zvířat v % (rok 1989 v tis. ks = 100 %)

Ukazatel	1989	1996	2000	2002
Skot celkem	3 481	57,14	45,22	43,68
z toho – krávy	1 248	60,18	48,96	47,76
Prasata celkem	4 685	85,72	76,71	73,45
z toho – prasnice	312,0	101,92	93,91	92,63
Drůbež celkem	32 479	85,82	98,66	92,20
z toho – slepice	15 699	76,63	74,38	43,56
- husy	180,0	87,78	70,56	155,00
- kachny	192,0	213,02	234,90	145,31
- krůty	731,0	94,66	98,91	121,34

Zdroj: ČSÚ

V živočišné produkci došlo v období 1989 až 2002 ke značným změnám. Zejména se výrazně snížil počet skotu, kde z původního počtu 3 481 tis. Ks v roce 1989 klesl na 1 520 tis. Ks v roce 2002, což představuje snížení na méně než polovinu (na 43,68 %). U celkového počtu prasat došlo rovněž ke snížení počtu o 23,3 %, stavy drůbeže do roku 2000 zůstaly prakticky na stejné výši, v roce 2002 se snížily na 92,20 %.

Přes skutečnost, že se podstatně snížily stavy jak skotu celkem, tak dojníc jsou stále problémy s odbytem mléka a hovězího masa na domácím trhu. Je to v důsledku nejen snížení poptávky, ale i zvýšení užitkovosti, zejména u mléka.

Obr.13: Počet skotu na 100 ha z.p. v okresech ČR – viz příloha č. 1

Snížující se počet prasat celkem za sledované období mělo za následek i úměrné snížení produkce vepřového masa. Svoji hodnotou produkce patří výroba vepřového masa do nejdůležitějších komodit živočišné produkce.

U drůbeže došlo ke zvýšení výroby masa z 199,0 tis. tun v roce 1989 na 317,0 tis. tun v roce 2002, tj. zvýšení o 59,3 %. Je to v důsledku strukturálních změn chovu drůbeže, kdy došlo ke značnému poklesu zejména stavu slepic ve prospěch produkce drůbežního masa bez podstatnější změny celkového stavu drůbeže.

V zájmu zajištění příjmové stability převládá u většiny zemědělců klasická zemědělská výroba představovaná kombinací rostlinné a živočišné výroby, kde podle výsledků šetření Agrocenzu 2000 představovalo zastoupení zemědělských podniků ve výši 42,2 %.

Tab. 13: Zemědělské podniky podle zaměření výroby (procentní zastoupení)

	Fyzické osoby	Právnícké osoby	Hospodařící subjekty celkem
Rostlinná výroba (RV)	22,7	15,2	22,3
Živočišná výroba (ŽV)	16,8	7,9	16,4
Kombinace RV a ŽV	41,4	57,4	42,2
Specializovaná RV	12,7	8,3	12,5
Specializovaná ŽV	6,4	11,2	6,6

Zdroj: ČSÚ, Agrocenzus 2000

2.1.20.5. Hospodářské výsledky v zemědělství

Na základě výsledků zjištěných výběrovým šetřením FADN (v přepočtu na ha z. p.) byl zjištěn hospodářský výsledek za jednotlivé skupiny podnikatelských subjektů, doplněný údaji ČSÚ za specializované podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb (podniky se 100 a více zaměstnanci hospodařící bez půdy).

Tab. 14: Hospodářský výsledek za souhrn zemědělských podniků (mil. Kč)

Podnikatelská forma	2001	2002
Zemědělská družstva	675	-1 079
Obchodní společnosti	1 034	-1 498
Podnikatelské subjekty fyzických osob	2 199	205
Podniky hospodařící bez zemědělské půdy ¹⁾	537	44
Celkem	4 445	-2 328
Osobní důchod podniků fyzických osob	1 180	1 181
Hospodářský výsledek se započtením osobního důchodu podniků fyzických osob	3 265	-3 509

1) Specializované podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb se 100 a více zaměstnanci

Zdroj: Výběrové šetření FADN; údaje ČSÚ

Podle provedeného odhadu dosáhl zisk zemědělských podniků za rok 2002 ze všech podnikových činností -2,3 mld. Kč, po jeho očištění o osobní důchody u podniků fyzických osob - 3,5 mld. Kč.

Obr.14: Hospodářské výsledky, výnosnost podnikání a zadluženost – viz příloha č. 1

Výše uvedený hospodářský výsledek není dosahován v různých výrobních podmínkách ve stejné výši a jak vykazuje tabulka je značná závislost na půdních a klimatických podmínkách.

Zlepšující se půdně-klimatické podmínky vedou ke zvyšování intenzity výroby vyjádřené jak vyšší tržeb, tak i vyšší vynaložených nákladů, což se odráží v úrovni přidané hodnoty.

Tab. 15 Přidaná hodnota a hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Typy oblastí				Celkem
		horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Přidaná hodnota	2001	6 781	10 904	13 028	14 570	12 125
	2002	7 845	9 351	10 517	11 626	10 156
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	2001	17 394	26 702	33 629	37 027	30 484
	2002	21 133	25 663	29 884	34 867	28 973
Spotřeba materiálu a energie	2001	9 873	14 713	18 504	20 037	16 687
	2002	12 041	14 376	17 138	18 921	16 194

Pramen: Výběrové šetření FADN

Přidaná hodnota se zvyšuje směrem k produkční oblasti. V horské a podhorské oblasti dosáhla v roce 2002 poměru k produkční oblasti ve výši 0,67 (0,46 v roce 2001). V meziročním vývoji přidané hodnoty byla méně příznivá situace v produktivnějších oblastech vlivem vyššího poklesu tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb, než tomu bylo v horských a méně příznivých oblastech.

Uvedené vývojové tendence v úrovni vkladů i v úrovni tržeb se odrážejí ve vyšší hospodářského výsledku.

Tab. 16: Dotace provozního charakteru a jejich vliv na hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Typy oblastí				Celkem
		horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Hospodářský výsledek za účetní období	2001	351	540	201	1 072	661
	2002	-11	-1 366	-956	-718	-977
Dotace provozního charakteru	2001	3 653	1 961	1 797	1 486	1 922
	2002	3 273	1 899	1 706	1 263	1 773
Hospodářský výsledek za účetní období po odpočtu dotací	2001	-3 302	-1 421	-1 596	-414	-1 261
	2002	-3 284	-3 265	-2 662	-1 981	-2 750

Pramen: Výběrové šetření FADN

Úroveň hospodářského výsledku je výrazně ovlivňována dotacemi provozního charakteru. Jejich výše se směrem k lepším přírodním podmínkám snižuje. Nejvyšší dotace jsou poskytovány podnikům v horské a podhorské oblasti, kde v souladu se závěry hospodářské politiky jde především o programy pomoci méně příznivým oblastem, program údržby travních porostů pastvou a program na podporu ekologického zemědělství. Jde o dotační tituly poskytování zemědělským podnikům podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb. pro rok 2001 a č. 500/2001 Sb. pro rok 2002.

2.1.20.6. Velikostní a vlastnická struktura zemědělských podniků

Po roce 1989 došlo ke zmenšování průměrné velikosti zemědělských podniků zejména jako důsledek transformačního procesu v zemědělství. Jednak vznikla řada přirozeně menších rodinných farem, většina dříve uměle sloučených družstev se rozpadla na menší podniky (právnických osob) a jednak rozmanitost vlastnických forem v zemědělství vzrostla.

Tab. 17: Struktura hospodařících subjektů podle výměry zemědělské půdy

Velikostní skupina (ha)	Počet subjektů	Výměra zemědělské půdy (ha)	Podíl na úhrnu zemědělské půdy (%)
0	2 754	0	0,00
0-1	13 614	5 137	0,14
1-3	13 479	23 210	0,64
3-5	4 940	18 592	0,51
5-10	6 225	43 317	1,19
10-20	5 345	74 434	2,04
20-30	2 319	56 162	1,54
30-50	2 060	78 616	2,16
50-100	1 844	128 595	3,53
100-500	2 007	444 410	12,2
500-1000	752	555 146	15,24
1000-2000	743	1 046 879	28,74
2000-3000	278	667 552	18,32
3000 a více	127	501 111	13,75
Celkem	56 487	3 643 168	100,00

Zdroj: ČSÚ, Agrocensus 2000

Nové vlastnicko-podnikatelské a výrobní struktury zemědělského odvětví nejsou dosud zcela konsolidované, a to především z důvodu nedokončené privatizace zemědělské půdy bývalých státních statků.

Tab. 18: Struktura hospodařících subjektů podle formy vlastnictví

Právní forma respondentů	Obhospodařovaná z. p.				Průměrná výměra z. p. (ha)	
	ha		%		1995	2000
	1995	2000	1995	2000		
Fyzické osoby celkem	822 518	934 137	23,2	25,8	39,5	38,8
z toho – SHR	765 272	849 292	21,6	23,5	38,9	42,2
Právnícké osoby celkem	2 721 518	2 680 683	76,8	74,2	1 136,3	1 036,2
z toho – obchodní společnosti	995 815	1 578 881	28,1	43,7	832,6	914,8
z toho – s. r. o.	714 358	783 707	20,2	21,7	755,9	669,3
- a. s.	268 899	779 707	7,6	21,6	1 205,8	1 502,3
- družstva	1 665 724	1 059 444	47,0	29,3	1 507,4	1 465,3
Respondenti celkem	3 544 036	3 614 820	100,0	100,0	152,7	135,7

Zdroj: ČSÚ, Agrocensus 2000

Nejdynamičtější podnikatelskou formou v našem zemědělství v uplynulém období byly akciové společnosti, jejichž podíl na celkové výměře obhospodařované půdy všemi subjekty se 3 a více ha z. p. vzrostl ze 7,6 % v roce 1995 na 21,6 % v roce 2000, tzn. téměř trojnásobně. V akciové společnosti se v průběhu sledovaného období transformovala podstatná část družstev, jejichž podíl na příslušné výměře obhospodařované půdy se snížil ze 47 % na 29,3 %. Zároveň se poněkud snížil i analogický podíl všech právnických osob – o 2,6 procentního bodu. O tuto veličinu se zvýšil podíl fyzických osob, který tak i v daném případě (respondenti s výměrou od 3 ha z. p.) přesáhl čtvrtinu obhospodařované z. p.

Vývoj podnikatelské struktury v našem zemědělství se v období 1995 – 2000 vyznačoval i významnými změnami ve velikostním složení. Převažovala tendence k poklesu průměrné velikosti, projevující se u všech podnikatelských subjektů s výměrou nad prahovou hodnotou – pokles ze 153 ha na 136 ha. K poklesu dochází také v průměru i u fyzických osob a právnických osob, pouze u soukromě hospodařících rolníků (SHR) resp. akciových společností se průměrná výměra zvýšila z 39 ha na 42 ha resp. z 1 206 ha na 1 502 ha.

Ve využití zemědělského půdního fondu existují značné regionální rozdíly, které dokládají výsledky šetření Agrocenzu 2000.

Obr.15: Podíl z.p. vykázané Agrocenzem 2000 na ZPF ČR celkem – viz příloha č. 1

I když Agrocenzus 2000 se nezabýval vlastníky pozemků pod 1 ha, je z uvedené mapy zřejmé, že zejména v pohraničních okresech, které jsou z velké části v LFA, zůstalo velké množství nepodchycených ploch zemědělské půdy. Problém souvisí s úpadkem zemědělství v příhraničních a dalších problémových oblastech, provázený odlivem zemědělců, který má za následek nedostatečné obhospodařování zemědělské půdy.

2.1.21. Lesní hospodářství

Výměra lesní půdy činila v roce 2001 2 639 tis. ha, lesnatost byla 33,4 %. Druhová skladba lesů byla u nás měněna od 18. století, byly upřednostňovány jehličnaté dřeviny na stanovištích původních dřevin listnatých a uměle byl, většinou v podobě monokultur, rozšířen zejména smrk. Z hlediska žádoucí ekologické stability je podíl listnatých dřevin v dnešních lesích nedostatečný (současné zastoupení 22,1 %, doporučené zastoupení 35,6 %). Ekologická stabilita lesních ekosystémů je snížena mimo jiné i vlivem nižší biologické různorodosti. Zdravotní stav lesů v ČR patří k nejhorším v Evropě i přes zaznamenané pozvolné zlepšování. Nadále je nutné počítat s poškozováním lesů zejména v imisně exponovaných oblastech, dalším negativním faktorem jsou i exhalace ze silniční dopravy. Zdroje poškozování leží většinou mimo resort, který je nemůže ovlivnit. Dalšími riziky jsou pro oslabené porosty povětrnostní vlivy, hmyzí škůdci a regionálně i nadměrné počty stavu zvěře. Kromě funkce produkční zajišťuje lesní hospodářství i řadu funkcí mimoprodukčních. Jde především o funkce vodohospodářské (27 % rozlohy lesů), zdravotně hygienické (22 % rozlohy lesů) a zvláště chráněná území zahrnující lesy v NP, CHKO, NPR, PR, NPP a PP (23,6 % rozlohy lesů).

Stav lesů se pomalu zlepšuje, přetrvává však problém minulého imisního zatížení. Rozsahem poškozování lesů imisemi stále patří Česká republika mezi nejpostiženější země Evropy. Nově se projevuje a narůstá poškozování fotochemickým smogem a přízemním ozónem, které i nadále představuje regionální problém zásadního významu.

Společným působením imisí a dlouhodobého pěstování stejnověkých jehličnatých monokultur pak došlo k vážnému poškozování lesní půdy (okyselování, vyplavování živinných kationtů z půd a uvolňování toxického hliníku) s negativním dopadem na ekosystémy, zejména v horských oblastech při severní státní hranici. Podíl lesů v soukromém vlastnictví se zvýšil z 0,1 % (stav v roce 1990) na 23,0 % v roce 2001. Svých práv se ujalo na 150 000 vlastníků. Nedořešena zůstává otázka církevního lesního majetku. Výměra lesů ve vlastnictví státu poklesla z 95,8 % (1990) na 61,5 % (2001). Obecní lesy zaujímají 14,6 % celkové výměry lesů, lesy lesních družstev 0,9 % a lesy soukromé 23,0 %. Struktura držby lesů je velmi nepříznivá, průměrná velikost soukromých lesů je 3 ha, tři čtvrtiny vlastníků hospodaří na

majetcích menších než 1 ha. Sdružování vlastníků drobných lesů, které by mělo přispět ke zvýšení efektivity hospodaření, bude dlouhodobým procesem.

2.1.22. Vodní hospodářství

Vodní zdroje mají v České republice zcela jedinečné postavení, neboť s ohledem na geografickou polohu prakticky všechna voda odtéká z území ČR do tří moří, tj. Severního, Baltského a Černého. Obnovitelné zdroje zásoby vody jsou proto u nás výhradně závislé pouze na atmosférických srážkách. ČR se řadí k zemím s relativně menšími a nerovnoměrně rozdělenými zásobami vody; vodní bohatství ČR je v porovnání s průměrem zemí EU asi poloviční. Vodní zdroje lze považovat asi z 30 – 50 % za využitelné. V dlouhodobém průměru připadá na jednoho obyvatele ČR kolem 1500 m³ disponibilního množství vody. V porovnání s ostatními státy je to asi jedna polovina celoevropského průměru a asi jedna pětina celosvětového průměru. Průměrná hustota sítě přirozených a upravených vodních toků, jejichž celková délka je 76 000 km (z toho je vodohospodářsky významných 15 421,3 km) činí v ČR 0,96 km/km². Síť vodních toků odtéká průměrně asi 15 mld. m³ vody za rok s kolísáním v nejsušším a nejhodnějším roce v rozmezí od 8 do 19 mld. m³ za rok v závislosti na klimatických podmínkách. Navíc, vzhledem k pahorkatému reliéfu povrchu území ČR dochází k rychlému odtoku vody z území našeho státu. Vzhledem k této skutečnosti má péče o vodní zdroje, spojená se snahou o akumulaci vody pro překlenutí suchých údobí a zároveň před ochranou před povodněmi, v ČR bohatou tradici.

Jakost povrchových a podzemních vod ovlivňují jak bodové zdroje znečištění (města a obce, průmyslové závody a objekty soustředěné zemědělské živočišné výroby) a znečištění plošné (znečištění ze zemědělského hospodaření, atmosférická depozice a erozní smyvy z terénu). Význam plošných zdrojů znečištění s pokračujícím poklesem znečištění z bodových zdrojů roste. Jejich podíl je podstatný zvláště u dusičnanů a při acidifikaci, méně u fosforu a je odlišný v různých oblastech ČR v závislosti na hustotě osídlení, podílu čištění vypouštěných odpadních vod, intenzitě a způsobu zemědělského hospodaření a na úrovni atmosférické depozice.

Jakost vody v tocích se v průběhu uplynulého desetiletí významně zlepšila. Přes dosažené zlepšení však nelze považovat současný stav za zcela vyhovující. Problematické jsou hlavně úseky vodních toků s menší vodností a vysokou kumulací zdrojů znečištění - stále téměř třetina celkové délky sledovaných vodních toků (zejména menších) je v kategoriích "silně" a "velmi silně znečištěná voda".

Oblasti s intenzivním zemědělským využíváním vykazují i přes podstatné snížení objemu aplikovaných hnojiv vysoký stupeň znečištění. Většina individuálních studní, které slouží jako zdroj vody pro 12,8 % obyvatel nevyhovuje normě pro pitnou vodu, zejména z hlediska obsahu dusičnanů a bakteriálního znečištění. V ČR jsou povrchové zdroje cca z 53,4 % využívány jako zdroje pitné vody, což klade velký důraz na jejich dostatečné zabezpečení ochrannými pásmy.

Pro ochranu vodohospodářsky cenných zdrojových oblastí je zaveden systém speciální ochrany, převážně preventivního charakteru. Na území ČR je vyhlášeno 18 chráněných oblastí přirozené akumulace vod (CHOPAV), z toho 12 s rozlohou 8 267 km² pro povrchové vody a 6 s rozlohou 9 990 km² pro podzemní vody. Na území CHOPAV je zakázáno zejména zmenšovat rozsah lesních pozemků a provádět jejich odvodňování, je omezen i rozsah odvodňování zemědělských pozemků, množství těžby rašeliny a povrchové těžby nerostů a řada dalších činností.

Dalším typem speciální ochrany je ochrana toků s vodárenským odběrem. Jsou to zdroje povrchové vody určené k hromadnému zásobování obyvatelstva pitnou vodou v současnosti využívané i zdroje, u nichž se vodárenské využití předpokládá. Souhrnná plocha povodí těchto toků je asi 2700 km². K ochraně vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti již existujících nebo plánovaných odběrů pitné vody byla vyhlášena ochranná pásma vodních zdrojů. Plocha 1. a 2. ochranných pásem zaujímá v ČR plochu asi 6 200 km², z čehož zemědělská půda zaujímá tři čtvrtiny.

V České republice se v současnosti nachází více než 24 tisíc rybníků a malých vodních nádrží a celková vodní plocha je cca 52 000 ha. Objem jimi zadržené vody je 625 mil. m³. Rybníky a malé vodní nádrže jsou v mnoha oblastech našeho státu typickým krajinným prvkem s hlubokými historickými kořeny. Ovlivňují své okolí jak po stránce vodohospodářské tak i ekologické a estetické. K těmto vodním plochám je vázáno rybářství a rybníkářství jako jeden z oborů zemědělské výroby. Vodní plochy v ČR jsou rovněž hojně využívány pro rekreaci v různých formách. Velký počet vodních nádrží je ohrožen eutrofizací.

Půdní, klimatické a morfologické podmínky v některých lokalitách ČR jsou takového charakteru, že bez úpravy vodního režimu zemědělských půd a krajiny by nebylo možné zde zemědělsky hospodařit. Odvodněných půd je 1 087 tis. ha a závlahy jsou vybudovány na přibližně 150 tis. ha. Vodní toky, rybníky, mokřady a prameniště nejsou jen zdrojem vody, ale současně vždy pevně provázanými, ale zároveň snadno zranitelnými ekosystémy. Voda v krajině je nenahraditelné bohatství přírody, které určuje její mnohotvárnost, druhovou rozmanitost i ekologickou stabilitu. Ve všech podobách je voda současně významným krajinnotvorným a estetickým prvkem.

V rámci implementace směrnice č. 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod je celé území České republiky navrženo jako citlivá oblast ve smyslu § 32 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). V rámci implementace nitrátové směrnice č. 91/676/EHS bylo provedeno vymezení zranitelných oblastí v ČR, charakterizované přírodními podmínkami hranicemi povodí 4. řádu. Celková plocha zranitelných oblastí je 36 % rozlohy ČR a 42,5 % plochy zemědělských půd. Vymezení zranitelných oblastí v ČR a akční program v těchto oblastech je právně zakotveno v nařízení vlády č. 103/2003 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech. Byly vypracovány zásady správné zemědělské praxe zaměřené na ochranu vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů, které byly publikovány formou odborné příručky a jsou distribuovány široké zemědělské veřejnosti.

2.1.23. Dopad zemědělství na životní prostředí Vývoj a stávající situace v životním prostředí

V období uplynulých 50 let prošlo zemědělství v českých zemích etapou zásadních změn, které utvářely jeho charakter i jeho vliv na okolní přírodu a krajinu. Za mezník v tomto nedávném historickém vývoji je považována kolektivizace v 50. letech minulého století, která vedla k úbytku ekostabilizačních prvků v krajině, které se vyznačovaly kromě své stabilizační funkce také velkou biologickou rozmanitostí (meze, remízky, vlhké nivní louky atd.). Další závažnou etapou byla přeměna tradičního zemědělství na průmyslovou velkovýrobu v průběhu 70. let. Došlo ke scelování pozemků do velkých půdních bloků, které často nerespektovalo reliéf terénu. Tato opatření mají dodnes za následek značně narušené odtokové poměry a

s tím související rizika povodní a sucha. Scelování pozemků se negativně projevilo také ve značném znečištění vod a v degradaci půdy, v mnoha případech byly rozorány i půdy, které jsou z různých důvodů zranitelné.

Těmito kroky byl postupně nastartován proces ztráty přirozené úrodnosti půdy, výrazného snížení schopnosti retence vod, snížení biologické rozmanitosti a snížení početnosti populací původních druhů. Charakteristickým příkladem je rapidní pokles početnosti koroptve polní ze 6 mil. jedinců v roce 1935 na několik desítek tisíc jedinců v roce 2000 (52 134 ks).

Tab. 19: Změny počtů koroptví, zajíců a bažantů

Rok	Koroptve	Zajíci	Bažanti
1969	927409	982748	1015725
1970	855470	989546	1012454
1980	164807	707775	639490
1985	82973	608801	450701
1990	60727	484 594	346 060
1995	85143	414206	258746
2000	52134	375966	263730

Zdroj: Statistika Českého mysliveckého svazu 2002

V posledním desetiletí došlo k částečnému snížení degradace přírodních zdrojů. Výrazný pokles spotřeby hnojiv a prostředků na ochranu rostlin, snížení počtu zejména skotu přinesly na jedné straně menší tlak na životní prostředí, avšak na druhé straně snížení konkurenceschopnosti řady zemědělcům. České zemědělství tak začalo čelit dosud téměř nepoznanému problému neobdělávání pozemků (odhaduje se v rozsahu 300 tis. ha). Ekonomický tlak ústící v hrozbu zanechání hospodaření se týkal zvláště trvalých travních porostů, jejichž obhospodařování se v mnoha oblastech stalo ekonomicky iracionálním.

Krajinu a její biodiverzitu výrazně poznamenalo velkoplošné odvodnění pozemků (celkem 24 % zemědělské půdy), scelování pozemků a zvýšení plochy orné půdy, které často nerespektovalo reliéf terénu a klimatické poměry. Intenzifikací zemědělství na jedné straně dochází k degradaci lučních společenstev (vysoké dávky hnojiv, obnova s přívěsem kulturních trav) a na druhé straně dochází k opuštění obhospodařování méně produkčních pozemků a často k degradaci cenných společenstev. Zvyšování intenzity hospodaření a scelování krajiny se projevilo úbytkem krajinných prvků v zemědělské krajině. Mizení mezí, remízů a živých plotů se projevilo úbytkem refugií pro organizmy zemědělské krajiny a růstem nepropustnosti krajiny.

Značné ztráty hrozí zejména při zanechání hospodaření v chráněných územích, kde dochází ke značnému snížení hodnoty přírodních stanovišť spojenému často s poklesem výskytu chráněných druhů. Poškození přírody a krajiny bylo často způsobeno zemědělskými aktivitami, jejichž důsledky v krajině i nadále setrvačně působí, např. odvodnění nebo zcelování pozemků (i v chráněných územích), nebo zatížení půd škodlivými látkami. Je zřejmé, že nevhodné formy hospodaření nabyly v minulosti značného rozsahu a následky nemohou být odstraněny bez dlouhodobého úsilí.

Vedle hrozeb degradace krajiny a zhoršení situace na venkově se Česká republika stále potýká s degradací přírodních zdrojů. Mezi rozměrem nejzávažnější problémy patří vodní eroze půdy, jejíž stav a rozsah je v našich přírodních podmínkách dán zvláště nevhodnou strukturou zemědělských kultur zejména na svažitéch pozemcích.

Tab. 20: Potenciální ohroženost zemědělských půd v ČR vodní a větrnou erozí

Kategorie	Vodní eroze		Větrná eroze	
	v %	v tis. ha	v %	v tis. ha
Neohrožené	4,2	180	77,5	3 314
Náchylné	27,9	1 193	9,3	397
Mírně ohrožené	25,9	1 107	5,7	246
Ohrožené	18,1	772	5,4	229
Silně ohrožené	10,0	430	1,8	79
Nejohroženější	13,9	595	0,3	12
Celkem	100,0	4 277	100,0	4 277

Zdroj: VÚMOP

Obr. 16: Mapa vodní eroze – viz příloha č. 1

Obr. 17: Mapa větrné eroze – viz příloha č. 1

Rozsáhlé využití těžkých mechanizačních prostředků v minulosti způsobilo utužení půd citlivých na tento typ degradace.

Procento zornění je stále velmi vysoké (71,9 %), i když došlo k jeho mírnému snížení po roce 1989, a potřeba rozšířit plochu trvalých travních porostů z hlediska ochrany kvality půdy a vod je značná.

V České republice bylo identifikováno více než 40 % zemědělské půdy, ve kterých jsou vody znečištěny dusičnany. Tento stav je zapříčiněn zejména intenzivním hospodařením v minulosti, dispozicí některých oblastí (písčité a mělké půdy atd.) a nedostatečnými nebo nevyhovujícími skladovacími kapacitami na statková hnojiva.

Tab. 21: Vývoj spotřeby průmyslových hnojiv v ČR (kg/ha)

Rok	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	Celkem
1989	103,2	67,1	59,7	230,0
1990	86,3	52,5	47,2	186,0
1991	50,0	8,0	7,0	65,0
1992	50,0	8,0	7,0	65,0
1993	40,0	13,0	10,5	63,5
1994	57,6	10,3	13,0	80,9
1995	55,6	14,6	12,7	82,9
1996	61,3	11,8	8,0	81,1
1997	55,1	11,7	10,1	76,9
1998	53,3	12,6	7,3	73,2
1999	51,1	8,6	5,9	65,6
2000	58,9	10,8	6,2	75,9
2001	72,6	12,3	7,3	92,2

Zdroj: MZe, 1989-2001

Tab. 22: Podíl vzorků vody přesahujících limity pro pitnou vodu (dle České normy ČSN 757111 Pitná voda) v podzemních vodách (mělké vrty) v %

Rok	N-NH ₄ ⁺	N-NO ₃ ⁻	N-NO ₂	CHSK-Mn	Ropné produkty
1994	23,1	23,1	11,2	28,5	26,7
1995	27,3	21,2	11,6	19,8	16,3
1996	33,7	22,9	12,1	21,2	3,7
1997	32,4	21,8	8,9	25,6	5,4
1998	19,4	18,7	9,0	19,4	1,4
1999	20,1	18,7	12,5	18,3	1,7

Zdroj: Statistika životního prostředí, MŽP 2000

Tab. 23: Vývoj spotřeby prostředků na ochranu rostlin (POR) v ČR (kg/ha)

Rok	POR
1985	2,42
1990	2,01
1991	1,57
1992	1,09
1993	0,89
1994	0,88
1995	0,88
1996	0,91
1997	0,91
1998	0,97
1999	0,98
2000	1,01

Zdroj: SRS

Zemědělství je resortem, který uvolňuje do ovzduší zejména amoniak (v roce 2000 přibližně 76,5 tis. tun). Současně však s lesnictvím fixuje značné množství skleníkového plynu CO₂ (pro posílení této funkce je v zemědělství stále potenciál).

Odpady ze zemědělství a lesnictví představují cca 17 % veškerých produkovaných odpadů v ČR (tj. v roce 2000 přibližně 6 989 tis. tun).

Oblasti s převládající ornou půdou jsou vzhledem k nedostatku stabilizačních prvků v krajině (největší pokles těchto prvků nastal v produkčních oblastech) a dřívější velké spotřebě agrochemikálií značně ochuzeny o druhovou různorodost.

Tab. 24: Odhad ztráty krajinných prvků

Krajinné prvky	1949 – 1955	1986 – 1996
Stavy ploch trvalých travních porostů	1 400 000 ha	828 000 ha
Stromořadí	-	Ztráta 4 000 km
Rozptýlená zeleň	-	Ztráta 3 600 ha
Meze	-	Ztráta 49 000 km
Polní cesty	-	Ztráta 158 000 km

Zdroj: Figla 1997

Vlivem rozšiřování rozsahu zastavěných ploch v urbanizovaných územích na jedné straně a nešetrným hospodařením na zemědělských a lesních pozemcích i regulací vodních toků v krajinném prostředí na straně druhé se snižuje akumulární schopnost prostředí zadržovat srážkové vody. To jednak snižuje zásoby vodních zdrojů, jednak zvyšuje nebezpečí povodní a jejich devastáčních účinků v přírodě i v osídlení.

Pozitivní trendy ve zlepšování stavu životního prostředí, které jsou výsledkem činnosti státních orgánů i ostatních subjektů, se dosud adekvátně neprojevíly. Odezva v krajině na zlepšení životního prostředí má vždy daleko větší časový posun. Zlepšení stavu přírody a krajiny v posledních letech lze sledovat např. ve zvýšení početnosti některých druhů savců a ptáků. Mezi pozitivní přínosy zemědělství určitě patří šetrné hospodaření upravené právními předpisy ve zvláště chráněných krajinných územích a pásmech hygienické ochrany vod, která v České republice zaujímají po překrytí 27 % z celkového zemědělského půdního fondu. Navzdory intenzitě hospodaření v minulosti se v České republice zachovalo značné množství cenných stanovišť volně žijících organismů, která budou zahrnuta do budované sítě Natura 2000. O značné rozloze svědčí zejména podíl chráněných území a také stavy volně žijících indikátorových druhů zvířat (viz tab. 19). Různorodost hospodářských zvířat a plodin je reprezentována plemeny a odrůdami, z nichž některým však hrozí

vymizení. Mezi ohrožená plemena patří např. česká červinka (skot) nebo ovce valaška (nízké stavy geneticky původního plemene). Je odhadováno, že z celkové rozlohy trvalých travních porostů v ČR je 30 – 50 tis. ha druhově bohatých luk a pastvin (značná část ve stávajících chráněných územích) a dalších přibližně 600 tis. ha jich je výrazně extenzivních (s minimalizovaným přísunem živin). Odhaduje se, že podíl půdy, na níž se přestalo hospodařit, dosahuje 7 % výměry zemědělské půdy.

Půdní, klimatické a morfologické podmínky v některých lokalitách České republiky jsou takového charakteru, že bez úpravy vodního režimu zemědělských půd a krajiny by nebylo možné hospodařit. Rozsah odvodněných a zavlažovaných půd dlouhodobě stagnuje. Odvodněných půd je 1 087 tis. ha a závlahy jsou vybudovány na přibližně 150 tis. ha.

Očekávaný vývoj vztahu zemědělství a životního prostředí :

Vstup ČR do EU může vystavit zemědělce potřebě znovu intenzifikovat hospodaření na půdě, což vyvolá potřebu zavedení nových odpovídajících agro-environmentálních opatření. Současně však může v oblastech se ztíženými podmínkami docházet k upouštění od hospodaření a tím i k degradaci druhové rozmanitosti na cenných loukách a pastvinách.

2.1.24. Kontext tvořený právními normami ČR

Právní rámec pro oblast zemědělství, resp. opatření, kterými bude dosaženo cílů a priorit HRDP, je uveden níže. Nejdůležitější normou pro zemědělství je zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje rámec pro poskytování podpor do zemědělství, zvláštním způsobem vymezuje podpory mimoprodukčních funkcí a pomoc méně příznivým oblastem. Lze jej považovat za základ pro tvorbu dotační politiky v zemědělství. Tento zákon bude po vstupu ČR do EU umožňovat provádění příslušných Nařízení orgánů EU, přičemž pamatuje vedle úpravy společných tržních organizací i na opatření podpory venkovského rozvoje a jiná strukturální opatření. Zákon předpokládá programovací dokumenty jako je HRDP i OP. Zároveň umožňuje, aby v předvstupním období pokračovalo sblížování stávajících nástrojů dotační politiky pro resort zemědělství s cílem zajistit plynulý přechod ke společné zemědělské politice.

Zákon kromě vytvoření institucionálních podmínek pro implementaci mechanismů Společné zemědělské politiky EU zahrnuje i komplexní úpravu evidence půdy dle uživatelských vztahů, která je v EU v rámci integrovaného administrativního a kontrolního systému používána pro administraci přímých plateb. V ČR bude systém kromě administrace přímých plateb základem i pro administraci a kontrolu opatření HRDP.

A) oblast podnikání v zemědělství

▪ *Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů*
Tento zákon upravuje základní právní poměry v obchodních vztazích a to prostřednictvím regulace vedení obchodního rejstříku, nekalé soutěže, poměrů obchodních společností, postavení podnikatelů, obchodních závazkových vztahů, jakož i některých jiných vztahů s podnikáním souvisejících.

▪ *Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů*
Tento zákon zřizuje Státní zemědělský intervenční fond, který se zabývá organizací trhu se zemědělskými a potravinářskými výrobky formou zásahů do agrárního trhu za

účelem jeho stabilizace a udržování výrobního potenciálu zemědělství České republiky. Tyto zásahy do agrárního trhu mají především formu intervenčních nákupů, intervenčních podpor, zavádění produkčních kvót pro zvláště citlivé komodity a uvádění pudy do klidu.

- *Zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon stanoví oprávnění a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti rostlinolékařské péče, upravuje ochranu státního území před zavlečením a rozšiřováním karanténních škodlivých organismů a podmínky zacházení s přípravky na ochranu rostlin, pomocnými prostředky ochrany rostlin a mechanizačními prostředky na ochranu rostlin, stanoví orgány státní správy na úseku rostlinolékařské péče a jejich působnost a sankce za porušování stanovených povinností.

- *Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění zákona č. 309/2002 Sb.*

Tento zákon je hlavním předpisem upravujícím oblast šlechtění a plemenitby hospodářských zvířat. Zákon upravuje šlechtění a plemenitbu skotu, koní, prasat, ovcí, koz, drůbeže, běžců, plemenných ryb a plemenných včel, označování zvířete ve farmovém chovu a jejich evidenci.

- *Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů*

Účelem tohoto zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.

- *Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon stanoví podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a podmínky pro výrobu biopotravin. Dále upravuje systém osvědčování původu bioproduktů a biopotravin a jejich označování, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona.

- *Zákon č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon byl nahrazen zákonem č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby). Tento nový zákon upravuje uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin, registraci odrůd druhů pěstovaných rostlin, uvedených v příloze k tomuto zákonu, dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem právnickým a fyzickým osobám a sankce za jejich porušení. Zákon dále upravuje výši poplatku za podání žádosti o registraci osoby uvádějící rozmnožovací materiál do oběhu.

- *Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon stanoví požadavky veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty a upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, jakož i soustavu, působnost a pravomoc orgánů vykonávajících státní správu v oblasti veterinární péče.

- *Zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon stanoví podmínky pro uvádění do oběhu a pro používání hnojiv, statkových hnojiv, pomocných půdních látek, pomocných rostlinných přípravků a substrátů, pro agrochemické zkoušení zemědělských půd, zjišťování půdních vlastností lesních pozemků, jakož i působnost orgánů odborného dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem včetně oprávnění ukládat sankce.

- *Zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon zakládá Pozemkový fond, který zakládá akciové a jiné obchodní společnosti nebo se účastní na jejich zakládání a vkládá do nich vklady, k nimž se zavázal, nabývá akcie na základě své účasti na podnikání akciových společností a vykonává práva akcionáře včetně účasti na valných hromadách, vykonává práva společníka ve své účasti na jiných než akciových společnostech, podílí se na hospodářském výsledku obchodní společnosti, jejíhož podnikání se účastní a nese jeho důsledky ve formě zisku a ztrát, prodává akcie nebo podíly na jiných než akciových společnostech, podílí se na likvidačním zůstatku společnosti v rozsahu své účasti na jejím podnikání, jestliže dojde k jejímu zrušení, uzavírá smlouvy o prodeji podniků, jejich organizačních složek a částí jejich majetku, který spravuje; přitom může využít též veřejné soutěže, převádí majetek státu na obce a veřejné vysoké školy, používá majetek státu k plnění závazků podniků určených k privatizaci v rozsahu a za podmínek stanovených ministerstvem financí České republiky.

- *Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon zřizuje Komoditní burzu, která je právnickou osobou zřízenou podle tohoto zákona k organizování burzovních obchodů se zbožím a s deriváty vztahujícími se ke komoditám, které jsou předmětem obchodování na komoditní burze.

- *Zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon upravuje ochranu révy vinné pěstované na vinicích stanovením vinařských regionů, vinařských oblastí, vinařských obcí a viničních tratí, ochrany vína uváděného do oběhu stanovením podmínek jeho výroby, zařídování a označování. Zákon dále upravuje vinohradnickou a vinařskou evidenci, podmínky dovozu vína a dozor nad dodržováním povinností.

- *Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon stanoví podmínky pro výrobu, dovoz, používání, balení, označování, dopravu a uvádění do oběhu krmiv, doplňkových látek a premixů, působnost orgánů odborného dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem, včetně oprávnění ukládat sankce, jakož i podmínky pro vývoz krmiv s nadlimitním obsahem nežádoucích látek a produktů.

- *Zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele, ve znění pozdějších předpisů,*

Tento zákon upravuje ochranu chmele a chmelové sadby stanovením chmelařských oblastí a chmelařských poloh a stanovením podmínek pro zajištění pravosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti chmele a chmelových produktů a pro zamezení falšování při jejich úpravách. Dále upravuje státní dozor nad dodržováním povinností vyplývajících z tohoto zákona.

- *Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,*

Účelem tohoto zákona je stanovit povinnosti podnikatelů při výrobě potravin a tabákových výrobků a jejich uvádění do oběhu a upravit státní dozor nad dodržováním povinností vyplývajících z tohoto zákona.

- *Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů,*

Tento zákon upravuje bezplatné převody zemědělských a lesních pozemků náležejících do vlastnictví státu na jiné osoby je užívající a to s výjimkou pozemků vyhrazených pro restituční řízení. Dále jsou vyňaty pozemky, jenž mají sloužit v rámci systémů ekologické stability, či je jejich převod omezen zákonem.

- *Zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech a o změně některých souvisejících zákonů,*

Tento zákon upravuje vydávání zemědělských skladních listů k vybraným zemědělským produktům uskladněným v zemědělských veřejných skladech a nakládání s nimi jako s listinnými cennými papíry, se kterými je spjata vlastnické právo k uskladněnému zboží, způsob vzniku a výkonu zástavního práva, stanoví podmínky pro zřizování a provozování zemědělských veřejných skladů, a dále upravuje státní dozor nad provozováním zemědělských veřejných skladů.

- *Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochraně práv k odrůdám), ve znění pozdějších předpisů,*

Tento zákon upravuje práva a povinnosti k novým odrůdám rostlin, pravomoc a působnost orgánů vykonávajících státní správu v oblasti ochranných práv k odrůdám, řízení o udělení ochranných práv, kontrolu udržování odrůd a ukládání sankcí za nedodržení povinností stanovených tímto zákonem.

- *Zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,*

Tímto zákonem se zřizuje Státní zemědělská a potravinářská inspekce podřízená Ministerstvu zemědělství. Inspekce má za úkol provádět kontrolu zemědělských, potravinářských, mydlářských, saponátových a tabákových výrobků a surovin.

- *Zákon č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském), ve znění pozdějších předpisů.*

Tímto zákonem se zřizuje Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, který je správním úřadem podřízeným Ministerstvu zemědělství. Úkolem tohoto Úřadu je státní odborná kontrola v oblasti vinohradnictví, krmiv, odrůd, osiv a sadby pěstovaných rostlin, ochrany chmele, hnojiv, pomocných půdních látek, pomocných rostlinných přípravků a substrátů a agrochemického zkoušení zemědělských půd, ochrany práv k odrůdám rostlin a geneticky modifikovaných organismů.

B) oblast půdního fondu a ochrany přírody

- *Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů*

Zemědělský půdní fond je základním přírodním bohatstvím naší země, nenahraditelným výrobním prostředkem umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí. Ochrana zemědělského půdního fondu, jeho zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí.

- *Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jiném zemědělském majetku, ve znění pozdějších předpisů*

Zákon upravuje práva a povinnosti vlastníků, původních vlastníků, uživatelů a nájemců půdy, jakož i působnost státu při úpravě vlastnických a užívacích práv k pozemkům.

- *Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů*

Zákon upravuje řízení o pozemkových úpravách, soustavu a působnost pozemkových úřadů. Pozemkovými úpravami se uspořádávají vlastnická práva k pozemkům a s nimi související věcná břemena, pozemky se jimi prostorově a funkčně upravují, scelují nebo dělí, směňují, zabezpečuje se jimi přístupnost pozemků a vyrovnání jejich hranic a tím se vytvářejí podmínky k racionálnímu hospodaření a využití pozemků. Současně se jimi zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství, uchování krajinného rázu, zvelebení krajiny a zvýšení její ekologické stability. Výsledky pozemkových úprav slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako závazný podklad pro územní plánování.

- *Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů*

Zákon zřizuje katastr nemovitostí České republiky. Katastr je soubor údajů o nemovitostech v České republice zahrnující jejich soupis a popis a jejich geometrické a polohové určení. Součástí katastru je evidence vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem podle zvláštního předpisu a dalších práv k nemovitostem podle tohoto zákona.

- *Vyhláška MZe ČR č. 327/1998 Sb., kterou se stanoví charakteristika, BPEJ a postup pro jejich vedení a aktualizaci, ve znění vyhlášky č. 546/2002 Sb.*

Tato vyhláška upravuje používání systému bonitovaných půdně ekologických jednotek. Bonitovaná půdně ekologická jednotka je charakterizována klimatickým regionem, hlavní půdní jednotkou, sklonitostí a expozicí, skeletovitostí a hloubkou půdy, jež specifikují hlavní půdní a klimatické podmínky hodnoceného pozemku.

- *Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí*

Tento zákon upravuje bezplatné převody zemědělských a lesních pozemků náležejících do vlastnictví státu na jiné osoby je užívající a to s výjimkou pozemků vyhrazených pro restituční řízení. Dále jsou vyňaty pozemky, jenž mají sloužit v rámci systémů ekologické stability, či je jejich převod omezen zákonem.

- *Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*
Účelem zákona je přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás a k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji.

C) další

- *Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů*

Účelem tohoto zákona je stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního

prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm.

- *Vyhláška č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů*

Tato vyhláška upravuje problematiku Oblastních plánů rozvoje lesů, které stanoví pro přírodní lesní oblasti rámcové zásady hospodaření. Jsou podkladem pro oblastně diferencované uplatňování státní lesnické politiky a rámcovým doporučením pro zpracování dvacetiletých lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov.

- *Vyhláška č. 82/1996 Sb., o genetické klasifikaci, obnově lesa, zalesňování a o evidenci při nakládání se semeny a sazenicemi lesních dřevin*

Tato vyhláška stanoví zásady, podle kterých mají postupovat vlastníci a správci lesních porostů při obnově ploch lesů s ohledem na využívání rekultivačních zdrojů. Dále upravuje správu těchto zdrojů.

- *Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů*

Zákon upravuje předpoklady územního plánování, které soustavně a komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území.

- *Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon stanoví pravidla pro předcházení vzniku odpadů a pro nakládání s nimi při dodržování ochrany životního prostředí, ochrany zdraví člověka a trvale udržitelného rozvoje, práva a povinnosti osob v odpadovém hospodářství, a působnost orgánů veřejné správy v této oblasti.

- *Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů*

Účelem tohoto zákona je ve veřejném zájmu chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních staveb.

- *Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon upravuje důchodové pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele. Účast na pojištění je povinná poskytuje se z něj starobní, plný invalidní, částečný invalidní, vdovský a vdovecký nebo sirotčí důchod.

- *Zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon upravuje zápisy práv k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí České republiky. Tato práva (vlastnické právo, zástavní právo, právo odpovídající věcnému břemeni, předkupní právo s účinky věcného práva a další práva pokud tak stanoví zvláštní zákon) se zapisují formou vkladu, záznamu nebo poznámky.

- *Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon upravuje způsoby oceňování věcí, práv a jiných majetkových hodnot a služeb (nemovitostí, majetkových práv, cenných papírů, ostatního majetku a podniku) pro účely stanovené zvláštními předpisy, např. zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

▪ *Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon upravuje otázky uchovávání druhového bohatství zvěře, péče o zvěř a otázky honitby a myslivosti. Za tímto účelem stanoví podmínky a náležitosti nakládání se zvěří, provádění honů a výkonu myslivosti a organizuje výkon státní správy na tomto úseku.

▪ *Zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů*

Tento zákon upravuje řádný chov, zušlechťování, ochranu a lov ryb a jiných vodních živočichů, hospodaření na rybnících a výkon rybářského práva.

2.1.25. Kontext tvořený stávajícími plány, programy, strategiemi v rámci priorit venkovského rozvoje

Základním dokumentem, ze kterého vychází současná agrární politika je Koncepce agrární politiky na období před vstupem ČR do EU, která byla schválena usnesením Vlády ČR č. 49 ze dne 12. ledna 2000 a která předpokládala dvě základní časové etapy. První etapu, REVITALIZACE, od roku 1999 zhruba do roku 2001, zaměřenou na zotavení a stabilizaci agrárního sektoru ČR a na institucionální přípravu jeho vstupu do EU. A druhou etapu, ADAPTACE, začínající rokem 2002 a končící vstupem ČR do EU, směřující k co nejrychlejšímu plošnému přizpůsobení agrárního sektoru ČR podmínkám Společné zemědělské politiky ve všech jejích oblastech.

Hlavním cílem koncepce je dosažení konkurenceschopnosti agrárního sektoru ČR vůči EU a světu při zachování intenzivního i extenzivního zemědělství na co největší ploše, při dostatečné úrovni příjmů zemědělské populace a při respektování všech dohodnutých závazků ČR v mezinárodním agrárním obchodu.

Hlavním cílem etapy REVITALIZACE bylo dořešení některých vnitřních vývojových problémů českého agrárního sektoru, eliminace nejzávažnějších vývojových překážek vzniklých v dosavadním průběhu reformy a celková stabilizace sektoru před jeho přizpůsobením podmínkám EU.

V návaznosti na předchozí etapu sleduje etapa ADAPTACE zejména tyto obecné cíle:

- dosažení konkurenceschopnosti podniků agrárního sektoru zejména podstatného zlepšení efektivity výroby;
- zajištění dostatečné úrovně výnosnosti kapitálu v restrukturalizovaných podnicích a příjmů zemědělské produkce;
- vytvoření předpokladů pro zajištění přiměřených spotřebitelských cen potravin s kvalitativními parametry srovnatelnými s evropskými standardy;
- zabezpečení environmentálních funkcí zemědělství, zejména v oblastech s nepříznivými podmínkami, a integrace zemědělství s rozvojem venkova a uchováním jeho kulturního dědictví;
- vytváření alternativních pracovních a příjmových příležitostí pro zemědělce cestou diverzifikace činnosti zemědělských podniků.

Venkovský rozvoj v rámci stávající dotační politiky resortu zemědělství má vzhledem ke Koncepci agrární politiky prioritní význam. Hlavním nástrojem podpory jeho realizace v období před vstupem do EU je nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování, ve znění pozdějších předpisů. Další nástroje v rámci resortu MZe podporující rozvoj venkova jsou program SAPARD a investiční programy Podpůrného garančního rolnického a

lesnického fondu, a. s. Mimo resort zemědělství k rozvoji venkova přispívají Státní program ochrany přírody, Státní politika životního prostředí a Program obnovy venkova.

Vstup do EU znamená pro některé nástroje politiky podpory rozvoje venkova jejich transformaci. Horizontální programy neinvestiční povahy z nařízení vlády č. 505/2000 Sb., a agro-environmentální programy ze SAPARDu budou řešeny prostřednictvím HRDP. Investiční programy realizované dnes prostřednictvím PGRLF a. s. a programu SAPARD budou řešeny prostřednictvím Operačního programu zemědělství.

V následujícím je uveden obsah stávajících nástrojů a hlavní prvky budoucích programů tvořících spolu s HRDP komplex podpory venkovského rozvoje.

- **Nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování, ve znění pozdějších předpisů.**

Toto nařízení vlády upravuje na základě zmocnění ze zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, podpory mimoprodukčních funkcí (agro-environmentální programy včetně zalesnění) a pomoc méně příznivým oblastem. Prostřednictvím tohoto nařízení vlády, je alokováno každoročně cca 3 mld. Kč především do méně příznivých oblastí, čímž je v těchto oblastech zajišťována údržba krajiny v kulturním stavu a existence zemědělského podnikání šetrného k životnímu prostředí. Proto je nařízení vlády považováno za klíčový nástroj udržení stability podhorských a horských oblastí a programy uplatňované v rámci tohoto nařízení se stanou základem pro horizontální opatření rozvoje venkova v rámci HRDP. Struktura programů NV č. 505/2000 Sb., je následující:

- program podpory méně příznivých oblastí
- podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství a k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny
 - a) agro-environmentální programy
 - zatravnění zemědělských pozemků
 - údržba travních porostů pastevním chovem hospodářských zvířat
 - ekologické zemědělství
 - podpora včelařství
 - b) podpůrné programy na podporu zemědělských aktivit zaměřených na ochranu složek životního prostředí v zemědělství
 - vápnění zemědělských pozemků
 - zakládání prvků územních systémů ekologické stability krajiny
 - c) podpůrné programy na podporu změny struktury zemědělské výroby
 - zalesnění zemědělských pozemků
 - zakládání porostů rychle rostoucích dřevin
- **Nařízení vlády č. 86/2001Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu, ve znění nařízení vlády č. 454/2001 Sb. a nařízení vlády č. 294/2002 Sb.**

Prostřednictvím tohoto nařízení je podporováno uvádění půdy do klidu na výměře 5 – 10 % o.p. žadatele. Na výměře uvedené do klidu je povinnost pěstovat plodiny k nepotravinářskému využití (řepka, energetické byliny, len, konopí nebo plodiny na zelené hnojení). Speciální plodinou je řepka olejná, kterou je povinen zemědělec dodat k dalšímu zpracování na metylester řepkového oleje a následně směsnou bionaftu, prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu.

- **Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finančních podpor formou dotací na základě podpůrných programů stanovených podle § 2 odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství**

V rámci Zásad poskytuje MZe dotace především na obecné služby zemědělství (poradenství, zemědělské pojištění, genetika, genetické zdroje apod.) a také na podporu konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu, sdružování zemědělců, mladých začínajících farmářů a obnovu vinic. Prostřednictvím Zásad budou poskytovány finanční prostředky i po vstupu ČR do EU v rámci tzv. národních podpor, mezi něž většina z dnešních dotačních titulů náleží. Ostatní podpory budou řešeny buď v rámci společných tržních organizací nebo prostřednictvím programových dokumentů HRDP a OP Zemědělství.

Podpůrné programy poskytované v roce 2003 podle § 2 odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb. jsou následující:

- Obnova chmelnic, ovocných sadů a prostorových izolátů révy vinné, chmele a ovocných druhů
- Zazvěření oblastí postižených záplavami
- Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích a vinicích
- Podpora využívání bioetanolu jako alternativního paliva
- Chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí a koz
- Podpora odbytu skotu
- Podpora restrukturalizace vinic
- Podpora komplexní sklizně máku setého
- Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat
- Udržování genetického potenciálu osiv a sadby
- Podpora zlepšování zdravotního stavu polních plodin
- Podpora ozdravování polních a speciálních plodin
- Podpora NH Kladruby n.L., Zemských hřebčinců Písek a Tlumačov
- Genetické zdroje
- Podpora mladých začínajících zemědělců
- Nákazový fond a dotace zemědělského pojištění
- Poradenství a vzdělávání
- Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců, Podpora evropské integrace nevládních organizací
- Podpora zvyšování konkurenceschopnosti českého potravinářského průmyslu a výrobců hotových krmiv
- Podpora mimoprodukčních funkcí rybníků.

- **PGRLF**

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s. (PGRLF) byl založen na základě usnesení vlády ze dne 23. června 1993 č. 337 jako akciová společnost, jejímž hlavním posláním je podpora úvěrů poskytovaných obchodními bankami

podnikům v zemědělské a lesnické prvovýrobě zárukami jistiny úvěru a dotacemi úroků z bankovních úvěrů.

PGRLF je příjemcem dotace ze státního rozpočtu jako subjekt **nepřímé podpory** podle zákona o zemědělství a poskytuje své podpory v rámci účelových programů. Dlouhodobě nejvýznamnější jsou programy ZEMĚDĚLEC (podpora investičních úvěrů) a PROVOZ (podpora provozních úvěrů).

Cílem programu INVESTICE je podpořit rozvoj perspektivních podnikatelských subjektů v odvětví. Prioritou pro poskytování podpor prostřednictvím tohoto programu je restrukturalizace a zvýšení efektivity zemědělských a zpracovatelských subjektů. Program INVESTICE je dále dělen na podprogramy ZEMĚDĚLEC, ODBYTOVÁ ORGANIZACE, ZPRACOVATEL a HYGIENA, která je orientovaný na zdravotní nezávadnost potravin. Cíle programu MLÁDÍ je usnadnit zahájení a rozvoj zemědělské výroby na bázi rodinných subjektů pro mladé podnikatele a rodiny do 40 let. Program PROVOZ je přispívá k řešení přechodného nedostatku vlastních finančních zdrojů na provozní účely. Podpora se poskytuje na financování nákupu taxativně stanovených vstupů.

PGRLF za období své činnosti svými podporami umožnil převést do zemědělství přibližně čtyřnásobek finančních prostředků, než kdyby veřejné prostředky byly poskytovány přímými návratnými půjčkami či přímými nenávratnými dotacemi.

• **SAPARD**

Program SAPARD je jedním z předvstupních nástrojů EU určený pro deset kandidátských zemí. Cílem tohoto programu je přispět k zavádění práva EU v oblasti společné zemědělské politiky a řešit prioritní a specifické problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí. Pro program SAPARD Česká republika stanoví v Plánu rozvoje zemědělství a venkova následující priority do nichž pomoc z programu SAPARD směřuje:

- Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu*
- Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí*
- Příprava podmínek pro plné využití plánu.*

Využití zkušeností z programu SAPARD bude klíčové zejména u agro-environmentálního opatření. Pro realizaci opatření 2.3 Programu SAPARD - Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a k uchování krajiny - bylo vybráno pět pilotních oblastí (Blaník, Bílé Karpaty, Moravský Kras, Litovelské Pomoraví, Poodří). Cílem opatření 2.3 bylo získat zkušenosti s přípravou programového dokumentu, s jeho projednáváním s EK, spoluprací se zemědělci, správami CHKO, nevládními organizacemi, dále s realizací opatření včetně kontrol, monitoringu a hodnocení opatření. Největším přínosem je však praktické ověření kalkulací a využití zkušeností k úpravám kalkulací v rámci naplňování HRDP.

Podpora v rámci programu SAPARD je určena těm zemědělcům, kteří přijmou zemědělsko-ekologický (agro-environmentální) závazek na nejméně roční, pokud možno pětileté období. Po vstupu ČR do EU budou tito zemědělci pokračovat v naplňování přijatého závazku podle uzavřených dohod (aktualizovaných podle upravených kalkulací a inovovaného schématu administrace včetně kontrol) v rámci agro-environmentálního opatření HRDP.

• **Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“**

V návaznosti na Nařízení Rady (ES) č.1257/1999 je pro čerpání finančních prostředků z orientační sekce fondu EAGGF zpracován návrh Operačního programu

Zemědělství, který byl v rámci Národního rozvojového plánu předložen Evropské komisi k posouzení v roce 2001. V návaznosti na připomínky EK byl dokument upraven a aktualizován a předložen EK ke schválení. V rámci první priority „Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství“ jsou řešena následující klíčová opatření: Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků; Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing; Lesní hospodářství. Druhou prioritou je „Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání“, v rámci níž jsou řešena následující opatření: Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí, Odborné vzdělávání a Rybářství. Třetí prioritou OP je Technická pomoc. Prostředky poskytované v rámci OP budou vázané na předložení a schválení projektu.

OP Zemědělství se stane nástrojem dotační politiky Ministerstva zemědělství dnem vstupu ČR do EU po jeho schválení EK.

- **Státní politika životního prostředí (SPŽP)**

SPŽP ČR je základním, strategickým a průřezovým dokumentem pro vypracování podrobných programů v jednotlivých složkách životního prostředí a pro řešení dílčích environmentálních problémů. Jednotlivé programy jsou konkrétní a termínované z hlediska jejich cílů a nositelů. V SPŽP ČR jsou formulovány zásady týkající se životního prostředí v tradičním užším slova smyslu i prostředky a cíle implementace environmentálních zřetelů do regionálních a sektorových politik, jako je politika zemědělská, energetická, surovinová, dopravní a jiné. Tato politika je v gesci Ministerstva životního prostředí. Navržený dokument HRDP je v souladu se zásadami SPŽP. Ze zásad stanovených SPŽP vychází Státní program ochrany přírody, Program revitalizace říčních systémů

- **Program obnovy venkova**

Cílem programu je vytvořit organizační a ekonomické podmínky k podnícení a k podpoře obyvatel venkova a samospráv venkovských obcí k tomu, aby se vlastními silami snažili o harmonický rozvoj zdravého životního prostředí, udržování přírodních a kulturních hodnot venkovské krajiny a rozvoj ekologicky nezávadného hospodářství. Předmětem tohoto programu je příprava a realizace programů obnovy vesnic, integrovaných projektů venkovských mikroregionů a osvětová, poradenská a vzdělávací činnost. Program je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Navržený dokument není v rozporu s tímto programem.

2.1.26. Silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby

Na základě identifikace ukazatelů popisujících stav českého zemědělství byla provedena SWOT analýza.

S - Silné stránky

- * diversifikovaná zemědělská produkce (většina farem má smíšenou rostlinnou a živočišnou produkci) jako základ pro jejich příjmovou stabilitu,
- * adekvátní zaměstnanost v zemědělství v poměru k ekonomickému významu zemědělství (blíží se poměrům ve vyspělých zemích),
- * tradice zemědělského obhospodařování půdy i v méně příznivých podmínkách, krajina je tedy tradičně kulturní a zemědělec je významný činitel jejího vytváření a udržování,

- * i přes intenzifikaci zemědělství v období 1950-1989 se zachovaly značné rozlohy cenných stanovišť zejména četné plochy trvalých travních porostů (v chráněných oblastech i mimo ně),
- * pozitivní zkušenost s vlivem extenzifikace na životní prostředí,
- * zájem zemědělců o zalesňování: tradiční symbióza zemědělství a lesního hospodářství a tradice kulturního lesnictví (technologie, plánování),
- * víceleté zkušenosti se zaváděním opatření na podporu rozvoje venkova a mimoprodukčních funkcí zemědělství, zejména jde o pozitivní odezvu na tato opatření ze strany zemědělců,
- * nízké náklady na práci (mzdy pracovníků v zemědělství činí přibližně 75 % národního průměru),

W – Slabé stránky

- * velké rozdíly v rentabilitě podniků, které vyplývají z rozdílných přírodních podmínek,
- * rozdrobená vlastnická struktura půdy; jejich konsolidace je pomalá v důsledku vysokých transakčních nákladů spojených s identifikací pozemků v terénu, při řešení pozemkových úprav (reparceling),
- * nepříznivá věková struktura zemědělců a nízký příliv mladých a schopných podnikatelů a pracovníků do zemědělství,
- * tendence k pokračujícímu ekonomickému úpadku marginálních oblastí s důsledkem nedostatku pracovních příležitostí
 - o druhotný odliv zemědělců z méně příznivých oblastí, v důsledku nedostatečné tvorby příjmu (v zemědělství) pro celou rodinu a nemožnost uplatnění pro ostatní členy rodiny,
 - o v některých případech nezáměr zemědělců zabezpečit obdělávání opuštěné půdy,
- * vysoký podíl orné půdy na zemědělském půdním fondu (průměr 72 %), který způsobuje zrychlený odtok vody z krajiny spojený s riziky nedostatku vody v krajině a vysokými průtoky v tocích (pravděpodobné je i vysoké riziko eroze půdy a vyplavování živin do vod),
- * zemědělská krajina ztratila v období kolektivizace krajinné prvky (rozptýlenou zeleň, meze atd.), které přispívají k ekologické stabilitě území,
- * území vysoké environmentální a přírodní hodnoty na zemědělské půdě nejsou obhospodařována v dostatečném rozsahu a kvalitě (zejména četné plochy v chráněných krajinných oblastech a národních parcích jsou ohroženy opouštěním a není zde zaveden cílený management),
- * nedostatek startovacího kapitálu pro koordinaci tržních aktivit,
- * nedostatek prostředků na investování do protierozních opatření,
- * nízké stavy skotu k zajištění údržby krajiny,
- * nízký stupeň organizovanosti prvovýrobců při uplatňování produktů na trhu.

O - Příležitost

- * vhodná velikostní struktura zemědělských podniků z hlediska produktivity a konkurenceschopnosti,
- * Evropský zájem o „produkci“ čisté vody z českého rozvodí,
- * rostoucí veřejná poptávka po ochraně životního prostředí, zlepšení kulturní krajiny a mimoprodukčních funkcí lesa,
- * tržní/spotřebitelský potenciál pro eko/bio-produkty,
- * tržní/spotřebitelský potenciál pro lokálně specifické produkty,

- * potenciál pro rozvoj agroturistiky i mimo tradiční turistické oblasti,
- * roste význam a potenciál pro řešení konfliktu mezi zemědělstvím a životním prostředím ve spolupráci s nevládními organizacemi,
- * stávající systém ochrany životního prostředí je dobrou základnou pro tvorbu agro-environmentální politiky,
- * využití komparativních výhod na trhu EU,
- * zakládání skupin výrobců zajišťující společný odbyt výrobců

T - Hrozby

- * nedostatečná atraktivita zemědělství pro kvalifikované lidi, tj. další úbytek kvalifikovaných lidí ze zemědělství v důsledku ekonomického rozvoje ostatních (nezemědělských) odvětví,
- * další marginalizace okrajových oblastí v důsledku rostoucích nákladů na jejich sociální obslužnost,
- * změny na světovém trhu, které by stimulovaly nadměrný růst intenzity hospodaření na půdě,
- * zvýšení výskytu extrémních klimatických jevů např. přívalové deště, které zvyšují riziko vodní eroze a záplav,

2.2 Výsledky předchozího programovacího období

2.2.1. SAPARD

Program SAPARD je určený pro deset kandidátských zemí a na základě návrhu EK napomáhá kandidátským zemím při řešení konkrétních úkolů při zavádění *acquis communautaire* vztahujícímu se ke Společné zemědělské politice (CAP/SZP), strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově.

Program SAPARD má tyto hlavní cíle:

- 1) přispět k zavádění *acquis communautaire* v oblasti společné zemědělské politiky,
- 2) řešit prioritní a specifické problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí.

Program SAPARD v ČR

OP Zemědělství navazuje na „Plán rozvoje zemědělství a venkova ČR“ programu SAPARD.

Instituce SAPARD:

- Akreditovaná Agentura SAPARD tvoří základní pilíř nově budované Agrární platební agentury (APA). Předpokládá se plné využití všech sedmi regionálních pracovišť na úrovni NUTS II a centrálního pracoviště v Praze. Agentura má kvalifikovaný personál, který má zkušenosti s přípravou operačního manuálu a prokázal své schopnosti v procesu akreditace i při realizaci programu SAPARD.
- Řídící orgán programu SAPARD vytvořil systém sběru informací o naplňování programu. Získal zkušenosti s monitoringem programu SAPARD, koordinací střednědobého hodnocení nezávislou institucí, plnil roli sekretariátu pro Národní monitorovací výbor pro SAPARD a opakovaně obhajoval úpravy programového dokumentu ve výboru STAR Evropské komise.

- Národní monitorovací výbor pro SAPARD byl vytvořen pro monitorování programu SAPARD v České republice podle ukazatelů fyzických, finančních a životního prostředí. Jeho složení plně respektovalo zastoupení všech zájmových skupin. Národní monitorovací výbor pro SAPARD si osvojil postup přijímání rozhodnutí na principu konsensu.

Příjemci pomoci byli v období příprav programu SAPARD zapojeni do rozsáhlé informační kampaně, v níž byl zdůrazněn význam strukturálních fondů, zejména EAGGF, pro rozvoj zemědělství a venkova. Byli informováni o zásadách projektování pro strukturální fondy. Projekty připravené pro program SAPARD byly průběžně konzultovány na všech pracovištích Agentury SAPARD.

Priority a opatření programu SAPARD jsou následující:

Priorita I.

Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu

Opatření:

1. Investice do zemědělského majetku
2. Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu
3. Zlepšení struktur pro kontrolu kvality, kvalitu potravin a ochranu spotřebitele
4. Meliorace a pozemkové úpravy

Priorita II.

Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

Opatření:

1. Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury
2. Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností, zajišťující rozmanitost činností a alternativní zdroje příjmu
3. Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny

Priorita III.

Podmínky pro plné využití Plánu SAPARD

Opatření:

1. Zlepšování profesního vzdělávání
2. Technická pomoc

Finanční alokace EU pro program SAPARD byly navrženy ve výši 163 056 175 € (v cenách roku 2002) na období 2000 – 2006 s roční alokací ve výši cca 23 mil. €.

V souvislosti s předpokládaným vstupem ČR do EU v roce 2004 získá ČR poslední alokaci z programu SAPARD v roce 2003.

2.2.2. Phare

MZe v průběhu let 1992-2002 čerpalo celkem v rámci projektů Phare částku přes 37 mil.€. Zemědělský program Phare byl zpočátku zaměřen zejména na restrukturalizaci, případně rozvoj podnikatelských aktivit. Počínaje Národním programem 1998, ve velkém rozsahu však až od Národního programu 2000, byl zemědělský program Phare zaměřen na budování institucí (Institution building) nutných pro vstup do EU. Všechny projekty byly přínosem a prostředky byly náležitě využity. Mezi významné podporované oblasti patří veterinární a rostlinolékařská služba, budování struktur Společné zemědělské politiky (SZP), Integrovaného administrativního kontrolního systému (IACS), bezpečnost potravin a další.

Pokud jde o přípravu MZe na strukturální politiku a rozvoj venkova, nejprve se realizovaly projekty Phare zaměřené na přípravu programu SAPARD.

První projekt Phare, CZ 9807-03 „*Příprava na účast v programu SAPARD*“, byl zahájen 15. listopadu 1999. Cílem bylo napomoci při akreditaci platební agentury a certifikaci účtů, při přípravě legislativního rámce, vytváření monitorovacích výborů a výběrových komisí pro program SAPARD. Závěrečná zpráva o tomto projektu byla Evropské komisi předána v listopadu 2000.

Druhý projekt, CZ 9807-01 „*Vybudování národní rozvojové strategie a příprava na strukturální a kohezní fondy*“, je součástí Phare SPP (Special Preparatory Program). Projekt byl zahájen 10. listopadu 1999 a ukončen na jaře 2001. Předmětem části tohoto projektu určené pro Ministerstvo zemědělství byla pomoc zahraničních partnerů při vytváření administrativní a strukturální kapacity MZe pro implementaci programu SAPARD v České republice.

V rámci přípravy na implementaci Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 byl v květnu r. 2002 zahájen twinningový projekt Phare CZ 01/ IB/ AG/ 01 – „*Budování struktur pro Společnou zemědělskou politiku, EAGGF a integrovaný rozvoj venkova (EC 1257/99)*“. Projekt se zabývá analýzou a doporučeními pro aplikaci legislativy ES, programováním, zejména pak asistencí při dopracování programových dokumentů v souladu s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 a Nařízením Rady (ES) č. 1260/1999, monitoringem a hodnocením (pomocí při definování vhodných indikátorů a při přípravě odpovídajících metod pro kontrolu, monitorování a hodnocení), přípravou fungování řídicího orgánu a platební struktury (včetně pomoci při navrhování operačních manuálů) a v neposlední řadě rovněž přípravou odpovídajícího poradenského systému.

2.2.3. ISPA

V rámci tohoto předstrukturálního nástroje spolupracuje MZe s gestorskými ministerstvy – Ministerstvem životního prostředí (MŽP), Ministerstvem dopravy a spojů (MDS) a Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR). Díky účasti zástupce MZe v koordinační skupině MMR pro program ISPA a zástupců v pracovní skupině ISPA MŽP má MZe možnost sledovat režim programu ISPA, přípravu institucí, výběr projektů, finanční toky a má tak možnost získávat informace a poznatky použitelné pro přípravu na EAGGF a FIGF.

2.2.4. Závěr

Zavedením a aplikací programů Phare, ISPA a zejména SAPARD v České republice došlo k vytvoření vhodného prostředí pro následnou implementaci OP Zemědělství a to jak z pohledu vytvoření institucionální struktury včetně regionálních pracovišť, administrativního zázemí (kvalifikovaní a vyškolení pracovníci), a získání

zkušeností pro administraci a implementaci projektů (např. manuály) i pro zajištění otázek financování a kontroly.

Dalším neméně důležitým aspektem bylo osvojení základních principů EU při využívání strukturálních fondů, získání praktických zkušeností při vypracování programového dokumentu, zajištění právního rámce, vybudování nezbytných institucí a příprava kvalifikovaných pracovníků.

2.3. Další informace

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.1.25 v ČR existuje právní rámec pro uplatňování podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství a pomoci méně příznivým oblastem. Proto doprovodná opatření SZP – tj. vyrovnávací příspěvek pro méně příznivé oblasti, některá agro-environmentální opatření, zalesňování a pomoc sdružování zemědělců nejsou pro ČR ničím novým a ČR s nimi má poměrně dlouhou zkušenost.

Počínaje rokem 1994 byly do dotačních programů realizovaných prostřednictvím MZe zařazeny programy „Údržba krajiny v kulturním stavu – údržba travních porostů“ a „Podpora zalesňování“. V roce 1997 vstoupil v platnost základní zákonný právní rámec pro poskytování podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství a pomoci méně příznivým oblastem a to zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Na základě tohoto zákona byla vydána postupně 4 nařízení vlády, která upravovala podmínky a kritéria pro jednotlivé podpůrné programy. Zprvu byl nosným programem program údržby zemědělských pozemků, a to jak travních porostů tak i orné půdy. Program byl postaven na principu kompenzace míry znevýhodnění té , které oblasti. Hlavním kritériem byla úřední cena půdy, přičemž podpora byla odstupňována do oblastí s nejnižší cenou půdy. Tento program lze považovat za předstupeň programu pomoci méně příznivým oblastem ve smyslu Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999. Kromě programu údržby zemědělských pozemků, byl po celé období uplatňován program zalesňování, který hradil podnikatelům část nákladů spojenou s výsadbou lesa a s jeho ošetřováním. Během let 1994 až 2001 se státní podporou zalesnilo 3 753 ha zemědělských pozemků (téměř 1% výměry ZPF ČR) a bylo vyplaceno 379 mil. Kč. Velmi důležitým programem byla podpora ekologického zemědělství, resp. úhrada ztráty vzniklá v důsledku uplatnění tohoto typu hospodaření. Program ekologického zemědělství měl nesporně efekt, neboť objem prostředků vyplácených na tyto účely se v průběhu let 1998 až 2001 více než zdvojnásobil.

V letech 1998 až 1999 byly v rámci nařízení vlády podporovány i ovce chované v méně příznivých oblastech a telata masných plemen od krav bez tržní produkce mléka. Tyto dva programy, přestože mají co do činění s méně příznivými oblastmi a údržbou krajiny, byly vyjmuty z nařízení do přímých podpůrných programů, protože i v EU jsou tyto programy řešeny v rámci společných tržních organizací prostřednictvím přímých plateb.

V letech 1999 a 2000 bylo nařízení vlády doplněno o programy podpory vápnění, zakládání porostů rychle rostoucích dřevin, zakládání prvků územních systémů ekologické stability a zatravňování. Tyto programy se však nestaly nosnými, přestože jejich význam nelze zpochybnit. S výjimkou opatření zatravňování a zakládání porostů rychle rostoucích dřevin, která budou mít kontinuitu v opatření HRDP budou ostatní programy řešeny zejména prostřednictvím operačního programu zemědělství (zakládání prvků ÚSES).

V roce 2001 došlo k zásadní změně nařízení vlády, kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny , programy k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování. Novým nařízením vlády č. 505/2000 Sb.,

kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování, došlo ke změně vymezení méně příznivých oblastí tak, aby došlo k přiblížení se kritériím uvedeným v čl. 16 až 20 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999. S výjimkou demografického kritéria a principu homogenizace vymezených území LFA toto nařízení vlády akceptovalo všechny základní principy. Zároveň byl zaveden vyrovnávací příspěvek do takto vymezených méně příznivých oblastí, který je vyplácen pouze na TTP. ČR tím sleduje tlak na vyšší míru zatravnění, resp. snížení míry zornění a to právě v méně příznivých oblastech, kde je nepřiměřeně vysoké. Cíl snížit míru zornění a lépe oddělit dotační podmínky pro podnikání v produkčních oblastech na jedné straně a marginálních na straně druhé byl sledován i celkovým vyjmutím podpory orné půdy z výše uvedeného nařízení vlády a jejím přesunem do jiného dotačního nástroje - systému podpory pěstování plodin na orné půdě ve vazbě na uvádění půdy do klidu stanoveného nařízením vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu. V tomto systému platí jednotná sazba na ha orné půdy po celé ČR. Za uvedení půdy do klidu se považuje pro účely toho nařízení vlády, i trvalé zatravnění orné půdy nebo zalesnění zemědělských pozemků.

Druhou výraznou změnou bylo zavedení programu údržby travních porostů pastvou hospodářských zvířat, který navazoval jak na původní program údržby travních porostů tak zejména na dotační titul 1.L. , který MZe uplatňovalo v rámci Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finančních podpor formou dotací na základě podpůrných programů stanovených podle § 2 odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství pro rok 2000. Pro ČR znamenal tento program motivaci zemědělců k tradičnímu, přirozenému obhospodařování travních porostů pastvou zvířat a motivaci k návratu zvířat do krajiny, když v důsledku některých nevhodných transformačních opatření zvířata zmizela.

V rámci nařízení vlády č. 505/2000 Sb., byla kromě výše uvedených změn provedena systémová změna spočívající ve stanovení pevných sazeb podpor vyjádřených v Kč na rozdíl od do té doby uplatňovaného netransparentního bodového systému, kdy sazby byly vyjádřeny bodovým ohodnocením s tím, že hodnota bodu se stanovila následně na základě disponibilního objemu finančních prostředků což znamenalo, že zemědělec při podání žádosti neznal výši dotace v Kč, ale pouze počet bodů s přibližným oceněním 1 bodu.

V tabulce č. 25 je uveden přehled podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství a méně příznivým oblastem od roku 1998, nejsou zde zahrnuty podpory vyplácené na ornou půdu, které nelze považovat za podporu mimoprodukčních funkcí v pravém slova smyslu.

Tab. 25: Přehled podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství a méně příznivým oblastech (v mil. Kč)

Rok	Pomoc LFA včetně údržby travních porostů	Ekologické zemědělství	Zatrávnění	Zalesnění	Ostatní*	Celkem
1998	2 160	48,1	-	37,6		2 245,7
1999	2 635	84,1	-	46,2	10,9	2 776,2
2000	2 509	89,1	39,1	76,7	82,0	2 795,9
2001	2 509,4**	167,9	23,2	100,5	16,2	2 816,9
2002	2 478,6***	210,9	9,7	89,0	17,7	2 805,9

*mezi ostatní programy náleží podpora vápnění, založení porostů rychle rostoucích dřevin, podpora založení prvků územních systémů ekologické stability a podpora organických hnojiv

** v tom 762,4 mil. Kč údržba travních porostů pastvou hospodářských zvířat

*** v tom 827,6 mil. Kč. údržba travních porostů pastvou hospodářských zvířat

Zdroj: MZe

Z tabulky č. 26 je zřejmý rozměr opatření realizovaných na základě dotací dle NV č. 505/2000 Sb. v letech 2001 a 2002.

Tab. 26: Přehled ploch zapojených do opatření

Rok	Realizované plochy (v ha)								Počet zazimovaných včelstev
	Podpora LFA	Údržba TTP pastvou	Zatrávnění orné půdy	Ekologické zemědělství	Vápnění kyselých půd	Výsadba RRD	Založeno ÚSES	Zalesnění	
2001	744 649	462 146	3 185	155 164	54 783	7	15	1 117	534 499
2002	755 099	503 357	1 266	194 491	45 635	16	45	1 203	516 013

- 1) K nárůstu podporovaných ploch v LFA a ploch TTP udržovaných pastvou hospodářských zvířat došlo na základě toho, že si žadatelé zajistili pro rok 2002 dostatek hospodářských zvířat, a podařilo se jim tak plnit podmínku chovu hospodářských zvířat na 1 ha TTP v požadované intenzitě.
- 2) V roce 2002 došlo k výraznému snížení realizovaných ploch u opatření „zatrávnění orné půdy“ a „vápnění kyselých půd“. Příčinou byl průběh počasí tohoto roku, kdy velká část ploch byla silně zamokřena což neumožnilo provádění předpokládaných opatření v očekávaném rozsahu.
- 3) K rozšíření ekologického zemědělství došlo hlavně na základě popularizace a propagace tohoto způsobu hospodaření a dále v důsledku zvýšené poptávky po takto produkovaných potravinách.
- 4) Plochy založených porostů RRD a plochy ÚSES vzrostly díky propagaci těchto opatření šetrných k životnímu prostředí. V budoucnu se dá očekávat další nárůst zájmu o tato opatření.
- 5) Počet zazimovaných včelstev poklesl v roce 2002 oproti roku 2001 o 18 000. Tento trend je dlouhodobý a je způsoben jednak věkovým složením chovatelů včel, jednak výskytem onemocnění a úhynem včel v roce 2002 a dále poměrně nízkou rentabilitou podnikání v tomto odvětví.
- 6) O opatření „zalesnění“ se projevuje trvalý zájem a také do budoucna se dá očekávat stabilní zájem o tuto dotaci.

2.4 Popis navrhované strategie

S přihlédnutím k analytické části a s ohledem na tradici zemědělského hospodaření i v méně příznivých podmínkách, tradiční symbiózu zemědělství a lesního hospodářství, vzhledem ke značné rozloze cenných stanovišť zejména četných ploch trvalých travních porostů a ke zkušenostem se zaváděním opatření na podporu rozvoje venkova a mimoprodukčních funkcí zemědělství si klademe za cíl zmírnit rozdíly v rentabilitě podniků v méně příznivých oblastech, které vyplývají z rozdílných přírodních podmínek, zlepšit nepříznivou věkovou strukturu zemědělců, snížit podíl orné půdy na zemědělském půdním fondu a v dostatečném rozsahu zajistit obhospodařování zemědělské půdy v souladu se Zásadami správné zemědělské praxe.

A. Priorita

Trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů

K dosažení výše uvedené priority byla navržena následující strategie (viz bod B).

B. Strategie HRDP:

	strategické cíle	operační cíle	kvantifikace operačních cílů	strategie – přímý nástroj k dosažení cílů
I.	Zachovat zemědělství ve znevýhodněných oblastech, zlepšit příjmovou situaci zemědělců zejména v méně příznivých oblastech a působit proti jejich odlivu ze znevýhodněných oblastí	<ul style="list-style-type: none"> - zajistit odpovídající příjmy zemědělským podnikům hospodařícím ve ztížených podmínkách, - přispět ke stabilizaci venkovské populace, - udržet atraktivitu krajiny, - podpořit systémy hospodaření přátelské k životnímu prostředí, - přispět k udržitelnému využití zemědělské půdy 	<ul style="list-style-type: none"> - celková výměra zemědělských podniků s výměrou nad 5 ha neklesne v oblastech LFA pod současnou úroveň (r. 2003) - plocha travních porostů vzroste do konce programovacího období v oblastech LFA - do programu LFA a dodržování zásad správné zemědělské praxe vstoupí 80 % podniků nad 5 ha ve vymezených oblastech 	Realizace opatření LFA
II.	Udržovat a chránit životní prostředí (s důrazem na vodní složku) a kulturní krajinu.	<ul style="list-style-type: none"> - snížit degradaci půd - snížit kontaminaci vod - obnovit a zachovat stanoviště volně žijících organismů a vysoký stupeň biodiverzity - rozvoj a zachování systémů hospodaření příznivých pro životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> - do plošných podopatření (mimo ekologické zemědělství) vstoupí do konce programovacího období 25 % zemědělské půdy - do ekologického zemědělství se zapojí 8 % zemědělské půdy - v rámci regionálně specifikovaných opatření 	Realizace agro-environmentálních opatření

			bude ošetřováno 30 % ploch cenných stanovišť	
III.	Zlepšit strukturu pracovníků v zemědělství (věkovou, vzdělanostní).	<ul style="list-style-type: none"> - zajistit přiměřený příjem postupitelů - podněcovat proces generační obměny v odvětví zemědělství a zvýšit ekonomickou životaschopnost podniků 	<ul style="list-style-type: none"> - do opatření bude do konce programovacího období zapojeno celkem 500 osob v pozici postupitele (průměrný věk při vstupu do programu se předpokládá u postupitelů přibližně 59 let, u nabyvatelů přibližně 30 let) 	Realizace opatření předčasného ukončení zemědělské činnosti
IV.	Alternativní využití zemědělské půdy zejména vysazováním lesa	<ul style="list-style-type: none"> - trvale snížit výměru zemědělsky obdělávaných půdy nevhodných pro zemědělské využití - snížit erozi půdy a zvýšit retenční schopnosti krajiny - posílit biodiverzitu v oblastech s malým podílem lesa 	<ul style="list-style-type: none"> - do konce programovacího období zalesnit cca 6 600 ha zemědělské půdy a na těchto zalesněných plochách provádět činnosti vedoucí k zajištění nově vzniklých porostů 	Realizace podopatření zalesnění
V.	Sdružovat producenty při uplatňování produktů na trhu	<ul style="list-style-type: none"> - zvýšit počet odbytových organizací sdružujících prvovýrobce - zvyšování přidané hodnoty 	<ul style="list-style-type: none"> - objem obchodované produkce vyjádřené v obratu v Kč uznaných odbytových organizací výrobců se každoročně zvýší o 25 % - zvýšení podílu obchodované produkce vyjádřené v měrných jednotkách prostřednictvím uznaných odbytových organizací na celkovou 	Realizace opatření zakládání skupin výrobců

			produkci o 10 % do konce programovacího období.	
VI.	Podpora obnovitelných energetických zdrojů šetrných k životnímu prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - zajištění příjmů zemědělců formou diverzifikace jejich aktivit - snížení výměry zemědělské půdy využívané pro produkci potravin, 	- do konce programovacího období vysadit cca 150 ha rychle rostoucích dřevin	Realizace podopatření založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití

B.1. Integrace nástrojů

B.1.1. uvnitř HRDP – jednotlivé strategické cíle (označené I – VI) jsou řešeny jedním hlavním opatřením, přičemž k řešení mohou nepřímo přispívat i další opatření:

- I. Zachovat zemědělství ve znevýhodněných oblastech, zlepšit příjmovou situaci zemědělců zejména v méně příznivých oblastech a působit proti jejich odlivu ze znevýhodněných oblastí.*
 - 1) Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními (zajištění srovnatelnějších příjmů s příhodnějšími oblastmi)
 - 2) Agro-environmentální opatření (rozšíření aktivit o environmentální služby, generování dalších příjmů za environmentální služby)
 - 3) Předčasné ukončení zemědělské činnosti (podpora příchodu mladších, progresivnějších a vzdělanějších zemědělců do sektoru)
 - 4) Lesnictví (zhodnocení půdy méně vhodné pro zemědělské hospodaření, diversifikace příjmů)
- II. Udržovat a chránit životní prostředí (s důrazem na vodní složku) a kulturní krajinu.*
 - 1) Agro-environmentální opatření
 - 2) Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními (kompenzace znevýhodnění plynoucí z environmentálních omezení, prevence proti opouštění půdy, dodržování zásad správné zemědělské praxe)
 - 3) Lesnictví (zalesňování především půdy ohrožené degradací – svažitých, mělkých; snížení zátěže na životní prostředí nebo opuštěním; obnovitelné zdroje energie)
- III. Zlepšit strukturu pracovníků v zemědělství (věkovou, vzdělanostní).*
 - 1) Předčasné ukončení zemědělské činnosti
- IV. Alternativní využití zemědělské půdy zejména vysazováním lesa.*
 - 1) Lesnictví
- V. Sdružovat producenty při uplatnění produktů na trhu*
 - 1) Zakládání skupin výrobců
- VI. Podpora obnovitelných energetických zdrojů šetrných k životnímu prostředí*
 - 1) Lesnictví

B.1.2. mimo HRDP – vazba na programový dokument OP „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“, zejména pokud se jedná o opatření Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků (program podpory mladých zemědělců a opatření navýšení podpory v LFA oblastech), Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing a Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí, kde jsou investice směřovány na ochranu základních složek životního prostředí, dodržování požadavků welfare a podporu zavádění environmentálně šetrných technologií. Dále též opatření jako Lesní hospodářství, kde jsou investice směřovány do oblastí majících vztah k některým opatřením HRDP.

B.2. Do jaké míry strategie zohledňuje specifické rysy daných oblastí

- podpora opatření méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními
 - podpora zonálních programů v rámci agro-environmentálních opatření

B.3. Do jaké míry strategie zajišťuje zapojení žen a mužů

V pravidlech a kritériích pro vstup do jednotlivých opatření nejsou žádné faktory, které by snižovaly šanci uplatnění žen v těchto opatření.

B.4. Vztah dokumentu k ostatním závazkům

Programový dokument byl koncipován ve vazbě na environmentální závazky České republiky. Česká republika se zavázala v době vstupu do EU předložit seznam stanovišť vymezených v rámci Natura 2000 (dle Směrnice Rady o stanovištích č. 92/43/EHS a Směrnice Rady o ptactvu č. 79/409/EHS). S cílem naplnit závazek, požadující podniknout nezbytné kroky k zajištění nezbytné ochrany do doby než budou tato stanoviště formálně vyhlášena v nich byla navržena pravidla pro hospodaření. Požadavky na hospodaření na těchto stanovištích jsou zapracovány do Oblastí s environmentálními omezeními (v rámci opatření Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními) s odpovídajícími kompenzacemi. Pro navrhovaná místa Natura 2000 je připravován odpovídající monitoring. Zonální podopatření navržená v tomto dokumentu jsou zpravidla umístěna do oblastí, které jsou kandidáty na lokality Natura 2000.

V době vstupu ČR do EU již bude schváleno vymezení zranitelných oblastí dusičnany (Směrnice Rady č. 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním způsobeném dusičnany ze zemědělských zdrojů). Zásady správné zemědělské praxe zaměřené na ochranu vod před znečištěním dusičnany představují souhrn obecných požadavků jak hospodařit, aby nedocházelo k nadměrnému zatěžování vod dusičnany a jsou praktickou příručkou, která by měla pomoci subjektům zabývajícím se zemědělskou činností k tomu, aby se vyvarovaly aktivit vedoucích ke znečištění povrchových a podzemních vod. Tyto zásady jsou částečně zapracovány do Zásad správné zemědělské praxe, které jsou součástí tohoto dokumentu (viz. kap. 3.7.).

Součástí Zásad správné zemědělské praxe je i dodržování minimálních standardů tj. především omezení, vyplývajících ze zákona č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Jejich dodržování se nejvíce projeví v národních parcích a chráněných krajinných oblastech.

2.5 Popis a vliv ostatních opatření

Povinná národní opatření: odchod do obecného starobního důchodu (vč. odchodu do obecného předčasného důchodu) upravuje v ČR zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Příjemce podpory v rámci opatření PUZČ nemůže souběžně žádat o přiznání obecného předčasného důchodu (§ 30, 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění). Po dovršení obecného důchodového věku bude podpora z titulu PUZČ poskytována pouze jako doplněk k vyměřenému starobnímu důchodu (viz podmínky programu PUZČ – doba a výše poskytované podpory).

V rámci programu rozvoje venkova jsou v programovém dokumentu Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ v rámci priorit „Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství“ „Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání“ další opatření, která mají vztah k HRDP. Jedná se o následující opatření:

- Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků

Tyto investice budou zaměřeny také na kvalitu produktů, snižování a odstraňování negativních vlivů zemědělské produkce na životní prostředí, ochranu vod před znečištěním ze zemědělských zdrojů, rekonstrukci, modernizaci a výstavbu nových zemědělských staveb tak, aby odpovídaly standardům EU na chov hospodářských zvířat, včetně požadavků na welfare.

- Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing

Toto opatření zabezpečí transfer nových technologií a inovací do zpracování zemědělských produktů (včetně IPPC), v rámci tohoto opatření půjde také o podporu nepotravinářské produkce, zachování a podporu zemědělských systémů s nízkými vstupy, dodržování požadavků welfare, podporu zavádění environmentálně šetrných technologií.

- Lesní hospodářství

Opatření je zaměřeno také na zachování resp. zlepšení ekologické rovnováhy a stability lesa a uchování a rozšiřování jeho biodiverzity, zabezpečení ochrany půdy, vody a úprava vodního režimu v lesích a rozvoj činností vedoucích k posílení mimoprodukčních funkcí lesa, dotace investic do ekologických a k přírodě šetrných technologií a zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd.

- Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí

Opatření je zaměřeno také na pozemkové úpravy (protierozní opatření pro ochranu půdního fondu, vodohospodářská opatření sloužící k neškodnému odvedení povrchových vod a ochraně území před záplavami a opatření k ochraně životního prostředí a zvýšení její ekologické stability), rozvoj venkova (v této oblasti půjde o přípravu budoucího využívání iniciativy EU LEADER+), diverzifikaci zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství (podpora agroturistiky) a na řízení a zajištění funkčnosti (zemědělských) vodních zdrojů.

- Odborné vzdělávání

Vzdělávací projekty jsou také zaměřeny na získávání informací, znalostí a dovedností:

- potřebných při zavádění nových výrob, výrobních metod a technologií, které jsou slučitelné se zájmy zachování a zlepšení krajiny, ochrany životního prostředí, hygieny a ochrany zvířat;
- spojených s novými aktivitami v rámci diverzifikace výrobních i nevýrobních činností vyplývajících z potřeb rozvoje venkova, zlepšování znalostí za účelem trvale udržitelného rozvoje ve všech oblastech resortní působnosti.

- Rybářství

Budou podporovány také subjekty vyrábějící produkty za použití postupů šetrných k životnímu prostředí.

2.6 Oblasti podléhající zvláštním územním opatřením

HRDP se vztahuje na celé území ČR s výjimkou hlavního města Prahy. Na tomto území je vymezeno celkem 58% rozlohy území zařazené do LFA a oblastí s environmentálními omezeními (viz bod 3.2.3.2.).

2.7 Časový rozvrh a očekávaný rozsah opatření

Všech šest opatření bude realizováno po celé programovací období tohoto plánu (tj. 2004 až 2006) za předpokladu, že budou včas připraveny administrativní struktury pro jejich realizaci.

2.8 Hodnocení

K vyhodnocování dosažených výsledků jednotlivých opatření jsou navrhovány následující indikátory:

A) Indikátory pro monitoring:

1) Předčasné ukončení zemědělské činnosti

- počet žádostí, z toho nové žádosti
- velikost uvolněných ploch (ha), rozdělených podle účelu na zemědělské a nezemědělské
- z toho nové plochy (ha)
- průměrná výše podpory
- výše veřejných výdajů celkem
- příspěvek EAGGF – podíl na veřejných výdajích
- rozdělení nových žádostí podle věkových skupin

2) Méně příznivé oblasti

- počet příjemců
 - velikost plochy s kompenzací
 - velikost platby na podnik a plochu
 - velikost veřejných výdajů, z toho příspěvek EAGGF
- vše podle druhu oblastí (horské oblasti, ostatní méně příznivé oblasti, oblasti se specifickými omezeními, oblasti s environmentálními omezeními), celkem a z toho Natura 2000

3) Agro-environmentální opatření

- počet žádostí, z toho nové žádosti
- velikost plochy (ha), z toho nové plochy (ha)
- průměrná částka na 1 ha
- výše veřejných výdajů celkem
- příspěvek EAGGF – podíl na veřejných výdajích
- rozdělení podle kategorií žádostí (ekologické zemědělství, jiná snížení výrobních vstupních faktorů, střídání plodin, extenzifikace, krajina/přírodní prostor, ostatní opatření a celkem)

4) Lesnictví

- počet rozhodnutí, z toho nová rozhodnutí
- velikost plochy (v tis. ha), z toho nové plochy
- průměrná částka podpor na 1 ha
- výše veřejných výdajů celkem
- příspěvek EAGGF – podíl na veřejných výdajích
- rozdělení na provozní náklady a ztráty příjmu
- náklady na výsadbu rozdělené podle druhů stromů
- celkové náklady podléhající podpoře (u nákladů na výsadbu)

- rozdělení nákladů na výsadbu, ploch a žádostí, jakož i finančních indikátorů podle veřejných a soukromých příjemců podpory

5) Zakládání skupin výrobců

- počet žádostí, z toho nové žádosti
- průměrná částka podpory
- celkové veřejné výdaje
- příspěvek EAGGF – podíl na veřejných výdajích
- rozdělení nových žádostí podle sektorů/zemědělských produktů

6) Technická pomoc

- počet projektů realizovaných v rámci opatření
- prostředky čerpané na toto opatření

B) Indikátory pro vyhodnocení:

Uvedený seznam hodnotících indikátorů je považován za cíle (ukazatele pro míru úspěšnosti opatření), ex-ante hodnocení budou provádět nezávislí hodnotitelé v souladu s uznanými postupy (dokumenty VI/8865/99 a VI/12004/00).

1) Předčasné ukončení zemědělské činnosti

- do opatření bude do konce programovacího období zapojeno celkem 500 osob v pozici postupitele (průměrný věk při vstupu do programu se předpokládá u postupitelů přibližně 59 let, u nabyvatelů přibližně 30 let).

2) Méně příznivé oblasti

- celková výměra zemědělské půdy v zemědělských podnicích s výměrou nad 5 ha neklesne v oblastech LFA pod současnou úroveň (r. 2003)
- plocha travních porostů vzroste do konce programovacího období v oblastech LFA
- do programu LFA a dodržování zásad správné zemědělské praxe vstoupí 80 % podniků nad 5 ha ve vymezených oblastech

3) Agro-environmentální opatření

- do plošných podopatření (mimo ekologické zemědělství) vstoupí do konce programovacího období 25 % výměry zemědělské půdy ČR
- do ekologického zemědělství se zapojí 8 % zemědělské půdy
- v rámci regionálně specifikovaných opatření bude ošetřováno 30 % ploch cenných stanovišť

4) Lesnictví

- do konce programovacího období zalesnit cca 6 600 ha zemědělské půdy a na těchto zalesněných plochách provádět činnosti vedoucí k zajištění nově vzniklých porostů
- vysadit do konce programovacího období 150 ha rychle rostoucích dřevin

5) Zakládání skupin výrobců

- objem obchodované produkce uznaných odbytových organizací výrobců se každoročně zvýší o 25 %
- zvýšení podílu obchodované produkce prostřednictvím uznaných odbytových organizací na celkovou produkci o 10 % do konce programovacího období.

6) Technická pomoc

- počet aktivit v projektu (informační brožury, příprava poradců, vedení jednorázových kampaní, sběr dat pro evaluaci dopadů jednotlivých opatření, studie a příprava formulářů) bude v průběhu programovacího období každoročně narůstat v rozsahu o 25 %.

2.9 Přehled financování

Rámec finanční rozvahy vychází ze závěrů Kodaňského summitu Evropské Rady, který proběhl ve dnech 12. a 13. prosince 2002 v Bruselu, a z finálního znění Smlouvy o přistoupení ČR k EU, podepsané dne 16. dubna 2003 v Římě.

Prostředky vynakládané na realizaci navržených opatření budou poskytovány pouze z veřejných zdrojů bez spoluúčasti soukromého sektoru. Příspěvek ze strany EU z EAGGF-sekce záruční bude činit 80 % celkových veřejných nákladů a příspěvek ze státního rozpočtu ČR 20 % celkových veřejných nákladů.

Finanční prostředky na jednotlivá opatření byly rozpočítány s ohledem na odborné odhady objemu potřebných finančních prostředků uplatněných jednotlivými odbornými útvary.

Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006

v EUR (v současných cenách)

	2004			2005			2006			Celkem			kofinancování EU v %
	Celkové veřejné náklady	z toho z EAGGF	příspěvek ze soukromých zdrojů	Celkové veřejné náklady	z toho z EAGGF	příspěvek ze soukromých zdrojů	Celkové veřejné náklady	z toho z EAGGF	příspěvek ze soukromých zdrojů	Celkové veřejné náklady	z toho z EAGGF	příspěvek ze soukromých zdrojů	
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	0	0	0	500 000	400 000	0	2 777 284	2 221 827	0	3 277 284	2 621 827	0	80
Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními	89 534 640	71 627 712	0	100 000 000	80 000 000	0	94 101 133	75 280 796	0	283 635 773	226 908 508	0	80
Agro-environmentální opatření	105 133 059	84 492 303	0	122 320 308	97 859 600	0	138 054 687	109 969 183	0	365 508 054	292 321 086	0	85
Lesnictví	1 600 000	1 280 000	0	2 500 000	2 000 000	0	3 606 618	2 885 294	0	7 706 618	6 165 294	0	80
Zakládání skupin výrobců	0	0	0	1 979 000	1 583 200	0	9 011 005	7 142 900	0	10 990 005	8 726 100	0	80
1.1. Investice do zemědělského majetku	468 166	351 124	0	0	0	0	0	0	0	468 166	351 124	0	75
1.2. Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu	2 188 047	1 641 035	0	0	0	0	0	0	0	2 188 047	1 641 035	0	75
z toho povodně	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	85
1.3. Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele	1 129 906	847 429	0	0	0	0	0	0	0	1 129 906	847 429	0	75
1.4. Meliorace a pozemkové úpravy	911 854	683 890	0	0	0	0	0	0	0	911 854	683 890	0	75
2.1.a Renovace a rozvoj vesnic	845 986	634 489	0	0	0	0	0	0	0	845 986	634 489	0	75
z toho povodně	0	0	0	129 610	110 168	0	0	0	0	129 610	110 168	0	85
2.1.b Rozvoj venkovské infrastruktury	619 239	464 429	0	0	0	0	0	0	0	619 239	464 429	0	75

Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006

2.2. Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťující rozmanitost aktivit a alternativního zdroje příjmů	1 366 351	1 024 763	0	0	0	0	0	0	0	0	1 366 351	1 024 763	0	75
2.3. Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny	321 675	241 256	0	0	0	0	0	0	0	0	321 675	241 256	0	75
3.1. Zlepšování profesního vzdělávání	0	0	0	62 710	47 032	0	0	0	0	0	62 710	47 032	0	75
Celkem Priorita 1	204 118 923	163 288 430	0	227 491 628	182 000 000	0	247 550 727	197 500 000	0	0	679 161 278	542 788 430	0	
Technická pomoc HRDP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80
3.2. Technická pomoc	14 463	11 570	0	0	0	0	0	0	0	0	14 463	11 570	0	80
Ostatní opatření celkem	14 463	11 570	0	0	0	0	0	0	0	0	14 463	11 570	0	
Celkem	204 133 386	163 300 000	0	227 491 628	182 000 000	0	247 550 727	197 500 000	0	0	679 175 741	542 800 000	0	

Zdroj: MZe

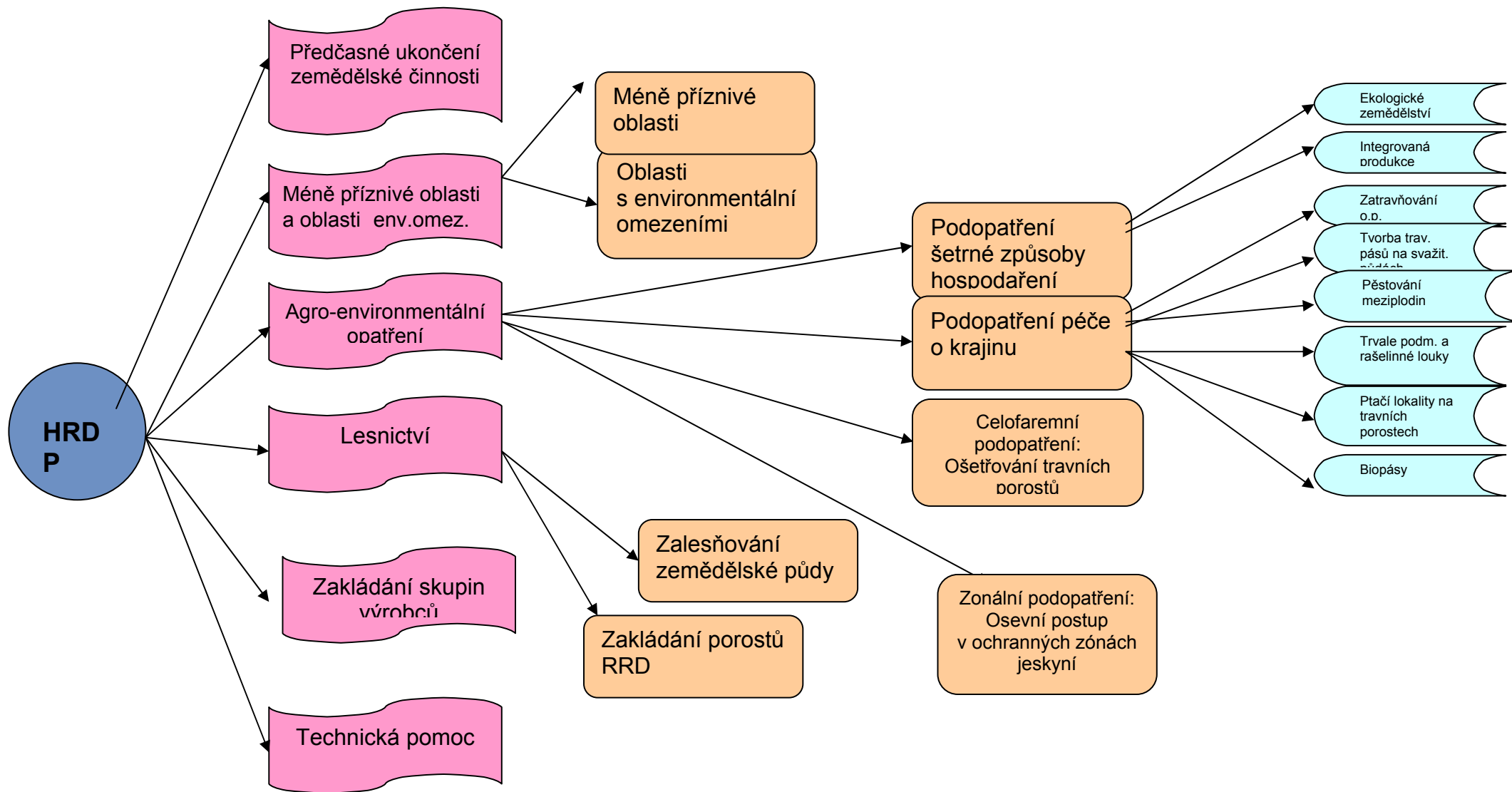
ČÁST 3 – POPIS OPATŘENÍ

Priority Horizontálního plánu rozvoje venkova – „Trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů“ bude dosaženo následujícími opatřeními, která jsou zpracována s odvoláním na příslušné kapitoly a články Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999:

- Předčasné ukončení zemědělské činnosti (kapitola IV, články 10 až 12)
- Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními (kapitola V, články 13 až 21)
- Agro-environmentální opatření (kapitola VI, článek 22 až 24)
- Lesnictví (kapitola VII, článek 31)
- Zakládání skupin výrobců (kapitola IXa, článek 33d)
- Technická pomoc (kapitola IXa, článek 33e)

Pro přepočítání plateb z Kč na EUR bylo použito směnného kurzu pro rok 2003 - 31,8 CZK/EUR (kurz je stanovený na základě podkladů publikovaných na webových stránkách Ministerstva financí ČR a Economic and Financial Affairs). Tento kurz bude používán po celou dobu trvání jednotlivých závazků v rámci všech opatření HRDP.

Schéma struktury opatření, podopatření a titulů HRDP

3.1. Předčasné ukončení zemědělské činnosti

Opatření Předčasné ukončení zemědělské činnosti (PUZČ) je navrhováno ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/99 článek 10, 11, 12, s Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a Nařízením Komise (ES) č. 963/2003.

3.1.1. Charakteristika opatření

PUZČ je opatření, který umožňuje starším zemědělcům po dosažení věku 55 let ukončit aktivní zemědělskou činnost a poskytovanými podporami jim zabezpečuje důstojné životní podmínky. Vytváří prostor pro nástup mladých zemědělců schopných zlepšit ekonomickou životaschopnost zemědělských podniků, což může přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova.

V současné době není v rámci dotační politiky Ministerstva zemědělství žádný podpůrný mechanismus upravující předčasné ukončení zemědělské činnosti.

3.1.2. Cíle a popis opatření

3.1.2.1 Cíle opatření

- zajištění přiměřeného příjmu a důstojných životních podmínek pro starší zemědělce (nad 55 let), kteří se rozhodnou ukončit aktivní zemědělské hospodaření (podnikání),
- podněcování procesu nahrazování starších zemědělců mladšími zemědělci, schopnými zlepšit ekonomickou životaschopnost zemědělských podniků a zajistit jejich strukturální přizpůsobování,

3.1.2.2. Základní podmínky vstupu do opatření

Subjekty programu:

- *postupitel* - osoba předávající zemědělský podnik (zemědělskou půdu, příp. další zemědělský majetek),
- *nabyvatel* - osoba přebírající zemědělský podnik (zemědělskou půdu, příp. další zemědělský majetek),

A. Postupitel zemědělského podniku:

Fyzická osoba, která

- ukončí definitivně veškerou komerční zemědělskou činnost, může však pokračovat v nekomerční zemědělské činnosti a nadále využívat ponechané budovy pro jiné než komerční zemědělské účely. Tato nekomerční zemědělská činnost není způsobilá pro poskytování podpory v rámci Společné zemědělské politiky.
- nesmí být mladší 55 let a nesmí dosahovat zákonného důchodového věku dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění v platném znění, (popis podmínek odchodu do starobního důchodu a do předčasného starobního důchodu – viz. kapitola 2.1.9. Trh práce)
- musela aktivně provozovat zemědělskou činnost po dobu nejméně 10 let před zapojením do opatření PUZČ, z toho nejméně poslední 3 roky podnikala v převáděném zemědělském podniku,

B. Nabyvatel zemědělského podniku:

obecné podmínky pro zemědělského nabyvatele:

- nahradí postupitele ve funkci vedoucího zemědělského podniku a převezme veškerou postupitelem uvolněnou půdu,
- vytvoří předpoklady pro zvýšení ekonomické životaschopnosti zemědělského podniku,
- musí se zavázat, že bude v zemědělském podniku provádět zemědělskou činnost a že nepřevede získaný majetek po dobu minimálně pěti let s výjimkou zásahu vyšší moci,
- zemědělský podnik nabyvatele musí mít sídlo v České republice,

Podmínky pro zemědělského nabyvatele dle právní formy podnikání:

a) nabyvatelem může být za splnění obecných podmínek pro zemědělského nabyvatele fyzická osoba, která

- musí být mladší 40 let,
- dosáhla minimální zemědělské kvalifikace dle resortní směrnice Ministerstva zemědělství,

b) nabyvatelem může být za splnění obecných podmínek pro zemědělského nabyvatele právnická osoba, která má maximálně 5 účastníků – fyzických osob, přičemž tito účastníci a členové statutárních orgánů musí splňovat následující podmínky:

- žádný z nich nedosáhl ke dni podání žádosti věku 40 let,
- alespoň jeden z nich dosáhl minimální zemědělské kvalifikace dle resortní směrnice Ministerstva zemědělství,

Způsob převodu uvolněné půdy

Uvolněná zemědělská půda, příp. další zemědělský majetek musí být nabyvateli převedena postupitelem formou:

- a) prodejem vlastní půdy,
- b) převodem nájmu cizí půdy (se souhlasem vlastníka),
- c) darováním.

Minimální zemědělská kvalifikace

Za minimální zemědělskou kvalifikaci se považuje vzdělání dosažené alespoň na úrovni středního odborného vzdělání v oborech, které poskytují kvalifikaci pro zemědělská povolání a činnosti nebo prokáže, že má dostatečnou praxi získanou v zemědělském provozu. Pro ostatní zájemce, kteří nesplňují takto stanovenou kvalifikaci, je připraven rekvalifikační program v předepsaném rozsahu, jehož výstupem je rekvalifikační zkouška pro výkon obecných zemědělských činností.

3.1.3. Kritéria prokázání ekonomické životaschopnosti zemědělského podniku

Životaschopnost podniku nabyvatele bude posouzena na základě dvou kritérií:

1. Zadluženost podniku, která nesmí překročit maximální poměr ve výši 75 %.
2. Dostatečná úroveň čistého příjmu u
 - a. fyzických osob (FO) čistý příjem na hlavu jedné rodinné pracovní síly ve výši nejméně průměrné roční mzdy v zemědělství,
 - b. právnických osob (PO) čistý příjem (zisk) kladný.

Pokud nabyvatel splňuje výše uvedená kritéria v průměru za posledních 5 let nemusí předkládat jednoduchý podnikatelský plán v horizontu následujících 5 let.

V případě, že nabyvatel nespĺňuje tato kritéria v průměru za posledních 5 let musí předložit jednoduchý podnikatelský plán v horizontu následujících 5 let. Obě výše uvedená kritéria budou posouzena na základě tohoto plánu.

3.1.4. Forma podpory

Podpora bude mít formu opakující se čtvrtletní dávky.

3.1.5. Příjemce podpory

Fyzická osoba, tj. postupitel splňující podmínky pro poskytnutí podpory.

3.1.6. Výše a doba poskytované podpory

Výpočet výše roční podpory:

Postupitel bude pobírat dávku vypočtenou na základě paušální sazby 75 000 Kč (tj. 2358,49 EUR) a částky vypočtené na základě počtu převedených hektarů zemědělské půdy násobených sazbou 4 500 Kč (tj. 141,51 EUR), přičemž horní hranice počtu hektarů zahrnutých do výpočtu je 30.

Vyplácení podpory při předčasném ukončení zemědělské činnosti nepřekročí celkovou dobu 15 let. Vyplácení nepokračuje po dosažení věku postupitele 75 let.

Jakmile začne stát vyplácet postupiteli obecný předčasný důchod nebo starobní důchod dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, bude podpora z titulu předčasného ukončení zemědělské činnosti poskytována (maximálně do doby 15 let od vstupu do programu) jako doplněk k vyměřenému důchodu (zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění v platném znění). Částka poskytovaná na základě tohoto opatření bude tedy krácena o částku vyměřenou jako důchod (zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění v platném znění).

3.1.7. Přehled financování opatření

v EUR (v současných cenách)

	2004		2005		2006		Celkem		kofinancování v %
	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	
POD	0	0	500 000	400 000	2 777 284	2 221 827	3 277 284	2 621 827	80

3.2. Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními

Opatření méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními je navrhováno ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 články 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, s Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a Nařízením Komise (ES) č. 963/2003.

3.2.1. Charakteristika opatření

Toto opatření je zaměřeno na podporu zemědělců hospodařících v oblastech s méně příznivými podmínkami s cílem přispět ke stabilizaci venkovského obyvatelstva v těchto oblastech a pomoci zajistit pro zemědělce odpovídající úroveň příjmů.

Podpora méně příznivých oblastí je zakotvena v zákoně č. 252/1997 Sb., o zemědělství. K provedení tohoto zákona byla vydána postupně 4 nařízení vlády, přičemž poslední z nich, nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje méně příznivé oblasti dle kritérií Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 (s výjimkou demografického kritéria). V roce 2001 bylo dle výše uvedeného nařízení vlády č. 505/2000 Sb. na podporu méně příznivých oblastí vyplaceno 1,74 mld. Kč (736 183 ha) a na podporu oblastí s ekologickými omezeními 0,01 mld. Kč (8 468 ha). V roce 2002 bylo na podporu méně příznivých oblastí vyplaceno 1,64 mld. Kč (748 026 ha) a na podporu oblastí s ekologickými omezeními 0,09 mld. Kč (6 713 ha). Analýza dotační politiky ČR před vstupem do EU – viz kapitola 2.3.

V letech 2001 – 2002 bylo schváleno cca 11 000 žádostí na poskytování vyrovnávacích příspěvků podle NV č. 505/2000 Sb. Předpokládá se, že o vyrovnávací příspěvek v LFA podle HRDP bude žádat cca 10 000 zemědělců (tento pokles je způsoben snížením výměry LFA oblastí o cca 6 % zemědělské půdy).

3.2.2. Cíle a popis opatření

3.2.2.1. Cíle opatření

- zajistit odpovídající příjmy zemědělským podnikům hospodařícím ve ztížených podmínkách,
- přispět k udržitelnému využití zemědělské půdy a ochraně ostatních přírodních zdrojů (zejména vodních zdrojů),
- přispět ke stabilizaci venkovské populace
- udržet atraktivitu krajiny (krajinný ráz),
- podpořit systémy hospodaření přátelské k životnímu prostředí,

3.2.2.2. Základní podmínky vstupu do opatření

Žadatel o vyrovnávací příspěvek musí splňovat následující podmínky:

- ⇒ Musí se zavázat, že bude hospodařit v souladu se zásadami správné zemědělské praxe.
- ⇒ Musí se zavázat, že bude provozovat a udržovat zemědělskou činnost v LFA po dobu minimálně 5 let od první platby vyrovnávacího příspěvku, s výjimkou případu zásahu vyšší moci.

- ⇒ Musí hospodařit nejméně na 5 ha zemědělské půdy. Jedná-li se hospodaření v územích národních parků nebo chráněných krajinných oblastech je požadovaná minimální výměra 2 ha. Jedná-li se o hospodaření v systému ekologického zemědělství, je požadována minimální výměra 1 ha.
- ⇒ Musí se zavázat, že bude dodržovat ustanovení Směrnice Rady č. 96/23/ES (o kontrolních opatřeních u některých látek a jejich reziduí v živých zvířatech a živočišných produktech) a 96/22/ES (o zákazu používání jistých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a látek beta-mimetik při spekulacích s živočichy), v rozsahu uvedeném v zákoně č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a v prováděcí vyhlášce č. 291/2003 Sb.
- ⇒ Musí se zavázat dodržovat intenzitu chovu býložravců na veškerých jím obhospodařovaných zemědělských pozemcích stanovenou v prováděcím právním předpise. Intenzita chovu však nesmí přesáhnout 1,5 dobytčí jednotky na ha každého zemědělského pozemku obhospodařovaného žadatelem o vyrovnávací příspěvek. (přepočítací koeficient býložravců pro výpočet intenzity – viz příloha č. 4.)

3.2.3. Vymezení LFA a oblastí s environmentálními omezeními

3.2.3.1. Kritéria pro stanovení méně příznivých oblastí a oblastí s environmentálními omezeními

A) Méně příznivé oblasti

Na základě kritérií daných Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 a s přihlédnutím k přírodním, ekonomickým a demografickým podmínkám v České republice byla stanovena následující kritéria pro vymezení méně příznivých oblastí:

Horské oblasti (značení H) – stanovené dle čl. 18 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999

Pro vymezení horských oblastí byla použita následující kritéria:

- průměrná nadmořská výška území obce nebo k.ú. větší nebo rovna 600 m n.m.
- nebo průměrná nadmořská výška území obce nebo k.ú. větší nebo rovna 500 a menší než 600 m n.m. a zároveň sklonitost nad 7° (12,3 %) na ploše větší než 50 % výměry zemědělské půdy v obci nebo k.ú..

Ostatní méně příznivé oblasti (ostatní LFA, značení O) – stanovené dle čl. 19 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999

Ostatní méně příznivé oblasti jsou ucelená území, která zároveň splňují všechna tato kritéria:

- v rámci okresu (NUTS IV):
 - průměrná výnosnost zemědělské půdy nižší než 34 bodů (80 % průměru ČR)
- v rámci kraje (NUTS III):
 - hustota obyvatel menší než 75 obyvatel na km²
 - podíl pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu na ekonomicky aktivním obyvatelstvu větší než 8 %

Oblasti se specifickými omezeními (značení S) – stanovené dle čl. 20 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999

- Území obcí nebo katastrálních území v podhorských oblastech na severozápadě a východě ČR, s průměrnou výnosností půdy nižší než 34 bodů. Zemědělství v těchto příhraničních oblastech má dlouhodobě specifické postavení v rámci ČR a je nezbytné jej zde podporovat pro udržení a obnovení kulturního rázu krajiny, jako rekreační zázemí měst a rozvoj turistiky.

- Jednotlivá území obcí a katastrálních území s výnosností půdy nižší než 34 bodů nebo katastrální území s výnosností půdy vyšší nebo rovnou 34 bodů a nižší než 38 bodů a zároveň sklonitostí nad 7⁰ (12,3 %) na ploše větší než 50 % výměry z.p. katastrálního území, která se nacházejí uvnitř příznivých (nezařazených) oblastí. Na těchto územích je třeba zachovat zemědělskou výrobu za účelem udržení venkovské krajiny, turistického potenciálu a ochrany životního prostředí.

Využití hodnocení zemědělského půdního fondu výnosovou metodou – viz příloha č. 5.

V příloze č. 6 je uvedena Metodika stanovení homogenních územních celků LFA.

B) Oblasti s environmentálními omezeními (značení E) – stanovené dle čl. 16 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999

- oblasti ochrany ptactva dle směrnice Rady č. 79/409/EHS v rámci 1. zóny národních parků a chráněných krajinných oblastí. V těchto oblastech je zakázáno aplikovat hnojiva (vyplývá ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny)
- oblasti dle směrnice Rady č. 92/43/EHS uvedené na seznamu schváleném Evropskou Komisí, které se nacházejí v rámci 1. zóny národních parků a chráněných krajinných oblastí. V těchto oblastech je zakázáno aplikovat hnojiva (vyplývá ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny)

Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními budou vymezeny z titulu zvláštního právního předpisu.

3.2.3.2. Kvantitativní vyjádření rozlohy méně příznivých oblastí a oblastí s environmentálními omezeními v ČR

A) Méně příznivé oblasti

LFA	Celková výměra území		ZPF		orná půda		TTP	
	tis ha	%	tis ha	%	tis ha	% zornění	tis ha	%
Horská	1 762,5	22,3	622,0	14,6	254,1	40,9	349,5	56,2
Ostatní	2 204,4	28,0	1 219,0	28,5	889,0	72,9	286,8	23,5
Specifické	607,6	7,7	298,4	7,0	149,8	50,2	127,2	42,6
LFA celkem	4 574,5	58,0	2 139,4	50,1	1 292,8	60,4	763,5	35,7
Příznivá oblast	3 312,3	42,0	2 13,5	49,9	1 775,4	83,2	204,8	9,6
celkem	7 886,7	100,0	4 272,8	100,0	3 068,2	71,8	968,3	22,7

B) Oblasti s environmentálními omezeními

Oblasti s environmentálními omezeními jsou vymezeny ve vazbě na evidenci půdních bloků a jejich celková čistá výměra je **20 000 ha zemědělské půdy**.

3.2.4. Forma podpory

Podpora bude mít formu vyrovnávacího příspěvku na hektar travního porostu kompenzujícího ze 100% újmu v hospodaření v daném typu méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními.

3.2.5. Příjemce podpory

Příjemcem podpory je fyzická nebo právnická osoba provozující zemědělskou činnost vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost.

3.2.6. Výše vyrovnávacího příspěvku

Je stanovena základní průměrná výše vyrovnávacího příspěvku poskytovaného na hektar travního porostu pro každou méně příznivou oblast. V rámci těchto oblastí bude vyrovnávací příspěvek dále diferencován.

S ohledem na skutečnost, že v současné době jsou zatravňovány pozemky s nižší výnosností půdy a vzhledem k vysokému stupni zornění v LFA (60,5 %) a k nízkému zájmu zemědělců o zatravňování orné půdy, byl s cílem snížení ekonomické atraktivity hospodaření na orné půdě v méně příznivých oblastech stanoven pouze vyrovnávací příspěvek na travní porosty.

Průměrné sazby vyrovnávacího příspěvku pro jednotlivé typy LFA

	travní porost
horská oblast	4 460 Kč/ha (tj. 140,25 EUR/ha)
ostatní LFA	3 320 Kč/ha (tj. 104,40 EUR/ha)
specifické LFA	3 420 Kč/ha (tj. 107,55 EUR/ha)

Diferenciace vyrovnávacích příspěvků

V horských oblastech budou sazby diferencovány následujícím způsobem:

- a) obec, příp. k.ú. s průměrnou nadmořskou výškou celého území větší nebo rovnou 600 m n.m. nebo s průměrnou nadmořskou výškou celého území větší než 500 a menší než 600 m n.m. a zároveň sklonitostí nad 7° (12,3%) na ploše větší než 50 % výměry zemědělské půdy v obci, příp. k.ú. – 105 % průměrné sazby pro horskou oblast (**typ H^A**)
- b) obce, příp. k.ú. v horské oblasti nesplňující kritéria uvedená v bodě a) – 90 % průměrné sazby pro horskou oblast (**typ H^B**)

V ostatních méně příznivých oblastech budou sazby diferencovány následujícím způsobem:

- a) obce, příp. k.ú. s výnosností půdy nižší než 34 bodů - 105 % průměrné sazby pro ostatní méně příznivou oblast (**typ O^A**)
- b) obce s výnosností půdy vyšší nebo rovnou 34 bodů - 85 % průměrné sazby pro ostatní méně příznivou oblast (**typ O^B**)

V oblastech se specifickými omezeními nebude dále průměrná platba diferencována.

Sazby vyrovnávacího příspěvku pro jednotlivé typy vymezených méně příznivých oblastí

diferenční procento	horské oblasti	ostatní LFA	oblasti se specifickými omezeními
105 %	4680 Kč/ha (tj. 147,26 EUR/ha)	3490 Kč/ha (tj. 109,62 EUR/ha)	-
100 %	-	-	3 420 Kč/ha (tj. 107,55 EUR/ha)
90 %	4 015 Kč/ha (tj. 126,23 EUR/ha)	-	-
85 %	-	2820 Kč/ha (tj. 88,74 EUR/ha)	-

3.2.7. Výše plateb pro oblasti s environmentálními omezeními

Zemědělcům hospodařícím v oblastech s environmentálními omezeními bude poskytován vyrovnávací příspěvek ve výši 2 800 Kč/ha (tj. 88,05 EUR/ha) travního porostu.

Kumulace plateb

V případě, že půdní blok, resp. díl půdního bloku se nachází uvnitř oblasti identifikované jako horská oblast, jako ostatní méně příznivá oblast nebo jako oblast se specifickými omezeními, bude příjemci podpory vyplacen jak vyrovnávací příspěvek tak i platba kompenzující environmentální omezení.

3.2.8. Přehled financování opatření

V EUR (v současných cenách)

	2004		2005		2006		Celkem		kofinancování v %
	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	
LFA + E celkem	89 534 640	71 627 712	100 000 000	80 000 000	94 101 133	75 280 796	283 635 773	226 908 508	80

3.3 Agro-environmentální opatření

Agro-environmentální opatření jsou navrhována ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 článek 22, 23, 24, s Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a Nařízením Komise (ES) č. 963/2003.

3.3.1. Charakteristika opatření

Opatření má za úkol podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Dále podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny.

V rámci nařízení vlády č. 505/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů byly v letech 2001 a 2002 v ČR podporovány agroenvironmentální programy, které obsahovaly tituly „zatravňování orné půdy“, „údržba trvalých travních porostů pastvou hospodářských zvířat“ a „ekologické zemědělství“. V titulu zatravnění bylo v roce 2001 zatravněno 3 285 ha orné půdy zatímco v roce 2002 to bylo jen 1 265 ha. ČR však poskytovala kompenzaci pouze v jednom roce a nikoliv po dobu 5 let, jak tomu bude v obdobném titulu AEO. Extenzivní ošetřování travních porostů pastvou mělo meziročně vzrůstající tendenci a vzrostlo z 462 146 ha v roce 2001 na 503 357 ha v roce 2002, což představuje 9% meziroční nárůst ploch extenzivně ošetřovaných travních porostů. Rozsah ploch zemědělské půdy ošetřované v systému ekologického zemědělství vzrostl ze 155 154 ha v roce 2001 na 194 495 ha v roce 2002, což představuje přibližně 25% nárůst ploch zahrnutých v EZ.

V roce 2001 bylo v rámci NV č. 505/2000 Sb. vyplaceno 951 409 tis. Kč na podporu 618 085 ha a v roce 2002 1 048 mil. Kč na podporu 1 030 282 ha zařazených do výše zmíněných agroenvironmentálních programů.

Agroenvironmentální opatření jsou také součástí programu SAPARD v rámci priority „Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí“, opatření 2.3. „Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny“. Prostřednictvím vybraných pilotních projektů je ověřována realizace principů těchto opatření v praxi, především principu programování (definice priorit, cílů, kritérií atd.) a financování. Zkušenosti z tohoto opatření byly využity při tvorbě agroenvironmentálních opatření v Horizontálním plánu rozvoje venkova.

3.3.2. Cíle a popis opatření

3.3.2.1. Cíle opatření

Vzhledem k výsledkům analytické části byla navržena následující podopatření, která budou řešit především:

- zrychlený odtok vody z krajiny
- problémy eroze půdy
- podporu ekologické stability krajiny
- zachování a zvýšení biologické různorodosti na zemědělsky využívané půdě.

3.3.2.2. Popis opatření

A. Podopatření: šetrné způsoby hospodaření

- A1 Ekologické zemědělství (EZ)
- A2 Integrovaná produkce

B. Celofaremní podopatření: Ošetřování travních porostů

C. Podopatření péče o krajinu

- C1 Zatravňování orné půdy
- C2 Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách
- C3 Pěstování meziplodin
- C4 Trvale podmáčené louky a rašelinné louky
- C5 Ptačí lokality na TP
- C6 Biopásy

D. Zonální podopatření: Osevní postup v ochranných zónách jeskyní (Moravský kras)

- Podopatření šetrné způsoby hospodaření zahrnuje tituly: „Ekologické zemědělství“ - systém hospodaření šetrný k životnímu prostředí. EZ je právně vymezeno zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a po věcné stránce je plně slučitelné s Nařízením Rady (ES) č. 2092/1991 a Nařízením Rady (ES) č. 1804/1999. Dále „Integrovanou produkci“ (IP) – systém hospodaření zaměřený na poskytování bezpečných potravin a podporu přirozeně vyváženého agroekosystému sadů a vinic. Pravidla hospodaření v IP jsou vymezeny vlastním popisem managementu. Podopatření lze uplatňovat horizontálně na celém území ČR.
- Zemědělci využívající „Celofaremní podopatření: Ošetřování travních porostů“ se zavazují, že popsany management v daných titulech bude uplatňován na celé výměře travních porostů, které jsou zemědělským podnikem obhospodařovány.
- Podopatření „Péče o krajinu“ je zaměřeno na ošetřování stanovišť se specifickými podmínkami a jednotlivé tituly jsou uplatňovány cíleně jen na části obhospodařovaných ploch zemědělského podniku.
- „Zonální podopatření: Osevní postup v ochranných zónách jeskyní (Moravský kras)“ obsahují specifické tituly, které nelze uplatňovat horizontálně v celé ČR a jsou platné pouze v jasně vymezených územích chráněné krajinné oblasti.

3.3.3. Základní podmínky platné pro všechna podopatření a tituly

- Zemědělci se zavazují k plnění podmínek v určitém titulu na dobu minimálně pěti let.
- Zemědělci musí hospodařit nejméně na 5 ha zemědělské půdy. Jedná-li se hospodaření pouze v územích národních parků nebo chráněných krajinných oblastech je požadovaná minimální výměra 2 ha. Jedná-li se o hospodaření v systému ekologického zemědělství, je požadována minimální výměra 1 ha, jde-li o pěstování zeleniny a speciálních bylin na orné půdě je požadována minimální výměra 0,5 ha a v případě trvalých kultur 0,25 ha.

- Kromě toho se zavazují dodržovat Zásady správné zemědělské praxe, které jsou součástí dokumentu HRDP (viz kapitola 3.7.). Závazky agro-environmentálních opatření musí obsahovat více než jen plnění zásad správné zemědělské praxe.

3.3.4. Forma podpory

Podpora bude mít formu vyrovnávacího příspěvku na hektar zemědělské půdy. Platby uvedené v kapitole Agro-environmentální opatření se každoročně opakují po dobu trvání závazku zemědělce tj. pět let, a to i v tom případě, že je plnění závazku spojeno s vyššími náklady na počátku trvání závazku.

3.3.5. Příjemce podpory

Příjemcem podpory je fyzická nebo právnická osoba provozující zemědělskou činnost vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost.

3.3.6. Přehled financování opatření

v EUR (v současných cenách)

	2004		2005		2006		Celkem		kofinancování v %
	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	
AEO	105 133 059	84 492 303	122 320 308	97 859 600	138 054 687	109 969 183	365 508 054	292 321 086	85

3.3.7. Přehled titulů v opatření

A. Podopatření šetrné způsoby hospodaření

Toto podopatření obsahuje tituly které podporují komplexní způsoby hospodaření na zemědělské půdě šetrné ke složkám životního prostředí a poskytují základ pro poskytování kvalitních surovin zabezpečující nejvyšší požadavky na bezpečnost potravin. Tituly lze uplatňovat na celém území České republiky.

Rozsah podopatření

Titul	Možný rozsah	Očekávaný rozsah	Cílenost
Ekologické zemědělství	výměra ZPF v ČR	375 000 ha	Zemědělská půda ČR
Integrovaná produkce	40 000 ha	25 000 ha	Trvalé kultury ČR

Titul A1. Ekologické zemědělství (EZ)

V současné době dochází k dynamickému rozvoji ekologického zemědělství v ČR, jako systému zemědělské produkce, který je šetrný ke všem složkám životního prostředí.

Pravidla pro chov hospodářských zvířat a pěstování rostlin v EZ jsou v ČR ošetřena zákonnou právní úpravou, zákonem č. 242/2000 Sb., a prováděcím právním předpisem, vyhláškou Ministerstva zemědělství č. 53/2001 Sb. Rozsahem

řešených problémů je zákon plně slučitelný s Nařízeními Rady (ES) č. 2092/1991 a 1804/1999.

Podopatření ekologické zemědělství je horizontálně uplatňováno na celém území ČR a je kombinovatelné se všemi tituly ostatních podopatření.

Cíle

Základním posláním ekologického zemědělství je ochrana základních složek životního prostředí (půda, voda, ovzduší, organismy a agroekosystémy), včetně uchování a zvýšení biodiverzity. Dalším úkolem EZ je zajištění bioprodukce a nového biotruhu pro certifikované bioprodukty a biopotraviny, které budou uplatněny především na domácím trhu. Cílené podpory by měly pomoci tvorbě vyvážené struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství a k dosažení podílu ekologického zemědělství na celkové výměře ZPF ve výši min. 8% (v roce 2002 - 5,3% ZPF).

Popis managementu

1. Žadatel plní podmínky zákona č. 242/2000 Sb., Nařízení Rady (ES) č. 1804/1999 a Nařízení Rady (ES) č. 2092/1991, a to na celé výměře pozemků zařazených do systému EZ.
2. Žadatel je po celou dobu platnosti závazku (5 let) veden v seznamu ekologických zemědělců.
3. Zemědělec může žádat o příspěvek na travní porosty v případě, že intenzita chovu býložravců dosahuje rozmezí min. 0,2 VDJ/ha TP, max. 1,5 VDJ/ha ZP.

Agromické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení platby je nižší výnos plodin a užitkovost hospodářských zvířat v ekologickém zemědělství v porovnání s konvenčními farmami, především díky vyloučení použití intenzifikačních faktorů, rozdílné struktury pěstovaných plodin a odlišnému systému chovu hospodářských zvířat.
2. Jsou uvažovány zvýšené náklady na pracovní síly (zvýšený podíl ruční práce) a organizaci práce (zvýšený podíl agrotechnických opatření zaměřených na regulaci plevelů, chorob a škůdců).
3. Osvědčenou bioprodukcí je, zejména v návaznosti na vybudování biotruhu, možné zpeněžit za vyšší cenu oproti stejné komoditě konvenčního původu, což se promítá do ekonomiky hospodaření.

Doporučená výše plateb

Orná půda: 3 520 Kč/ha (tj. 110,69 EUR/ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady: 100%

Není uvažováno s navýšením platby, jako pobídky ke vstupu do podopatření

Travní porosty: 1 100 Kč/ha (tj. 34,59 EUR/ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady: 100%

Není uvažováno s navýšením platby, jako pobídky ke vstupu do podopatření

Trvalé kultury: 24 470 Kč/ha (tj. 769,50 EUR/ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady: 60%

Zelenina a speciální byliny na orné půdě: 11 050 Kč/ha (tj. 347,48 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/vícenáklady: 30%
Není uvažováno s navýšením platby jako pobídky ke vstupu do podopatření

Titul A 2 Integrovaná produkce (IP)

Cíle:

Základním cílem tohoto titulu je především ochrana životního prostředí (půda, voda, ovzduší, organismy a agroekosystémy), bude vytvářet prostor pro tvorbu vyváženého a přirozeného prostředí ovocných sadů a vinic s vyrovnaným druhovým zastoupením rostlin a živočichů vázaných na tento typ agroekosystému. Kromě toho se bude podílet na produkci surovin (ovoce a hroznů révy vinné), které budou výchozí základnou pro výrobu kvalitních potravin splňující podmínky bezpečnosti potravin, jako jednoho z důležitých prvků společné zemědělské politiky EU.

2.1 Integrovaná produkce ovoce

Popis managementu:

1. Používat prostředky na ochranu rostlin s nižší úrovní toxicity, schválené MZe.
2. Provádět letní řez k provzdušnění korun ovocných stromů v termínech 1.6 – 30.6. a 15.7 – 15.8 a u ovocných keřů pak provádět řez v období 1.5 – 30.5.
3. Sledovat nebo zajistit sledování vývoje teploty a vlhkosti vzduchu třetí osobou v období 1.3. – 30.9., o tomto sledování vést každodenní záznamy a uchovávat záznamy minimálně po dobu 6 let. Technické zařízení ke sledování výše zmíněných klimatických ukazatelů může být umístěno maximálně 5 km od nejvzdálenějšího místa sadu, na který je dotace poskytována.
4. Využívat vizuálně – signalizačních pomůcek ke sledování škodlivých činitelů (např. leповé desky, feromonové lapáky).
5. Zajistit nejpozději do třetího roku agroenvironmentálního závazku odběr vzorků půdy a každoroční odběr vzorků ovoce a zabezpečit jejich rozbor na vybrané chemické látky způsobitou osobou. Záznamy výsledků těchto rozborů uchovávat nejméně po dobu 6 let.
6. Hodnoty sledovaných chemických látek nesmí překročit mezní limity stanovené MZe, případně zvláštním právním předpisem.
7. Minimální intenzita integrované produkce je dána průměrným počtem stromů (keřů) na 1 hektar sadů daného pozemku, na který má být poskytnuta podpora, a to u jaderovin 600 kusů, peckovin 300 kusů, bobulovin 2000 kusů.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad:

1. Výchoziskem pro stanovení platby byly ztráty způsobené nižší jakostí části produkce v souvislosti s uplatňováním postupů IP.
2. Náklady spojené se signalizací a monitoringem škodlivých činitelů.
3. Jsou uvažovány zvýšené náklady na pracovní síly a povinné rozborů.
4. Ztráta je snížena o úsporu na prostředcích na ochranu rostlin.

Doporučená výše plateb:

Navrhovaná výše plateb: 9 857 Kč/ha (tj. 309,97 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/vícenáklady: 100%

2.2 Integrovaná produkce révy vinné

Popis managementu:

1. Používat prostředky na ochranu rostlin s nižší úrovní toxicity, schválené MZe.
2. Lze aplikovat prostředky obsahující Cu^{+2} pouze v celkové roční dávce nepřekračující limit 2 kg/ ha vinic.
3. Aplikovat hnojiva maximálně do výše 50 kg N/ha, a to včetně hnojiv statkových.
4. Provádět řez k provzdušnění keřů odstraňováním zálistků v termínu 1.6. – 31.7.
5. Používat maximálně 6 aplikací prostředků proti plísni révové za kalendářní rok.
6. Používat maximálně 6 aplikací prostředků proti padlí révovému za kalendářní rok.
7. Nejméně každé druhé meziřadí musí být trvale zatravněno.
8. Minimální intenzita integrované produkce je dána průměrným počtem 2000 keřů na 1 hektar vinic daného pozemku, na který má být poskytnuta podpora.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad:

1. Výchozí podmínkou pro stanovení platby byly snížené výnosy hroznů v souvislosti s uplatňovanými agrotechnickými opatřeními (zatravnění meziřadí, omezené hnojení).
2. Jsou uvažovány zvýšené náklady na pracovní síly.
3. Ztráta je snížena o úsporu na prostředcích na ochranu rostlin.

Doporučená výše plateb:

Navrhovaná výše plateb: 11 642 Kč/ha (366,10 EUR/ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady: 100 %

B. Celofaremní podopatření: Ošetřování travních porostů

Zemědělci vstupující do titulů tohoto podopatření se zavazují plnit podmínky podopatření v rozsahu veškerých ploch, které obhospodařují v době vstupu do titulu. Znamená to, že pokud se zemědělec účastní celofaremního podopatření, ošetřuje veškeré plochy travních porostů dle předepsaných postupů.

Rozsah podopatření

Titul	Možný rozsah	Očekávaný rozsah	Cílenost
Ošetřování travních porostů	900 000 ha	750 000 ha	Travní porosty v ČR

Cíl:

Cílem je podpořit a zachovat příznivou extenzifikaci na travních porostech využívaných pro zemědělskou produkci v rámci celého zemědělského podniku, které jsou ohroženy jak růstem intenzity hospodaření tak degradací v důsledku opouštění hospodaření. Současně je cílem zajistit údržbu kulturní krajiny zejména pasterním chovem zvířat a také podporu biologické rozmanitosti na cenných stanovištích.

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Trvale podmáčené a rašelinné louky.

Ošetřování travních porostů není kombinovatelné na jednom dílu půdního bloku s tituly: Zatravňování orné půdy, Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách, Pěstování meziplodin, Ptačí lokality na TP, Biopásy, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Koncept:

Veškeré travní porosty obhospodařované zemědělcem budou zařazeny do zacílení jednotlivých závazků v tomto podopatření. Celkové plochy travních porostů budou rozčleněny na pastviny a louky.

Samostatnými tituly, které mohou být využity na TP i mimo tzv. celofaremní přístup, jsou „Trvale podmáčené louky a rašelinné louky“ a „Ptačí lokality na TP“. Tj. těchto titulů může, ale také nemusí využít zemědělec, který obhospodařuje travní porosty v rámci celofaremního přístupu. Může je využít i zemědělec, který se do celofaremního podopatření pro travní porosty nehlásí.

Pro **zacílení jednotlivých** závazků týkajících se travních porostů je třeba postupovat následovně:

1. Podmínkou pro vstup do tohoto podopatření je minimální intenzita chovu všech býložravců v podniku 0,2 VDJ/ha travních porostů (určených pro luční a pastevní hospodaření).
2. Z celkových ploch travních porostů lze vyloučit tzv. neobdělávatelná místa běžnou technologií, tj. trvale podmáčené louky a rašelinné louky a také plochy které jsou označeny jako Ptačí lokality na TP. Jestliže tyto plochy zemědělec vyloučí z konceptu v tomto podopatření, musí na nich uplatňovat dané tituly. (Za travní porosty se z hlediska zacílení tohoto titulu nepovažují travnaté pásy v rámci titulů: „Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách“ a také plochy zatravněné z titulu „ Zatravňování orné půdy“ po dobu trvání jejich závazku).
3. Ze zbylé plochy TP si zemědělec stanoví rozsah pastvin tak, aby byl schopen splnit podmínky vyplývající z odstavce 2.2. Popis managementu – pastviny. Zemědělec plochy určené k pastvě označí na mapě a vede o jejich využívání záznamy v pastevním deníku. Ostatní plochy TP jsou považovány za louky. V případě, že zemědělec nebude využívat pastevní hospodaření, označí veškeré zbylé plochy TP jako louky.
4. Na veškeré orné půdě zemědělského podniku nebude zemědělec v jednom roce aplikovat v průměru více než 170 kg N/ha .

1.1. Popis managementu – louky

Popis managementu

1. Aplikovat hnojiva maximálně do výše 40 kg N č.ž./ha, a to včetně hnojiv statkových.
2. Travní porost sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat porost jedenkrát ročně). Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.
3. Mulčování poslední seče je možné pouze při menším objemu travní hmoty (souvislý travní porost není vyšší než 15 cm).
4. V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přisevem bez povolení orgánu ochrany přírody).

Na dílech půdních bloků které jsou uvnitř ZCHÚ, nebo více než z 50% svojí rozlohy zasahují do ZCHÚ lze nad rámec popisu managementu - louky využít následující rozšíření :

I. změna bodu 1.: Nehnojit

II. změna bodu 2.: Při první seči (provedena do 31.7.) nechá zemědělec na louce neposečené pásy o šířce 6 – 12 m. Neposečené pásy budou zaujímat 5 – 10% rozlohy daného půdního dílu a budou posečeny v druhé seči. Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.

III. změna bodu 2.: Zemědělec provede první seč nejdříve po 15.7. a nejpozději do 31. srpna. Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.

Změna II. a III. nelze uplatňovat zároveň na jednom dílu půdního bloku.

Vhodnost uplatnění dané varianty na konkrétním dílu půdního bloku vždy schválí orgán ochrany přírody.

Popis možných variant managementů, které lze uplatňovat v ZCHÚ

Varianta	bod 1	bod 2	bod 3	bod 4
B1.1 (viz. základní management)	Aplikovat hnojiva maximálně do výše 40 kg N č.ž./ha, a to včetně hnojiv statkových	Travní porost sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat porost jedenkrát ročně). Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech	Mulčování poslední seče je možné pouze při menším objemu travní hmoty (souvislý travní porost není vyšší než 15 cm)	V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přísevem bez povolení orgánu ochrany přírody)
B1.2	Nehnojit	Travní porost sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat porost jedenkrát ročně). Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech	Mulčování poslední seče je možné pouze při menším objemu travní hmoty (souvislý travní porost není vyšší než 15 cm)	V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přísevem bez povolení orgánu ochrany přírody)
B1.3	Nehnojit	Při první seči (provedena do 31.7.) nechá zemědělec na louce neposečené pásy o šířce 6 – 12 m. Neposečené pásy budou zaujímat 5 – 10% rozlohy daného půdního dílu a budou posečeny v druhé seči. Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech	Mulčování poslední seče je možné pouze při menším objemu travní hmoty (souvislý travní porost není vyšší než 15 cm)	V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přísevem bez povolení orgánu ochrany přírody)
B1.4	Nehnojit	Zemědělec provede první seč nejdříve po 15.7. a nejpozději 31. srpna. Posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech	Mulčování poslední seče je možné pouze při menším objemu travní hmoty (souvislý travní porost není vyšší než 15 cm)	V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přísevem bez povolení orgánu ochrany přírody)

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb je ztráta příjmu (příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku) ze snížené produkce na travním porostu určené pro produkci krmiv. Ztráta je snížena o část uspořené nákladů.
2. Ztráta příjmu je způsobena: snížením hnojení (na 40 kg N/ha respektive na 0 kg N/ha), dále posunutím seče na datum, které znamená ztrátu hodnoty krmiva jedné seče (buď na celé ploše nebo v pásech).
3. Ostatní požadavky nezpůsobí významnější dopad do výsledků hospodaření, a nebo jsou součástí běžné zemědělské praxe.

Doporučená výše plateb

B1.1 Navrhovaná výše plateb: 1 920 Kč/ha (tj. 60,37 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %
Není uvažováno s navýšením platby.
(Tento titul nelze uplatnit v zóně I CHKO a NP)

B1.2 Navrhovaná výše plateb: 2800 Kč/ha (tj. 88,05 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/ vícenáklady 100 %
Není uvažováno s navýšením platby.
(v zóně I CHKO a NP se nevyplácí podpora)

B1.3 Navrhovaná výše plateb: 3130 Kč/ha (tj. 98,42 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/ vícenáklady 100 %
Není uvažováno s navýšením platby.
(v zóně I CHKO a NP je platba 330 Kč/ha (tj. 10,37 EUR/ha))

B1.4 Navrhovaná výše plateb: 5130 Kč/ha (tj. 161,32 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/ vícenáklady 100 %
Není uvažováno s navýšením platby
(v zóně I CHKO a NP je platba 2330 Kč/ha (tj. 73,27 EUR/ha))

2.2. Popis managementu – pastviny

Popis managementu

1. V případě pastvy činí aktuální denní intenzita chovu pasených hospodářských zvířat 0,5 až 1,25 VDJ/ha (celkový počet pasených VDJ na podnik vztažený k výměře pastvin).
2. Aplikovat hnojiva maximálně do výše 40 kg N č.ž./ha. Zákaz aplikace kejdy.
3. Provádět sečení nedopasků (i mulčováním), nejpozději však do 30 dnů po skončení pastevního období, s výjimkou případu, kdy sekání nedopasků je neproveditelné z důvodu nepřístupnosti travního porostu pro zemědělskou mechanizaci. .
4. V případě chemické likvidace plevelů užívat herbicidy jen bodově.
5. V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přisevem bez povolení orgánu ochrany přírody).
6. Zvířata musí mít zajištěno napájení a pastviny musí být technicky nebo organizačně zajištěny proti úniku zvířat.

Na dílech půdních bloků které jsou uvnitř ZCHÚ, nebo více než z 50% svojí rozlohy zasahují do ZCHÚ lze nad rámec popisu managementu - pastviny využít následující rozšíření :

- I. změna bodu 1: V případě pastvy činí aktuální denní intenzita chovu pasených hospodářských zvířat 0,4 až 1,05 VDJ/ha.
změna bodu 2. : Nehnojit.

Vhodnost uplatnění dané varianty na konkrétním dílu půdního bloku vždy schválí orgán ochrany přírody.

Popis možných variant managementů, které lze uplatňovat v ZCHÚ

Varianta	bod 1	bod 2	bod 3	bod 4	bod 5	bod 6
B2.1 (viz. základní management)	V případě pastvy činí aktuální denní intenzita chovu pasených hospodářských zvířat 0,5 až 1,25VDJ/ha (celkový počet pasených VDJ na podnik vztažený k výměře pastvin).	Aplikovat hnojiva maximálně do výše 40 kg N č.ž./ha. Zákaz aplikace kejdy.	Provádět sečení nedopasků (i mulčováním). nejpozději však do 30 dnů po skončení sledovaného pastevního období, s výjimkou případu, kdy sekání nedopasků je neproveditelné z důvodu nepřístupnosti travního porostu pro zemědělskou mechanizaci.	V případě chemické likvidace plevelů užívat herbicidy jen bodově.	V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přísевem bez povolení orgánu ochrany přírody).	Zvířata musí mít zajištěno napájení a pastviny musí být technicky nebo organizačně zajištěny proti úniku zvířat.
B2.2	V případě pastvy činí aktuální denní intenzita chovu pasených hospodářských zvířat 0,4 až 1,05 VDJ/ha (celkový počet pasených VDJ na podnik vztažený k výměře pastvin).	Nehnojit	Provádět sečení nedopasků (i mulčováním). nejpozději však do 30 dnů po skončení sledovaného pastevního období, s výjimkou případu, kdy sekání nedopasků je neproveditelné z důvodu nepřístupnosti travního porostu pro zemědělskou mechanizaci.	V případě chemické likvidace plevelů užívat herbicidy jen bodově.	V územích ZCHÚ neprovádět rychloobnovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů a přísевem bez povolení orgánu ochrany přírody).	Zvířata musí mít zajištěno napájení a pastviny musí být technicky nebo organizačně zajištěny proti úniku zvířat.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb je ztráta příjmu (příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku) ze sníženého zatížení pastviny hospodářskými zvířaty.
2. Požadavek na bodovou aplikaci herbicidů proti plevelům a odstraňování nedopasků znamená pro zemědělce dodatečný náklad ve výši variabilních nákladů.
3. Ostatní požadavky nezpůsobí významnější dopad na výsledky hospodaření a nebo jsou součástí běžné zemědělské praxe.

Doporučená výše plateb

B2.1 Navrhovaná výše plateb: 2890 Kč/ha (tj. 90,88 EUR/ha) (při hnojení do 40 kg N/ha – titul B2.1)

(Tento titul nelze uplatnit v zóně I CHKO a NP)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %

B2.2 Navrhovaná výše plateb: 4330 Kč/ha (tj. 136,16 EUR/ha) (při vyloučení hnojení – titul B2.2)

(na plochy v I. zónách CHKO a NP bude vyplácena podpora ve výši 1530 Kč/ha (tj. 48,11 EUR /ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %

Není uvažováno s navýšením platby.

C. Podopatření péče o krajinu

Toto podopatření zastřešuje řadu titulů vhodných pro speciální podmínky jednotlivých stanovišť pro které byl vždy vypracován management ošetřování odpovídající daným specifikám a potřebám. Tituly jsou přesně cíleny a mohou být uplatňovány jen na část zemědělcem obhospodařovaných ploch.

Rozsah podopatření

Titul	Možný rozsah	Očekávaný rozsah	Cílenost
Zatrávňování orné půdy	1 000 000 ha	20 200 ha	Zranitelné půdy (svažitě, propustné)
Tvorba travnatých pásů na svazích	40 000 ha	20 000 ha	Svažitě půdy
Pěstování mezplodin	150 000 ha	60 000 ha	Orné půdy (především zranitelné)
Trvale podmáčené a rašelinné louky	5 000 ha	2 000 ha	Podmáčené louky
Ptačí lokality na TP	20 000 ha	12 000 ha	Vymezené hnízdní lokality
Biopásy	150 000 ha	15 000 ha	Volně žijící živočišné druhy

Titul C1 Zatravnění orné půdy

Cíle:

Tento titul má především zpomalit odtok vody z krajiny, který může vyvolávat sezónní nedostatek vody a krátkodobé zvětšené průtoky v tocích. Vzhledem k charakteru české krajiny (naprostá většina toků nacházejících se na území ČR zde také pramení) patří snížení povrchového odtoku k prioritním opatřením. Dalším efektem tohoto titulu bude také snížení rizika eroze půdy. Zvyšování podílu travních porostů v krajině chudé na trvalé kultury přispěje k zvyšování biologické různorodosti a ekologické stability krajiny.

Konkrétní cíle managementu budou závislé na typu lokality. Zatravnění bude provedeno uznaným osivem komerční travní směsi (titul C1A), nebo uznaným osivem regionální travní směsi (titul C1 B , platný pouze v CHKO Bílé Karpaty).

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství.

Zatravnění orné půdy není kombinovatelné na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ošetřování travních porostů, Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách, Pěstování meziplodin, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ptačí lokality na TP, Biopásy, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Popis managementu

1. Identifikované plochy orné půdy (svažité nad 12°, mělké, písčité, podmáčené, extrémně těžké, obtížně obdělávatelné) a orná půda v LFA (včetně oblastí s environmentálními omezeními) bude zatravněna osivem travní směsi osvědčené kvality nejpozději do 31.5. Nelze využívat založení porostu formou podsevu.
2. Při zatravnění orné půdy v rámci titulu C1 B lze použít uznané osivo regionální travní směsi, kterou schválí orgán ochrany přírody.
3. V prvním roce po zatravnění nebude plocha pasena, bude jen minimálně dvakrát ročně sečena (v odůvodnitelných případech sečena pouze jedenkrát ročně) a posečená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.
4. Zákaz aplikace dusíkatých hnojiv na zatravněné plochy.
5. Likvidace plevelů bude zajištěna sečením (počet sečí dle potřeby), herbicidy lze použít jen po dobu prvních dvou let a to formou bodové aplikace (zejména v případě výskytu vytrvalých a invazních plevelů). Zemědělci hospodařící v systému ekologického zemědělství nesmí použít ani bodovou aplikaci herbicidů.
6. Od druhého roku bude plocha ošetřována běžným způsobem – sečením minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech pouze jedenkrát ročně) nebo pasením.
7. Do titulu nemohou vstoupit plochy orné půdy, které byly ke dni prvotního ohlášení do evidence půdy (registr půdních bloků) travním porostem.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb je ztráta příjmu (příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku) z produkce na orné půdě, které vychází z průměrných hodnot. Ztráta je snížena o potenciální příjem z travního porostu.
2. Dalším podkladem jsou náklady na založení travního porostu.

3. Sečení není důvod pro platbu, neboť toto je součástí běžné praxe na farmě.
4. V případě zakládání travního porostu druhově bohatou směsí je do nákladu na založení započtena vyšší cena osiva.

Doporučená výše plateb

Navrhovaná výše plateb: 7 265 Kč/ha (tj. 228,45 EUR/ha) (titul C1A)
Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %
(v zóně I CHKO a NP je platba 4 465 Kč/ha (tj. 140,40 EUR/ha))

Navrhovaná výše plateb: 9 210 Kč/ha (tj. 289,62 EUR/ha) (při použití regionální travní směsi – titul C1 B , platný pouze v CHKO Bílé Karpaty)
Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %
(v zóně I CHKO Bílé Karpaty je platba 6 410 Kč/ha (tj. 201,57 EUR/ha))

Není uvažováno s navýšením platby.

Dlouhodobá ztráta produkce z orné půdy představuje pro zemědělce značnou bariéru pro vstup do tohoto titulu. Zkušenosti s opatřením v ČR dosud ukazují, že zájem o zatravnění je výrazně nižší než by odpovídalo rozsahu problému, který má být tímto titulem řešen. Proto je platba navržena v plné výši ztráty příjmů.

Titul C2 Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách

Cíle:

Tento titul je navržen, aby se zpomalil povrchový odtok na mírných svazích orné půdy a napomohl k protierozní ochraně a k tvorbě nových stanovišť pro rozvoj biologické různorodosti v oblastech s větším zorněním. Rozdělením svahů na kratší úseky se zvýší podíl vody, která se vsákne do půdy, a tím bude posílena i retenční schopnost krajiny. Tento titul navíc podpoří zvýšení ekologické rovnováhy alepší vzhled krajiny.

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Pěstování meziplodin, Biopásy, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Titul Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách není kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ošetřování travních porostů, Zatravnění orné půdy, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ptačí lokality na TP.

Popis managementu:

1. Na identifikovaných plochách orné půdy se svažitostí 3 - 12° budou osivem travní směsi osvědčené kvality do 31.5. zatravněny po vrstevnici pásy o šíři 45-55 m. Vzdálenost mezi jednotlivými pásy se bude pohybovat v rozmezí 50 - 200 m.
2. Na orné půdě mezi pásy nebudou pěstovány širokořádkové plodiny.
3. Na orné půdě takto rozděleného svahu bude pěstováno více plodin než jedna (doporučeny ozimé a jarní obilniny).
4. Po zatravnění bude plocha pásů minimálně dvakrát ročně sečena, (v odůvodnitelných případech bude sečena pouze jedenkrát ročně) a posečená

hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.

5. Herbicidy na zatravněných pásích lze použít jen během prvních dvou let a to formou bodové aplikace (zejména v případě výskytu vytrvalých a invazních plevelů). Zemědělci hospodařící v systému ekologického zemědělství nesmí použít ani bodovou aplikaci herbicidů.
6. Aplikovat hnojiva maximálně do výše 40 kg N č.ž./ha, a to včetně hnojiv statkových.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb je ztráta příjmu (příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku) z produkce na orné půdě, který vychází z průměrných hodnot. Ztráta je snížena o část uspořené nákladů.
2. Dalším podkladem jsou náklady na založení travního porostu.
3. Mezi dodatečné náklady je zahrnuto snížení efektivity využití techniky na vzniklých menších plochách orné půdy mezi pásy.
4. Vyloučení některých plodin způsobuje zejména v podnicích s menší rozlohou nebo geograficky nevýhodným rozložením půdy ztrátu způsobené přesunem těchto plodin na jiné plochy (dopravní vzdálenosti, přesun do méně vhodných lokalit atd.).

Doporučená výše plateb

Navrhovaná výše plateb: 8 584 Kč/ha
Platba celkem 9 440 Kč/ha (tj. 296,85 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů 110 %
(Tento titul nelze uplatnit v zóně I CHKO a NP)

Částka se vztahuje pouze na plochu zatravněných pásů. Navýšení platby je použito jako pobídka ke vstupu do titulu, neboť je obtížné stanovit platbu za vyloučení plodin na dotčených pozemcích pro značnou různorodost geografických i strukturálních podmínek v podnicích.

Dlouhodobá ztráta produkce z orné půdy a organizační problémy s titulem spojené představují pro zemědělce značnou bariéru pro vstup do tohoto titulu. Obdobně jako u zatravnění lze očekávat omezený zájem o tento titul.

Titul C3 Pěstování meziplodin

Cíle:

Hlavním cílem pěstování meziplodin je zpomalení povrchového odtoku vod na půdě a snížení odpovídajících environmentálních rizik na orné půdě bez vegetačního pokryvu.

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Biopásy, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Pěstování meziplodin není kombinovatelné na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ošetřování travních porostů, Zatravnění orné půdy, Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ptačí lokality na TP.

Popis managementu

1. Zemědělec vyseje osivo meziplodiny osvědčené kvality na pozemky orné půdy ve sjednaném rozsahu nejpozději do 10. října. Lze využít přezimující i vymrzající plodiny. Celkový rozsah zařazených pozemků do titulu pěstovaných meziplodin v prvním roce závazku musí být minimálně 3 % a však maximálně 10% (maximální hranice neplatí pro žadatele zařazené do tohoto titulu v roce 2004) z plochy orné půdy podniku.
2. Na jaře bude porost zapraven do půdy (pokud nebude uvažováno se setím do nezpracované půdy) a následně vyseta hlavní plodina.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb je dodatečný náklad na pěstování meziplodiny.
2. Dalším omezujícím faktorem je limitovaný výběr následné hlavní plodiny.

Doporučená výše plateb

Navrhovaná výše plateb: 4 580 Kč/ha (tj. 144,02 EUR/ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %

Není uvažováno s navýšením platby.

Částka se vztahuje pouze na plochy s vysetou meziplodinou.

Titul C4 *Trvale podmáčené louky a rašelinné louky*

Cíle:

Titul se týká ploch na travních porostech, které jsou trvale podmáčené nebo rašelinné. Tato místa je obtížné obhospodařovat běžnou mechanizací, a proto patří mezi nejvíce ohrožená stanoviště ve smyslu zanechávání jejich obhospodařování (neslouží obvykle k produkci krmiv). Vlhké louky bývají v našich podmínkách zpravidla druhově bohaté a značná část rostlin a společenstev vlhkých luk je vzácných a ohrožených. Pravidelná péče o vlhké louky je významná zejména pro populace ptáků (např. bahňáků) a rovněž pro hmyz a obojživelníky. Používání hnojiv na vlhkých loukách prudce snižuje druhovou bohatost. Naopak při zanechání obhospodařování vede ke snížení jejich ekologické hodnoty.

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Ošetřování travních porostů, Ptačí lokality na TP.

Trvale podmáčené louky a rašelinné louky není kombinovatelné na jednom dílu půdního bloku s tituly: Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách, Pěstování meziplodin, Zatravňování orné půdy, Biopásy, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Popis managementu

1. Zemědělec na blocích půdních dílů identifikovaných Ministerstvem zemědělství vyznačí v terénu rozsah trvale podmáčených a rašelinných luk.
2. Na takto určených místech zemědělec nebude aplikovat hnojiva, nebude vápnit a nebude provádět odvodnění.
3. Kosení těchto míst se bude provádět lehkou mechanizací (kosa, křovinořez atd.) min. 1x ročně a to v termínu 15. 5. - 15. 6., nebo 15. 6. – 25. 7., nebo 26. 7. - 31.

8.. Každé konkrétní lokalitě bude orgánem ochrany přírody určen jeden z těchto tří termínů. Pokosená hmota bude z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.

4. Válení a smykování lze provádět jen po dohodě s orgánem ochrany přírody.
5. Neprovádět obnovu louky.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb jsou náklady na ruční seč zamokřených pozemků a následné shrabání a odnos nebo odvoz takto posekané hmoty.
2. Vzhledem k charakteru stanoviště a požadovanému managementu se nepředpokládá hospodářské využití produkce na těchto plochách.

Doporučená výše plateb

Navrhovaná výše plateb: 12 100 Kč/ha (tj. 380,50 EUR/ha)

Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %

Není uvažováno s navýšením platby.

Částka se vztahuje pouze na plochu trvale podmáčených a rašelinných míst louky.

Titul C5 Ptačí lokality na TP

Cíle:

Titul se týká pouze travních porostů identifikovaných jako hnízdní lokality chřástala polního (titul C5 A) a populací bahňáků (titul C5 B). Cílem je udržet a zvýšit populaci těchto ptačích druhů vytvořením vhodných hnízdních podmínek a dalších podmínek nezbytných pro existenci těchto cenných druhů na příslušných lokalitách. Titul bude směřován zejména do oblastí identifikovaných v rámci zaváděného systému Natura 2000. Lokality budou vymezeny pracovníky Ministerstva životního prostředí v součinnosti s Českou společností ornitologickou (bude dodán seznam katastrů a v terénu určeny dotčené půdní bloky, díly půdních bloků).

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Trvale podmáčené a rašelinné louky.

Titul Ptačí lokality na TP není kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ošetřování travních porostů, Zatrávňování orné půdy, Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách, Pěstování meziplodin, Biopásy, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Popis managementu

1. Na identifikovaných plochách vyloučit aplikaci hnojiv a to včetně hnojiv statkových.
2. První seč provádět nejdříve 15. 8., až po provedení první seče lze využívat plochy k pastvě. Na travních porostech identifikovaných jako hnízdní lokalita bahňáků bude provedena poslední seč v termínu 30. 9. – 15. 11..
3. Seč provádět od středu ke kraji (tento požadavek nemusí být plněn na plochách identifikovaných jako ptačí lokality bahňáků titul C5 B). Posečená hmota bude

z pozemku odklizená a využita v rámci zemědělského podniku, nebo s ní bude nakládáno v souladu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech.

4. Válení a smykování porostu neprovádět v období 15.3 – 30.6..
5. Neprovádět seč skupinovým nasazením sekaček.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Hlavním východiskem pro stanovení plateb je ztráta příjmu (příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku) ze snížené produkce na travním porostu určené pro produkci krmiv.
2. Vyloučení hnojení a odložení termínu první seče a začátku pastvy způsobí snížení kvality produkce z dané lokality do té míry, že lze považovat hodnotu první seče za bezcennou (snížení příspěvku na úhradu na 1 ha).
3. Seč od středu ke kraji znamená zvýšené náklady na mechanizaci při obou sečích (práce a pohonné hmoty) v důsledku zvýšeného množství pojezdů.

Doporučená výše plateb

Navrhovaná výše plateb: 5180 Kč/ha (tj. 162,89 EUR/ha) (hnízdění lokality chřástala polního – titul C5 A)

(na plochy v I. zónách CHKO a NP bude vyplácena podpora ve výši 2380 Kč/ha (tj. 74,84 EUR/ha))

Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %

Navrhovaná výše plateb: 5550 Kč/ha (tj. 174,52 EUR/ha) (hnízdění lokality bahňáků – titul C5 B)

(na plochy v I. zónách CHKO a NP bude vyplácena podpora ve výši 2750 Kč/ha (tj. 86,47 EUR/ha))

Procent ztráty příjmů/vícenáklady 100 %

Není uvažováno s navýšením platby.

Titul C6 Biopásy

Cíle:

Jedním z negativních důsledků intenzivního hospodaření v krajině je pokles početnosti populací celé řady živočišných druhů. Hlavními příčinami poklesu je zejména nedostatek potravních zdrojů v období od sklizně plodin do jarních měsíců. Hlavním cílem tohoto titulu je zvýšení potravní nabídky a tím podpora rozvoje především ptačích společenstev, ale i ostatních živočišných druhů vázaných na polní stanoviště a ekosystémy spojené s polními lokalitami.

Titul je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách, Pěstování meziplodin, Osevní postup v ochranných zónách jeskyní.

Titul Biopásy není kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ošetřování travních porostů, Zatravňování orné půdy, Trvale podmáčené louky a rašelinné louky, Ptačí lokality na TP.

Popis managementu

1. Vytvořit pásy o šíři 6 až 12 m, které budou umístěny na okraji ploch orné půdy nebo uvnitř polí (uvnitř polí ve směru orby) přičemž u žadatelů zařazených do tohoto opatření v roce 2005 nebo následujících letech vzdálenost mezi jednotlivými biopásy uvnitř polí činí nejméně 50 metrů.
2. Plochu určenou pro pásy je nutno zorat na jaře a mezi 15. 4. až 31. 5. osít směsí osiv osvědčené kvality: pohanky (nejméně 24 kg/ha), prosa (nejméně 6 kg/ha), krmné kapusty (nejméně 0,4 kg/ha) a další vybrané plodiny (např. jarní obilnina, lupina bílá) v množství nejméně 30 kg/ha.
3. Pásy ponechat bez jakéhokoliv obhospodařování do března následujícího roku.
4. Zákaz aplikace pesticidů.
5. Biopásy nesmí být používány k pojezdům zemědělské techniky ani jako souvratě
6. Poloha biopásů se může v průběhu pětiletého období měnit v závislosti na osevním postupu.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Ztráta příjmu je dána ztrátou produkce z plodin na orné půdě určené pro pásy
2. Dodatečné náklady spojené s výsevem směsi vhodných plodin.

Doporučená výše plateb

Ztráta příjmů a/nebo vícenáklady:	10 629 Kč/ha pásu
Navrhovaná výše platby:	10 630 Kč/ha (tj. 334,27 EUR/ha)pásu
Procent ztráty příjmů/vícenáklady:	100 %

Organizace výsevu pásů s krmnými plodinami způsobí zemědělcům řadu zejména organizačních obtíží. Výsev pásů musí být zajištěn každým rokem a stroje určené na výsev či na sklizeň (likvidaci) pásů budou muset dojíždět zvlášť na dané stanoviště, neboť jejich agrotechnika se bude lišit od hlavní plodiny pěstované na daném půdním bloku.

D Zonální podopatření Osevní postup v ochranných zónách jeskyní

Titul obsažený v tomto podopatření je zacílen pouze na konkrétní území ve vybrané chráněné krajinné oblasti a má za úkol řešit specifické požadavky dané lokality na její obhospodařování.

Rozsah podopatření

Titul	Možný rozsah	Očekávaný rozsah	Cílenost
Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	200 ha	150 ha	Orná půda nad krasovými jevy

Cíl:

Vzhledem k nutnosti snížení obsahu rozpuštěných cizorodých látek v podzemních vodách, které mají negativní dopad na krasové útvary, bude na orné půdě vyloučeno pěstování těch plodin, které jsou z hlediska škod na podzemních krasových jevech vysoce rizikové.

Titul lze uplatňovat jen na území chráněné krajinné oblasti Moravský kras.

Titul Osevní postup v ochranných zónách jeskyní je kombinovatelný na jednom dílu půdního bloku s tituly: Ekologické zemědělství, Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách, Pěstování meziplodin a Biopásy.

Titul není kombinovatelný s tituly: Ošetřování travních porostů, Zatrávňování orné půdy, Trvale podmáčené louky a rašelinné louky, Ptačí lokality na TP.

Popis managementu

1. Na plochách orné půdy označených orgánem ochrany přírody bude vyloučena z osevního postupu kukuřice a podíl obilovin na těchto označených plochách bude zabírat max. 50 % jejich území.

Agronomické předpoklady pro výpočet úhrad

1. Vyloučení kukuřice z nejproduktivnějších ploch vyvolá potřebu tento zdroj krmiv pěstovat v méně produktivních oblastech, což je spojeno se snížením příjmů a dalšími náklady na přejezdy.

Ztráta příjmů:	535 Kč/ha
Navrhovaná výše platby:	540 Kč/ha (tj. 16,98 EUR/ha)
Procent ztráty příjmů/vícenáklady:	100 %
Není uvažováno s navýšením platby.	

Další informace:

Kombinovatelnost titulů (x = vyloučena, ✓ = kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná):

Titul	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Ošetřování travních porostů		✓	x	x	x	x	✓	x	x	x
2. Ekologické zemědělství	✓		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. Integrovaná produkce	x	x		x	x	x	x	x	x	x
4. Zatrávňování orné půdy	x	✓	x		x	x	x	x	x	x
5. Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách	x	✓	x	x		x	x	x	✓	✓
6. Pěstování meziplodin	x	✓	x	x	x		x	x	✓	✓
7. Trvale podmáčené louky a rašelinné louky	✓	✓	x	x	x	x		✓	x	x
8. Ptačí lokality na TP	x	✓	x	x	x	x	✓		x	x
9. Biopásy	x	✓	x	x	✓	✓	x	x		✓
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	x	✓	x	x	✓	✓	x	x	✓	

3.4. Lesnictví

V rámci tohoto opatření jsou navržena 2 podopatření, a to Zalesňování zemědělské půdy a Založení porostů rychle rostoucích dřevin pro energetické využití.

3.4.1. Zalesňování zemědělské půdy

Podopatření zalesňování zemědělské půdy je navrhováno ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 článek 31, Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a Nařízením Komise (ES) č. 963/2003. Navrhované podopatření se nepřekrývá s jinými opatřeními.

3.4.1.1. Charakteristika podopatření

Zalesňování zemědělských půd (dále jen „ZZP“) je podopatření, které umožňuje zemědělcům hospodařícím na zemědělské půdě, respektive vlastníkům zemědělské půdy, získat podporu na zalesnění těchto pozemků. Tímto podopatřením se vytváří prostor pro diverzifikaci výroby, která by měla přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Snižuje podíl zornění půdy a to bez rizika zvýšení podílu neobhospodařované zemědělské půdy. Zalesňování zemědělských pozemků je důležité s ohledem na využití půdy a ochranu životního prostředí. Lesní porosty jsou nejen důležitým zdrojem obnovitelné suroviny ale i krajinným prvkem, majícím vliv na vodní režim, na ochranu půdy, v menší míře mají i sanitární, rekreační, estetický a kulturní význam.

Zalesňování jako kontinuální program je podporováno již od roku 1994. Podpora byla poskytována formou finančních podpor a pomoci, v současné době formou dotací, které jsou přímé a nenávratné. V letech 1994 až 2001 bylo na zalesnění vyplaceno celkem 379,7 mil. Kč. Z toho 226,5 mil Kč bylo vyplaceno na zalesnění 3 753 ha zemědělských pozemků a 153,2 mil. Kč bylo poskytnuto na ochranu mladých lesních porostů. V roce 2002 byly poskytnuty dotace v celkové výši 88,9 mil. Kč na zalesnění 1 203 ha zemědělské půdy. (tj. včetně ochrany mladých lesních porostů).

Přehled zalesňování v letech 1994 - 2002

Celkem	1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč	ha	tis. Kč
Soukromé	287	12 907	507	21 448	519	20 946	306	11 843	283	13 402	324	15 669	616	28 810	764	36 300	821	32 300
Obecní	12	461	57	3 018	107	5 304	88	4 086	116	6 315	161	9 006	283	16 345	327	16 600	382	13 800
Ostatní	0	0	3	169	24	1 042	39	1 203	4	266	8	530	9	808	-	-	-	-
Celkem	299	13 368	567	24 635	650	27 292	433	17 132	403	19 983	493	25 205	908	45 963	1 091	52 900	1 203	46 100

Zdroj: MZe

Žadatel, který chce provést zalesnění zemědělského pozemku a čerpat dotaci, musí doložit k žádosti o tuto dotaci doklady, které obsahují ve smyslu platných právních předpisů České republiky souhlasy příslušných orgánů státní správy, Jedná se zejména o souhlas, resp. rozhodnutí příslušného orgánu

- ochrany zemědělského půdního fondu,
- ochrany životního prostředí,
- stavebního úřadu,
- lesního hospodářství,
- apod.

Z výše uvedeného výčtu vyplývá, že rozhodnutí o zalesnění zemědělského půdního fondu nezávisí pouze na majiteli pozemku. Na základě platných zákonů řídí zalesňování prostřednictvím orgánů státní správy stát. Zalesňování není řízeno pouze na regionální úrovni, ale také prostřednictvím projektů pěstování lesa, které musí být přiloženy k žádosti o přeměnu zemědělské půdy na půdu lesní. Tyto projekty také ovlivňují druhové složení nově zakládáných lesních porostů.

S ohledem na skutečnost, že dohoda o rozhodnutí o zalesnění je prováděna několika orgány administrativy, považuje Ministerstvo zemědělství České republiky ochranu zemědělského půdního fondu za dostatečnou.

3.4.1.2. Cíle a popis podopatření

3.4.1.2.1. Cíle opatření

- trvalé snížení výměry zemědělsky obdělávaných půd,
- rozšíření zalesněných ploch a posílení biodiverzity krajiny,
- posílení dimenze trvalé udržitelnosti venkovského prostoru,
- změna struktury zemědělských farem s cílem zajištění jiných příjmů formou diverzifikace jejich aktivit,
- zlepšení ekologické rovnováhy venkovského prostoru

3.4.1.2.2. Základní podmínky vstupu do podopatření

Příjemce podpory

O podporu na zalesnění zemědělské půdy a na ochranu takto vzniklých lesních porostů za účelem zajištění nejdéle však po dobu pěti let (v odůvodněných případech, kdy doba pro zajištění stanovená v rozhodnutí orgánu státní správy lesního hospodářství je delší než pět let, bude podpora poskytována z národních zdrojů jako státní podpora) a o náhradu ztráty příjmu vzniklé z důvodu ukončení zemědělské výroby může požádat

- vlastník zemědělské půdy,
- sdružení vlastníků zemědělské půdy za podmínky písemného souhlasu jednotlivých vlastníků,
- předkladatel projektu, za podmínky písemného souhlasu jednotlivých vlastníků (jedná se o případy, kdy zalesňovací projekt bude zahrnovat více vlastníků)

za předpokladu, že zalesňovaný zemědělský pozemek byl nejméně poslední dva roky před rozhodnutím odpovědného orgánu o převedení zemědělské půdy do pozemků určených k plnění funkcí lesa zemědělsky využíván.

Tam, kde je podpora poskytována na zalesňování zemědělské půdy vlastněné veřejnými institucemi, může tato pokrývat pouze náklady na založení porostu.

Hlavní charakteristické znaky

Zemědělskou půdou se pro účely tohoto opatření rozumí: reálně užívaná orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty.

Vhodnost podopatření, která jsou obsažena v projektu např. fakt, že jsou přizpůsobena místním podmínkám a slučitelná s požadavky životního prostředí je doložen doklady, které jsou součástí předložené žádosti o podporu:

- a) Doklad o vlastnictví zalesňovaného zemědělského pozemku podle katastrálního území, čísla, kódu druhu pozemku a výměry parcel, které budou zalesňovány (výpis z katastru nemovitostí). Jsou-li zemědělské pozemky ve spoluvlastnictví více osob, je žadatelem o dotaci vždy osoba, která je k tomu zmocněna dalšími spoluvlastníky písemnou ověřenou plnou mocí.
- b) Doklad o odnětí půdy zemědělskému půdnímu fondu (souhlas příslušného orgánu ochrany zemědělského půdního fondu k tomuto odnětí podle § 9 zákona č. 231/1999 Sb.).
- c) Rozhodnutí o využití území (§ 39 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 262/1992 Sb., zákona č. 43/1994 Sb. a zákona č. 83/1998 Sb.).
- d) Závazné stanovisko příslušného orgánu ochrany přírody k zalesňování, pokud je předmětem zalesnění zemědělský pozemek o výměře vyšší než 0,5 ha (§ 4 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).
- e) Souhlas příslušného orgánu státní správy lesního hospodářství k zalesnění zemědělského pozemku, popřípadě rozhodnutí tohoto orgánu o prohlášení zemědělského pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa (§ 3 zákona č. 289/1995 Sb.).
- f) Vyjádření okresního pozemkového úřadu v těch případech, kdy zemědělský pozemek určený k zalesnění je na základě rozhodnutí pozemkového úřadu v řízení o pozemkových úpravách evidován v katastru nemovitostí již jako lesní pozemek. Vyjádření pozemkového úřadu obsahuje datum nabytí právní moci rozhodnutí o schválení návrhu pozemkových úprav, číslo jednací a část bilance pozemků, dokumentující změnu druhu pozemku. (Doklad podle tohoto bodu nahrazuje doklady podle písm. b až e).
- g) Projekt zalesnění (rozsah a forma a subjekt, který může projekt zalesnění vyhotovit, bude součástí prováděcího předpisu).

3.4.1.3. Forma podpory

Podpora bude mít formu sazby za technickou jednotku na zalesnění zemědělské půdy a na ochranu takto vzniklých porostů za účelem zajištění a prémie na krytí ztrát příjmu vzniklých z důvodu ukončení zemědělské činnosti.

3.4.1.4. Výše a doba poskytované podpory

a) podporu na založení porostu bude poskytována ve výši

Předmět podpory	jednotka	sazba
První zalesnění		
a) listnaté dřeviny	ha	92 000 Kč (tj. 2893 EUR)
b) jehličnaté dřeviny	ha	74 000 Kč (tj. 2327 EUR)

b) podpora na ochranu takto vzniklých lesních porostů za účelem zajištění porostu bude poskytována po dobu pěti let, ve výši 12 000 Kč/ha (tj. 377,35 EUR/ha)

c) náhrada za ztrátu příjmů vzniklých z důvodů ukončení zemědělské výroby bude poskytována po dobu 20 let

Příjemce náhrady za ztrátu příjmů vzniklých z důvodů ukončení zemědělské výroby	zalesněná z.p.*	zalesněné TTP
fyzické a právnické osoby nebo osoby zapsané do evidence samostatně hospodařících rolníků, jejichž příjmy pocházejí ze zemědělské výroby provozované jako soustavnou a samostatnou činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku.	8 600 Kč/ha (tj. 270,44 EUR/ha)	4 210 Kč/ha (tj. 132,39 EUR/ha)
ostatní vlastníci zemědělské půdy	5880 Kč/ha (tj. 185 EUR/ha)	4 210 Kč/ha (tj. 132,39 EUR/ha)

* orná půda, chmelnice, vinice, ovocné sady, zahrady

3.4.2. Založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití

Podopatření založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití je navrhováno ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 článek 31, Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a Nařízením Komise (ES) č. 963/2003. Navrhované podopatření se nepřekrývá s jinými opatřeními.

3.4.2.1. Charakteristika podopatření

Založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití (dále jen „RRD“) je podopatření, které umožňuje zemědělcům hospodařícím na zemědělské půdě, respektive vlastníkům zemědělské půdy, získat podporu na založení porostů rychle rostoucích dřevin na těchto pozemcích. Tímto podopatřením se vytváří prostor pro diverzifikaci výroby, která by měla přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Snižuje podíl zornění půdy a to bez rizika zvýšení podílu neobhospodařované zemědělské půdy.

Založení RRD je podporováno v rámci národního programu podpor od roku 2000. Podpora byla poskytována formou dotací, které jsou přímé a nenávratné. V roce 2000 bylo na založení RRD vyplaceno celkem 131 tis. Kč a byly vysazeny 3 ha RRD. V roce 2001 bylo vyplaceno celkem 566 tis. Kč a bylo vysazeno cca 10 ha RRD. V roce 2002 byly poskytnuty dotace v celkové výši 475 tis. Kč a bylo vysazeno cca 8 ha RRD.

3.4.2.2. Cíle a popis podopatření

3.4.2.2.1. Cíle podopatření

- snížení výměry zemědělské půdy využívané k produkci potravin,
- snížení produkce skleníkových plynů zvýšením podílu obnovitelných zdrojů na celkových zdrojích energie,
- snížení imisí (zejména oxidů síry) ze spalování fosilních paliv,
- zvýšení biodiverzity a zlepšení ekologické rovnováhy krajiny,
- zlepšení sociálních a ekonomických podmínek venkovského prostoru,
- zajištění stabilnější finanční situace zemědělských farem změnou struktury příjmů formou diverzifikace podnikatelských aktivit,

3.4.2.2.2. Základní podmínky vstupu do podopatření

Příjemce podpory

o podporu na založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití na zemědělských pozemcích, může požádat

- vlastník zemědělské půdy,
- sdružení vlastníků zemědělské půdy za podmínky písemného souhlasu jednotlivých vlastníků,
- předkladatel projektu, za podmínky písemného souhlasu všech vlastníků

Hlavní charakteristické znaky

- **zemědělskou půdou** se rozumí: reálně užívaná orná půda, trvalé travní porosty
- **vhodnost opatření, která jsou obsažena v projektu**, např. fakt, že jsou přizpůsobena místním podmínkám a slučitelná s požadavky životního prostředí je doloženo doklady, které jsou součástí předložené žádosti o podporu:
 - a) Doklad o vlastnictví dotčeného zemědělského pozemku podle katastrálního území, čísla, kódu druhu pozemku a výměry parcel, na kterých budou RRD pěstovány (výpis z katastru nemovitostí). Jsou-li zemědělské pozemky ve spoluvlastnictví více osob, je žadatelem o dotaci vždy osoba, která je k tomu zmocněna dalšími spoluvlastníky písemnou ověřenou plnou mocí. V případě, že je žadatelem o dotaci nájemce pozemku, musí předložit písemný souhlas vlastníka resp. vlastníků pozemku na dobu 10 let (reprodukční porost) a 15 let (produkční porost).
 - b) Jednoduchý projekt zpracovaný projektantem autorizovaným ministerstvem životního prostředí. (Seznam projektantů bude součástí prováděcího předpisu).
 - c) Závazné stanovisko příslušného orgánu ochrany životního prostředí (§ 4 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) k projektu a k provedení vlastní výsadby v souladu s projektem.
 - d) Daňový doklad o nakoupeném výsadbovém materiálu a doklad o původu výsadbového materiálu.

Popis managementu

1. Žadatel vysadí porost RRD v souladu s projektem na minimální výměře 0,25 ha u reprodukčního porostu, nebo 0,5 ha u produkčního porostu.
2. K výsadbě použije geneticky a stanovištně vhodné druhy a klony.
3. V následujícím roce je povinen provádět odplevelení a u produkčních porostů doplnění chybějících rostlin.
4. Žadatel zajistí sklizeň produkčního porostu v tří až šestiletých intervalech a zajistí využití produkce pro energetické účely.
5. V projektu bude řešen management včetně opatření po skončení životnosti porostu.
6. Žadatel se zaváže pěstovat reprodukční porost RRD po dobu minimálně 10 let a produkční porost RRD po dobu minimálně 15 let a po skončení závazku provést opatření určené v projektu k jeho likvidaci.

3.4.2.3. Forma podpory

Podpora bude mít formu úhrady nákladů na výsadbu porostu.

3.4.2.4. Výše a doba poskytované podpory

- a) Podpora na založení reprodukčního porostu bude poskytnuta pouze v roce jeho výsadby ve výši 75 tis. Kč (tj. 2358,49 EUR) na hektar
 b) Podpora na založení produkčního porostu bude poskytnuta v roce jeho výsadby ve výši 60 tis. Kč (tj. 1886,79 EUR) na hektar.

3.4.3. Přehled financování opatření

V EUR (v současných cenách)

	2004		2005		2006		Celkem		kofinancování v %
	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	
Lesnictví celkem	1 600 000	1 280 000	2 500 000	2 000 000	3 606 618	2 885 294	7 706 618	6 165 294	80

3.5. Zakládání skupin výrobců

Opatření zakládání skupin výrobců je navrhováno ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999, kapitola IXa, článek 33d. Navrhované podopatření se nepřekrývá s jinými opatřeními.

Současný stav v oblasti zakládání skupin výrobců

Pro zabezpečení konkurenceschopnosti zemědělských producentů na trhu byl v ČR podle principů Nařízení Rady (ES) č. 952/1997 vytvořen a zaveden v roce 1999 podpůrný program č. 10 „**Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců**“ jako jeden z významné skupiny podpor uplatňovaných podle Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování podpor MZe pro příslušný rok na základě § 2 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Počet odbytových organizací k 1.1.2003

komodita	počet odbytových organizací
mléko	9
maso	10
drůbež	1
produkty z chovu koz a ovcí	1
olejnin	3
obiloviny	5
ovoce a zelenina	8
brambory	1
více komodit	1
přírodní včelí produkty	2
květiny a okrasné dřeviny	1
Celkem	42

Pouze 36 z celkového počtu 42 odbytových organizací působících na území ČR k 1.1.2003 bylo uznáno Ministerstvem zemědělství odbytovou organizací pro potřeby poskytování dotací.

V roce 1999 byla přiznána 11 žadatelům podpora ve výši 5,202 mil. Kč. V roce 2000 z přidělených finančních prostředků ve výši 30 mil. Kč byla přiznána 22 žadatelům podpora ve výši 11,621 mil. Kč. V roce 2001 byly přidělené finanční prostředky ve výši 73 mil. Kč rozděleny na investiční a neinvestiční dotace. Z těchto dotací bylo 30 žadatelům o podporu přiznáno na investiční výdaje 7,476 mil. Kč a neinvestiční výdaje 16,528 mil. Kč tj. celkem 24,004 mil. Kč. V roce 2002 z přidělených finančních prostředků ve výši 63 mil. Kč bylo 23 žadatelům přiznáno na investiční dotace 13,523 mil. Kč a 27,809 mil. Kč na neinvestiční dotace a tj. celkem asi 41,332 mil. Kč.

Vyhodnocení účinnosti podpůrného programu „Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců“ vyplývá z objemu obchodované produkce odbytových organizací výrobců, které získaly podle tohoto podpůrného programu na úhradu nákladů na vznik a vlastní činnost podle platných pravidel v jednotlivých letech.

Obchodovaná produkce OOV v jednotlivých letech (v mil. Kč)

rok vzniku OOV	1999	2000	2001	2002	Celkem
OOV uznané 1999	654	1820	1896	1740	6110
OOV uznané 2000	-	1449	2515	2011	5975
OOV uznané 2001	-	-	1282	1372	2654
OOV uznané 2002	-	-	-	357	357
Celkem obrat	654	3269	5693	5480	15096

Pozn.: Údaje o výších obratu vycházejí z dosažitelných dat odbytové organizace výrobců (OOV), bez auditu a konečného vyúčtování.

S výjimkou roku 2002 vykazoval objem obchodovatelné produkce odbytových organizací výrobců vzrůstající tendenci. Příčinou byl průběh počasí tohoto roku – povodně na velké části ČR.

3.5.1 Charakteristika opatření

Pro efektivní odbyt zemědělské produkce v současných podmínkách trhu je pro zemědělce nutné, aby byli sdruženi ve specializovaných organizacích výrobců vzhledem k finančním, odborným, pracovním a vyjednávacím možnostem s obchodními řetězci a ostatními partnery.

Opatření na podporu zakládání skupin výrobců a na zajištění jejich fungování v kandidátských zemích má své opodstatnění zejména ve přizpůsobení náročným tržním požadavkům platícím zcela běžně ve Společenství.

Podpora skupin výrobců bude poskytována pouze u komodit, které nejsou zabezpečeny zvláštními tržními předpisy specifických komodit platných v rámci Společenství.

3.5.2. Cíle a popis opatření

3.5.2.1. Cíle opatření

Vytvořit podmínky pro skupiny zemědělských prvovýrobců, aby byli konkurenceschopní v podmínkách jednotného trhu po přistoupení do EU.

- Zakládání skupin zemědělských výrobců a jejich sdružení za účelem společného odbytu základních zemědělských výrobků.
- Přizpůsobení zemědělských výrobků těchto skupin výrobců tržním požadavkům velkoobchodních výkupců a zpracovatelů.
- Zvyšování přidané hodnoty společné produkce a jejího lepšího zhodnocení přípravou dodávek, tříděním, skladováním, jednotnou kvalitou a centralizací prodeje.
- Stanovení společných pravidel pro informace mezi odbytovými organizacemi výrobců a odběrateli o výrobě, plynulosti dodávek během celého roku, (sezónnost produkce).
- K zajištění těchto opatření podpořit technický a technologický rozvoj a vytváření marketingových struktur odbytových skupin výrobců.

3.5.2.2. Základní podmínky vstupu do opatření

- o podporu mohou žádat skupiny výrobců, kterými se rozumí obchodní společnost založená za účelem zajištění společného odbytu zemědělských komodit, které jsou zapsány do obchodního rejstříku mezi datem přistoupení a koncem programovacího období (tj. 1.5.2004 - 31.12.2006).

- Skupina výrobců musí splňovat podmínku minimálního ročního obratu 100 000 EUR nebo 5 členů.
- Předloží stanovy (statut) skupiny výrobců, které obsahují následující údaje:
 - Pravidla a způsoby přijímání členů.
 - Pravidla a způsoby ukončení členství.
 - Pravidla a způsoby vyřazení.
 - Minimální délka členství.
- Předloží kvalitní podnikatelský záměr s předmětem podnikání a cíli a detailním finančním plánem a místem podnikání včetně pobočných pracovišť (pokud není uvedeno ve stanovách).

3.5.3. Podmínky pro uznání skupin výrobců (podmínky poskytnutí dotace)

- Předloží platný výpis z obchodního rejstříku a seznam členů skupiny výrobců s vyznačením místa podnikání, IČ (pokud je přiděleno).
- Skupina zemědělských prvovýrobců zajišťuje odbyt nezpracovaných zemědělských komodit.
- Skupina výrobců musí splňovat podmínku minimálního ročního obratu 100 000 EUR nebo 5 členů.
- Všichni členové skupiny výrobců jsou fyzickými nebo právníckými osobami, které produkují výrobky rostlinné či živočišné výroby spadající pod předmětnou komoditní činnost.
- Opatření se nebude týkat skupin výrobců, kteří mají společný odbyt vybraných výrobků upraven speciálními Nařízeními Rady ES, jako je např. Nařízení Rady č. 2200/1996 pro společnou organizaci trhu s čerstvým ovocem a zeleninou, Nařízení Rady č. 104/2000 o společné organizaci trhu s produkty rybolovu a aquakultury.
- Stanovuje společná pravidla pro výrobu, kvalitu a technologické a organizační postupy.
- Předloží uzavřené dohody mezi skupinou výrobců a jejími členy s vymezením způsobu a výše úhrad.
- Předloží podklady pro výpočet výše podpory.
- Poskytuje informace pro účely rezortní statistiky.
- Vede samostatné účetnictví, ze kterého lze zjistit její obrat.
- Členové skupiny výrobců jsou povinni prodávat na trh prostřednictvím skupiny výrobců stanovený podíl objemu své tržní produkce příslušné komodity.
- Hlavní činností skupiny výrobců je společný odbyt pěstitelských a chovatelských zemědělských výrobků svých členů a vytváření efektivní marketingové struktury. Skupina výrobců nesmí nakupovat produkty dané komodity od jiných nečlenských subjektů, vyjma případů, kdy:
 - Skupina výrobců musí splnit dodavatelské závazky i za svého člena, který nedodal smluvně nakontrahované množství výrobků,
 - množství produktu nakoupeného od nečlenských subjektů nepřesáhne 10 % množství naturálního objemu stanoveného s členskými subjekty na příslušný hospodářský rok (výnosové výkyvy pěstitelské produkce).

3.5.4. Forma podpory

Podpora bude mít formu přímé nenávratné dotace na založení skupin výrobců a na zajištění jejich fungování v průběhu pěti let.

3.5.5. Výše a doba poskytované podpory

Podpora bude v ročních splátkách poskytována odbytovým skupinám výrobců v prvních 5-ti letech po datu, kdy byly zařazeny do opatření. Žádat o podporu mohou pouze podnikatelské subjekty zapsané do obchodního rejstříku a uznané mezi datem přistoupení a koncem programovacího období.

Výše podpory se vypočítává na základě hodnoty roční produkce pocházející od členů seskupení výrobců uváděné na trh a nepřekračuje:

- a) 5 % v prvním roce, 5 % v druhém roce, 4 % ve třetím roce, 3 % ve čtvrtém roce a 2 % v pátém roce hodnoty produkce do 1 000 000 EUR uvedené na trh
- b) 2,5 % v prvním roce, 2,5 % v druhém roce, 2,0 % ve třetím roce, 1,5 % ve čtvrtém roce a 1,5 % v pátém roce hodnoty produkce přesahující 1 000 000 EUR uvedené na trh.

Podpora v žádném případě nepřesáhne tyto maximální částky:

- 100 000 EUR v prvním roce
- 100 000 EUR v druhém roce
- 80 000 EUR v třetím roce
- 60 000 EUR ve čtvrtém roce
- 50 000 EUR v pátém roce

3.5.6. Přehled financování opatření

V EUR (v současných cenách)

	2004		2005		2006		Celkem		kofinancování v %
	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	
Zakládání skupin výrobců	0	0	1 979 000	1 583 200	9 011 005	7 142 900	10 990 005	8 726 100	80

3.6. Technická pomoc

Opatření technická pomoc je navrhováno ve shodě s Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999, kapitola IXa, článek 33e a Nařízením Komise (ES) č. 963/2003. Navrhované podopatření se nepřekrývá s jinými opatřeními.

3.6.1. Charakteristika opatření

Toto opatření je zaměřeno na podporu aktivit nezbytných pro monitoring úspěšnosti implementace, řízení využití HRDP a zdokonalování opatření obsažených v tomto HRDP. Jedná se zejména o práce spojené s vypracováním postupů a materiálů nezbytných pro proces od podání žádostí až po vyhodnocování jednotlivých opatření. Práce budou mít především formu odborných studií, sběrů a analýzy dat, vypracování informačních materiálů a dalších aktivit spojených se šířením informací o zaváděných opatřeních.

Toto opatření umožňuje financování výdajů na technickou pomoc pro všechna opatření HRDP.

3.6.2. Cíle a popis opatření

3.6.2.1. Cíle opatření

- Vytvořit systém monitorování HRDP
- Zajistit účinné monitorování HRDP
- Zajistit hodnocení HRDP nezávislým hodnotitelem.
- Zajistit tok informací mezi ČR a EU o naplňování HRDP
- Zajistit dostatečnou informovanost potenciálních žadatelů a ostatních partnerů o možnosti účasti v HRDP
- Zajistit poradenskou konzultaci před podáním žádosti a v průběhu plnění programu
- Informovat veřejnost o roli EU v HRDP

Cílem jednotlivých aktivit není podpora běžných prací státní správy.

3.6.2.2. Příjemce pomoci:

Příjemcem dotace je MZe/odbor řídicí orgán HRDP. Výběr dodavatele bude proveden v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek, což zajistí příjemce dotace.

3.6.2.3. Popis opatření

Podpora bude poskytována na přípravu, sledování, hodnocení a kontrolní opatření, která jsou spojena s implementací programového dokumentu HRDP v období 2004 – 2006, jako jsou zejména:

- A. pomoc expertů při zvažování a revizi základních údajů HRDP a indikátorů;
- B. experti pro pomoc a poradci v otázkách týkajících se realizace a fungování monitorovacího systému;
- C. výdaje spojené se zasedáním a doplňkovými úkoly pracovních skupin;
- D. poradenství, semináře, studie, včetně zpracování podkladů pro přípravu výroční a závěrečné zprávy.
- E. Výdaje na informace a informační kampaň včetně nákladů na tisk a distribuci.
- F. Výdaje na překlady a tlumočení podkladů poskytovaných na žádost Komise,
- G. Výdaje spojené s návštěvami a semináři, které nejsou uskutečněny z iniciativy Komise.

H. Výdaje pro hodnocení HRDP.

I. Zavádění, provoz a propojení počítačových systémů řízení, monitorování a hodnocení.

J. Zdokonalování hodnotících metod a výměna informací o praktických postupech v této oblasti

3.6.3. Forma podpory

Podpora bude mít formu přímé nenávratné dotace.

3.6.4. Výše poskytované podpory

Celková veřejná podpora bude 100 % přijatelných nákladů. Přijatelné náklady na které může být poskytnuta podpora jsou od 1 tis. EUR do 300 tis. EUR na každý jednotlivý projekt (s výjimkou nákladů na hodnocení HRDP).

3.6.5. Přehled financování opatření

v EUR (v současných cenách)

	2004		2005		2006		Celkem		kofinancování v %
	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	Celkem veřejné zdroje	z toho příspěvek EU	
Technická pomoc HRDP	0	0	0	0	0	0	0	0	80

3.7. Zásady správné zemědělské praxe – ověřitelné standardy s detaily v příloze č. 2

Následující Zásady správné zemědělské praxe jsou povinné pro zemědělce, kteří se zapojí do opatření „Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními“ a „Agro-environmentální opatření“.

1. Na vysoce svažitéch pozemcích (nad 12⁰) vyloučit pěstování širokořádkových plodin (kukuřice, okopanin). Agrotechnické práce a pojezdy technikou provádět převážně po vrstevnicích.
2. Kultury travních porostů spásat a nebo sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat jedenkrát ročně nebo pokud podmínky jednotlivých agro-environmentálních opatření nestanoví jinak), biomasa musí být odstraňována z pozemku. První seč bude provedena nejpozději do 31.7. (v odůvodnitelných případech později), pokud podmínky jednotlivých agro-environmentálních opatření nestanoví jinak. Druhá seč bude provedena nejpozději do 31. října kalendářního roku (v odůvodnitelných případech později), pokud podmínky pro uplatňování agroenvironmentálních opatření nestanoví jinak.
3. Dodržovat pravidla skladování a manipulace s chemickými látkami v souladu s danými právními předpisy tak, aby nedocházelo ke kontaminaci složek životního prostředí.
4. Na svažitéch orných půdách bez porostu (sklonitost nad 3⁰) neprodleně (do 24 hodin) zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy.
5. Vést a nejméně sedm let uchovávat přehlednou evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statkových hnojiv podle jednotlivých pozemků, kultur a let.
6. Ze stájí, skladišť hnojiv a statkových hnojiv, uskladněných objemných krmiv ani z ostatních faremních prostor nesmí unikat žádné závadné látky (močůvka, hnojůvka, silážní šťávy apod.).
7. Zabezpečit hospodářským zvířatům podmínky pro zachování jejich života, zdraví a pohody, zejména dostatečný přístup ke kvalitnímu, zdravotně nezávadnému krmivu a pitné vodě.
8. Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích, případně dílech kulturu travní porost na kulturu orná půda.

Výše uvedené požadavky zásad správné zemědělské praxe řeší zejména problematiku hnojení, údržby travních porostů, ochrany vodních zdrojů a zdrojů podzemních vod, volně žijících živočichů, užívání pesticidů a chemikálií, obdělávání půdy, půdní eroze, vedení záznamů, welfare a hygieny.

3.8. Pravidla společná pro opatření HRDP

Jestliže během doby platnosti závazku, jehož přijetí bylo podmínkou pro poskytnutí podpory, postoupí příjemce celý podnik nebo jeho části jiné osobě, může nabyvatel převzít závazek na zbývající období jeho trvání. Pokud závazek není převeden, příjemce vrátí poskytnutou podporu od počátku vzniku závazku. Příjemce není povinen vrátit poskytnutou podporu, došlo-li k nesplnění závazku z důvodu zásahu vyšší moci.

Za zásahy vyšší moci pro potřeby tohoto programového dokumentu jsou považovány následující skutečnosti:

- a) smrt zemědělce;
- b) dlouhodobá pracovní neschopnost zemědělce;
- c) uplatnění veřejného zájmu na velké části podniku, pokud toto nemohlo být předvídáno v den přijetí závazku;
- d) vážná přírodní katastrofa, která významným způsobem postihne zemědělskou půdu podniku;
- e) zničení chovatelských budov způsobené nehodou nebo přírodní katastrofou;
- f) epizootická nákaza postihující všechna hospodářská zvířata příjemce pomoci nebo jejich část.

Zásahy vyšší moci budou do 20 pracovních dnů ode dne, kdy tak zemědělec může učinit, písemně oznámeny příslušnému orgánu spolu s odpovídajícími důkazy jím uznávanými.

3.9. Kombinovatelnost opatření

- K překryvům, které vyžadují stanovit pravidla, může na jednom půdním bloku dojít mezi opatřeními: méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními a dále mezi oblastmi s environmentálními omezeními a agro-environmentálními opatřeními v chráněných územích (dle právních předpisů EU i ČR). Souběh zmíněných opatření na jednom půdním bloku je možný.
- V případě, že zemědělec žádá o zařazení půdního bloku do oblastí s environmentálními omezeními a současně podá na stejnou plochu žádost o uplatnění agro-environmentálních opatření, která obsahují závazky vylučující/snižující aplikaci hnojiv a pesticidů (např. titul Ošetřování travních porostů), potom budou platby tohoto agro-environmentálního opatření kráceny o plnou výši platby pro oblasti s environmentálními omezeními.
- V příloze č. 7 jsou uvedeny kumulace plateb mezi jednotlivými tituly v rámci agro-environmentálního opatření. V případě kumulace plateb mezi jednotlivými tituly agro-environmentálních opatření bude celková výše podpory poskytnuté příjemci pomoci omezena maximální roční částkou uvedenou v Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999, příloze č. 10
- Zemědělcům, kteří již dostávají podporu v rámci opatření „Předčasné ukončení zemědělské činnosti“ nelze dle Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 poskytnout podporu na zalesnění zemědělské půdy.
- Možnosti kombinování jednotlivých titulů agro-environmentálních opatření navržených v HRDP s dohodami v opatření: Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a k uchování krajiny z programu SAPARD jsou uvedeny v příloze č. 8.

ČÁST 4 – IMPLEMENTACE

4.1. Potřeba studií, demonstračních projektů, výcviku nebo technické pomoci

Tato problematika je řešena v rámci kapitoly 3.6. Technická pomoc.

4.2. Vymezení zúčastněných a zodpovědných institucí a orgánů

4.2.1. Platební agentura (PA)

Česká republika bude mít jednu platební agenturu, která bude plnit funkci platební agentury ve smyslu Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995. Bude platební agenturou pro záruční sekci EAGGF a zároveň bude plnit administrativní a platební funkci pro orientační sekci tohoto fondu. Jejím základem bude Agentura SAPARD akreditovaná v České republice pro platby příjemcům pomoci z programu SAPARD a Státní zemědělský a intervenční fond (SZIF). Agentura bude plnit funkci implementační a platební v centru a na svých sedmi regionálních pracovištích na úrovni NUTS II, některé činnosti pak budou zajišťovány pomocí zemědělských agentur – pozemkových úřadů MZe (ZA-PÚ MZe) na úrovni NUTS IV, se kterými bude uzavřena smlouva o delegování některých činností.

Platební agentura (mimo RP PA na úrovni NUTS II) ve vztahu k HRDP zejména zabezpečuje:

- zavedení a používání informačního systému, který splňuje požadavky EK na transparentnost finančních toků a na údaje nezbytné pro naplnění požadavků řízení, monitorování a hodnocení HRDP
- podíl na přípravě prováděcích předpisů pro administraci jednotlivých opatření HRDP,
- předložení souhrnných údajů o pokroku v každém opatření, naplňování sledovaných indikátorů a podkladů pro monitoring a hodnocení HRDP sekci strukturální politiky a rozvoje venkova – příslušnému odboru odpovědnému za monitoring a hodnocení HRDP. Tyto údaje jsou každoročně zpracovávány v rámci výročních a závěrečných zpráv o realizaci. Podrobná data uchovává PA,
- schvalování plateb;
- zpracování finančních plánů a jejich pravidelné předkládání Evropské komisi;
- soulad žádostí s finančním plánem;
- transfery prostředků konečným příjemcům;
- dodržování pravidel vnitřního kontrolního systému;
- řízení a metodické vedení RP PA
- výběr subjektů ke kontrole na místě
- sledování plnění plánů kontrol na místě.

Platební agentura vykonává v souvislosti s výdaji ze záruční sekce fondu EAGGF tři základní platební funkce:

- *potvrzování (schvalování) plateb,*
- *vlastní provádění plateb;*
- *vyúčtování platby.*

Předpokládaná organizační struktura PA

schéma č. 1: celková struktura PA

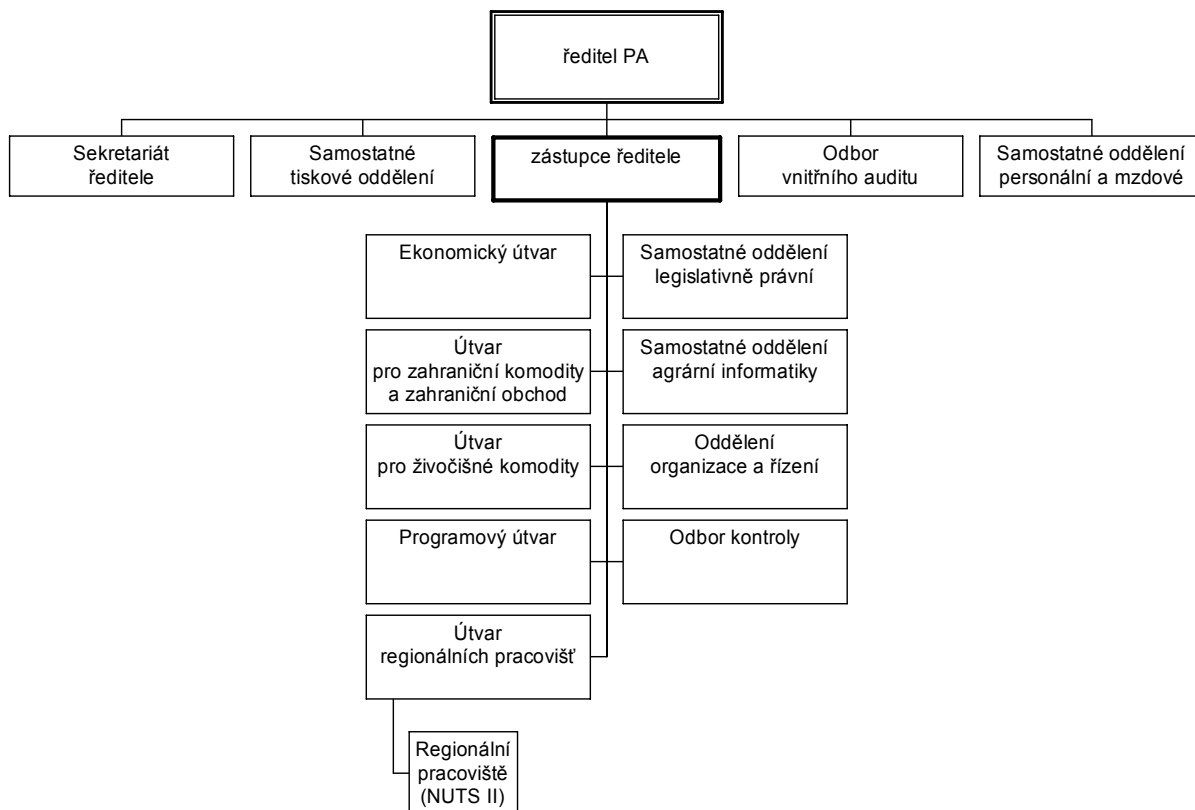

schéma č. 2: struktura Programového útvaru PA

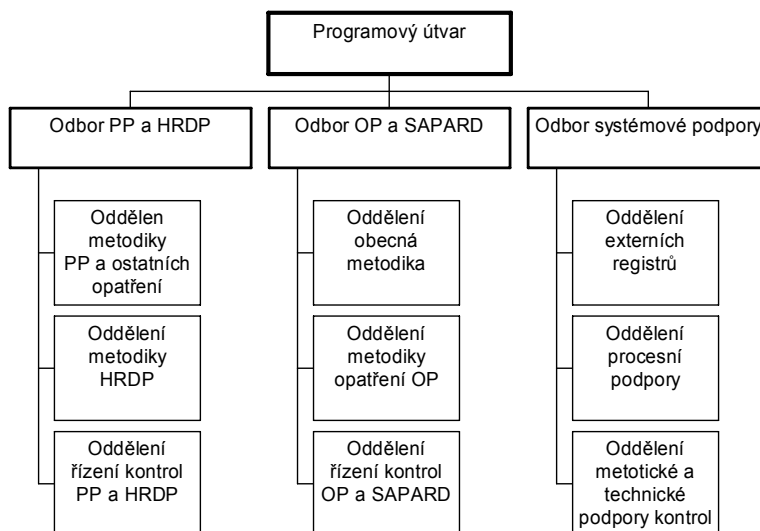
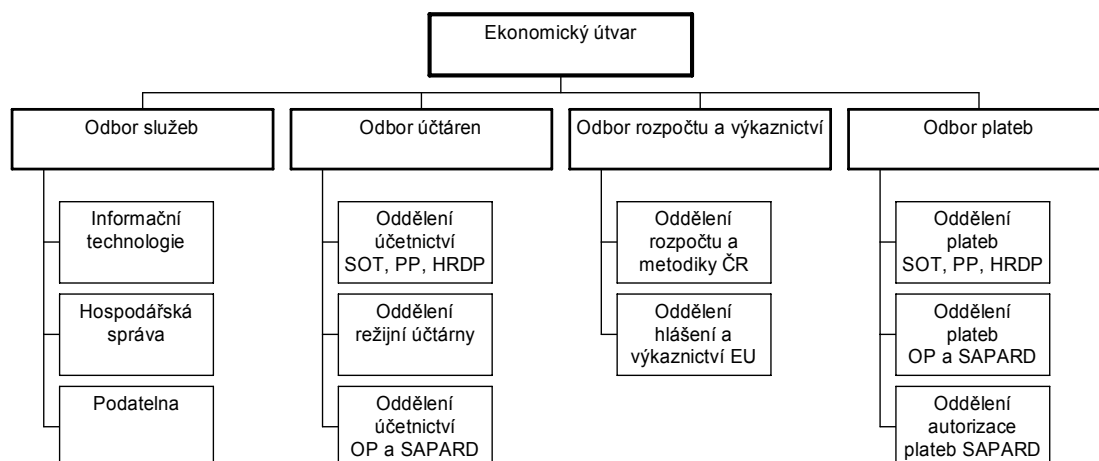

schéma č. 3: struktura Ekonomického útvaru PA

V organizační struktuře PA je zajištěno vzájemné oddělení tří základních platebních funkcí tj. schvalování, provádění a vyúčtování plateb, z nichž každá je v zodpovědnosti zvláštního samostatně správního oddělení, jejichž zodpovědnosti jsou definovány v podrobném popisu organizačního schématu PA (v operačním manuálu). PA bude mít dále v rámci připravovaného operačního manuálu zpracovány písemné postupy přijímání, zaznamenávání a zpracování žádostí (nároků) včetně popisu všech dokumentů a pracovních pozic.

Žádný pracovník nebude mít zodpovědnost za více než jednu z činností (zodpovědností) - schvalování, vyplacení nebo vyúčtování částek, jejichž uhrazení bude nárokováno z EAGGF. Povinnosti všech pracovníků budou definovány písemnou formou, včetně stanovení finančních mezí jeho oprávnění. Pracovníci budou podrobeni odpovídajícímu školení a pro každou pracovní pozici bude připraven dlouhodobý plán vzdělávání. Bude zpracována politika rotace pracovníků na citlivých místech.

Každý pracovník zodpovědný za schvalování bude mít k dispozici kontrolní seznam ověřovacích úkonů, které bude povinen vykonat a doplnit jejich provedení do podpůrných dokumentů. Použité postupy zaručují, že platba je provedena pouze na účet žadatele jedině bezhotovostním převodem.

Platební agentura pro administraci žádostí bude využívat elektronický počítačový systém, v němž budou všechna data ověřována, chráněna a při jejich zápisu je zaručena jejich korektnost pomocí logických kontrol dat. Data do systému budou zapisovat pouze pověřené pracovníci disponujícími osobními vstupními kódy. Tyto kódy budou pravidelně měněny, aby nedocházelo k jejich zneužití. Všechny přístupy do systému budou zaznamenány v provozním deníku.

Účetní postupy použité PA budou zaručovat úplnost, přesnost a včasné zpracování měsíčních a ročních výkazů. Budou dodrženy veškeré bezpečnostní standardy vycházející z právních předpisů ČR a EU.

4.2.2. Vnitřní audit

V rámci platební agentury bude zřízena služba vnitřního auditu (na základech současného samostatného oddělení vnitřního auditu Agentury SAPARD) ve smyslu Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995. Cílem této služby bude záruka toho, že systém vnitřních kontrolních mechanismů agentury funguje efektivně a spolehlivě. Služba

vnitřního auditu bude nezávislá na ostatních útvarech agentury a bude podřízena přímo nejvyššímu vedení agentury.

Vnitřní audit bude ověřovat, že procedury, resp. administrativní postupy přijaté agenturou jsou adekvátní, postačují pro zaručení ověření splnění podmínek směrnic a předpisů EU, a jsou důsledně dodržovány. Vnitřní audit dále ověřuje, že vedení účtů je přesné, úplné a je prováděno včas. Verifikace se mohou omezit na zvolená opatření a vzorky transakcí za předpokladu, že plán auditů zaručuje, že za období ne delší než pět let budou podrobeny těmto auditům všechny významné oblasti, včetně všech oddělení/útvárů zodpovědných za schvalování. Činnost této služby bude vykonávána v souladu s mezinárodně přijatými normami (standards), bude zaznamenávána do pracovních písemných podkladů a jejím výsledkem bude zpracování zpráv a doporučení adresovaných nejvyššímu vedení agentury. Plány auditů a zprávy budou poskytnuty orgánu vystavujícímu osvědčení a úředníkům Evropské Unie pověřeným mandátem k provádění finančních auditů, jakož i pro zvláštní samostatný účel vyhodnocování účinnosti funkce vnitřního auditu.

4.2.3. Regionální pracoviště (NUTS II)

Regionálními pracovišti PA (dále jen RP PA) na úrovni NUTS II se rozumí 7 pracovišť na úrovni statistické jednotky NUTS II se sídlem v Praze - pro Prahu a Střední Čechy, v Českých Budějovicích, v Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně, Olomouci a v Opavě. Každé RP PA bude metodicky řídit v rámci dohodnutých delegovaných činností zemědělské agentury – pozemkové úřady MZe na úrovni NUTS IV.

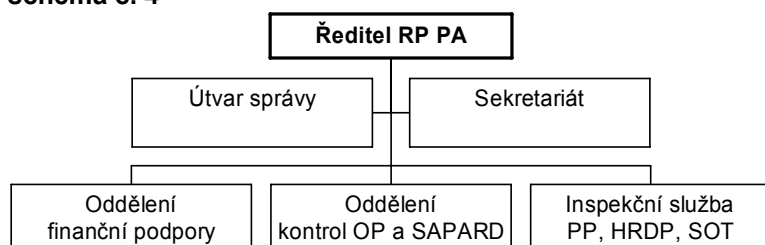
RP PA budou zajišťovat tyto zásadní činnosti:

- administrativa (evidence pošty, sběr informací ze ZA-PÚ MZe, sekretářské a administrativní práce pro regionální pracoviště, pokladní činnost)
- poradenská, konzultační a informační činnost včetně metodického řízení ZA-PÚ MZe v daném regionu
- administrace žádostí o podpory z opatření HRDP
 - posouzení a schvalování žádostí (mimo opatření: předčasné ukončení zemědělské činnosti, zakládání skupin výrobců)
 - příjem a posouzení žádostí na vybraná opatření (předčasné ukončení zemědělské činnosti, zakládání skupin výrobců)
 - vyhotovování rozhodnutí o poskytnutí dotace
 - zajištění podpisu rozhodnutí včetně jejich distribuce příjemcům
 - zamítání žádostí, řešení stížností podávaných stěžovateli proti úkonům uskutečněným na úrovni ZA-PÚ MZe (na úrovni NUTS IV)
 - autorizace plateb (kontrola splnění podmínek pro platbu)
 - vyhotovování soupisek pro platby příjemcům pomoci a jejich předávání ekonomickému útvaru platební agentury (ústředí)
- řízení kontrol na místě u žadatele/příjemce pomoci
 - plánování kontrol na místě u žadatele pro opatření HRDP
 - sledování kontrol na místě a vyhodnocování jejich výsledků
 - kontrola dodržování plánu kontrolní činnosti
 - revize kontrolních nálezů vč. navrhování postupů k jejich řešení
 - zobecňování kontrolních nálezů s cílem zamezit opakování chyb

- návrhy k odstranění nedostatků v kontrolních procesech
- analýza kontrol podle jednotlivých programů
- zpracovávání podkladů pro analýzu rizik prováděnou ústředím PA
- předávání výsledků kontrol oddělení finanční podpory regionálního pracoviště jako podklad pro autorizaci platby a vyhotovení soupisek pro platby příjemcům pomoci
- kontrolní činnost na místě u žadatele (kontrolu provádějí jiní pracovníci než ti, kteří provádějí příjem a administrativní kontrolu žádostí)
- kontrola opatření přijatých k odstranění nedostatků zjištěných při kontrolách

Obecné organizační schéma RP PA

schéma č. 4

4.2.4. Organizace s delegovanými činnostmi

PA předpokládá delegování určitých činností v rámci administrace HRDP na úrovni NUTS IV dohodou o delegování určitých pravomocí se Zemědělskými agenturami – pozemkovými úřady MZe. Dále budou na některých kontrolních činnostech související s kontrolou zásad správné zemědělské praxe, agro-environmentálního opatření spolupracovat další organizace.

4.2.4.1. Zemědělské agentury – pozemkové úřady MZe (úroveň NUTS IV)

Zemědělské agentury – pozemkové úřady MZe (ZA-PÚ MZe) budou pro platební agenturu na základě smlouvy o delegování určitých činností zajišťovat činnosti, které je vhodné provádět na úrovni dnešních okresů. ZA-PÚ MZe ve vztahu k rozhodnutím o poskytnutí podpor nebudou mít rozhodovací pravomoci a budou zajišťovat pro PA činnosti v rámci budoucí uzavřené smlouvy o delegování činností. Rozhodovací pravomoci bude mít příslušné RP PA, které budou metodicky řídit do své působnosti spadající ZA-PÚ MZe. Snahou je co nejvíce využít kvalifikačních předpokladů (spočívajících ve zkušenostech s administrací současných podpor rozvoje venkova, LFA a ekologického zemědělství) pracovníků stávajících ZA-PÚ MZe na úrovni NUTS IV.

Činnosti na ZA-PÚ MZe

- informační, poradenská a konzultační činnost pro žadatele o podporu v rámci HRDP
- distribuce formulářů, metodických materiálů, map aj.

- příjem žádostí od žadatele na HRDP(mimo vybraná opatření) a zadávání údajů do SW
- administrativní kontrola přijatých žádostí a jejich případné vrácení žadateli k doplnění a opravě
- předávání žádostí na regionální pracoviště k vyhotovení rozhodnutí
- sběr informací dle zadání příslušných útvarů RP PA
- spolupráce při realizaci testování opatření

4.2.4.2. Ostatní organizace

Jednou z těchto organizací bude KEZ o.p.s., která se bude podílet na kontrole agro-environmentálního podopatření Ekologické zemědělství. Jedná se o organizaci, která již v současné době tuto činnost provádí. KEZ o.p.s. působí v oblasti inspekční činnosti jako je provádění inspekcí ekofarem, výrobců a osob uvádějících bioprodukty a biopotraviny do oběhu; odebírání, evidence a vyhodnocování vzorků, příprava podkladů pro hodnocení a rozhodování certifikačního oddělení; zpracovávání dat o kontrolovaných podnicích, vyhodnocování a zpracovávání statistik a jiné. Dále působí v oblasti administrace související se správním řízením MZe o registraci pro ekologické zemědělství, podílí se také na přípravě podkladů pro MZe při vydávání exportních osvědčení pro bioprodukty a biopotraviny; zveřejňování seznamů osvědčených bioproduktů a biopotravin a další. Kromě toho se KEZ o.p.s. též podílí na propagační a publikační činnosti a také na školení a vzdělávání inspektorů a poradců pro EZ.

Na kontrole zásad správné zemědělské praxe se bude podílet Státní veterinární správa, která ze zákona vykonává státní veterinární dozor nad zdravím zvířat, nad tím aby nebyla týrána a vydává závazné pokyny k odstranění zjištěných nedostatků; vydává závazné posudky; shromažďuje, zpracovává a vyhodnocuje informace o výskytu a vývoji nebezpečných nálezů a o vývoji ukazatelů zdravotní nezávadnosti živočišných produktů a provozuje informační a komunikační systém; vyhlašuje mimořádná veterinární opatření a vykonává další činnosti v souladu se zákonem o veterinární péči.

Další spolupracující organizace na kontrolách budou např. ČIŽP, ÚKZÚZ, SRS, MŽP a orgány spadající pod jeho působnost.

4.2.5. Odbor Řídící orgán HRDP – policy maker programového dokumentu HRDP

Odbor Řídící orgán HRDP bude zodpovědný za řízení programového dokumentu HRDP a za zadávání a koordinaci evaluačního procesu a monitorování daných opatření HRDP. Tento odbor bude dále zodpovědný za:

- poskytování informací odpovědnému pracovišti platební agentury, které bude zodpovídat za vypracování pravidel pro každé opatření
- hodnocení poukazující na očekávaný hospodářský, environmentální a sociální dopad, včetně vlivu na zaměstnanost (podle Nařízení Komise (ES) č. 445/2002). Hodnocení pokroku dosaženého vynaložením finančních prostředků přidělených na jednotlivá opatření a podopatření. Využívá přitom informací poskytnutých PA,
- zajištění nezbytné vyváženosti mezi jednotlivými opatřeními v rámci podpor rozvoje venkova,

- celkovou finanční tabulku shrnující národní finanční zdroje a finanční zdroje Společenství stanovené a odpovídající každé prioritě rozvoje venkova předložené v souvislosti s plánem,
- informace o potřebách jakýchkoliv studií, demonstračních projektů, odborné přípravy nebo operace ze účelem technické pomoci vztahující se k přípravě, provádění nebo úpravě příslušných opatření,
- opatření k zajištění účinného a správného provádění plánů rozvoje venkova, včetně monitorování a hodnocení,
- zavedení systému pro shromažďování spolehlivých finančních a statistických informací o provádění podpory jednotlivých opatření,
- vypracování výroční prováděcí zprávy a po schválení ministrem zemědělství její předložení Komisi,
- plnění povinností, týkajících se informací, publicity a propagace HRDP,
- komunikační strategii s Komisí,
- vypracovávání návrhů změn na úpravu programu, posuzování návrhů nezávislých hodnotitelů a ze jejich schvalování a předkládání Komisi.

4.2.6. Instituce a orgány vyplývající z finančních toků

4.2.6.1. Kompetentní orgán

Základním legislativním opatřením ES je Nařízení Rady (ES) č. 1258/1999, prováděcím nařízením je Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995.

MZe navrhuje jmenovat kompetentním orgánem Ministerstvo financí ČR a výkonem funkce kompetentního orgánu pověřit odbor Národního fondu Ministerstva financí ČR. Bude řešeno materiálem řešícím financování ze záruční sekce EAGGF.

Funkce Kompetentního orgánu

Udělování akreditace platebním agenturám

MF jako kompetentní orgán stanoví kritéria, která budou uplatňována při procesu akreditace platební agentury. Kritéria akreditace vycházejí z pokynů EK obsažených v příloze k Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995. Hlavním účelem akreditace je zajistit, aby administrativní a účetní postupy platební agentury poskytovaly záruky uvedené v čl. 4(2) Nařízení Rady (ES) č. 1258/1999. Platební agentura musí poskytnout dostatečnou záruku v těchto oblastech:

- přípustnost nároků a jejich soulad s předpisy Společenství jsou prověřeny před příkazem k platbě,
- uskutečněné platby jsou přesně a úplně zaúčtovány,
- požadované dokumenty jsou předloženy ve lhůtě a ve formě stanovené předpisy Společenství.

Rozhodnutí o akreditaci je přijímáno na základě prověrky správních a účetních podmínek, včetně opatření přijatých na ochranu zájmů Společenství v oblasti vyplácených záloh, obdržených záruk, intervenčních zásob a částek, které mají být vybrány. Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995, čl. 1(3) stanovuje, že Kompetentní orgán rozhodne o udělení akreditace na základě šetření, jež zahrnuje ověření zejména:

- provádění plateb,

- ochrany finančních prostředků,
- zabezpečení počítačových systémů,
- vedení účetních záznamů,
- striktní oddělení funkce schvalování, provádění a účtování plateb,
- přiměřenosti vnitřních a vnějších kontrol transakcí financovaných záruční sekci EAGGF.

V případě splnění všech požadovaných kritérií platební agenturou, udělí Kompetentní orgán platební agentuře akreditaci. Pokud tomu tak není, Kompetentní orgán informuje platební agenturu o nedostacích, které je třeba odstranit. Kompetentní orgán může udělit provizorní akreditaci, přičemž podle závažnosti nedostatků stanoví pevný termín, do kterého je platební agentura povinna tyto nedostatky odstranit a splnit akreditační kritéria.

ČR předá EK tyto informace o akreditovaných platebních agenturách:

- jméno a statut platební agentury;
- administrativní a účetní podmínky a podmínky vnitřní kontroly za kterých jsou prováděny platby v rámci Společné zemědělské politiky EU;
- akt akreditace, jehož obsahem je písemné potvrzení, že příslušná platební agentura splňuje akreditační kritéria. V odůvodněných případech rovněž obsahuje instrukce ke změnám a termín pro jejich provedení.

Tyto údaje doplněny o další informace a následující údaje:

- odpovědnosti svěřené platební agentuře;
- rozdělení těchto odpovědností mezi jednotlivá oddělení platební agentury;
- vztahy platební agentury s veřejnými i soukromými orgány, které jsou rovněž odpovědné za realizaci opatření financovaných z EAGGF;
- postupy přijímání, ověřování a potvrzování žádostí příjemců a postupy autorizace, realizace a účtování výdajů;
- opatření pro vnitřní audit.

V případě nesplnění kterékoli významného kritéria ve vztahu k operacím uskutečňovaným platební agenturou, uplatní se čl. 4(7) Nařízení Rady (ES) č. 1258/1999. Pokud kompetentní orgán odejme akreditaci, musí v souladu s čl. 4 Nařízení Rady (ES) č. 1258/1999 určit jinou platební agenturu, aby nedošlo k přerušení vyplácení plateb příjemcům.

4.2.6.2. Certifikační orgán

Základním legislativním opatřením ES je Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995. Certifikační orgán určí ministerstvo financí po dohodě s ministerstvem zemědělství. Funkce certifikačního orgánu bude zpočátku svěřena externí firmě v souladu se zákonem č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek. Na základě zkušeností z fungování bude tento model zachován nebo bude funkcí certifikačního orgánu pověřena státní instituce.

Certifikačním orgánem má být útvar nebo samostatný orgán funkčně nezávislý na platební agentuře a kompetentním orgánu.

Certifikační orgán vystavuje osvědčení o tom zda:

- mohou postupy platební agentury, zejména s ohledem na kritéria zmocnění v přiměřené míře zaručit, že jsou operace účtované fondu v souladu s předpisy Společenství a jaká doporučení byla navržena pro zdokonalení systémů,

- je roční vyúčtování v souladu s účetními doklady a záznamy platebních agentur,
- jsou výkazy výdajů a intervenčních operací uvedené v článku 5 věcně správným, úplným a přesným záznamem operací účtovaných fondu,
- jsou dostatečně chráněny finanční zájmy Společenství, pokud se jedná o vyplacené zálohy, obdržené záruky, intervenční zásoby a částky, které mají být vybrány,
- byla sledována doporučení ke zdokonalení systémů učiněná platebním agenturám

Ke zprávě jsou přiloženy informace o počtu a kvalifikaci pracovníků provádějících audit, o vykonané práci, o počtu prověřených operací, o stupni dosažené věcnosti a důvěryhodnosti, o zjištěných nedostatcích a o doporučeních učiněných k dosažení zlepšení, jakož i o operacích osvědčovatele a ostatních subjektů provádějících audit, vnějších i vnitřních z hlediska platební agentury, od nichž byly získány všechny anebo některé ze záruk daných osvědčovateléi ohledně záležitostí, které jsou obsahem zprávy (Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995, čl. 3 odst.3).

Certifikační orgán bude provádět svá zkoumání na základě mezinárodně uznávaných účetních standardů. Kontroly budou uskutečňovány jak v průběhu, tak i na konci každého finančního roku.

Osvědčení bude vystaveno do 31.ledna roku následujícího po daném finančním roce spolu se zprávou o zjištěních certifikačního orgánu, která má zejména uvádět, zda certifikační orgán získal dostatečné ujištění o tom, že účty předkládané Komisi jsou pravdivé, úplné a přesné a že postupy vnitřní kontroly pracovaly uspokojivým způsobem.

Pro účely účetní závěrky ve smyslu čl. 6 odst. 1 písm. b) Nařízení Rady (ES) č.1258/1999 zašle Česká republika Komisi do 10. února kalendářního roku následujícího po konci dotyčného účetního období:

- roční vyúčtování výdajů přenášených na záruční sekci EAGGF a zprávy vypracované každým útvarům nebo subjektem. Podle čl. 5 odst. 1 Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995 jsou to:
- výdaje shrnuté podle položek a podpoložek rozpočtu Společenství,
- tabulku rozdílů podle položek a podpoložek mezi výdaji uvedenými v ročním vyúčtování a výdaji uvedenými v měsíčním vyúčtování za totéž období v dokladu zmíněném v čl. 3 odst. 5 Nařízení Komise (ES) č. 296/1996. Ta musí být doplněna vysvětlením každého rozdílu podle podpoložek,
- tabulku pro konec účetního období zmíněnou v čl. 3 odst. 6a písm. a) Nařízení Komise (ES) č. 296/1996,
- tabulky pro konec účetního období zmíněné v čl. 3 odst. 6a písm. b) Nařízení Komise (ES) č. 296/1996,
- osvědčení a zprávy vypracované osvědčovatelem anebo osvědčovateléi - certifikačním orgánem.
- úplný záznam všech účetních údajů potřebných ke statistickým a kontrolním účelům ve formě a obsahu stanovených na základě čl. 2 odst. 3 Nařízení Komise (ES) č. 1663/1995.

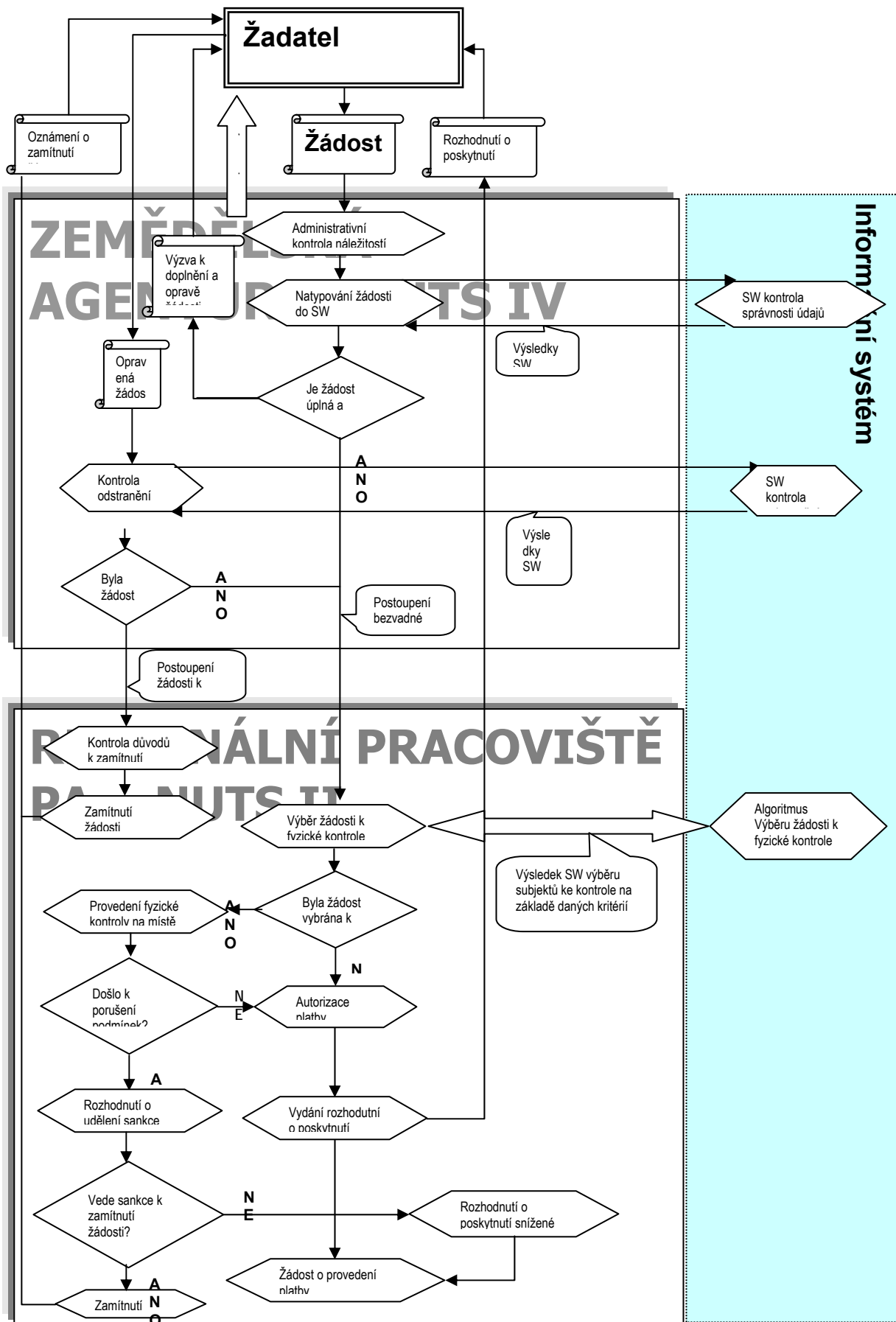
4.3. Základní popis administrace jednotlivých opatření

Administrace opatření HRDP bude využívat, pokud to charakter opatření umožní, administrativních postupů integrovaného administrativního a kontrolního systému. tzn. strukturu žádostí, postupu jejího zpracování, kontroly, vazby na externí registry apod.

Obdobně i implementace jednotlivých opatření bude využívat podobné metodiky používané pro přímé platby. Znamená to, že na prvním místě bude zpracována informační analýza, která bude obsahovat požadavky na informace potřebné pro administraci ze strany platební agentury na jedné straně a požadavky na informace od platební agentury. Návazně bude vypracován klíčový dokument – analýza rizik. V tomto dokumentu budou dle významu jednotlivých rizik nastaveny potřebné kontrolní mechanismy. Na základě analýzy rizik a informační analýzy bude pro každé opatření zpracován prováděcí předpis pro poskytování dotace (vyrovnávacího příspěvku), příslušné formuláře pro podání žádosti, vzory dokumentů související s administrací daného opatření (zamítnutí žádosti, rozhodnutí, výzva k doplnění žádosti apod.), uživatelsky orientované informační listy a brožury s informacemi pro každé opatření. V rámci operačního manuálu bude vytvořen postup administrace každého opatření včetně popisu činností v oblastech příjmu žádostí, samotného zadministrování žádosti, všech typů kontrol až po vyplacení prostředků na základě vystavených rozhodnutí včetně případných sankcí v případě pochybení žadatele.

Samotná administrace bude probíhat podle tohoto základního obecného schématu:

schéma č. 5

V případě, kdy se bude jednat o víceletou podporu, platby následující po platbě provedené v roce, kdy byla předložena žádost, se uskuteční na základě roční žádosti o platbu. První rok pak bude žadateli vydáno rozhodnutí o přijetí žádosti do víceletého programu s tím, že bude mít až do skončení oboustranného závazku povinnost předkládat žádost o provedení platby vyplývající ze závazku platební agentury z vydání rozhodnutí, vydaného první rok.

Kontroly počátečních žádostí o účast v režimu podpor a následných žádostí o platbu se budou provádět způsobem, který zaručí účinné ověření souladu s podmínkami pro poskytování podpor.

Budou stanoveny přiměřené metody a prostředky pro ověřování každého podpůrného opatření a určeny osoby podléhající kontrolám. Samotné kontroly na místě budou organizovány a prováděny z RP PA (z úrovně NUTS II), které připravuje plán kontrol na základě výběru kontrolovaných subjektů (výběr se provádí na národní úrovni, případně při administrativní kontrole na RP PA a v kombinaci s výběrem kontrolovaných subjektů v rámci přímých plateb.

4.4. Finanční toky pro HRDP

Po provedení všech administrativně kontrolních procesů (viz schéma č. 3) – tj. podání žádosti, administrativní kontroly žádosti, provedení fyzické kontroly (u vybraných subjektů), vydání rozhodnutí o poskytnutí dotace a provedení autorizace platby budou následovat následující procesy :

- zúčtování závazku vůči žadateli (provede ekonomická část PA)
- ekonomický útvar PA požádá o otevření limitů na účtech státního rozpočtu na financování splatných závazků
- vyplacení prostředků - provede PA
- PA zašle hlášení o výdajích záruční sekce EAGGF Evropské komisi
- příjem prostředků ze záruční sekce EAGGF unie na příjmové účty státního rozpočtu
- PA zašle pravidelná hlášení podle Nařízení Komise (ES) č.296/1996

Ministerstvo zemědělství prostředky určené k financování opatření ze záruční sekce EAGGF rozpočtuje v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). Evropské Komisi bude oznámen název a číslo účtu otevřeného u ČNB za účelem zasílání prostředků ke krytí „předfinancovaných“ výdajů v rámci záruční sekce EAGGF.

Ekonomický útvar PA dále do 30.9. každého roku předloží Komisi stav výdajů pro každý program rozvoje venkova uskutečněný v průběhu běžného rozpočtového roku a stav výdajů, které zbývají k uskutečnění do konce rozpočtového roku. Dále PA sdělí Komisi odhad výdajů pro následující rozpočtové roky do konce programového období – tj. 2006.

PA dále zajistí řádnou správu prostředků zanesených do rozpočtu Společenství pro záruční sekci fondu EAGGF – tj. bude zaveden účetní systém věnovaný výhradně výdajům financovaným záruční sekci EAGGF. Zároveň PA zajistí, že všechny platby v rámci SZP a záruční sekce EAGGF budou vyplaceny do uplynutí lhůty dané legislativou EU. Případná zpoždění plateb musí PA řádně Komisi zdůvodnit, jinak se bude jednat o neoprávněné výdaje, které nebudou moci být zúčtovány na vrub záruční sekce EAGGF.

PA připraví systém pro dodržení všech lhůt stanovených pro sdělování údajů o výdajích a zajistí zároveň jejich propojenost.

Případné sankce vůči příjemci již vyplacené dotace z důvodu pozdějších kontrol budou vymáhány prostřednictvím finančních úřadů, případné nevyvozené sankce budou řešeny na úkor dotací let následujících.

4.5. Monitoring a hodnocení programu

Základním legislativním opatřením ES je Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999, prováděcím nařízením je Nařízení Komise (ES) č. 445/1995.

Monitorování bude prováděno za pomoci monitorovacích indikátorů uvedených v kapitole 2.8. Bude prováděno podle akreditovaných metod (dokument VI/43512/02). Odbor Řídicí orgán HRDP každoročně zpracuje na základě souhrnných údajů o pokroku v jednotlivých opatřeních výroční zprávy o pokroku. Při zpracování této zprávy bude tento odbor vycházet zejména z podkladů předaných PA. Výroční zpráva o pokroku bude po schválení ministrem zemědělství předložena Komisi do 30. června následujícího roku.

Výroční zpráva o pokroku bude obsahovat následující informace o:

- všech změnách obecných podmínek, které mají význam při provádění opatření, a zejména o důležitých sociálně-ekonomických trendech nebo změnách vnitrostátních, regionálních či odvětvových politik
- pokroku při provádění opatření se zřetelem k jejich operačním a specifickým cílům, vyjádřené pomocí kvantitativních ukazatelů
- opatřeních pro zajištění vysoké kvality a účinnosti provádění učiněných oddělením pověřeným monitoringem a hodnocením HRDP a to zejména o následujících opatřeních:
 - monitorovacích opatřeních, finanční kontrole a hodnocení, včetně postupů při sběru údajů
 - souhrnu hlavních problémů vyskytujících se při provádění opatření a jakýchkoliv učiněných kroků
- opatřeních přijatých s cílem zajistit slučitelnost s politikami Společenství

Hodnocení programu

Pro HRDP bude vzhledem k zkrácenému programovacímu období provedeno pouze předběžné a následné hodnocení.

Cílem hodnocení je posoudit, zda podpora z veřejných zdrojů přispěla k naplnění cílů stanovených programem a analyzovat dosažené efekty.

Předběžné hodnocení (ex-ante)

Účelem předběžného hodnocení je ověřit vhodnost navrhované strategie, priority a opatření, včetně finančních alokací a to v rámci přípravy programového dokumentu HRDP.

Předběžné hodnocení HRDP provádí pracoviště Vysoké školy ekonomické Praha – IEEP (Institute for Economic and Environmental Policy).

Následné hodnocení (ex-post)

Účelem dodatečného hodnocení je především zjištění účinnosti a efektivity plánu rozvoje venkova v závislosti na vynaložených prostředcích. Vedle rozlišení na přímé a nepřímé dopady programu je třeba též rozlišovat vzájemné působení opatření programu (synergické i antagonistické) a rovněž je třeba brát v úvahu

exogenní faktory. Hodnocení by také mělo posoudit úroveň administrativního procesu a shodu národního programu s cíly evropského společenství. Nezávislý hodnotitel, který dodatečné hodnocení zpracuje bude též povinen předložit návrhy na zvýšení účinnosti programu rozvoje venkova, v případě, že to výsledky hodnocení budou vyžadovat.

Odbor Řídící orgán HRDP zodpovědný za řízení dokumentu HRDP využívá výsledků monitorování jako zdroj dat pro účely hodnocení, a je-li to nezbytné, koordinuje sběr dodatečných informací a zajistí zpracování následného hodnocení, které provádějí nezávislí hodnotitelé v souladu s uznanými postupy (*dokumenty VI/8865/99 - revid., VI/12004/00, VI/43517/02 atd.*) a které musí být doručeno Komisi nejpozději do dvou let od skončení programovacího období.

4.6. Kontroly a sankce

4.6.1. Kontroly

V záruční sekci EAGGF se v rámci HRDP provádějí jednak kontroly před vyplacením - v souladu s Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a jednak speciální hloubkové kontroly podle Nařízení Rady (EHS) č. 4045/1989 o kontrole opatření tvořících součást systému financování záruční sekcí EAGGF (ty se provádějí jen u některých opatření HRDP).

Kontroly před vyplacením

Za kontroly v rámci HRDP zodpovídá PA. Kontroly jsou prováděny v souladu s Nařízením Komise (ES) č. 1663/1995, Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999, Nařízením Komise (ES) č. 445/2002 a s maximálním využitím dokumentu EK č. VI/10535/99 – Fr. Rev. 7 k zavádění systémů řízení, kontroly a sankcí pro opatření týkající se rozvoje venkova stanovená Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999.

Jedná se o kontroly počátečních žádostí o účast na režimu podpor a kontroly následných žádostí o platbu. Provádějí se způsobem, který zaručuje účinné ověření souladu s podmínkami pro poskytování podpor. Pro ověřování každého podpůrného opatření a každý druh kontroly budou stanoveny přiměřené metody, prostředky a postupy a určeny osoby podléhající kontrolám. V maximální možné míře bude použit integrovaný administrativní a kontrolní systém zřízený Nařízením Rady (EHS) č. 3508/1992.

Ověřování při kontrolách před vyplacením zahrnuje:

- správní (administrativní) kontrolu
- kontrolu na místě
- autorizaci platby

Správní (administrativní) kontroly

Správní kontroly jsou provedeny vyčerpávajícím způsobem a ve vhodných případech zahrnují křížové kontroly mimo jiné i s údaji z integrovaného administrativního a kontrolního systému. Týkají se pozemků a hospodářských zvířat, které jsou předmětem podpůrného opatření, aby se zabránilo veškerým neoprávněným platbám podpory. Kontrole podléhá i plnění dlouhodobých závazků.

Provedené administrativní kontroly budou dokumentovány na základě podrobného a standardizovaného kontrolního listu

Mezi správní (administrativní) kontroly se řadí:

- **administrativní kontroly**

- kontrola náležitostí žádosti při příjmu žádosti – provede ZA-PÚ MZe (na úrovni NUTS IV) (s výjimkou opatření Předčasné ukončení zemědělské činnosti, Zakládání skupin výrobců a Technická pomoc, kde administrativní kontrolu provede RP PA či PA – viz tabulka popisující základní administraci jednotlivých opatření).
- kontrola žádosti před vydáním rozhodnutí – RP PA (NUTS II).
- kontrola dokladů v průběhu realizace opatření, pokud je žadatel má dodat.

softwarové kontroly (včetně křížových kontrol) - provádí se prvotně na NUTS IV po zadání žádosti do SW, SW automaticky ověřuje identifikační údaje žadatele s registrem žadatelů a údaje týkající se pozemků a zvířat s externími registry půdy a zvířat. Výstupem je protokol o chybách žádosti nebo potvrzení o správnosti údajů. Tento protokol je pak zasílán žadateli s výzvou k případné opravě, resp. doplnění údajů ve stanovené lhůtě. Další SW kontroly jsou používány pro kontrolu podmínek, které má žadatel splnit v průběhu administrace opatření (např. intenzita chovu zvířat) - jsou prováděny informačním systémem

Kontroly na místě

Kontroly na místě se provádějí v souladu s hlavou III Nařízení Komise (ES) č. 2419/2001. Provádějí se každý rok u nejméně 5% příjemců a zahrnují všechny různé druhy opatření stanovených Horizontálním plánem rozvoje venkova. Kontroly na místě jsou rozloženy v průběhu roku podle analýzy rizik vyplývající z každého opatření pro rozvoj venkova. Předmětem kontroly jsou veškeré závazky a povinnosti příjemce, které lze v době návštěvy zkontrolovat. Kontroly se budou integrovat s kontrolami pro jiná opatření – převážně HRDP a přímých plateb

Výběr příjemců ke kontrole na místě bude proveden centrálně na PA na základě analýzy rizik a reprezentativnosti z hlediska podaných žádostí podle článku 19(1) nařízení Komise (ES) č. 2419/2001. Plán kontrol pak bude připraven na RP PA (NUTS II). Pro tento proces bude v rámci manuálu připravena metodika.

Fyzické kontroly na místě – budou prováděny terénními inspektory RP PA na území daného NUTS II podle postupů stanovených v manuálu pro fyzické kontroly na místě. Kontroly na místě budou dokumentovány na základě podrobných a standardizovaných zpráv, tak jak stanoví článek 20 nařízení Komise (ES) č. 2419/2001.

Autorizace plateb

Proběhne na úrovni příslušných RP PA (NUTS II).

Kontroly podle Nařízení Rady (EHS) č. 4045/1989

Orgán vykonávající kontroly podle tohoto nařízení musí být organizován nezávisle na orgánech provádějících kontroly před vyplacením. Podle Nařízení Rady (EHS) č. 4045/89 jsou prováděny kontroly skutečnosti a správnosti operací tvořících přímo nebo nepřímo součást systému financování záruční sekcí EAGGF. Kontroly jsou prováděny na základě obchodní dokumentace subjektů, které přijímají nebo provádějí platby. Nařízení Komise (ES) č. 2311/2000 stanoví seznam opatření, na která se nevztahuje Nařízení Rady (EHS) č. 4045/89 (předčasné ukončení zemědělské činnosti, LFA, agro-environmentální opatření a lesnictví).

Tabulka popisující základní administraci jednotlivých opatření

Opatření	Porad- enství k opatře- ním	Předklád- ání žádosti	Kontrola 1. stupně		Rozhodn- utí o poskytnu- tí dotace	Kontrola 2. stupně	Rozhodn- utí o dopadu kontroly	Realizac- e dopadu kontroly	Hodnoce- ní
			administr- ativní	na místě					
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	DP, RP	RP	RP	RP	RP	IA	RP	PA, FÚ	SSP
LFA	DP	DP	DP, RP	RP	RP	IA	RP	PA, FÚ	SSP,
Agro-environmentální opatření	DP,	DP	DP, RP	RP	RP	IA	RP	PA, FÚ	SSP
Lesnictví	DP	DP	DP, RP	RP	RP	IA	RP	PA, FÚ	SSP
Zakládání skupin výrobců	DP, RP	RP	RP	RP	RP	IA	RP	PA, FÚ	SSP
Technická pomoc	-	PA	IA	-	PA	IA	PA	PA	SSP, PA

PA – platební agentura, centrum; RP – regionální pracoviště, DP – delegované NUTS IV, SSP – sekce strukturální politiky a rozvoje venkova, IA – interní audit PA, FÚ – finanční úřad,

Vnitřní řídicí a kontrolní systém

PA a zprostředkovatelé („subjekty finanční kontroly“) musí mít zavedeny řídicí, kontrolní a vyhodnocovací systémy zajišťující řádné finanční řízení.

Subjekty podílející se na implementaci musí mít funkční a efektivní vnitřní řídicí a kontrolní systém, který:

- je schopen identifikovat administrativní, systémové a záměrné chyby
- obsahuje kontrolní body zajišťující prevenci vzniku chyb.

Hlavní požadavky na vnitřní kontrolní systém - každý subjekt musí:

- zpracovat manuál, který bude zahrnovat písemné pracovní postupy používané při provádění jednotlivých činností. Manuál musí být zpracován ve formě tzv. *řízené dokumentace*, která zajišťuje, že každý pracovník má k dispozici aktuální verzi manuálu;
- zajistit, že činnosti každého subjektu jsou předmětem kontroly interního auditu;
- při provádění jednotlivých úkonů důsledně dodržovat systém dvojího podpisu. Pro tyto účely musí manuál obsahovat ustanovení o tom, která osoba (vymezená svou funkcí) má oprávnění daný úkon podepsat. Vedoucí subjektu musí mít k dispozici podpisové vzory všech pracovníků;
- zajistit oddělení funkcí schvalovací, platební a účetní, tj. nesmí nastat situace, kdy tatáž osoba platbu schválí, provede a zaúčtuje;
- zajistit zastupitelnost zaměstnanců u všech funkcí;
- zajistit bezpečnost informačních systémů;
- mít písemně zpracovanou politiku k předcházení konfliktu zájmů;

Na vnitřní řídicí a kontrolní systém v PA bude dohlížet vnitřní audit PA.

4.6.2. Sankce

V případě neoprávněné platby je jednotlivý příjemce, na kterého se vztahuje opatření pro rozvoj venkova, povinen vrátit tuto částku v souladu s článkem 49 Nařízení Komise (ES) č. 2419/2001. Konkrétní výše sankce v případě porušení pravidel bude uvedena v prováděcím předpise, které budou připraveny pro každé z opatření v rámci HRDP.

Pro každé opatření v rámci HRDP bude připraven systém sankcí a to pro porušení jedné z podmínek pro poskytnutí podpory, tak kumulativní pro případ porušení více podmínek pro obdržení pomoci. Bude připraven systém sankcí pro případ porušení v příslušném roce a pro kumulaci sankcí pro případ opětovného porušení stejné podmínky. Každá podmínka pro poskytnutí pomoci bude ohodnocena dle jedné z těchto 4 kategorií:

- 1 – žádný finanční dopad (řešeno důtkou)
- 2 – nízký finanční dopad (řešeno snížením platby na dané opatření pro příslušný rok)
- 3 - střední finanční dopad (řešeno finančním dopadem ve výši ročního nároku pomoci)
- 4 - vysoký finanční dopad (bude následovat finanční dopad ve výši vrácení podpory za předcházející období)

Pokud se zjistí, že příjemce učinil v důsledku hrubé nedbalosti chybné prohlášení, bude na daný kalendářní rok vyloučen ze všech opatření pro rozvoj venkova stanovených v příslušné kapitole nařízení Rady (ES) č. 1257/1999.

Pokud příjemce učiní chybné prohlášení úmyslně, vyloučí se rovněž pro následující rok. (na základě článku 63 nařízení Komise (ES) č. 445/2002)

Za stanovení sankčního systému při porušení procesních podmínek (pozdní podání žádosti, chybné prohlášení atd.) je odpovědná PA.

Orgánem, který aplikuje sankce je PA.

4.7. Informovanost o programu, publicita a komunikační strategie

Základní podmínkou účelného využití plánu horizontálního rozvoje venkova je odpovídající úroveň informovanosti nejen veřejnosti, ale i zájmových a zemědělských a lesnických svazů a sdružení.

Pracovní verze HRDP byly publikovány v elektronické podobě na internetových stránkách jak Ministerstva zemědělství, tak na stránkách České zemědělské univerzity a Regionálního environmentálního centra ČR.

Cílovými skupinami v rámci komunikace jsou:

- zemědělští prvovýrobci
- regionální a místní orgány a jiné příslušné veřejné orgány
- hospodářští a sociální partneři
- nevládní organizace, zejména subjekty prosazující rovnoprávnost mezi muži a ženami a subjekty vyvíjející činnost na ochranu a zlepšování ŽP
- zemědělské a potravinářské státní instituce
- nevládní zemědělské organizace
- vysoké a střední školy se zemědělským zaměřením a výzkumné ústavy
- informační média – rozhlas, televize, noviny a časopisy

Způsob komunikace s cílovými skupinami

Pro poskytování informací o HRDP bude orgán odpovědný za realizaci HRDP využívat především:

- tisk, rozhlas, televizi (tisková oddělení, informační agentury, tiskové kanceláře atd.),
- vlastní propagační materiály (brožury, letáky, publikace, videokazety atd.)
- informační akce, semináře, konference a meetingy s cílovými skupinami,
- internet
- poskytnuté informační kanály jednotlivých cílových skupin pro větší efektivitu a přesnost umístění informace
- poradenská centra na ZA-PÚ MZe na NUTS IV

Poskytované informace

Budou poskytovány takové informace, aby jednotlivé cílové skupiny kterým budou určeny získaly přesné, jasné a aktuální informace o jednotlivých opatřeních HRDP, aby ty mohly v rámci HRDP plně využít možnosti, které tento program nabízí. Tyto informace musí klást důraz na účel programu, roli Evropské unie a dodržení veškerých právních předpisů souvisejících s HRDP.

Odpovědnost za komunikaci

Odpovědnou a koordinační jednotkou je sekce strukturální politiky a rozvoje venkova – odbor řídicí orgán HRDP, který bude využívat zkušeností a kapacit odboru komunikace a odboru vzdělávání a výzkumu.

4.8. Výsledky konzultačního procesu

V rámci konzultačního procesu bylo do přípravy HRDP, tzn. již v programovací fázi, zapojeno široké spektrum partnerů z ostatních ministerstev, nevládních organizací, výzkumných ústavů.

Na přípravě agro-environmentálních opatření v rámci HRDP se podílelo především Ministerstvo životního prostředí, ostatní ministerstva předkládala k materiálu připomínky z oblasti své působnosti.

Ministerstvo zemědělství komunikovalo již při vývoji programového dokumentu s celou řadou sdružení, svazů a organizací jako jsou například: Pro-Bio svaz ekologických zemědělců, KEZ o.p.s., Českomoravská myslivecká jednota, Agrární komora, Správy chráněných krajinných oblastí, Regionální environmentální centrum ČR, Česká zemědělská univerzita a jiné. Prostřednictvím těchto organizací byla již v průběhu tvorby programového dokumentu informována nejen široká veřejnost, ale rovněž odborná veřejnost, a připomínky z jejich strany byly zohledňovány při tvorbě HRDP.

Tyto organizace průběžně předkládaly MZe připomínky, které se týkaly jednotlivých opatření. Nejdiskutovanějšími tématy byly především:

- LFA – vymezení LFA
 - zatížení zemědělské půdy dobytčími jednotkami (DJ)
 - řešení nájemních vztahů k pozemkům
 - vyplácení kompenzační platby v LFA na ornou půdu
 - podmínka prokazování bezdlužnosti podniku
- agro-environmentální opatření – zatížení pastvin DJ

- managementy kosení luk včetně odklizení posklizňových zbytků

Připomínky byly vypořádány v rámci řádného připomínkového řízení.

Od května 2002 jsou na internetových stránkách MZe pravidelně zveřejňovány nové verze návrhu HRDP i s kontaktní adresou, na kterou široká veřejnost může zasílat své připomínky. Tato možnost byla zveřejňována i na stránkách zpracovatele SEA hodnocení. Na základě takto zveřejněného dokumentu přicházely připomínky též od jednotlivých zemědělských subjektů.

Dne 29.5.2003 proběhlo veřejné projednání HRDP v rámci strategického posuzování vlivů na životní prostředí na základě zákona č. 244/1992 Sb.

4.9. Vyváženost mezi opatřeními

Rozložení finančních prostředků mezi jednotlivými opatřeními (kapitola 2.9.) ukazuje, že největší váha byla přiznána podpoře méně příznivých oblastí a agro-environmentálním opatřením. Obě opatření byla navržena v souladu s identifikovanými skutečnostmi v analytické části a jsou výsledkem konzultačního procesu v České republice.

Opatření na podporu zalesňování zemědělské půdy je směřováno do specifických podmínek a vzhledem ke stávající rozloze lesů v České republice není považováno za prioritní.

Stávající struktura zemědělských podniků v ČR, úroveň zaměstnanosti a stávající sociální systém redukuje původní cíle podpory předčasného odchodu do důchodu (dle Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999) a snižuje také možnost uplatnění tohoto nástroje v širším měřítku.

Vzhledem k povaze opatření „Zakládání skupin výrobců“ a možnému rozsahu tohoto opatření (podmiňuje částečně i velikostní struktura zemědělských podniků) představuje celková finanční podpora tohoto opatření menší podíl (viz kapitola 2.9.).

4.10. Kompatibilita a konzistence

Ministerstvo zemědělství zajistí soulad se závazky Smlouvy a konzistenci a kompatibilitu s politikami Společenství. Všechna navrhovaná opatření jsou konzistentní se společnou zemědělskou politikou. Poskytovaná finanční pomoc bude v souladu se stanovenou intenzitou podpory a s limity, které jsou stanoveny příslušnými nařízeními Komise.

4.11. Dodatečné podpory na národní úrovni (state aids)

V této fázi ministerstvo zemědělství nepředpokládá žádné další státní podpory jdoucí nad rámec opatření uvedených v HRDP v oblasti rozvoje venkova vycházející z nařízení Rady (ES) č. 1257/1999.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AEO	Agro-environmentální opatření
PA	Platební agentura
AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
BPEJ	Bonitovaná půdně-ekologická jednotka
b.m.	běžný metr
CSF	Community support framework (Rámec podpory společenství)
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ČNB	Česká národní banka
č.ž.	Čisté živiny
DP	Detašované pracoviště
EAGGF	Evropský orientační a záruční fond pro zemědělství
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EK	Evropská komise
EZ	Ekologické zemědělství
FADN	Farm Accountancy Data Network (sít' testovacích podniků)
FO	Fyzická osoba
FÚ	Finanční úřad
HDP	hrubý domácí produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHOPAV	Chráněná oblast přirozené akumulace vod
IA	Interní audit
IACS	Integrated Administration and Control System (Integrovaný administrativní a kontrolní systém)
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control (Integrovaná prevence a omezování znečištění)
KEZ, o.p.s.	Kontrola ekologického zemědělství, obecně prospěšná společnost
k.ú.	katastrální území
LEADER +	Iniciativa EU, Links between Actions for the Development of the Rural Economy
LFA	Less Favourable Areas (Méně příznivé oblasti)
MF	Ministerstvo financí
MZe	Ministerstvo zemědělství
NH	Národní hospodářství
NP	Národní park
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistique (územní statistické jednotky)

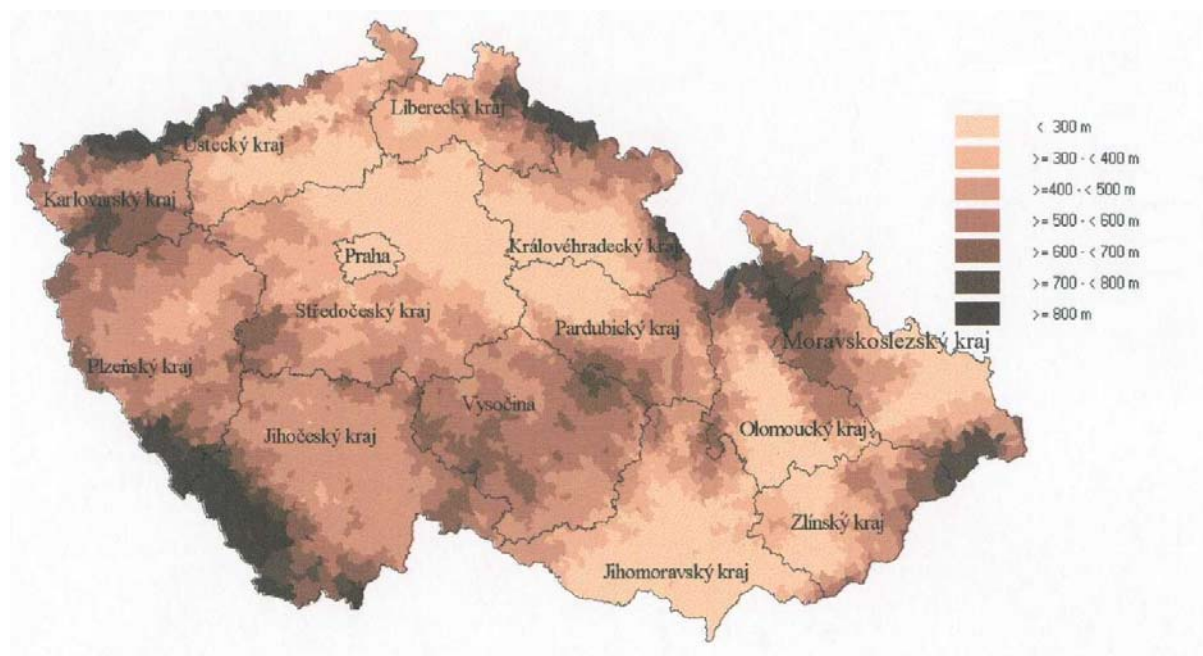
NV	Nařízení vlády
o.p.	orná půda
OP	Operační program
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PHO	Pásma hygienické ochrany
PO	Právní osoba
POR	Prostředky na ochranu rostlin
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
PUZČ	Předčasné ukončení zemědělské činnosti
RP	Regionální pracoviště
RV	Rostlinná výroba
SAPARD	Special Accession Program for Agriculture and Rural Development (Speciální akční program pro předvstupní pomoc v oblasti zemědělství a rozvoje venkova)
Sb.	Sbírka zákonů České republiky
SF	Strukturální fondy
SHR	Soukromě hospodařící rolník
SPŽP	Státní politika životního prostředí
SR ČR	Státní rozpočet České republiky
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným
SRS	Státní rostlinolékařská správa
SSP	Sekce strukturální politiky
SVS	Státní veterinární správa
SZP	Společná zemědělská politika
tj.	Technická jednotka
TK	Trvalá kultura
(T)TP	(Trvalý) travní porost
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VDJ	Velká dobytčí jednotka
VPS	Veřejná pokladní správa
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky
z.p.	Zemědělská půda
ZA-PÚ MZe	Zemědělská agentura – pozemkový úřad Ministerstva zemědělství
ZCHÚ	Zvláště chráněné území
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZZP	Zalesňování zemědělské půdy
ŽV	Živočišná výroba
z.p.	Zemědělská půda

Obr. 1: Oblasti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky

Oblasti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky

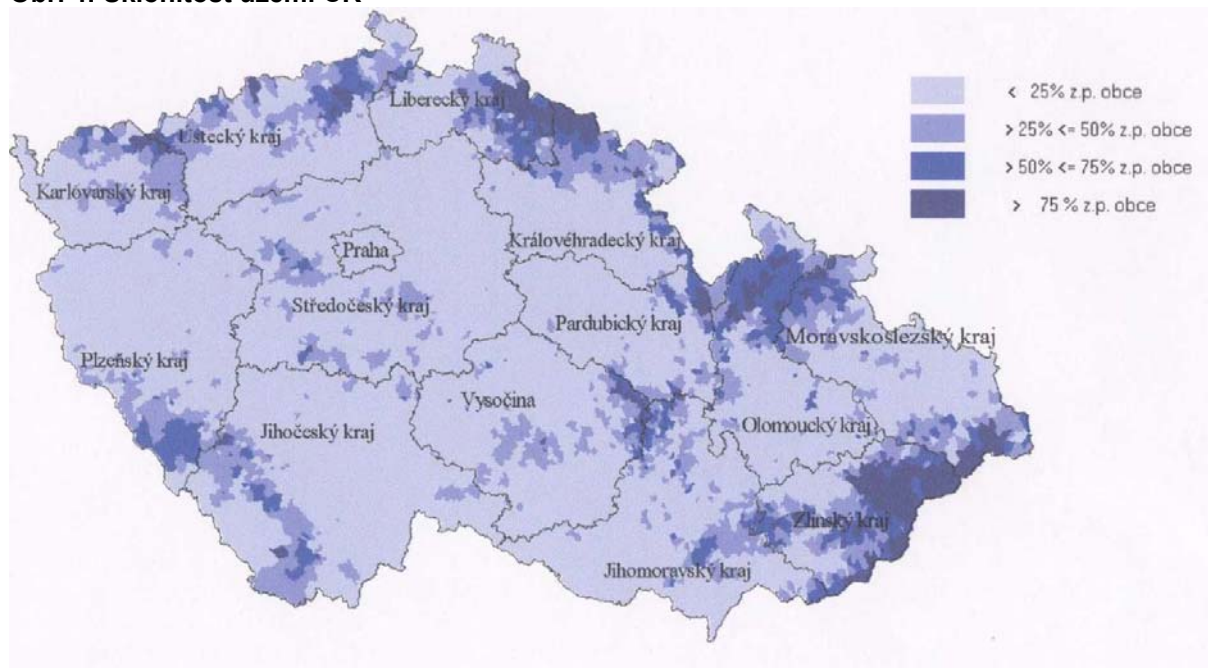
Obr. 2: Nadmořská výška ČR

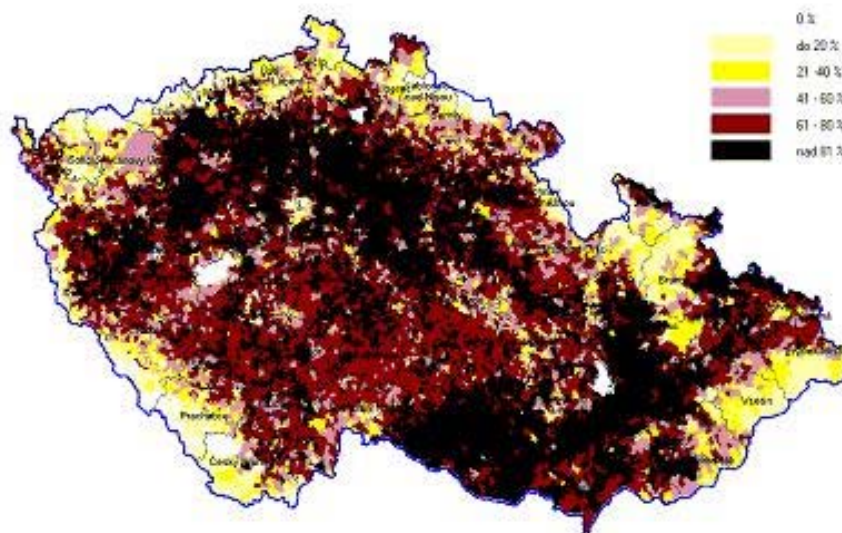
Obr. 3: Poloha České republiky v Evropě a povodí hlavních toků

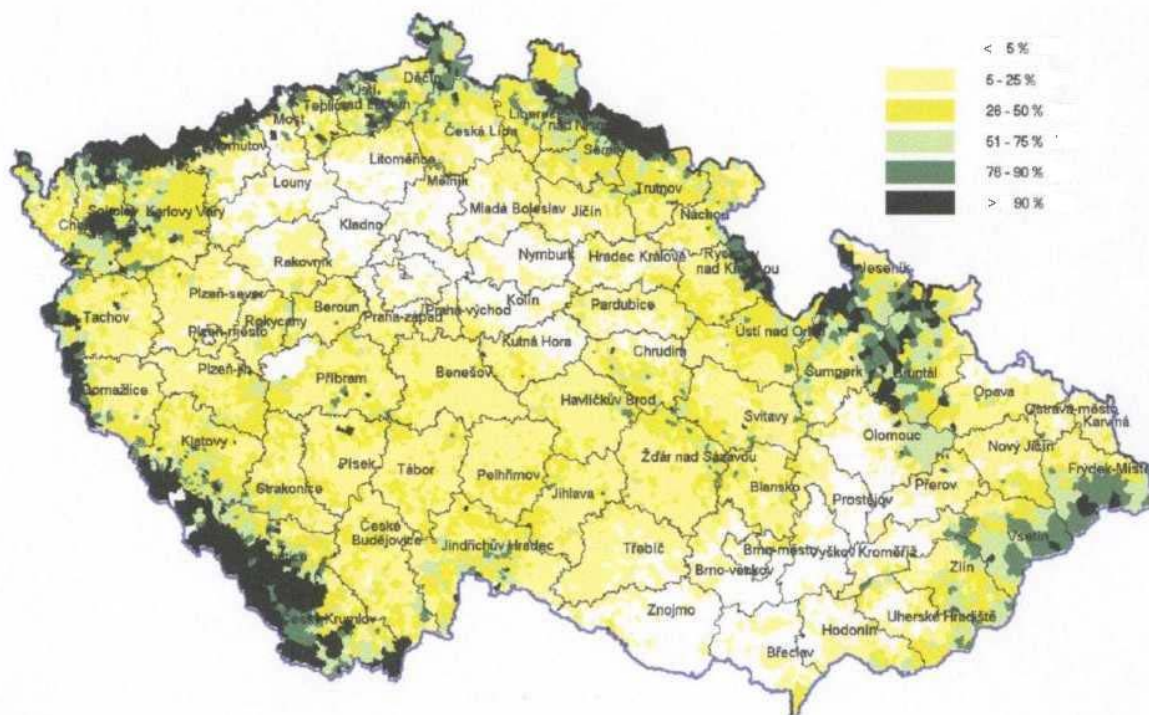
Obr. 4: Sklonitost území ČR

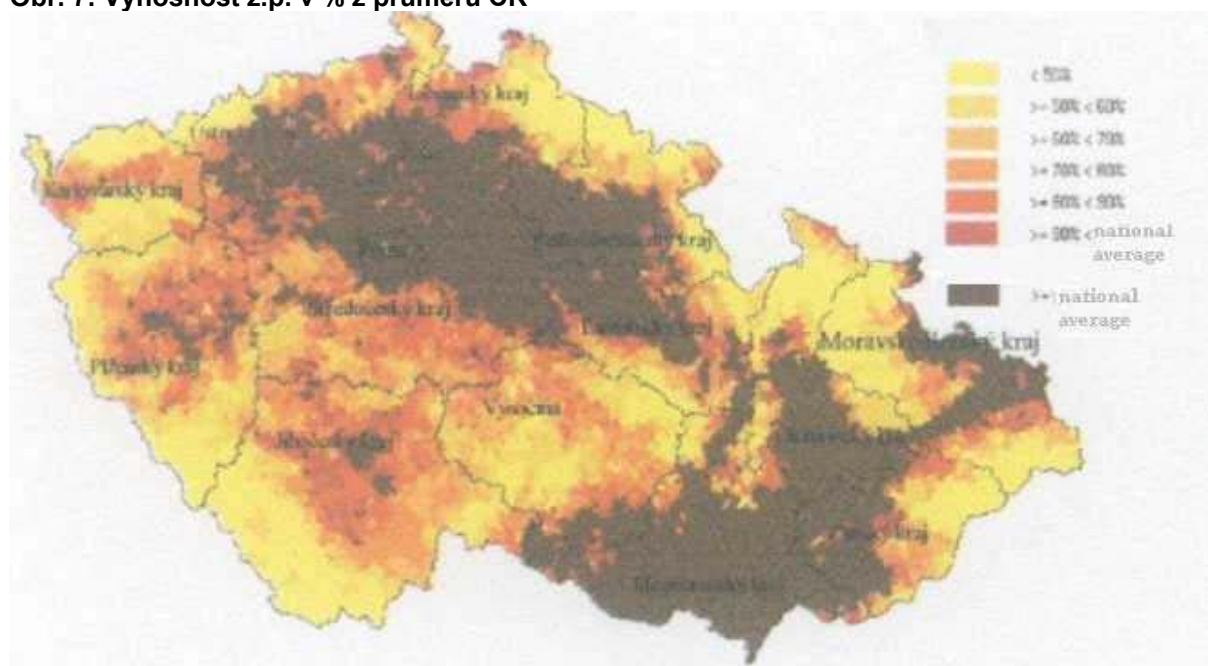
Obr. 5: Stupeň zornění podle k.ú.

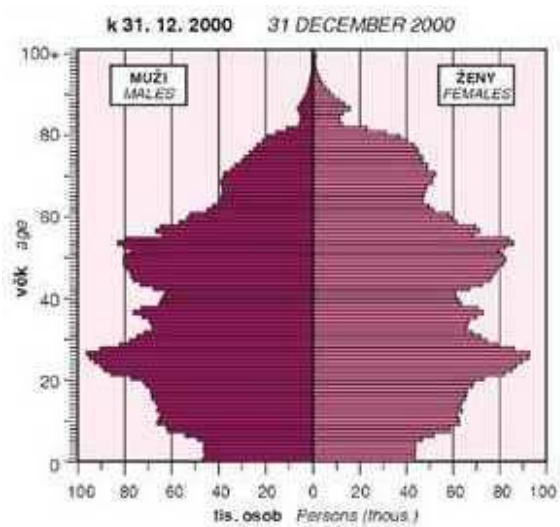
Obr. 6: Podíl trvalých travních porostů na z.p.

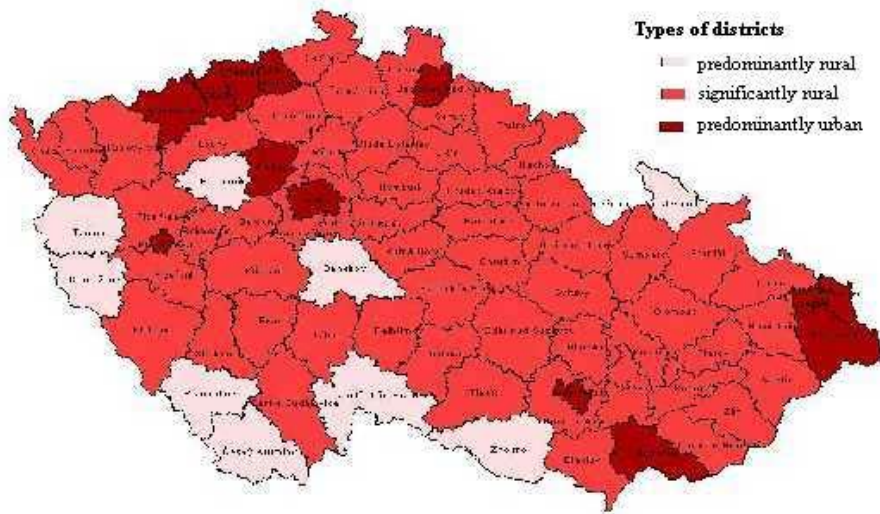
Obr. 7: Výnosnost z.p. v % z průměru ČR

Obr. 8: Věkové složení obyvatelstva

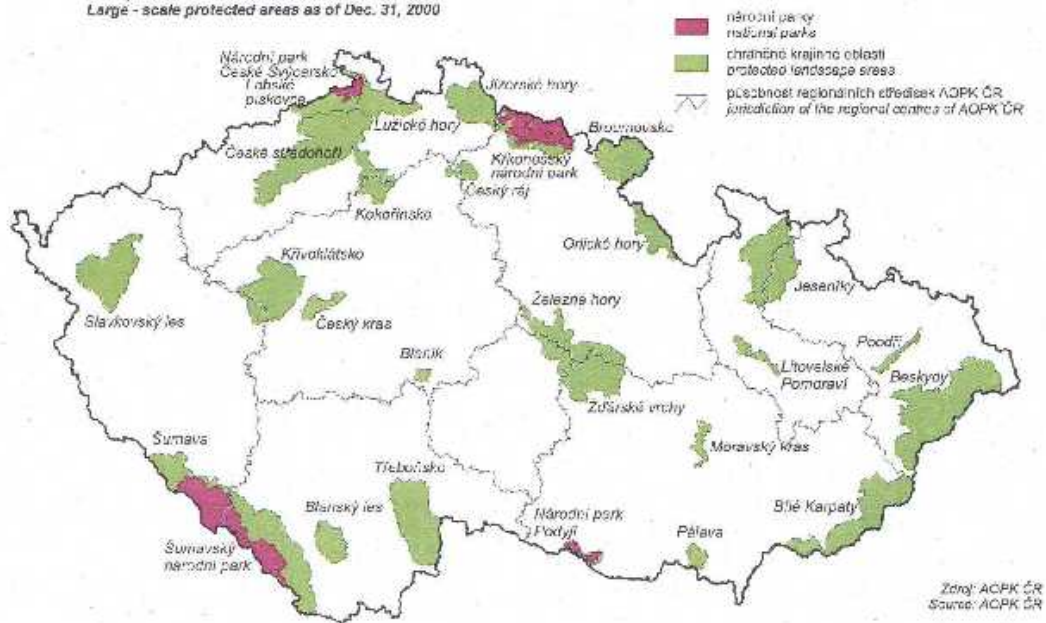

Obr. 9: Venkovské okresy ČR

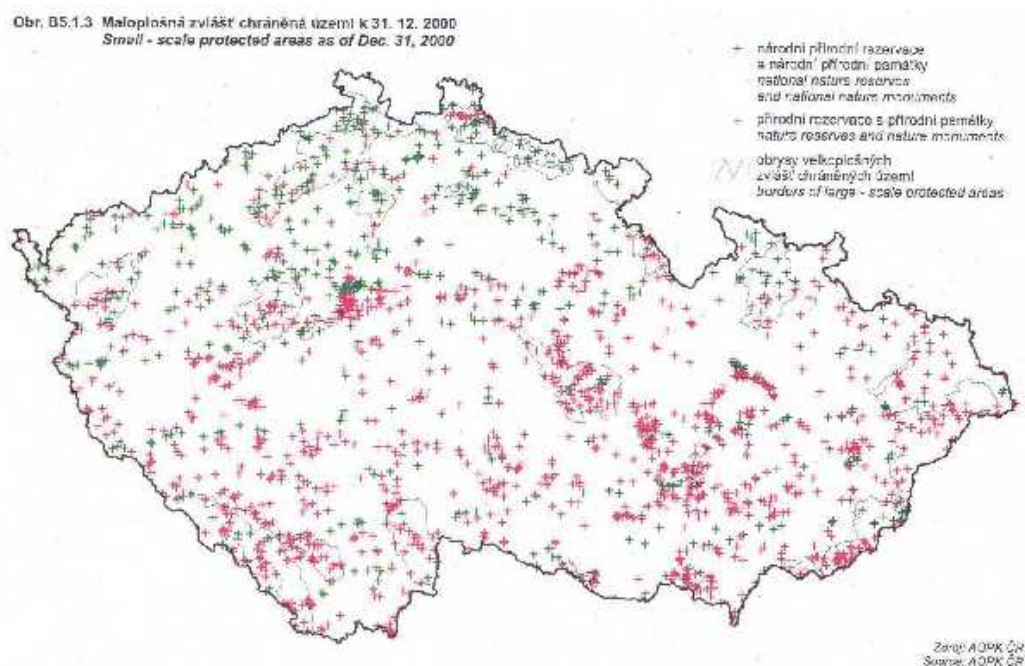

Obr. 10: Přehled národních parků a chráněných oblastí v ČR

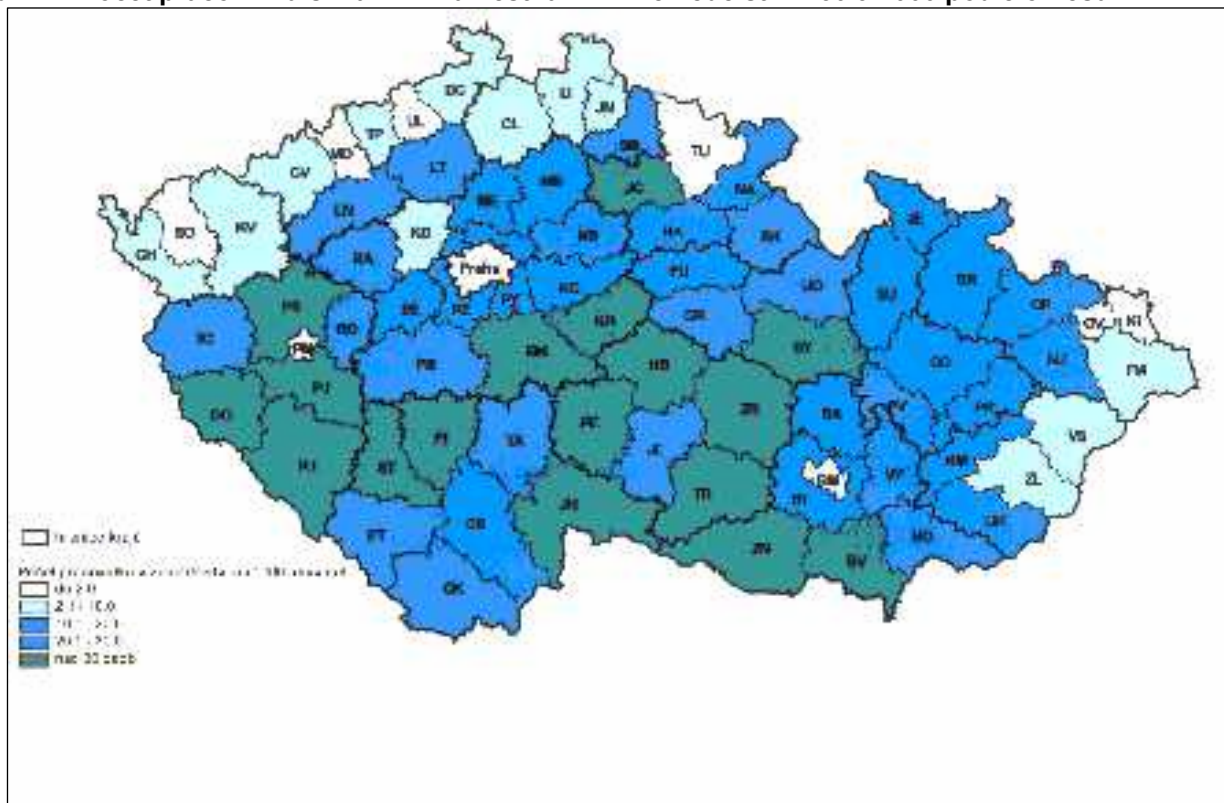
Obr. B5.1.1 Velkoplošná zvlášť chráněná území k 31. 12. 2000
Large - scale protected areas as of Dec. 31, 2000

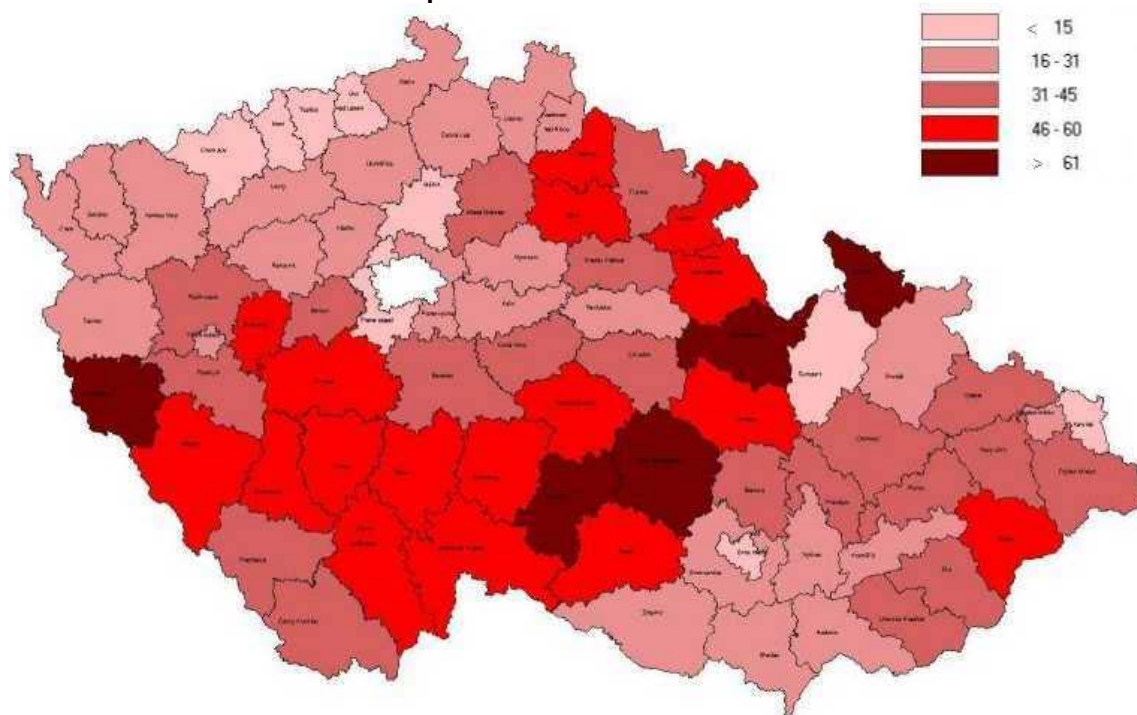
Obr. 11: Přehled maloplošných chráněných území v ČR

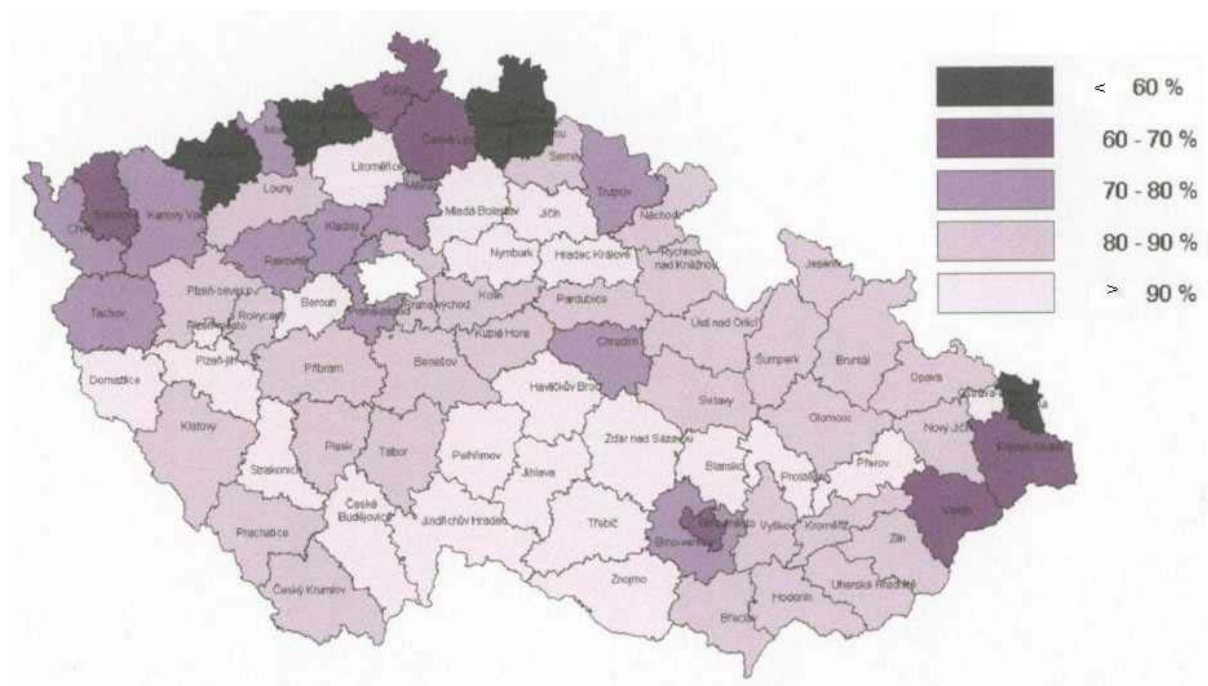
Obr. 12: Počet pracovníků s hlavním zaměstnáním v zemědělství k 30.9.2000 podle okresů ČR

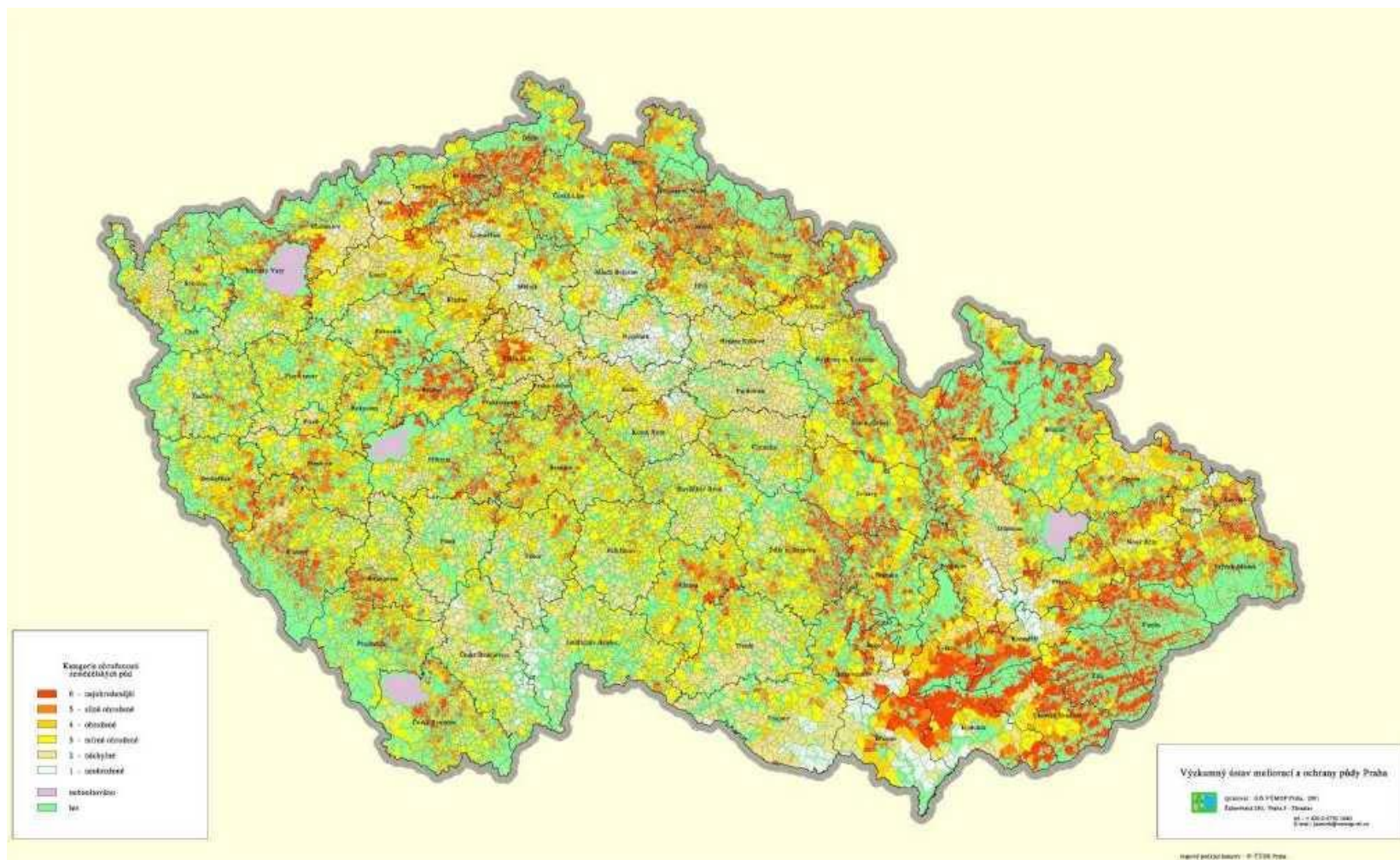
Obr. 13: Počet skotu na 100 ha z.p. v okresech ČR

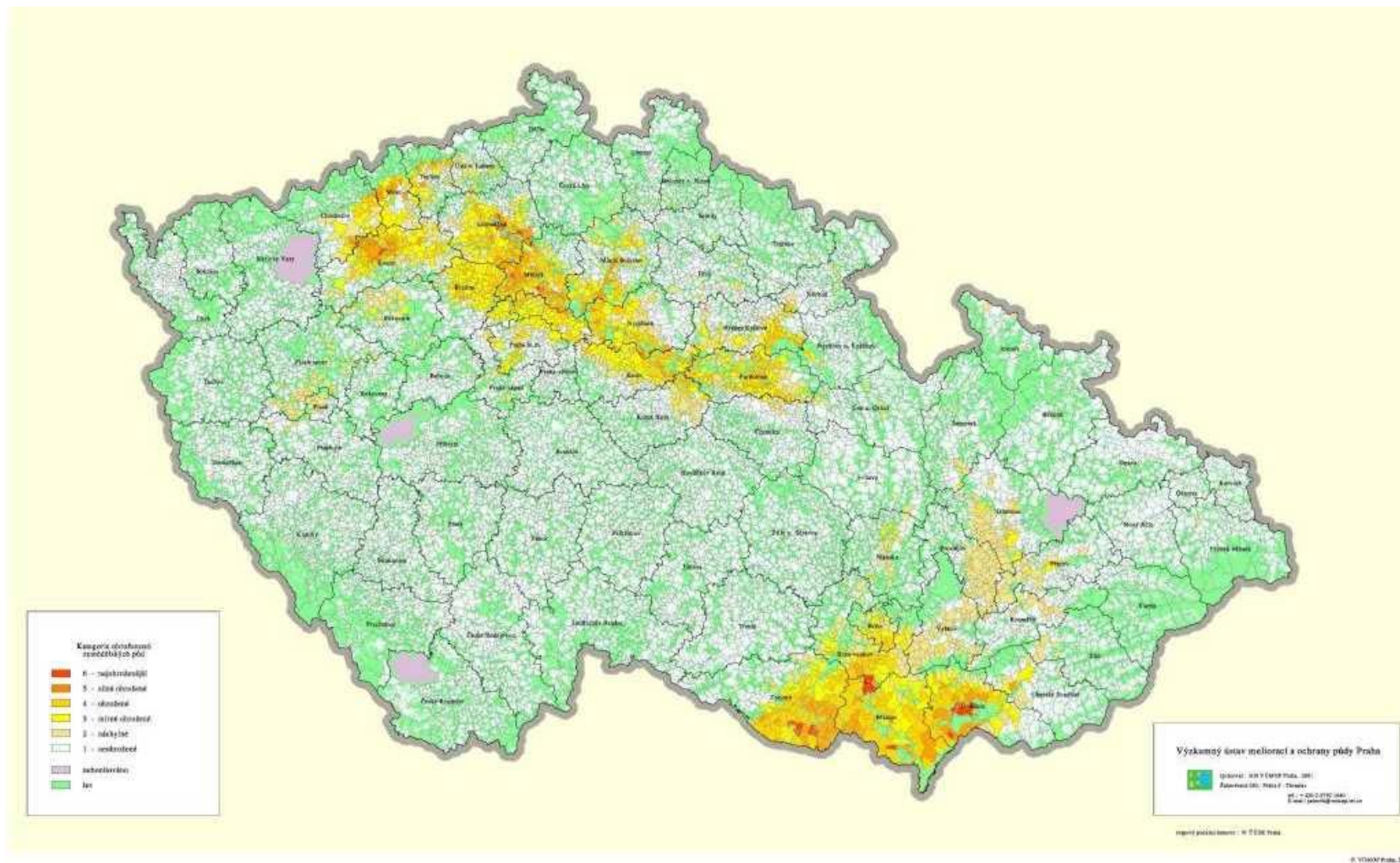
Obr. 14: Podíl ZP vykázané Agrocenzem 2000 na ZPF ČR celkem

Obr. 15: Mapa vodní eroze

Obr. 16: Mapa větrné eroze

ZÁSADY SPRÁVNÉ ZEMĚDĚLSKÉ PRAXE A ZÁVAZKY AGRO-ENVIRONMENTÁLNÍCH OPATŘENÍ

Cílem následujícího přehledu je prokázat, že závazky jednotlivých titulů agro-environmentálních opatření znamenají něco více než obvyklé řádné zemědělské praktiky, tj. Zásady správné zemědělské praxe.

A Podopatření šetrné způsoby hospodaření

A1. Ekologické zemědělství

Závazky	Zásady	AEO
aplikace hnojiv	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitých o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 Sb. ve znění zákona č. 308/2000 Sb.), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou. 	<p>Používat hnojiva, pomocné půdní látky, pomocné rostlinné přípravky a substráty povolené pro ekolog. zem. v prováděcím předpisu.</p> <p>Statková hnojiva nepocházející z ekofarmy musí být kompostována.</p> <p>Nepoužívat statková hnojiva z klecového chovu na roštových stáních.</p> <p>Nepoužívat čistírenské kaly a odpadní vody, pokud nepocházejí z ekofarmy.</p> <p>Max. 150 kg N/ha/rok ze statkových hnojiv na o.p. a TTP. 85 kg N/ha/rok na pastvinách a neobnovovaných loukách.</p>
používání přípravků na ochranu rostlin (POR)	<p>Používat POR v souladu se zákonem o rostlinolékařské péči (č. 147/1996 Sb.) a některých souvisejících zákonů, zejména:</p>	<p>Používat látky, postupy a přípravky uvedené</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ skladovat odděleně, ▪ používat registrované POR, ▪ aplikovat dle návodu, ▪ při aplikaci používat registrované mechanizační prostředky, které podléhají pravidelnému kontrolnímu testování, ▪ vést evidenci. 	v prováděcím právním předpisu pro ekologické zem.
pěstování zemědělských plodin	Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích kulturu travní porost na kulturu orná půda.	U sadů a vinic zajišťovat vegetační pokryv (může být kombinován se zakrytím o.p. mulčem). Používat rozmnožovací materiál stanovený pro ekolog. zem. v prováděcím právním předpisu.
zatížení DJ	Žádná omezení.	Max. 1,5 VDJ/ha z.p. podniku 0,2 – 1,5 DJ/ha TTP podniku (podmínka příspěvku na TTP).
chov hospodářských zvířat	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zabezpečit hospodářským zvířatům podmínky pro zachování jejich života, zdraví a pohody, zejména dostatečný přístup ke kvalitnímu, zdravotně nezávadnému krmivu a pitné vodě. <p>Dodržovat zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nechovat zvířata v izolaci, působí-li jim to utrpení, ▪ chovat zvířata v prostorách, ve kterých mohou uspokojovat své potřeby v příjmu potravy, vody, aj., které jim umožňují přirozený odpočinek, ve kterých jim míra a četnost vzájemných útoků nepůsobí utrpení, ▪ zabránit poškozování zvířat v důsledku nevhodné technologie, 	Používat krmiva a doplňkové látky stanovené pro ekolog. zem. v právním předpisu. Zajistit přístup do výběhu. Zákaz trvale vazného ustájení skotu a klecové chovy, používání roštů. Používat hormonální látky, doplňkové látky atd. u zdravých zvířat. Krmit mláďata savců krmnými směsí ze sušeného

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mít k dispozici nástroje a pomůcky k okamžitému poskytnutí první pomoci zvířatům, <p>Dodržovat zákon 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ chovat zvířata v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav, ▪ sledovat zdravotní stav zvířat a včas jim poskytnout první pomoc a požádat o odbornou veterinární pomoc, ▪ používat ke krmení zvířat zdravotně nezávadnou vodu a krmiva, ▪ k přepravě zvířat používat vhodné dopravní prostředky a zařízení, která nepoškozují jejich zdraví, nepůsobí jim bolest a utrpení, brání jim v úniku nebo vypadnutí a chrání je proti nepříznivým povětrnostním vlivům. 	mléka.
chov včel	Žádná doporučení.	Podrobnosti jsou stanoveny právním předpisem.

A2 Integrovaná produkce

Závazky	Zásady	AEO
aplikace hnojiv	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitých o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 ve znění zákona č. 308/2000), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou 	Stanovení max. ročních normativů dusíkatých hnojiv

	sněhem a přesycenou vodou,	
Ošetřování dřevin	Žádná omezení	Důsledné dodržování tvaru dřevin a fyziologické kondice Prosvětlování a provzdušňování dřevin řezem jako prevence proti chorobám
Prostředky na ochranu rostlin (POR)	Používat POR v souladu se zákonem o rostlinolékařské péči (č. 147/1996 Sb.) a některých souvisejících zákonů, zejména: <ul style="list-style-type: none"> ▪ skladovat odděleně, ▪ používat registrované POR, ▪ aplikovat dle návodu, ▪ při aplikaci používat registrované mechanizační prostředky, které podléhají pravidelnému kontrolnímu testování, vést evidenci. 	Používání systému monitoringu a včasné výstrahy škodlivých činitelů Používání prostředků na ochranu dřevin s nižší toxicitou Zákaz používání POR toxických k užitečným organismům (např. <i>Typhlodromus pyri</i>) Zákaz překročení max. počtu aplikací vůči vyjmenovaným houbovým chorobám
Péče o půdu	žádná omezení	Povinné zatravnění meziřadí v určitém rozsahu Povinné rozборы půdních vzorků
Kontrola kvality produkce	žádná omezení	Povinné rozборы plodů

Titul B1.1: Ošetřování travních porostů - louky

Závazky	Zásady	AEO
aplikace hnojiv	Dle Zásad správné zem. praxe:	Max. 170 kg N ročně/ha o.p.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitých o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 ve znění zákona č. 308/2000), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou, 	<p>v čistých živinách. Max. 40 kg N/ha luk včetně statkových hnojiv. Nehnojit Ponechání neposečených pásů v první seči Pozdní termín první seče (po 15.7.)</p>
hospodaření na loukách	<p>Dle Zásad správné zem. praxe: Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích kulturu travní porost na kulturu orná půda</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích, případně dílech kulturu travní porost na kulturu orná půda ▪ travní porosty sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat jedenkrát ročně nebo pokud popis managementu uvedený v jednotlivých titulech agro-environmentálních opatření nestanoví jinak) , ▪ odstraňovat biomasu (nelze ji ukládat v krajině), ▪ první seč provést nejpozději do 31.7. (není-li v titulu AEO uvedeno jinak). 	<p>Nemulčovat - pouze při menším objemu travní hmoty (souvislý travní porost menší než 15 cm) lze poslední seč mulčovat.</p>
zatížení DJ	Žádná omezení.	Min. 0,2 VDJ všech býložravců v podniku/ha TTP.

Titul B1.2: Ošetřování travních porostů - pastviny

Závazky	Zásady	AEO
aplikace hnojiv	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitéch o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 ve znění zákona č. 308/2000), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou, 	Max. 40 kg N/ha pastvin včetně statkových hnojiv. Nehnojit
hospodaření na pastvině	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích kulturu travní porost na kulturu orná půda 	Po skončení pastvy kosit nedopasky (i mulčováním). Zajistit napájení zvířat, zajistit pastvinu proti úniku zvířat.
zatížení VDJ a péče o zvířata	Zabezpečit hospodářským zvířatům podmínky pro zachování jejich života, zdraví a pohody, zejména dostatečný přístup ke kvalitnímu, zdravotně nezávadnému krmivu a pitné vodě.	Min. 0,2 VDJ/ha TTP. Průměrné zatížení pastviny 0,5 – 1,25 VDJ/ha pastvin. Průměrné zatížení pastviny 0,4 – 1,05 VDJ/ha pastvin.

C. Podopatření péče o krajinu

Titul C1: Zatravňování orné půdy

Závazky	Zásady	AEO
---------	--------	-----

zatravnění	Žádná doporučení.	Zatravnit plochy s ornou půdou se svažitostí nad 12°, mělké, písčité, podmáčené, LFA do 30.5.
hospodaření na travních porostech	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích kulturu travní porost na kulturu orná půda spásat a nebo sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat jedenkrát ročně nebo pokud popis managementu uvedený v jednotlivých titulech AEO nestanoví jinak), ▪ odstraňovat biomasu (nelze ji ukládat v krajině), ▪ první seč provést nejpozději do 31.7. (není-li v titulu AEO uvedeno jinak). 	První rok vyloučit pastvu.
používání přípravků na ochranu rostlin (POR)	<p>Používat POR v souladu se zákonem o rostlinolékařské péči (č. 147/1996 Sb.) a některých souvisejících zákonů, zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ skladovat odděleně, ▪ používat registrované POR, ▪ aplikovat dle návodu, ▪ při aplikaci používat registrované mechanizační prostředky, které podléhají pravidelnému kontrolnímu testování, ▪ vést evidenci. 	Herbicidy lze použít první dva roky jen bodově v případě výskytu invazních a/nebo vytrvalých druhů plevelů.
aplikace hnojiv	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitých o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 ve znění zákona č. 308/2000), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na 	Nehnojit

	<p>sousední pozemek,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou, 	
--	--	--

Titul C2: Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách

Závazky	Zásady	AEO
tvorba travnatých pásů na svazích se sklonitostí 3 - 12°	Žádná doporučení.	Šíře pásů 45 - 55 m, vzdálenost mezi pásy 50 - 200 m, seč min. 2x ročně, odklízet hmotu.
vyloučení plodin na o.p. mezi travnatými pásy	Dle Zásad správné zem. praxe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ na vysoce svažitéch pozemcích (nad 12°) vyloučit pěstování širokořádkových plodin (např. kukuřice, okopaniny), ▪ agrotechnické práce a pojezdy technikou provádět převážně po vrstevnicích. 	Vyloučit okopaniny, kukuřici na o.p. mezi pásy. Na rozděleném svahu pěstovat více plodin než jednu.
používání přípravků na ochranu rostlin	Používat POR v souladu se zákonem o rostlinolékařské péči (č. 147/1996 Sb.) a některých souvisejících zákonů, zejména: <ul style="list-style-type: none"> ▪ skladovat odděleně, ▪ používat registrované POR, ▪ aplikovat dle návodu, ▪ při aplikaci používat registrované mechanizační prostředky, které podléhají pravidelnému kontrolnímu testování, ▪ vést evidenci. 	Herbicidy lze použít jen během prvních dvou let bodově v případě výskytu invazních a/nebo vytrvalých druhů plevelů.
aplikace hnojiv	Dle Zásad správné zem. praxe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitéch o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době 	Max. 40 kg N/ha pásů včetně statkových hnojiv.

	<p>použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let.</p> <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 ve znění zákona č. 308/2000), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou, 	
--	---	--

Titul C3: Pěstování meziplodin

Závazky	Zásady	AEO
meziplodina	Žádné požadavky	<p>Nejpozději do 10.10. vysévat na o.p. meziplodinu ve sjednaném rozsahu (min. 3% o.p.).</p> <p>Na jaře zapravit porost do půdy (pokud nebude setí do nezpracované půdy) a vysetí hlavní plodiny.</p>

Titul C4: Trvale podmáčené louky a rašelinné louky

Závazky	Zásady	AEO
aplikace hnojiv	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 ve znění zákona č. 308/2000), zejména:</p>	Vyloučit aplikaci hnojiv.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou, 	
používání přípravků na ochranu rostlin	<p>Používat POR v souladu se zákonem o rostlinolékařské péči (č. 147/1996 Sb.) a některých souvisejících zákonů, zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ skladovat odděleně, ▪ používat registrované POR, ▪ aplikovat dle návodu, ▪ při aplikaci používat registrované mechanizační prostředky, které podléhají pravidelnému kontrolnímu testování, ▪ vést evidenci. 	
vápnění	Žádná omezení.	Vyloučit vápnění.
hospodaření na loukách	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích kulturu travní porost na kulturu orná půda travní porosty sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat jedenkrát ročně nebo pokud popis managementu uvedený v jednotlivých titulech AEO nestanoví jinak), ▪ odstraňovat biomasu (nelze ji ukládat v krajině), ▪ první seč provést nejpozději do 31.7. (není-li v titulu AEO uvedeno jinak). 	<p>Neodvodňovat. Kosit lehkou mechanizací v termínech 15.5. – 15.6., 15.6. – 25.7., 26.7. – 31.8., odstranit pokosenou hmotu z pozemku. Vyloučit válení a smykování. Neprovádět obnovu louky.</p>

Titul C5: Ptačí lokality na TP

Předpoklad – travní porosty identifikované jako hnízdní lokality chřástala polního a populací bahňáků

Závazky	Zásady	AEO
hospodaření na travních porostech	<p>Dle Zásad správné zem. praxe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žadatel nesmí v průběhu trvání závazku změnit na jím 	Seč po 15.8., seč provádět od středu ke kraji,

	<p>obhospodařovaných půdních blocích kulturu travní porost na kulturu orná půda travní porosty spásat a nebo sekat minimálně dvakrát ročně (v odůvodnitelných případech sekat jedenkrát ročně nebo pokud popis managementu uvedený u jednotlivých titulech AEO nestanoví jinak),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odstraňovat biomasu (nelze ji ukládat v krajině), ▪ první seč provést nejpozději do 31.7. (není-li v titulu AEO uvedeno jinak). 	<p>neprovádět skupinovým nasazením sekaček. V případě pastvy oplotit zamokřená místa Vyloučit válení a smykování po 15.3.</p>
--	---	---

Titul C6: Biopásy

Závazky	Zásady	AEO
Aplikace hnojiv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitých o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 Sb. ve znění zákona č. 308/2000 Sb.), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou. 	Vyloučit aplikaci hnojiv a pesticidů na biopásech.
tvorba pásů na okrají polí nebo uvnitř polí	Žádná doporučení.	Vysadit pásy tvořené směsí pohanky, prosa, krmné kapusty a další vybrané plodiny 6 – 12 m široké dle pokynů uvedených v titulu. Pásy neobhospodařovat,

		neaplikovat pesticidy, nepoužívat k pojezdům techniky ani jako souvratě.
--	--	--

D Zonální podopatření : Osevní postup v ochranných zónách jeskyní

Závazky	Zásady	AEO
Aplikace hnojiv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na svažitéch o.p. bez porostu (nad 3°) neprodleně zapravovat statková hnojiva, organická a organominerální hnojiva a minerální dusíkatá hnojiva do půdy. ▪ vést a nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv a statk. hnojiv dle pozemků, kultur a let. <p>Používat hnojiva v souladu se zákonem o hnojivech (č. 156/1998 Sb. ve znění zákona č. 308/2000 Sb.), zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zamezit přímému vniknutí hnojiv a statkových hnojiv do vod nebo na sousední pozemek, ▪ zajistit rovnoměrnou aplikaci, ▪ neaplikovat hnojiva a statková hnojiva na půdu zmrzlou, pokrytou sněhem a přesycenou vodou. 	-
Zemědělec se zdrží pěstování některých druhů plodin	Žádná doporučení.	Nad jeskyněmi nebude pěstována kukuřice a bude omezeno pěstování obilnin, tzn. plodin jejichž intenzivní způsob ošetřování poškozuje krasové jevy.

VÝPOČTY PLATEB

Výše plateb vyjádřená v EURo – viz popis jednotlivých opatření v části 3.

A) Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními

Výsledky z FADN	k No-LFA	S-LFA	O-LFA	H-LFA
Znevýhodnění – rozdíl HPH bez dotací 11680	55,8	49 %	47 %	64 %
Úspora nákladů faktoru		78 %	78 %	51 %

Výpočet Kompenzace Úroveň kompenzace 100 %

HORSKÁ

	Kč/ha	Kč/ha	
Procento nižší ekonomické výnosnosti		64 %	
Základ výpočtu (rozdíl výnosnosti jako HPH diference)		7431	
Úspora nákladu faktorů v důsledku nižší intenzity (podle FADN)		2972 v %	40% (51%)
Základ kompenzace		4458	
Navrhovaná průměrná kompenzace na ha z.p.	(2590)	4458	
Kompenzace na ha OP	0	0	Zornění 42%
Kompenzace na ha TTP	4460	4458	Poměr platby %TTP 0%

OSTATNÍ LFA

Procento nižší ekonomické výnosovosti		47%	
Základ výpočtu		5526	
Úspora nákladu faktorů v důsledku nižší intenzity		2210 v %	40 % (78%)
Základ kompenzace		3316	
Navrhovaná průměrná kompenzace na ha z.p.	(833)	3316	
Kompenzace na ha OP	0	0	Zornění 75%
Kompenzace na ha TTP	3320	3316	Poměr platby %TTP 0%

SPECIFICKÉ LFA

Procento nižší ekonomické výnosovosti		49%	
Základ výpočtu		5693	
Úspora nákladu faktorů		2277 v %	40% (78%)
Základ kompenzace		3416	
Navrhovaná průměrná kompenzace na ha z.p.	(1599)	3416	
Kompenzace na ha OP	0	0	Zornění 53%
Kompenzace na ha TTP	3420	3416	Poměr platby %TTP 0%

Platby na oblastech s environmentálními omezeními - E:

Kompenzace v oblastech s environmentální omezením (E)

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha)	3 325	
Ztráta příjmů celkem ⁵		2 799
Celkem ztráta příjmů		2 800
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		2 800

B) Agro-environmentální opatření

Účel a cíle předkládaných kalkulací

Kalkulace uvedené v této příloze jsou provedeny pro platby za účast v agro-environmentálním opatření pro Horizontální plán rozvoje venkova pro Českou republiku na programovací období 2004-2006. Cílem kalkulací je opodstatnit výši plateb pro zemědělské subjekty za účast v jednotlivých titulech agro-environmentálního opatření. Způsob kalkulace plateb vychází z konceptu definovaného Nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 a dle jeho prováděcích nařízení.

Platba tedy hraď:

- ušlý příjem plynoucí ze snížené intenzity produkce nebo ze zachování určité extenzity produkce, a nebo
- dodatečné náklady plynoucí z provádění aktivit nad rámec běžné zemědělské praxe,
- a případný stimul, který je poskytnut v několika opodstatněných případech.

Platba za ušlý příjem a dodatečné náklady respektuje omezení daná současnými zákony ČR a uhrazuje tedy dopady aktivit nad rámec platné legislativy.

Struktura zprávy je obsahuje vedle stručného popisu metodiky podrobné kalkulace k jednotlivým podopatřením a titulům agro-environmentálního opatření ČR a dále podklady ke kalkulacím a zdroje literatury.

FYZICKÁ A FINANČNÍ DATA

Výchozí údaje pro kalkulace:

Průměrná intenzita chovu zvířat na TTP	1,3 VDJ/ha
Příspěvek na úhradu – skot (mléčný : masný skot)	9 800 Kč/VDJ
Příspěvek na úhradu – mléčný skot	11 517 Kč/VDJ
Příspěvek na úhradu – masný skot	6 146 Kč/VDJ
Příspěvek na úhradu – orná půda (pšenice zimní : ječmen jarní : řepka olejná)	8 600 Kč/ha
Příspěvek na úhradu – pšenice zimní	9 143 Kč/ha
Příspěvek na úhradu – ječmen jarní	7 500 Kč/ha

⁵) Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení na travních porostech (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (0 kg/ha), čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 3325=2799 Kč.

Příspěvek na úhradu – řepka olejná	8 734 Kč/ha
Náklady na dusíkatá hnojiva	13 Kč/kg č.ž.
Příspěvek na úhradu – seno	1 213 Kč/t
Náklady na pohonné hmoty	20 Kč/l
Náklady na pracovní sílu	100 Kč/h

Metodika a datová základna kalkulací plateb

Metodika výpočtu ušlého příjmu je založena na snížení příjmu z důvodu snížení intenzity produkce a nebo na příjmu v hodnotě tzv. nákladů příležitosti z důvodu zachování již existující příznivé úrovně extenzifikace.

Datová základna pro kalkulace plateb vychází vesměs z publikovaných výsledků o nákladech a výnosech zemědělském hospodaření. Pro výpočet ušlého příjmu byla použita data za časové období (3 roky). Data o nákladech vychází z publikovaných výsledků jednoho roku (rok 2000), případně jde o data aktuálnější, zejména byla-li získána formou výzkumu trhu.

V následujícím přehledu jsou uvedeny jednotlivé položky kalkulací s uvedením jejich zdroje:

- a. **Ušlý příjem z produkce na orné půdě** je postaven na kalkulaci příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku. Data pro výpočet tohoto ukazatele za roky 1998 až 2000 vychází z publikací vydanými VÚZE⁶⁾: **Novák, J. a kol.: Nákladovost zemědělských výrobků v zemědělských podnicích ČR za rok 1998, VÚZE, Praha 1999, Novák, J. a kol.: Nákladovost zemědělských výrobků v zemědělských podnicích ČR za rok 1999, VÚZE, Praha 2000 a Novák, J. a kol.: Nákladovost zemědělských výrobků v ČR za rok 2000, VÚZE, Praha 2001.** Pro výpočet ušlého příjmu za ornou půdu byly využity hospodářské výsledky tří vybraných tržních plodin (pšenice ozimá, ječmen jarní, řepka ozimá) v poměru odpovídajícím jejich vzájemnému podílu na oseté ploše v rámci ČR (osevní plochy dle údajů ČSÚ⁷⁾ za období 1998-2000).
- b. **Ušlý příjem z produkce na travních porostech** vychází z příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku produkce skotu, která v období 1998 – 2000 tvořila 96% z celkového počtu VDJ býložravců. Ukazatel příspěvku na úhradu je kalkulován z výsledků pro tržní produkci (mléko, maso) pro kategorie dojnice a skot na výkrm a vychází z publikací zmíněných výše v bodě a.. Váha pro výpočet průměrného příspěvku na úhradu je dána podíly krmných dnů daných dvou kategorií dle šetření VÚZE.
- c. **Ušlý příjem z produkce na orné půdě u ekologického zemědělství** vychází z provedeného dotazníkového šetření organizovaného MZe a ve spolupráci s organizací PRO-BIO⁸⁾ (výsledky hospodaření za roky 2000 až 2001 u 40 vybraných ekologických subjektů).

⁶⁾ Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky v Praze, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

⁷⁾ Český statistický úřad, Sokolovská 142, 186 04 Praha 8

⁸⁾ PRO-BIO „Svaz ekologických zemědělců“, Nemocniční 53, 787 01 Šumperk, je poradenskou organizací ekologických zemědělských subjektů s největším podílem členů v rámci ČR (500 členů z celkových 654 subjektů ekologického zemědělství).

- d. **Ušlý příjem z produkce na travních porostech u ekologického zemědělství** čerpá údaje jak z výše uvedeného dotazníkové šetření tak z údajů VÚZE o nákladovosti produkce mléka a skotu na výkrm vybraných ekologických subjektů, kteří jsou již součástí FADN⁹⁾.
- e. Velikost **zvýšených nákladů na práci mechanizace** u běžných agrotechnických operací na zemědělské půdě vychází z příruček **Kavka M. a kol.: Standardy zemědělských výrobních technologií, MZe ČR, Praha 2000** a **Kavka M. a kol.: Standardy pro zemědělství České republiky, MZe ČR, Praha 2000**.
- f. **Zvýšené náklady na ruční práce** vychází zejména z individuálního zpracování zemědělskými poradci (výpočty prováděny dle příslušných katalogů prací a průzkumů trhu) a u výsadby a údržby rozptýlené zeleně vychází přímo z katalogů: „Katalog popisů a směrných cen stavebních prací: 800-1 Zemní práce a 823-1 Plochy a úpravy území“ (autor ÚRS Praha, 2001). Ruční práce uváděné poradcem v normohodinách jsou ohodnoceny průměrným celkovým nákladem na práci v zemědělství dle ČSÚ (2001).

⁹⁾ Farm Accountancy Data Network

Kalkulace

1. A. Podopatření šetrné způsoby hospodaření::

A Ekologické zemědělství

a) Travní porosty

Východiska pro výpočet

Platba je postavena na rozdílu příspěvků na úhradu fixních nákladů a zisku ekologické a konvenční produkci skotu. Rozdíl příjmů živočišné produkce je poté využit jako základ pro výpočet platby na travní porosty, která vychází z průměrného zatížení pasených travních porostů skotem.

Ztráta příjmů	Kč/DJ	
Příspěvek na úhradu u konvenční produkce masa	3 113	
Příspěvek na úhradu u ekologické produkce masa	2 280	
Rozdíl příjmů	833	
Průměrné zatížení trav přežvýkavci	1,3	
Rozdíl příjmů na 1 ha	1 084	
	Kč/ha	Kč/ha
Celkem ztráta příjmů		1 083
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		1 100

b) Orná půda

Východiska pro výpočet

Platba je postavena na rozdílu příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku ekologické a konvenční produkce na orné půdě. Do platby také vstupují další faktory, jako např. podíl půdy v klidu a větší podíl orné půdy, na kterou jsou dodávána organická hnojiva, jejichž aplikace je nákladnější.

Ztráta příjmů	Kč/ha	Kč/ha
Rozdíl příjmů daný strukturou a výnosy plodin ¹⁰⁾	2 409	
Úspory některých nákladů na produkci ¹¹⁾	366	
Ztráta příjmů z úhorů ¹²⁾	654	
Ztráta příjmů celkem		2 697
Náklady navíc		
Náklady na zvýšenou aplikaci organických hnojiv ¹³⁾	820	
Celkem ztráta příjmů		3 517
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		3 520

c) Trvalé kultury

Východiska pro výpočet

¹⁰⁾ Jde o rozdíl vážených příjmů resp. tržeb (váhy dány strukturou plodin) z tržních plodin u ekologických subjektů a vážených příjmů z tržních plodin u konvenčních subjektů (průměr za ČR, ekonomické výsledky dle FADN).

¹¹⁾ Úspory se týkají materiálových nákladů na aplikaci hnojiv a pesticidů. Data o výši těchto nákladů dle jednotlivých plodin vycházejí z údajů FADN (rok 2000) jak pro konvenční tak pro ekologické subjekty. Rozdíly nákladů na hnojiva a pesticidy jsou váženy strukturou pěstovaných tržních plodin.

¹²⁾ Záměrné ponechání půdy ladem (úhor) činí v ekologickém hospodaření na orné půdě cca 2,5% z osevního postupu dle dotazníkového šetření. Předpokládá se zde ztráta ve výši průměrného příspěvku na úhradu z orné půdy 8600 Kč/ha, která je pak přepočtena na hektar průměrné plochy (průměrné tržby pro ekologické zemědělství 9800*3/100).

¹³⁾ Dle dotazníkového šetření činí podíl plochy, na kterou jsou aplikována organická hnojiva cca 30%. U obdobných podniků konvenčního zemědělství činí tyto plochy cca 20% (kvalifikovaný odhad). Rozdíl 10% znamená vyšší náklady na udržení úrodnosti pro ekologickou produkci na orné půdě (náklad na aplikaci 8200 Kč/ha * 10/100).

Platba je postavena na rozdílu příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku ekologické a konvenční produkce u trvalých kultur.

Ztráta příjmů	Kč/ha	Kč/ha
Rozdíl příspěvku na úhradu		40 784
Rozdíl příspěvku na úhradu		40 784
Navrhovaná platba (60 % ztráty příjmů)		24 470

d) Zelenina a speciální byliny na orné půdě

Východiska pro výpočet

Platba je postavena na rozdílu příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku ekologické a konvenční produkce zeleniny na orné půdě.

Ztráta příjmů	Kč/ha	Kč/ha
Rozdíl příspěvku na úhradu		36 826
Rozdíl příspěvku na úhradu		36 826
Navrhovaná platba (30% ztráty příjmů)		11 050

A2 Integrovaná produkce

A 2.1 Integrovaná produkce ovoce

Východiska pro výpočet

Platba je postavena na rozdílu příspěvků na úhradu fixních nákladů a zisku integrované a konvenční produkce ovoce.

Ztráta příjmů	Kč/ha	
Příspěvek na úhradu u konvenční produkce ovoce	31 291	
Příspěvek na úhradu u integrované produkce ovoce ¹⁴	21 434	
Rozdíl příjmů	9 857	
		Kč/ha
Celkem ztráta příjmů		9 857
Navrhovaná platba (100 % ztráty příjmů)		9 857

A 2.2 Integrovaná produkce vinných hroznů

Východiska pro výpočet

Platba je postavena na rozdílu příspěvků na úhradu fixních nákladů a zisku integrované a konvenční produkce vinných hroznů.

Ztráta příjmů	Kč/ha	
Příspěvek na úhradu u konvenční produkce hroznů	31 001	
Příspěvek na úhradu u integrované produkce hroznů ¹⁵	19 359	
Rozdíl příjmů	11 642	
		Kč/ha
Celkem ztráta příjmů		11 642
Navrhovaná platba (100 % ztráty příjmů)		11 642

¹⁴⁾ Ve výpočtech bylo přihlédnuto ke zvýšené pracnosti u IP při letním řezu sadů, dodatečným nákladům na monitoring a povinný rozbor půdy a dále k nižší dosahované prodejní ceně vzhledem k nižší kvalitě produkce.

¹⁵⁾ Ve výpočtech bylo přihlédnuto ke zvýšené pracnosti u IP vinných hroznů a nižšímu hektarovému výnosu oproti konvenčnímu hospodaření.

2.B Celofaremní podopatření

Titul1 - Ošetřování travních porostů

Louky

Východiska pro výpočet

Na těchto plochách je uvažována zejména produkce sena/senáže jako krmiva pro hospodářská zvířata (nikoli pastva). Požadavek na extenzivní využití luk tak může znamenat ztrátu produkce travní hmoty ve výši příspěvku na úhradu. Omezení hnojení pak představuje i úsporu části nákladů na hnojiva, která je zahrnuta již ve výpočtu příspěvků na úhradu. Další ztrátou je případné ponechání pásů kosených až v druhé seči nebo posunutí seče celé louky na období po 15.7.

Titul B1.1

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (40 kg N/ha)	4 206	
Ztráta příjmů celkem ¹⁶⁾		1 918
Celkem ztráta příjmů		1 920
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		1 920

Titul B1.2

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha)	3 325	
Ztráta příjmů celkem ¹⁷⁾		2 799
Celkem ztráta příjmů		2 800
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		2 800

Titul B1.3

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha)	3 325	
Ztráta příjmů ¹⁸⁾		2 799
Ztráta na pásu sečeném v druhé seči (10% plochy) ¹⁹⁾	333	
Ztráta příjmů celkem ²⁰⁾		3 132
Celkem ztráta příjmů		3 130
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		3 130

Titul B1.4

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha)	3 325	
Ztráta při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha) ²¹⁾		2 799

¹⁶⁾ Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (40 kg/ha) čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 4206=1918 Kč.

¹⁷⁾ Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (0 kg/ha) čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 3325=2799 Kč.

¹⁸⁾ Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (40 kg/ha) čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 4206=1918 Kč.

¹⁹⁾ Na ploše pásu dojde ke ztrátě produkce za celý rok (3325 Kč) a při 10% ploch se jedná o 333 Kč na 1 ha louky.

²⁰⁾ K rozdílu příspěvků na úhradu 2799 Kč/ha je přičtena ztráta produkce z pásů (333 Kč/ha) tj. celkem 3132 Kč/ha.

Ztráta vyvolaná posunutím seče	2 327
Ztráta příjmů ²²⁾	5 127
Celkem ztráta příjmů	5 130
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)	5 130

Pastviny

Východiska pro výpočet

Jde o plochy určené pouze pro pastvu zvířat. Omezení zatížení pastvin znamená ztrátu produkce (cca 0,3 VDJ/ha, resp. 0,5 VDJ/ha) ve výši příspěvku na úhradu na DJ. Požadavky na likvidaci vytrvalých plevelů a kosení nedopasků jsou nad rámec běžné praxe a znamenají tedy náklady navíc.

Titul B2.1

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	
Příspěvek na úhradu u produkce skotu	9 800/(VDJ)	
Ztráta příjmů ze snížené produkce ²³⁾	2 940	
Úspora nákladů na hnojiva ²⁴⁾	520	
Ztráta příjmů celkem		2 420
Náklady navíc na požadovanou údržbu	Kč/ha	Kč/ha
Likvidace plevelů bodovou aplikací herbicidu ²⁵⁾	240	
Odstranění nedopasků po skončení pastvy ²⁶⁾	230	
Celkem náklady navíc		470
Celkem ztráta příjmů		2 890
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		2 890

Titul B2.2

Ztráta příjmů ze snížené produkce	Kč/ha	
Příspěvek na úhradu u produkce skotu	9 800/(VDJ)	
Ztráta příjmů ze snížené produkce ²⁷⁾	4 900	
Úspora nákladů na hnojiva ²⁸⁾	1 040	
Ztráta příjmů celkem		3 860
Náklady navíc na požadovanou údržbu	Kč/ha	Kč/ha
Likvidace plevelů bodovou aplikací herbicidu ²⁹⁾	240	
Odstranění nedopasků po skončení pastvy ³⁰⁾	230	
Celkem náklady navíc		470

²¹⁾ Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (0 kg/ha) čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 3325=2799 Kč.

²²⁾ Při této intenzitě hnojení je příspěvek na úhradu fixních nákladů a zisku 3325 Kč/ha, při znehodnocení píče v první seči dojde ke ztrátě 70% hodnoty roční produkce (tj. 2328 Kč/ha).

²³⁾ Předpokládá se snížení intenzity produkce o 0,3 DJ/ha, které je ohodnoceno příspěvkem na úhradu: 0,3 DJ/ha * 9800 Kč/DJ, tj. 2940 Kč/ha.

²⁴⁾ Očekává se úspora nákladů na průmyslová hnojiva min. ve výši současného průměru hnojení na pastvinách, které činí cca 40 kg N/ha, tj. 40 kg N/ha * 13 Kč/kg N = 520.

²⁵⁾ Předpokládá se výskyt cca 30 případů/ha. Náklad na bodovou likvidaci herbicidy činí 8 Kč/případ, celkem 240 Kč/ha (30 případů * 8 Kč/případ).

²⁶⁾ Předpokládá se variabilní náklady na mulčování ve výši 230 Kč/ha.

²⁷⁾ Předpokládá se snížení intenzity produkce o 0,5 DJ/ha (na max. 0,8 DJ/ha), které je ohodnoceno příspěvkem na úhradu: 0,5 DJ/ha * 9800 Kč/DJ, tj. 4900 Kč/ha.

²⁸⁾ Očekává se úspora nákladů na průmyslová hnojiva min. ve výši současného průměru hnojení na pastvinách, které činí cca 80 kg N/ha, tj. 80 kg N/ha * 13 Kč/kg N = 1040.

²⁹⁾ Předpokládá se výskyt cca 30 případů/ha. Náklad na bodovou likvidaci herbicidy činí 8 Kč/případ, celkem 240 Kč/ha (30 případů * 8 Kč/případ).

³⁰⁾ Předpokládá se variabilní náklady na mulčování ve výši 230 Kč/ha..

Celkem ztráta příjmů	4 330
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)	4 330

3.C Podopatření péče o krajinu

Titul 1 - Zatravnění orné půdy

Východiska pro výpočet

Zatravnění orné půdy znamená pro zemědělce vedle dodatečně vydaných variabilních nákladů na vyšetření travního porostu také ztrátu příjmu z produkce orné půdy ve výši příspěvku na úhradu. Současně se předpokládá, že zatravněný pozemek bude hospodářsky využíván pro produkci travní hmoty, a to zejména k produkci sena. Proto je ztráta příjmů z orné půdy snížena o určitý příjem z produkce sena (plnohodnotná produkce sena se předpokládá až druhým rokem). Jednorázové náklady na výsev travního porostu jsou přepočteny na rok trvání podopatření (tj. vyděleny pěti).

Titul C1 A

Ztráta ze zatravnění orné půdy	Kč/ha	Kč/ha
Ztráta příjmů z orné půdy	8 600	
Příjem z travního porostu ³¹⁾	2 660	
Ztráta příjmů celkem ³²⁾		5 940
Náklady navíc na založení travního porostu	Kč/ha	Kč/ha
Náklady navíc na zatravnění ³³⁾	6 632	
Náklady navíc celkem, přepočtené ³⁴⁾		1 326
Celkem ztráta příjmů		7 266
Navrhovaná platba		7 265

Titul C1 B

Ztráta ze zatravnění orné půdy	Kč/ha	Kč/ha
Ztráta příjmů z orné půdy	8 600	
Příjem z travního porostu ³⁵⁾	2 660	
Ztráta příjmů celkem ³⁶⁾		5 940
Náklady navíc na založení travního porostu	Kč/ha	Kč/ha
Náklady navíc na zatravnění ³⁷⁾	16 362	
Náklady navíc celkem, přepočtené ³⁸⁾		3 272
Celkem ztráta příjmů		9 212
Navrhovaná platba		9 210

³¹⁾ Předpokládá se plnohodnotné využití travní hmoty až od druhé roku trvání titulu, tj. příjem se předpokládá po čtyři roky. Velikost příjmu z travního porostu se očekává na úrovni současných průměrných výnosů na loukách. Velikost výnosu sena je ohodnocena příspěvkem na úhradu ve výši 3325 Kč/ha při zákazu používání N-hnojiv. Výpočet je proveden na rok trvání titulu: $(3325 \cdot 4) / 5$.

³²⁾ Ztráta příjmu z produkce na orné půdě je snížena o příjem z travního porostu, tj. 8600 – 2660.

³³⁾ Údaj odpovídá výši variabilních nákladů na založení travního porostu včetně ceny osiva.

³⁴⁾ Náklad na zatravnění byl vydělen počtem let trvání titulu, tj. pěti.

³⁵⁾ Předpokládá se plnohodnotné využití travní hmoty až od druhé roku trvání titulu, tj. příjem se předpokládá po čtyři roky. Velikost příjmu z travního porostu se očekává na úrovni současných průměrných výnosů na loukách. Velikost výnosu sena je ohodnocena příspěvkem na úhradu ve výši 3325 Kč/t sena při zákazu používání N-hnojiv. Výpočet je proveden na rok trvání titulu: $(3325 \cdot 4) / 5$.

³⁶⁾ Ztráta příjmu z produkce na orné půdě je snížena o příjem z travního porostu, tj. 8600 – 2060.

³⁷⁾ Údaj odpovídá výši variabilních nákladů na založení travního porostu včetně ceny osiva, které je však v případě druhově bohatých směsí výrazně nákladnější, než běžná osiva.

³⁸⁾ Náklad na zatravnění byl vydělen počtem let trvání titulu, tj. pěti.

Titul 2 - Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách

Východiska pro výpočet

Zatravnění pásu na pozemku orné půdy způsobí na ploše pásu ztrátu produkce ve výši příspěvku na úhradu a současně dodatečné náklady na výsev travního porostu (přepočteny na rok trvání opatření, tj. vyděleny pěti). Předpokládá se určitý příjem ze zatravněných pásů, a to v podobě sena, který je odečten od ztráty příjmů z produkce plodin na orné půdě. Nákladem navíc jsou i zvýšené náklady na práci mechanizace (PHM, práce), které vznikají v důsledku rozdělení pozemku na několik menších ploch.

Ztráta příjmů na travnatých pásích	Kč/ha pásu	Kč/ha pásu
Ztráta příjmů z orné půdy	8 600	
Příjem z travnatého pásu ³⁹⁾	3 365	
Ztráta příjmů celkem ⁴⁰⁾		5 235
Náklady navíc na travnatých pásích		
Náklady na zatravnění ⁴¹⁾	6 632	
Náklady na zatravnění, přepočtené ⁴²⁾		1 326
Náklady na snížení využití techniky ⁴³⁾	2 022	
Náklady navíc na pásích celkem		3 348
Celkem ztráta příjmů		8 583
Navrhovaná platba (105% ztráty příjmů)		9 440

Titul 3 - Pěstování meziplodin

Východiska pro výpočet

Výsev meziplodiny znamená náklad navíc pro zemědělce. Platba tedy obsahuje nákladové položky týkající se pořízení vhodného osiva, výsevu a také zničení porostu na jaře tak, aby mohl být pozemek oset jarní plodinou.

Náklady navíc při pěstování meziplodin	Kč/ha	Kč/ha
Náklady navíc na výsevek (osivo) ⁴⁴⁾	1 650	
Náklady navíc na výsev ⁴⁵⁾		1 680

³⁹⁾ Předpokládá se plnohodnotné využití travní hmoty až od druhé roku trvání titulu, tj. příjem se předpokládá po čtyři roky. Velikost příjmu z travního porostu se očekává na úrovni současných průměrných výnosů na loukách. Velikost výnosu sena je ohodnocena příspěvkem na úhradu ve výši 4206 Kč/ha. Výpočet je proveden na rok trvání titulu: $(4206 \cdot 4) / 5$.

⁴⁰⁾ Ztráta příjmu z produkce na orné půdě je snížena o příjem z travního porostu, tj. 8600 – 3365.

⁴¹⁾ Údaj odpovídá výši variabilních nákladů na založení travního porostu včetně ceny osiva.

⁴²⁾ Náklad na zatravnění byl vydělen počtem let trvání titulu, tj. pěti.

⁴³⁾ Díky rozdělení souvislého pozemku orné půdy travnatými pásy se předpokládá vznik několika menších pozemků o velikosti cca 10 ha příp. méně: při velikosti pozemku 20 ha (500 m * 400 m) bude svah rozdělen dvěma pásy na tři menší pozemky. Pozemky menší než 10 ha, na kterých musí být pěstovány rozdílné plodiny, znamenají navýšení variabilních nákladů (PHM, mzdy) na mechanizaci o cca 10% na hektar nově vzniklého pozemku, tj. o $0,1 \cdot 3505$ Kč/ha (viz Publikace 1, str. 14 – spotřeba pohonných hmot, pomocného materiálu a pracovní náklady celkem u standardní technologie: pšenice ozimá). Tato částka (350 Kč/ha) byla přepočtena na hektar travnatého pásu. Plocha jednoho pásu na pozemku činí 2 ha (400 m délka * 50 m šířka), plocha všech pásů činí 4 ha (dva pásy o ploše 2 ha). Zbývající plocha orné půdy je 20 ha mínus 4 ha pásů, tj. 16 ha. Na těchto dochází k navýšení nákladů na mechanizaci, tj. 5600 Kč celkem na celý pozemek (16 ha * 350 Kč/ha). Přepočtený náklad navíc pak tedy činí 5600 Kč/4 ha pásů, tj. 1400 Kč/ha. K dalšímu navýšení na mechanizaci dochází u samotných pásů, a to o cca 25%. Náklady na pohonné hmoty, pomocný materiál a práci mechanizace činí celkem 2489 Kč/ha (viz Publikace 1, str. 194: nízko-intenzivní technologie na loukách). Na plochách travnatých pásů tedy dochází k navýšení nákladů těchto nákladů, tj. 622 Kč/ha (2489 Kč/ha * 0,25). Celkem činí navýšení nákladů na mechanizaci 2022 Kč/ha pásu (1400 Kč/ha + 622 Kč/ha).

⁴⁴⁾ Zahnuje náklady na materiál (osivo), ceny osiva. Velikost výsevku odpovídá obecným doporučením. Předpokládá se výsev směsky žita a vikve (60 kg/ha : 120 kg/ha) nebo štírovníku (18 kg/ha), z kterých byl počítán průměrný náklad na výsevek.

Náklady navíc na odstranění meziplodiny ⁴⁶⁾	1 250	
Náklady navíc na celkem		4 580
Celkem ztráta příjmů		4 580
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		4 580

Titul 4 - Trvale podmáčené louky a rašelinné louky

Východiska pro výpočet

Trvale podmáčené a rašelinné louky v současném období poskytují produkci nevhodnou pro zkrmení, a to i vzhledem k požadavkům daného titulu (např. zákaz odvodňování, vyloučení hnojení a pozdní seč). Protože je tedy zemědělci nevyužívají pro produkci krmiv, pak veškeré náklady spojené s jejich údržbou jsou považovány za dodatečné náklady (ruční seč a odklizení hmoty).

Náklady navíc na podm. a raš. loukách	Kč/ha	Kč/ha
Náklady na ruční sečení ⁴⁷⁾	9 500	
Náklady na shrabání a úklid hmoty	2 600	
Náklady navíc celkem		12 100
Celkem ztráta příjmů		12 100
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		12 100

Titul 5 - Ptačí lokality na TP

Východiska pro výpočet

C5 A Chřástal polní

Východiska pro výpočet

Ztráta příjmů vychází ze zhoršené kvality produkce sena z první seče, která je způsobena odložením data sečení. Dalším dopadem do příjmů bude sečení od středu ke kraji, kde se předpokládá navýšení nákladů (PHM, mzdy) na pojezdy stroji o cca 10% při dvou sečích.

Ztráta příjmů na TTP	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha)	3 325	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha) ⁴⁸⁾		2 799
Ztráta vyvolaná posunutím seče		2 328
Ztráta příjmů ⁴⁹⁾		5 127
Náklady navíc na seč od středu ke kraji	Kč/ha	Kč/ha
Náklady navíc na práci a pohonné hmoty ⁵⁰⁾	48	
Náklady navíc celkem		48
Celkem ztráta příjmů		5 175
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		5 180

⁴⁵⁾ Výsev meziplodiny je považován za náklad navíc, tj. jsou hrazeny následující operace spojené s výsevem: podmítka, bezorebné setí a válení (450+1000+230).

⁴⁶⁾ Dalším nákladem navíc je odstranění meziplodiny za účelem následného výsevu hlavní plodiny. Předpokládá se likvidace porostu rozdrčením a jejich zaorávkou (předpokládá se hluboká orba).

⁴⁷⁾ Náklad na ruční sečení je průměrem za sečení kosou a křovinořezem zabahněného porostu, tj. (5000 Kč/ha + 14000 Kč/ha)/2.

⁴⁸⁾ Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (0 kg/ha) čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 3325=2799 Kč.

⁴⁹⁾ Při této intenzitě hnojení je příspěvek na úhradu fixních nákladů a zisku 3325 Kč/ha, při znehodnocení píče v první seči dojde ke ztrátě 70% hodnoty roční produkce (tj. 2328 Kč/ha).

⁵⁰⁾ Počítá se navýšení nákladů na seč o cca 10%. Při předpokladu dvou sečí na těchto loukách činí celkové navýšení 48 Kč/ha ((2*240 Kč/ha)*0,1).

C5 B Bahňáci

Východiska pro výpočet

Ztráta příjmů vychází ze zhoršené kvality produkce sena z první seče, která je způsobena odložením data sečení. Dalším dopadem do příjmů bude sečení od středu ke kraji, kde se předpokládá navýšení nákladů (PHM, mzdy) na pojezdy stroji o cca 10% při dvou sečích.

Ztráta příjmů na TTP	Kč/ha	Kč/ha
Příjmy při obvyklé úrovni hnojení (80 kg N/ha)	6 124	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha)	3 325	
Příjmy při snížené úrovni hnojení (0 kg N/ha) ⁵¹⁾		2 799
Ztráta vyvolaná posunutím seče	2 328	
Ztráta příjmů ⁵²⁾		5 127
Náklady navíc na další seč	Kč/ha	Kč/ha
Náklady na podzimní sečení ⁵³⁾	420	
Náklady navíc celkem		420
Celkem ztráta příjmů		5 547
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		5 550

Titul 6 - Biopásy

Východiska pro výpočet

Výsev pásu s krmnými plodinami pro zvěř na orné půdě znamená ztrátu produkce z této plochy. Současně se nepředpokládá využití hmoty z těchto pásů pro zkrmení hospodářskými zvířaty. Vedle ztráty produkce se očekávají dodatečné náklady na výsev pásu krmných plodin (osivo) a na mechanizaci spojenou s jejich výsevem a sklizní v důsledku rozdílnosti prací spojených s hlavní plodinou na daném pozemku.

Ztráta příjmů na orné půdě	Kč/ha pásu	Kč/ha pásu
Ztráta produkce - příspěvek na úhradu na orné půdě	8 600	
Celkem ztráta produkce		8 600
Náklady navíc na výsev pásu		
Náklady navíc na výsev ⁵⁴⁾	656	
Náklady navíc na mechanizaci ⁵⁵⁾	1 373	
Celkem náklady navíc		2 029
Celkem ztráta příjmů		10 629
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		10 630

⁵¹⁾ Od příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při dlouhodobě běžné úrovni hnojení (80 kg N/ha) je odečten příspěvek na úhradu při snížené spotřebě hnojiv (0 kg/ha) čímž vznikne ztráta tj. 6124 – 3325=2799 Kč.

⁵²⁾ Při této intenzitě hnojení je příspěvek na úhradu fixních nákladů a zisku 3325 Kč/ha, při znehodnocení píce v první seči dojde ke ztrátě 70% hodnoty roční produkce (tj. 2328 Kč/ha).

⁵³⁾ Náklad navíc vychází z nákladů na sečení ve výši 420 Kč/ha.

⁵⁴⁾ Celková hodnota výsevu je součtem nákladů na jednotlivé výsevky (jarní obilovina, pohanka, proso, kapusta), tj. 252 + 216 + 36 + 152 = 656 Kč/ha.t .

⁵⁵⁾ Rozdílné obdělávání biopásu znamená vyšší nákladovost mechanizačních prací. Na pozemku o velikost 20 ha při osetí celého okraje (maximální možnost) krmnými plodinami bude činit jeho plocha činit 1,1 ha (1800 m obvod pozemku * 6 m šířka pásu). U jednotlivých operací (min.: 2x orba, ošetření oranice, výsev) může činit velikost navýšení až 50%. Velikosti navýšení viz Tab. č. 2 a náklady na jednotlivé operace viz Tab. č. 1. Celkem tedy navýšení činí 1374 Kč/ha ((2*900 + 185 + 760)*0,5).

4. D Zonální podopatření: Osevní postup v ochranných zónách jeskyní

Východiska pro výpočet

Vyloučení kukuřice z osevního postupu na vybraných pozemcích orné půdy znamená ztrátu příjmu pro zemědělce. Lze předpokládat, že bude nahrazena např. víceletými píceňinami na ploše odpovídající cca 16%.

Ztráta příjmů na orné půdě	Kč/ha	Kč/ha
Příspěvek na úhradu kukuřice na siláž ⁵⁶⁾	7 464	
Příspěvek na úhradu víceletých píceňin ⁵⁷⁾	4 121	
Ztráta produkce cca 16% (z rozdílu příspěvků) ⁵⁸⁾		535
Celkem ztráta příjmů		535
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		540

⁵⁶⁾ Údaj představuje příspěvek na úhradu fixních nákladů a zisku pro danou plodinu .

⁵⁷⁾ Údaj představuje příspěvek na úhradu fixních nákladů a zisku pro danou plodinu.

⁵⁸⁾ Dle individuální zpracování v podmínkách Moravského krasu způsobí požadavek na vyloučení kukuřice z osevního postupu na vybraných pozemcích ztrátu příjmu. Na těchto pozemcích bude tvoří kukuřice na siláž cca 16% struktury pěstovaných plodin a její produkce bude nahrazena zřejmě pěstováním víceletých plodin. Rozdíl mezi příspěvků na úhradu těchto dvou plodin činí 3343 Kč/ha (7464 Kč/ha – 4121 Kč/ha) a přepočtený na hektar orné půdy činí $0,16 * 3343$ Kč/ha.

Použitá literatura:

Publikace 1: Kavka M. a kol.: Standardy zemědělských výrobních technologií, MZe ČR, Praha 2000

Publikace 2: Kavka M. a kol.: Standardy pro zemědělství České republiky, MZe ČR, Praha 2000

Publikace 3: Šantrůček, J. a kol.: Pícninářství v teorii a praxi a čtvrté pícninářské dny, ČZU⁵⁹, Praha 1999

Publikace 4: Kohoutek, A., Golda, J.: Obhospodařování travních porostů a jejich využití skotem v době přibližování ČR do Evropské unie, VÚRV⁶⁰, Praha 2002

Publikace 5: Kvítek, T. a kol.: Zásady delimitace kultur a využívání travních porostů v útlumových – extenzivních podmínkách, VÚMOP⁶¹, Praha 1995

Publikace 6: Komberec, S., Homola, V., Knobbová, A.: Ekologické zemědělství pro chráněná území, Institut výchovy a vzdělávání MZe, Praha 1993

Publikace 7: Novák, J. a kol.: Nákladovost zemědělských výrobků v zemědělských podnicích ČR za rok 1998, VÚZE, Praha 1999

Publikace 8: Novák, J. a kol.: Nákladovost zemědělských výrobků v zemědělských podnicích ČR za rok 1999, VÚZE, Praha 2000

Publikace 9: Novák, J. a kol.: Nákladovost zemědělských výrobků v ČR za rok 2000, VÚZE, Praha 2001

⁵⁹⁾ Česká zemědělská univerzita, Kamýcká 129, Praha 6 – Suchbátka, 165 21

⁶⁰⁾ Výzkumný ústav rostlinné výroby, Drnovská 507, Praha 6 – Ruzyně,

⁶¹⁾ Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, Žabovřeská 250, Praha 5 – Zbraslav, 156 27

C) Lesnictví

Zalesňování orné půdy

Východiska pro výpočet

Zatravnění orné půdy znamená pro zemědělce ztrátu příjmu z produkce orné půdy ve výši příspěvku na úhradu fixních nákladů. Příspěvek na úhradu byl stanoven na základě váženého průměru hlavních tržních plodin na orné půdě v ČR.

Ztráta ze zalesnění orné půdy	Kč/ha	Kč/ha
Ztráta příjmů z orné půdy ⁶²⁾	8 600	
Celkem ztráta příjmů		8 600
Navrhovaná platba		8 600
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		8 600

Zalesňování travních porostů

Východiska pro výpočet

Zatravnění travních porostů znamená pro zemědělce ztrátu příjmu z produkce na travních porostech ve výši příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku. Příspěvek na úhradu byl stanoven na základě výpočtu při produkci sena.

Ztráta ze zalesnění orné půdy	Kč/ha	Kč/ha
Ztráta příjmů z travních porostů	4 206	
Celkem ztráta příjmů		4 206
Navrhovaná platba		4 210
Navrhovaná platba (100% ztráty příjmů)		4 210

⁶²⁾ Výpočet příspěvku na úhradu z orné půdy váženým průměrem příspěvků hlavních tržních plodin (pšenice ozimá, ječmen jarní a řepka).

Druhy, kategorie a přepočítávací koeficient hospodářských zvířat

Druhy a kategorie hospodářských zvířat	Přepočítávací koeficient na dobytčí jednotky
Skot samčího pohlaví a jalovice starší 24 měsíců, krávy bez tržní produkce mléka, dojnice	1,0 VDJ
Skot samčího pohlaví a jalovice do 24 měsíců	0,6 VDJ
Ovce	0,15 VDJ
Kozy	0,15 VDJ
kůň do 3 let	0,750 VDJ
kůň nad 3 roky	1,300 VDJ

Platnost do 31.12.2005

Druhy a kategorie hospodářských zvířat	Přepočítávací koeficient na dobytčí jednotky
skot samčího pohlaví a jalovice starší 24 měsíců, krávy bez tržní produkce mléka, dojnice	1,0 VDJ
skot samčího pohlaví a jalovice od věku 6 měsíců do 24 měsíců	0,6 VDJ
telata mladší 6 měsíců	0,3 VDJ
ovce starší 12 měsíců	0,2 VDJ
jehňata do 12 měsíců	0,1 VDJ
kozy starší 12 měsíců	0,2 VDJ
kůzlata do 12 měsíců	0,1 VDJ
kůň do 3 let	0,750 VDJ
kůň nad 3 roky	1,300 VDJ

Platnost od 1.1.2006

Druhy a kategorie hospodářských zvířat	Přepočítávací koeficient na dobytčí jednotky
skot samčího pohlaví a jalovice starší 24 měsíců, krávy bez tržní produkce mléka, dojnice	1,0 VDJ
skot samčího pohlaví a jalovice od věku 6 měsíců do 24 měsíců	0,6 VDJ
telata od 1 měsíce do 6 měsíců	0,2 VDJ
ovce starší 12 měsíců	0,15 VDJ
kozy starší 12 měsíců	0,15 VDJ
koně starší 6 měsíců	1,0 VDJ
koně do 6 měsíců	0,4 VDJ

Platnost od 1.1.2007

Využití hodnocení zemědělského půdního fondu výnosovou metodou pro stanovení ostatních LFA

Dostupné časové řady statistických údajů za zemědělskou výrobu jsou k dispozici v nejnižší úrovni na okres (NUTS 4). Okresy však v ČR nejsou z hlediska přírodních podmínek homogenní a nemohou se tedy stát základní jednotkou pro vymezení LFA.

Proto se základním a výchozím kritériem pro zařazení zemědělských území do méně příznivých oblastí stala výnosnost zemědělských půd jakožto ekonomická kategorie hodnocení půdního fondu. Stanovení výnosnosti zemědělských půd vychází z integrace dlouhodobých informací o zemědělském půdním fondu prostřednictvím bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ).

Soustava BPEJ představuje charakteristické kombinace základních, v dlouhodobém časovém horizontu stabilních vlastností určitých úseků zemědělského území, které jsou vzájemně odlišné a poskytují i rozdílné produkční a ekonomické efekty.

BPEJ jsou označeny 5 místným číselným kódem:

1. číslice vyjadřuje příslušnost ke klimatickému regionu danému sumou teplot nad 10°C, průměrnou roční teplotou, průměrným ročním úhrnem srážek, pravděpodobností suchých vegetačních období, vláhovou jistotu
2. a 3. číslice značí hlavní půdní jednotku, která je charakterizována genetickým půdním typem, zrnitostním složením, vláhovými podmínkami apod.
4. číslice je kódem pro svažitost povrchu a expozici svahu ke světovým stranám
5. číslice je kódem pro hloubku půdy a kamenitost

Databázi spravuje a aktualizuje Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy Praha Zbraslav. Postup stanovené bodové hodnoty výnosnosti půdy je ve své podstatě obdobný jako v Německu nebo Rakousku. Hodnoty výnosnosti BPEJ v našem pojetí se do značné míry blíží výnosovému měrnému číslu (Ackerzahl) v Německu

Pro indikaci produkční schopnosti půdy byly užity výnosy hlavních zemědělských plodin pěstovaných v ČR (obiloviny, kukuřice, cukrovka, brambory, řepka, krmné plodiny, travní porosty).

Výnosy hlavních zemědělských plodin, včetně travních porostů byly vyjádřeny pro BPEJ vhodné pro jejich pěstování na základě výsledků dlouhodobého sledování vlivu půdně-klimatických podmínek na výnosy plodin. Údaje o dlouhodobých výnosech pro dané půdně-klimatické podmínky byly poskytnuty specializovanými výzkumnými pracovišti rostlinné výroby. Zároveň byly stanoveny a uplatněny koeficienty snížení těchto základních výnosů pro případ extrémně kamenitých půd, pro svahy a jejich expozici i jihu v teplých, suchých regionech a k severu v chladných, vlhkých regionech.

Podíl jednotlivých plodin ve struktuře plodin pro jednotlivé skupiny BPEJ odpovídá optimálním agroekologickým zásadám (tj. např. nepřipouští pěstovat několik let po sobě brambory na jednom pozemku, cukrovka je zastoupena v řepařské oblasti, brambory v bramborářské, na mělkých půdách v horské oblasti i v zamokřených těžkých půdách jsou výhradně trávy a podobně).

Pro indikaci výnosnosti půdy z ekonomického hlediska byla produkce připadající na ha určité BPEJ vyjádřena v cenách hlavních zemědělských plodin. Na základě dlouhodobých relací tržních cen a s přihlédnutím k relacím cen v EU stanovil Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky ceny jednotlivých plodin, dosažitelné

v daných regionech. Ceny objemných krmiv byly odvozeny z tržních cen krmné pšenice a ječmene. Převodovým můstkem byla užitná hodnota, tj. obsah metabolizované energie v jednotlivých krmivech. Pomocí těchto cen a hektarových výnosů plodin byla vyjádřena hodnota produkce na ha pro jednotlivé BPEJ. Na druhé straně byly na základě dlouhodobého sledování vlastních nákladů na hlavní zemědělské plodiny vyjádřeny náklady na ha, potřebné pro dosažení daného výnosu plodiny. Byla využita korelace mezi průměrnými náklady a ha výnosy dané plodiny. Objemy vstupů (zejména dávky hnojiv) odpovídající tendenci snižování negativního vlivu zemědělství na životní prostředí. Bylo zohledněno zvýšení nákladů na hospodaření na svazích a půdách kamenitých pomocí koeficientů, stanovených pro jednotlivé plodiny Výzkumným ústavem zemědělské techniky.

Rozdíl mezi hodnotou produkce z 1 ha v Kč při dané struktuře plodin a daných ha výnosech a souhrnem vstupů pro jejich výrobu byl nazván hrubý roční rentní efekt.

Celkové rozpětí hrubého ročního rentního efektu (od -2500 Kč do +10750 Kč) se stalo základem pro stanovení bodové (indexní) hodnoty zemědělské půdy. To znamenalo převedení tohoto rozpětí do stobodové stupnice. Bodová hodnota půdy je vyjádřena indexem od 6 do 100 bodů.

Nejnižší hodnotu 6 bodů má travní porost v chladném, vlhkém klimatickém regionu s průměrnou roční teplotou pod 5 °C, v hlubokých stržích s velmi příkrými svahy nad 30 %, kde je půda nevhodná pro zemědělskou výrobu, ale měla by být zalesněna.

Nejvyšší hodnotu 100 bodů má černoze na spraši, středně těžká, hluboká více než 60 cm, s příznivým vodním režimem, v teplém, mírně vlhkém klimatickém regionu s průměrnou roční teplotou 8-9 °C, na úplné rovině bez možnosti plošné vodní eroze. Jsou to půdy vhodné pro pěstování intenzivních tržních plodin, cukrovky, zeleniny.

Popsaný systém byl odsouhlasen v roce 1998 jako základ pro ohodnocení relací půdně-klimatických podmínek a ekonomických podmínek hospodaření na půdě. Projednávání se zúčastnili zástupci zemědělské veřejnosti, výzkumných ústavů i dotčených ministerstev. Bylo doporučeno užít bodové hodnocení půdy jako základ pro nárok na podpory pro méně příznivé oblasti. Pro tento účel je popsán systém také až do současné doby využíván. Využívá se rovněž pro daňové účely, k ocenění půdy při pozemkových úpravách apod.

Využití pro stanovení LFA

Výše uvedená metoda byla využita pro vymezení ostatních LFA a oblastí se specifickými omezeními. Na základě bonitačních map a databází byla vypočtena průměrná bodová hodnota zemědělské půdy na území každého katastru nebo na území každé samosprávné obce v ČR. Národní průměr bodové hodnoty výnosnost veškeré zemědělské půdy v ČR je 42,2 bodů.

Metodika stanovení LFA

Pro vymezení méně příznivých oblastí byl použit geografický informační systém ArcView GIS. Základní územní jednotkou, ke které byla vztažena geografická, půdně-ekologická, ekonomická a demografická data je území samosprávné obce podle číselníku obcí ČSÚ, platnému k datu sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001.

Základní vstupní údaje, přiřazené území každé obce:

- Referenční nadmořská výška území (včetně nezemědělské půdy) byla zpracována a předána Zeměměřickým úřadem Praha.
- Sklonitost zemědělské půdy území obce podíl půd o svažitosti nad 7° (podle zastoupení BPEJ se sklonitostí nad 7° na území obce)
- Klimatický region území obce (podle zastoupení BPEJ na území obce).
- Průměrná výnosnost zemědělské půdy v bodech (podle zastoupení BPEJ na území obce).
- Hustota obyvatel - počet obyvatel obce (výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001) vydělený výměrou území obce podle Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK).
- Podíl pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu na ekonomicky činném obyvatelstvu obce v % (výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001).
- Podíl orné půdy na zemědělské půdě území obce (ČÚZK)
- Podíl trvalých travních porostů na zemědělské půdě ČÚZK)
- Počet zemědělců v obci (ČSÚ)
- Počet obyvatel v obci (ČSÚ)

Ke každému území obce, vyznačenému na mapě byl přiřazen soubor dat, která charakterizují toto území. Na základě mapových podkladů pak byly stanovovány homogenní územní celky horských a ostatních méně příznivých oblastí.

Horské oblasti (čl. 18 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999)

Kriteria

- průměrná nadmořská výška území obce větší nebo rovna 600 m
- nebo průměrná nadmořská výška území obce větší nebo rovna 500 m a menší než 600 m a zároveň sklonitost nad 7° (12,3%) na ploše větší než 50 % výměry zemědělské půdy v obci

Technika stanovení horských oblastí:

S využitím ArcView GIS byla na mapě vyznačena území obcí, jejichž kriteria je opravňují k zařazení do horské oblasti. Pokud území obce uvnitř takto vymezené horské oblasti nesplňuje některé ze stanovených kritérií bylo zařazeno rovněž do horské oblasti.

Pokud území obce po obvodu takto vymezené horské oblasti nedosahuje jednoho z kritérií, ale výrazně přesahuje kritérium druhé bylo rovněž zařazeno do horské oblasti.

Do horských oblastí byly zařazeny i části obcí (katastrální území) pokud splňují kritéria pro horskou oblast.

Ostatní méně příznivé oblasti (čl. 19 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999)

Kriteria

Ucelená území, která zároveň splňují všechna tato kritéria:

v rámci okresu (NUTS IV):

- průměrná výnosnost zemědělské půdy menší než 34 bodů (80 % průměru ČR)

v rámci kraje (NUTS III):

- hustota obyvatel menší než 75 obyvatel na km² (průměr ČR je 130 obyvatel na km²)
- podíl pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu na ekonomicky aktivním obyvatelstvu větší než 8% (průměr ČR je 4,38% dle sčítání roku 2001)

Do ostatních méně příznivých oblastí byly zařazeny i části obcí (katastrální území) pokud jejich průměrná výnosnost zemědělské půdy je menší než 34 bodů a s ostatní méně příznivou oblastí územně souvisí*).

Technika stanovení ostatních LFA

Ostatní méně příznivé oblasti byly vymezovány jako ucelené oblasti v rámci okresu. V průměru tyto celky splňují daná přírodní, ekonomická i demografická kritéria. S využitím geografického informačního systému ArcView GIS byla označena území obcí s průměrnou výnosností do 34 bodů.

Pokud uvnitř takto určených oblastí se nachází obec s průměrnou výnosností území nad 34 bodů, bylo území této obce v zájmu vytvoření homogenních celků zařazeno rovněž do ostatní méně příznivé oblasti. Pokud po obvodu takto vymezené oblasti se nachází území obce, jehož průměrná bodová hodnota výnosnosti půdy je vyšší nebo rovna 34 bodů ale nižší než 38 bodů, bylo v zájmu vytvoření homogenních celků zařazeno rovněž do ostatní méně příznivé oblasti.

Zásady pro zařazování obcí s výnosností vyšší nebo rovno 34 bodů:

- musí sousedit s územím obcí s bodovou hodnotou nižší než 34 bodů
- nesmí zvýšit průměr LFA okresu nad 34 bodů.

Výsledkem je vytvoření ucelených územních celků v rámci okresu, jejichž průměrná bodová hodnota nižší než 34 bodů (80% průměru ČR), průměrná hustota obyvatel v těchto územních celcích v rámci kraje, resp. okresu je menší než 75 obyvatel na km² a podíl zemědělců na ekonomicky aktivním obyvatelstvu je vyšší než 8%. Takto určená ucelená území okresu byla zařazena do ostatních LFA. K takto stanoveným uceleným územním celkům ostatních LFA byly přiřazeny části obcí nezařazených do LFA. Jedná se o katastrální území s průměrnou výnosností pod 34 bodů, pokud tyto části obcí s LFA oblastmi souvisí a vytvoří s nimi homogenní územní celek. Tím je eliminován nepříznivý dopad administrativního uspořádání obcí na zemědělské podniky v méně příznivých oblastech.

Oblasti se specifickými omezeními (čl. 20 Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999)

Kriteria

- Území obcí nebo katastrálních území v podhorských oblastech na severozápadě a východě České republiky, s průměrnou výnosností půdy menší než 34 bodů (80% průměru ČR). Zemědělství v těchto příhraničních oblastech má dlouhodobě specifické postavení v rámci ČR a je nezbytné jej zde podporovat pro udržení a obnovení kulturního rázu krajiny, jako rekreační zázemí měst a k rozvoji turistiky.

- Jednotlivá území obcí a katastrálních území s výnosností půdy pod 34 bodů nebo katastrální území s výnosností půdy vyšší nebo rovnou 34 bodů a nižší než 38 bodů a zároveň sklonitostí nad 7⁰ (12,3%) na ploše větší než 50 % výměry zemědělské půdy katastrálního území*), která se nacházejí uvnitř příznivých (nezařazených) oblastí. Na těchto územích je třeba zachovat zemědělskou výrobu za účelem udržení venkovské krajiny, turistického potenciálu a ochrany životního prostředí.

Technika stanovení oblastí se specifickými omezeními

V okresech na severu a západě Čech (bývalé Sudety) a v podhůří na východě Moravy je jen malý podíl zemědělců na ekonomicky aktivním obyvatelstvu a při tom (nebo vedle toho) je zde hustota obyvatel vyšší než 75 obyvatel na km². Zemědělství zde mělo vždy specifický charakter a pro zachování životaschopnosti těchto oblastí má nezastupitelnou úlohu. Do oblastí se specifickými omezeními zde byla zařazena území obcí s výnosností půdy nižší než 34 bodů. Výjimku tvoří okres Nový Jičín, kde byly vytvořeny dvě odlišné oblasti LFA. Specifická omezení v tomto okrese zde přiléhají na východě ke specifickým oblastem okresů Vsetín a Frýdek Místek a území obcí v západní části okresu je ve shodě s ostatními obcemi Jeseníků zařazeno do ostatních LFA. Obdobně byly v zájmu vytvoření přirozených regionů do ostatních LFA zařazeny ty obce okresu Karlovy Vary a Cheb, které navazují na oblast ostatních LFA v Plzeňském kraji.

Do oblastí se specifickými omezeními byla zařazena území obcí i katastrální území nezařazených obcí, vyskytující se uvnitř příznivých oblastí, pokud jejich výnosnost je pod 34 bodů.

Do oblastí se specifickými omezeními byla zařazena i katastrální území nezařazených obcí, vyskytující se uvnitř příznivých, pokud jejich výnosnost je vyšší nebo rovna 34 bodů a nižší než 38 bodů a zároveň sklonitost nad 7⁰ (12,3%) na ploše větší než 50 % výměry zemědělské půdy katastrálního území.*) Na těchto územích je třeba zachovat zemědělskou výrobu za účelem udržení venkovské krajiny, turistického potenciálu a ochrany životního prostředí.

Poznámka

V případě okresních a krajských měst zařazení částí obce do LFA posoudily na základě jejich charakteru územní orgány MZe spolu s představiteli místních zemědělců. Katastrální území s velkým podílem zastavěné plochy, současné nebo připravované průmyslové zóny nebyly do LFA zahrnuty i v případě hodnoty výnosnosti pod 34 bodů. Zařazena byla katastrální území nesamostatných obcí, územně vzdálených od centra města s horší dopravní obslužností, kde zemědělství poskytuje obyvatelům pracovní příležitosti. V současné době zde zemědělci hospodaří s podporou příplatků LFA pro oblast horskou nebo ostatní LFA typu 1, 2 a 3.

*) netýká se katastrálních území okresních a krajských měst uvnitř méně příznivých oblastí nebo souvisejících s vymezenými méně příznivými oblastmi, kde zařazení částí obce do LFA posoudily územní orgány MZe spolu s představiteli místních zemědělců na základě jejich charakteru.

Kumulace plateb v rámci agro-environmentálních opatření

(Tabulka má za úkol ukázat princip kumulací, celkové částky jsou jen hypotetické, neboť bude záležet na konkrétním rozsahu jednotlivých titulů)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1 EZ - TTP	1 100	x	x	x	x	1 100	1 100	1 100	1 100	x	1 100	1 100	1100	x	x
2 EZ – OP	x	3 520	x	x	x	x	x	x	x	3 520	x	x	x	x	3 520 ⁴⁾
3 EZ - zelenina, spec. byliny	x	x	11 050	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	11 050 ⁴⁾
4 EZ - trv. kultury	x	x	x	12 235	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
5 Integrovaná produkce	x	x	x	x	(4655)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
6 Ošetřování travních porostů – louky ¹⁾		x	x	x	x	1 920	x	x	x	x	x	x	x	x	x
7 Ošetřování travních porostů – pastviny ²⁾		x	x	x	x	x	2 890	x	x	x	x	x	x	x	x
8 Zatravňování orné půdy ³⁾		x	x	x	x	x	x	7 265	x	x	x	x	x	x	x
9 Travnaté pásy na svazích		x	x	x	x	x	x	x	9 440	x	x	x	x	x	x
10 Pěstování meziplodin	x	4 580	4580	x	x	x	x	x	x	4 580	x	x	x	x	4580
11 Trvale podmáčené a rašelinné louky	12 100	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12 100	x	x	x	x
12 Ptačí lokality na TP (C5 A)		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	5 180	x	x	x
13 Ptačí lokality na TP (C5 B)		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	5550	x	x
14 Biopásy	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10 630	x
15 Osevní postup v ochr. zónách jeskyní	x	540	540	x	x	x	x	x	x	540	x	x	x	x	540
CELKEM	13 200	8 640	15 630	12 235	4 655	3 020	3 990	8 365	10 540	8 640	13 200	6 280	6 650	10 630	16 570

(pozn.1- v ZCHÚ lze uplatňovat různé varianty ošetřování s max. možnou platbou 5130 Kč/ha, pozn. 2- V ZCHÚ lze uplatňovat různé varianty ošetřování s max. možnou platbou 4330 Kč/ha, pozn. 3- V CHKO Bílé Karpaty lze využít regionální travní směs přičemž platba je 9210 Kč/ha, pozn.4- zemědělec může přímo kumulovat pouze EZ- orná půda, nebo pouze EZ-zelenina a spec. byliny s platbou titulu v daném sloupci /pro celkový součet použita platba EZ-orná půda/, pozn. 5- výše platby je jen hypotetická, neboť rozměry závrťů i s travn. pásy jsou obvykle několik stovek m²,

Legenda:

1. platba kurzívou - platba titulu vůči kterému jsou ostatní tituly posuzovány (záhlaví sloupce).
2. platba - platba titulu kterou lze přímo sčítat s platbou titulu vůči kterému je posuzována.
3. - platby titulů v sloupci lze sčítat s platbou titulu vůči kterému jsou posuzovány. Nelze však sčítat platby těchto titulů mezi sebou.
4. platba - konkrétní příklad jedné z kombinací sčítání plateb.
5. x – platbu titulu nelze sčítat s platbou titulu vůči kterému je posuzována

Kumulace plateb se vztahuje na konkrétní jednotkovou plochu, na které se tituly mohou provádět současně což znamená, že se sčítají i platby daných titulů na dané jednotkové ploše (uvažuj 1 m²).

Políčka ve sloupci, která nejsou vystínována a je v nich uvedena částka mohou být vždy kumulovány s platbou titulu, vůči kterému jsou posuzovány (v záhlaví sloupce).

Stínovaná políčka znamenají, že platby těchto titulů je možno kumulovat s platbou titulu vůči kterému jsou posuzovány. V rámci stínovaných políček v sloupci je vždy jedno s částkou a zbylé jsou prázdné. Je to z toho důvodu, že se s ostatními tituly prakticky nemohou sejít na stejné jednotkové ploše a proto byl vybrán jeden příklad možné kumulace těchto stínovaných polí (titulů).

Např. platba titulu „Trvale podmáčené a rašelinné louky“ se může kumulovat s platbou za EZ – travní porosty (vůči kterému je ve sloupci jedna posuzována), ale nemůže se zároveň kumulovat např. s platbou titulu „Ošetřování travních porostů – pastviny“, neboť jde o dva různé managementy, které nemohou být prováděny na stejné jednotkové ploše. Byla záměrně vybrána finančně nejnáročnější kombinace.

Kombinovatelnost dohod programu SAPARD – Opatření 2.3 “Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a k uchování krajiny” s tituly Horizontálního plánu rozvoje venkova – Agro-environmentální opatření

Kombinovatelnost titulů (x = vyloučena, ✓ = kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná):

Bílé Karpaty

Dohoda SAPARD opatření 2.3	1.	2.	3.	4.
Titul HRDP				
1. Ekologické zemědělství	✓	✓	✓	✓
2. Integrovaná produkce	x	x	x	x
3. Ošetřování travních porostů	x	x	x	✓
4. Zatravňování orné půdy	x	x	x	x
5. Tvorba travnatých pásů na svazích	x	x	x	x
6. Pěstování meziplodin	x	x	x	x
7. Trv. podmáčené a rašelinné louky	x	x	x	x
8. Ptačí lokality na TP	x	x	x	x
9. Biopásky	x	x	x	x
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	x	x	x	x

Dohoda 1 Druhově bohaté louky v zóně I

Dohoda 2 Druhově bohaté louky v zóně II

Dohoda 3 Vytvoření druhově bohatých travních porostů výsevem regionálních travních směsí

Dohoda 4 Oplocení citlivých lokalit

Kombinovatelnost titulů (x = vyloučena, ✓ = kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná):

Blaník

Dohoda SAPARD opatření 2.3	1.	2.	3.	4.
Titul HRDP				
1. Ekologické zemědělství	✓	✓	✓	✓
2. Integrovaná produkce	x	x	x	x
3. Ošetřování travních porostů	x	x	x	x
4. Zatrávňování orné půdy	x	x	x	x
5. Tvorba travnatých pásů na svazích	x	x	x	✓
6. Pěstování meziplodin	x	x	✓	✓
7. Trv. podmáčené a rašelinné louky	x	x	x	x
8. Ptačí lokality na TP	x	x	x	x
9. Biopásy	x	x	✓	✓
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	x	x	x	x

- Dohoda 1 Mokřadní louky v zóně I a II.
 Dohoda 2 Ostatní extenzivní travní porosty mimo zónu I
 Dohoda 3 Orná půda: prevence eroze a eutrofizace mokřadů
 Dohoda 4 Orná půda: zvýšení rozmanitosti krajiny

Kombinovatelnost titulů (x = vyloučena, ✓ = kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná):

Litovelské Pomoraví

Dohoda SAPARD opatření 2.3	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Titul HRDP							
1. Ekologické zemědělství	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Integrovaná produkce	x	x	x	x	x	x	x
3. Ošetřování travních porostů	x	x	x	x	x	x	x
4. Zatravnění orné půdy	x	x	x	x	x	x	x
5. Tvorba travnatých pásů na svazích	x	x	x	x	x	x	x
6. Pěstování meziplodin	x	x	x	x	x	x	x
7. Trv. podmáčené a rašelinné louky	x	x	x	x	x	x	x
8. Ptačí lokality na TP	x	x	x	x	x	x	x
9. Biopásy	x	x	x	x	x	x	✓
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	x	x	x	x	x	x	x

- Dohoda 1 Zatravnění orné půdy
- Dohoda 2 Zvýšení biologické rozmanitosti na nivních loukách: omezení hnojení
- Dohoda 3 Zvýšení biologické rozmanitosti na nivních loukách: posunutí sečí
- Dohoda 4 Zvýšení biologické rozmanitosti na nivních loukách: vyloučení hnojení
- Dohoda 5 Zvýšení biologické rozmanitosti na nivních loukách: přívěs lučních druhů
- Dohoda 6 Zvýšení biologické rozmanitosti na nivních loukách: odstranění plevelů
- Dohoda 7 Zvýšení biologické rozmanitosti na orné půdě: zatravněné okraje

Kombinovatelnost titulů (x = vyloučena, ✓ = kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná):
Moravský Kras (navíc extenzivní okraje)

Dohoda SAPARD opatření 2.3	1.	2.	3.
Titul HRDP			
1. Ekologické zemědělství	✓	✓	✓
2. Integrovaná produkce	x	x	x
3. Ošetřování travních porostů	x	x	x
4. Zatravnění orné půdy	x	x	x
5. Tvorba travnatých pásů na svazích	x	✓	✓
6. Pěstování meziplodin	x	✓	✓
7. Trv. podmáčené a rašelinné louky	x	x	x
8. Ptačí lokality na TP	x	x	x
9. Biopásy	x	✓	x
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	x	x	✓

Dohoda 1 Zatravnění orné půdy nad jeskyněmi

Dohoda 2 Osevní postup v erozně citlivých ochranných zónách jeskyní

Dohoda 3 Zvýšení biologické rozmanitosti na orné půdě zavedením extenzivních ochranných okrajů

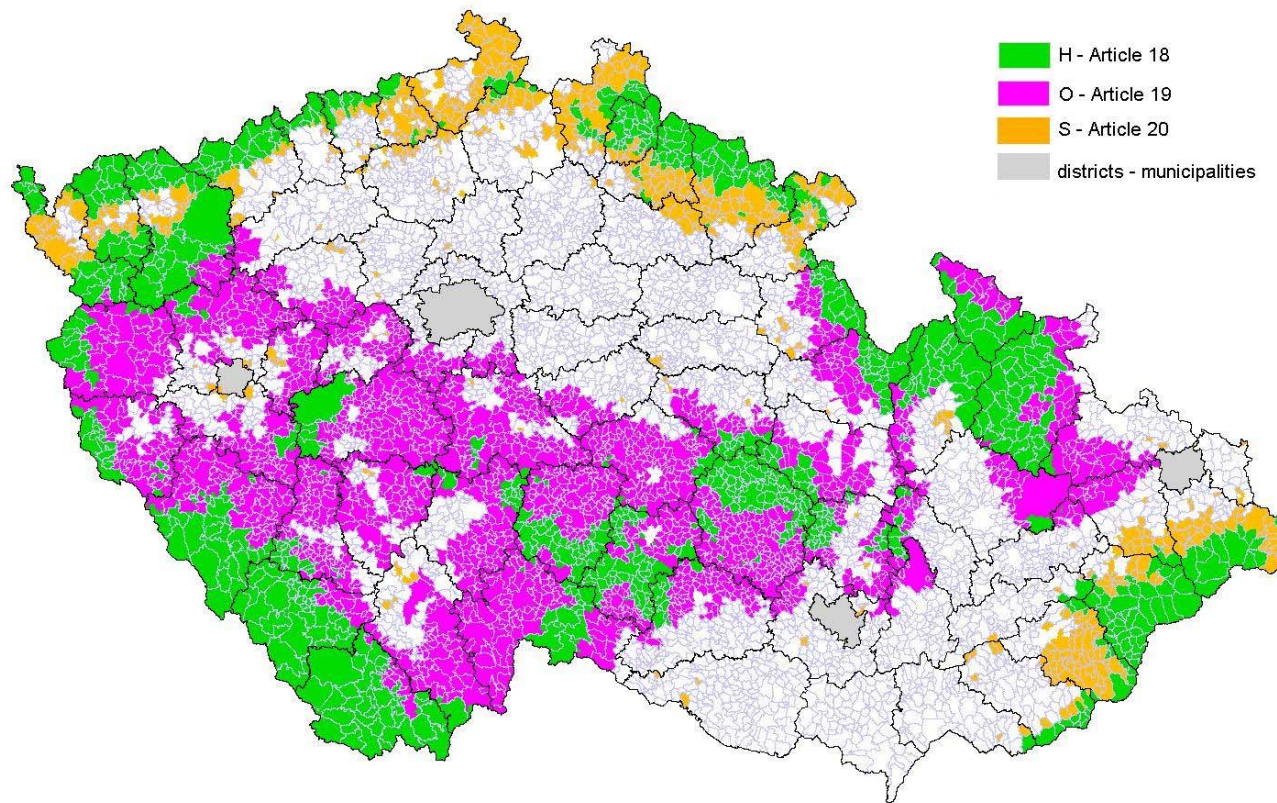
Kombinovatelnost titulů (x = vyloučena, ✓ = kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná):

Poodří

Dohoda SAPARD opáření 2.3	1.	2.	3.	4. var. I.	4. var. II.	5.
Titul						
1. Ekologické zemědělství	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Integrovaná produkce	x	x	x	x	x	x
3. Ošetřování travních porostů	x	x	x	x	x	x
4. Zatravňování orné půdy	x	x	x	x	x	x
5. Tvorba travnatých pásů na svazích	x	x	x	x	x	x
6. Pěstování meziplodin	x	x	x	x	x	x
7. Trv. podmáčené a rašelinné louky	x	x	x	x	x	x
8. Ptačí lokality na TP	x	x	x	x	x	x
9. Biopásy	x	x	x	x	x	x
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	x	x	x	x	x	x

- Dohoda 1 Základní vrstva pro louky
- Dohoda 2 Zvýšená péče o louky
- Dohoda 3 Management druhově pestrých luk
- Dohoda 4 Management luk s pravděpodobným hnízděním ptactva
- Dohoda 5 Management tůní

Vymezení LFA

Příloha č. 10

Přiřazení jednotlivých titulů Agro-environmentálních opatření do kategorií dle tabulky v příloze č. I Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999.

Kategorie	titul	max. platba/ha
Jednoleté plodiny	Ekologické zemědělství – orná půda	600 EUR
	Ekologické zemědělství – zelenina a speciální byliny	
	Zatrávňování orné půdy	
	Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách	
	Meziplodiny	
	Biopásy	
Zvláštní trvalé kultury	Ekologické zemědělství – trvalé kultury	900 EUR
	Integrovaná produkce	
Jiné využití půdy	Ekologické zemědělství – travní porosty	450 EUR
	Ošetřování travních porostů	
	Trvale podmáčené louky a rašelinné louky	
	Ptačí lokality na TP	